

IMPRIMATUR,
Hoc Opus posthumum, eximii
Viri *Johannis Stearnii* de
Obstinatione, unà cum Pro-
legomenis annexis per *Hen-*
ricum Dodwellum.

Quarto Idus
Septembris
1671.

Pet. Manby Reverendissimo
in Christo Patri *Micha-*
eli Archiepiscopo Dubli-
niensi, summo *Hiberniæ* Cancellario à Sacris Do-
mest.

Lim.
8° A. 9

IMPRIMATUR,
Hoc Opus posthumum, eximii
Viri *Johannis Stearnii* de
Obstinatione, unà cum Pro-
legomenis annexis per *Hen-*
ricum Dodwellum.

Quarto Idus
Septembris
1671.

Pet. Manby Reverendissimo
in Christo Patri *Micha-*
eli Archiepiscopo Dubli-
niensi, summo *Hiberniæ* Cancellario à Sacris Do-
mest.

Lim.
8° A. 9

JOHANNIS STEARNE

M. & J. U. D.

De OBSTINATIONE.

OPUS POSTHUMUM,

Pietatem *Christiano-Stoicam*,

Scholastico more, suadens.

Præfixa sunt

PROLEGOMENA

APOLOGETICA,

De usu dogmatum *Philosophicorum*,

præcipuè *Stoicorum*, in *Theologia*,

aliisque quorum series è speciali Titulo

& Elencho petenda.

Lib: Tho: Barlow ex dono Authore. m. 17c. LXXII.

Authore Henrico Dodwell A. M.

& Collegii SS. & Indiv. Trinitatis

juxta *Dublin*. non ita pridem Socio.

DUBLINII,

Excudit Benjamin Tooke, Typographus Regius;

Et prostant venales apud *Joseph. Wilde*.

M. DC. LXXII

JOHANNES STELLARIS

DE OBSERVATIONE

ET DE CONSTITUTIONE

RECTORIS ACADEMIAE

Collegii 22. & 23. Martii

1771

1771

PROLEGOMENA APOLOGETICA,

In quibus

U s u s *Philosophicorum*, *Stoicorum*
præcipuè, *dogmatum* in *Theologia* asse-
ritur; firmissima *Traditionis Ecclesia-*
sticæ in dogmatibus fidei adversus mo-
dernos *Socinianos*, aliosque, fundamen-
ta stabiliuntur; *Stoica* de *Obstinatione*
sententia à *Novatianismi* & *Pelagianismi*
suspensione vindicatur; quid senserint
etiam *Stoici* de *Doloris simulatione*,
explicatur: omnia, pro virili, ad se-
verissimum *liquide Rationis* examen,
candidè expensa.

Χριστιανὲς ἐνισχυθῶμεν καὶ ἐν χρίστῳ καὶ παρμαθήσῃ ἀγωνιζομένη
ὁμολογῶν· ἔχ' ἵππ' ἀνελθόντες τὰ τῷ ΠΛΑΤΩΝΟΣ
διδάγματα τῷ Χριστῷ, ἀλλ' ἵππ' ἐν ἱερί πάντῃ ἡμῶν, ὅσπερ
ἐν τῷ ὄρει ὄρωντες. ΣΤΟΙΚΩΝ τε, καὶ περικυβερ-
τουμένων, &c. S. Just. Martyr. Apol. i. p. 51.
Edit. Paris.

Philosophi autem, qui vocantur, siqua forte vera & fidei
nostre accommoda dixerunt maxime Platonici, non so-
lum formidanda non sunt, sed ab iis etiam tanquam
injustis possessoribus in usum nostrum vendicanda. S.
Aug. de Doct. Chr. L. ii. c. 40.

MEMORANDUM

TO THE HONORABLE SECRETARY OF THE INTERIOR
WASHINGTON, D. C.

SUBJECT: [Illegible]

[Illegible text block containing several lines of faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Illegible text block containing several lines of faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

C
N
O
D
P
C
C
M

Admonitio

A D

LECTOREM.

QUanquam hæc *Prolegomena* præfixa sint huic nostri *Authoris Opella*, nolim tamen putes eorum usum artis adeo limitibus contineri. Imo omnium *Theologiæ* candidatorum; omnium *fidei Catholicæ* adversus *Socinianos* propugnatorum; *Juventutis* etiam *Academicæ*, quæ *Theologiæ* operam datura est, ut interea ea studia *Philosophica* sectetur quæ sibi utilissima futura sunt; eorum denique qui *veteri Philosophiæ*, sive *Stoicæ*, sive *Platonicæ*, sive *Pythagoricæ*, sive etiam *Peripateticæ*, non quæ nuperioribus *Arabum Scholasticorumque* versionibus interpretationibusque debetur, sed *veteri illi*, quæ primis nascentis *Christianismi* seculis invaluit, favent; eorum, inquam, omnium intererit hæc nostra scire, modo
ver

Admonitio ad Lectorem.

vera probentur. Quoniam verò viam, ut quidem puto, minimè antea *calcatam*, certè minimè *tritam*, ingressus sum; ideo eos obsecro, qui rei *literariæ*, præsertim *Theologicæ*, consultum cupiunt, ut siquam minùs validam sequelam in nostra principiorum serie animadverterint, de ea nos amicè potius & clam admoneant, quàm palam & hostili animo refellant. Neque, spero, illos impensæ huic rei operæ poenitebit. Quaquam enim ipse non intelligam quid possit in meis probationibus, reprehendi, emendaturus alioqui si *intellexissem*; nondum tamen aliquid audacter affirmo, donec nostra satisfecisse eruditoribus intellexero. Fateor *brevitatem* nimiam fere affectanti, ut observaretur *Prolegomenon* ad *Librum* ipsum iusta proportio, *obscuriora* nonnulla excidisse (qualia verborum parsimoniam comitantur ut plurimum) fateor etiam nonnulla, primo saltem intuitu, *duriùs sonantia*. At spero eà Animi attentione legentibus, quâ legi par erat *principiorum seriem* (ut nempe consequentium cum antecedentibus *connexio* imprimis animad-

Admonitio ad Lectorem.

animadvertatur) neque fore adeo *obscura*, neque *duriora* reverâ quàm ipsa *sequela* ratio postulare videretur. Ut-
cunque eam plerunque expositionis tem-
periem adhibuimus, ut ne quo modo *pio*
prudentique Lectori molesti essemus, per-
peram etiam intellecti. Quòd si pios eru-
ditosque studiis nostris favere experti
fuerimus, tum demùm operam nostram
bene collocatam existimabimus.

Ne quem etiam lateant *Authoris* dog-
mata, de quibus *Apologiam* nostram infra
Sect. 42. lecturus es ; scias ea esse , de
dolore propter peccatum negato, de *possibili*
hujus vitæ perfectione, de *positivâ plenâque*
voluntatis nostræ ad Divinam conformita-
te, de *Rationibus officii nostri generalibus*
duntaxat observandis, deque *Gaudio pro*
virili nostrâ in perpetuum servando , &
si qua alia occurrunt istiusmodi. Hæc si
observaveris, quæ ibi differuimus, plenius
intelliges. *Vale.*

Elonchus

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side.]

ELENCHUS

PROLEGOMENON.

Prolegomenon institutum. Sect. I. Accusatio triplex contra morem Authoris Philosophica Theologicis immiscendi. II. De primo Accusationis capite, Observ. primo, Philosophiam naturalem veterum meritò dici potuisse Theologiam. III. Observ. secundo, dogmata Philosophica Moralia, & quidem ad Deum attinentia, sola hìc tractari. Observ. tertio, Philosophorum non Authoritatem, sed Rationes, hic considerari. Observ. quarto, dogmata Philosophica Authoris esse Naturali Lumini pervia. IV. Prop. prima, Veritates morales Philosophicas Divinis accenseri nefas est, sed cujus non est reus Author. V. Prop. secunda, Scripturarum ad Philosophica detortio, in rebus Naturæ Lumen superantibus, est illicita. VI. Prop. tertia, Theologiam Naturalem Supernaturali accommodat Author, sed rectè. VII. Pars prima, factis Revelationibus, adhuc tamen necessarium est assentiri quibusdam veritatibus, etiam Theologicis, propter solas Rationes Naturales. VIII. IX. X. XI. XII. Pars secunda, quòd in Rationum Naturalium examine, acerrimorum hujus Rationis vindicum aliquali loco ponenda sit Autoritas, saltem quatenus eorum Ratio se nostro etiam judicio probaverit. XIII. Pars tertia, in acerrimorum Rationis Naturalis vindicum nume-

Elenchus Prolegomenⁿ.

ro reponendos esse Philosophos. Probatur Philosophos Rationibus rerum examinandis incubuisse. XIV. Proponitur è contra triplex Obiectio de Fide, Enthusiasmo Philosophico & Scepti. XV. Solvit^{ur}. XVI.

Secundum Accusationis caput, de Theologicorum dogmatum Philosophicis accommodatione, proponitur. XVII. Premittuntur quedam. XVIII. Prop. prima, Authoritatem Philosophorum Authoritati Scripturarum præponere nefarium quidem esse, nequaquam tamen Authori Nostro competere. XIX. Exemplum dictorum Sect. superiori ostenditur in indolentia, quam quomodo Author probet, declaratur. XX. Prop. secunda, Perspicuas rationes sono Scripturarum Grammaticali anteferre, non est Philosophiam Theologiæ præponere, sed potius Theologiam Naturalem Theologiæ Revelatæ; idque non quoad dignitatem, sed quoad certitudinem nobis apparentem: XXI. Pars prima, in Theologia Naturali plus valere Rationem quam Revelationem, explicatur. XXII. Probatur ex duobus: Primo, quia in dubiis media ordinaria præponi debent extraordinariis. XXIII. Secundo Ratio, est Theologiæ Naturalis investigandum medium ordinarium; Revelatio, extraordinarium. XXIV. Pars secunda, liquidam Rationem esse sensui Scripturarum Grammaticali præponendam. XXV. Pars tertia, hanc Rationis Theologiæ Revelatæ prælationem inferre maiorem Rationis, non dignitatem, sed tantum certitudinem;

Elenchus Prolegomenon.

hem; nec eam ipsam simpliciter, sed tantum quoad nos. XXVI. Prop. tertia, SS. Scripturas interpretari ex Scriptis, vel etiam ex mente, Philosophorum, ita non est nefarium, ut sit plerumque utile, aliquando prorsus necessarium; saltem in rebus infra Rationis ambitum comprehensis, qui solus est usitatus Authori nostro Interpretandi modus. Probatur ex duobus: Primò, quia debet exponi S. Scriptura ex eorum mente quorum captui est à Spiritu Sancto accommodata; idque rursus ex duobus: Primò, Scriptura ex eorum mente exponenda est, quorum sensum verisimillimum est fuisse à Spiritu Sancto intentum. XXVII. Secundò, verisimillimum est eorum sensum esse à Spiritu Sancto intentum, quorum captui Scriptura est ab eo accommodata. XXVIII. Secundò, Accommodata est S. Scriptura captui Philosophico illius ævi quo tradita est, idque ex intentione Spiritus Sancti; quod probatur ex duobus: Primò, quod ex intentione Spiritus Sancti accommodata est Scriptura captui ævi quo scripta est; ubi infertur certitudo Traditionis Ecclesiasticæ primævæ adversus Socinianos. XXIX. Secundò, captus ævi, quo tradita est à Spiritu Sancto Scriptura, Philosophicus fuit ad normam Philosophorum eo ævo celeberrimum. XXX. XXXI. Inferuntur quatuor Corollaria de usu dogmatum Philosophicorum in exponendis SS. Scripturis. XXXII.

Tertium Accusationis caput, de Philosophia Stoica, proponitur. Termini explicantur. XXXIII. Quædam præmittuntur. XXXIV. Prop. prima, Sto-

Elenchus Prolegomenon.

icam Philosophiam, uti illicitam, nunquam damnavit Ecclesia primæva. Eam probârunt SS. Justinus Martyr & Hieronymus. XXXV. Probârunt eam Pantænus, Clemens Alexandrinus & Origenes. XXXVI. Probavit Tertullianus. De Arnobio quid sentiendum. XXXVII. Alia probatio, quia Secta Stoica eadem fuisse credita est cum Academica, quam amplexi sunt veteres. XXXVIII. Dato, quod reverâ damnandi essent Stoici veteres, non tamen inde sequitur, similiter judicandum esse de recentioribus, quos sequutus est Author noster. Probatur aliquot exemplis: de Atheismo, Fato, & Immortalitate Animæ. XXXIX. Prop. secunda, Stoicam Philosophiam esse, ad Theologiam Christianam, necessariam. Probatur primò, de Theologia Naturali. XL. Secundò, de Theologia Revelata. Ubi probatur credibile esse Philosophiam Stoicam invaluisse apud Judæos & primævos Christianos. Locus Ps. li. 12. à lxxii. Interpretibus Stoicè intellectus. Hæretici primævi Stoicè affecti. Loca Apostoli de Prædestinatione & Reprobatione, & Libertate Christianâ Stoicè explicata. XLI.

Pro severis Authoris dogmatibus duplex Apologia generalis: Prima licet essent falsa, videri tamen utilia & innocua. XLII. Secunda per modum Consiliorum, non Præceptorum, proposita videri etiam vera. XLIII.

Obstinatio vox Stœica. Contra eam de Novatianismo & Pelagianismo objecta proponuntur. XLIV. Generalia quædam præmissa de Autoritate Pa-

Elenchus Prolegomenan.

Patrum in censuris Philosophorum. XLV. Novatianorum hæresis in quo ponenda. XLVI. XLVII. Eorundem dogma. XLVIII. Nequit deduci ex Stoicorum dogmate de peccatorum paritate. XLIX. Nec ex eorum dogmate de Obstinatione: Primò, disertis verbis non idem docuerunt quod Novatiani. L. Secundò, nec quicquam docuerunt ex quo sequeretur dogma Novatianorum, LI. LII.

Quæ Pelagianismum sapere videntur Stoicorum Testimonia in duo capita distribuuntur: Et primò, quæ Gratiam Divinam elevare videntur, in quinque Classes. LIII. Quædam præmittuntur. LIV. Stoicos rectè sensisse de Gratia Divina, probatur primò, ex sententia Pythagoræorum & Platonico-
rum Gratia faventium, quos imitati sunt Stoici. LV. Secundò, ex propriis ipsorum Stoicorum Testimoniis. LVI. Tertiò, ex aliis hoc idem ex sensu Stoicorum referentibus. Quartò, ex ipsis Stoicorum dogmatibus. LVII. Ad primas quatuor Testimoniorum Classes Responsiones generales. LVIII. Ad quintam Classem Responsio. LIX.

Secundò, quæ Perfectionem hujus vitæ deprædicare videntur Testimonia proponuntur. LX. Qualem perfectionem admiserint Catholici, & quidnam in Pelagiano de Perfectione dogmate fuerit hæreticum? LXI. Stoicorum, & Authoris nostri, de Perfectione hujus vitæ, sententia. De Ἀρετή. LXII. De Ἀναμάρτυρα, deque paritate Stoici Sapientis cum Deo. Obiter Platonice exponitur locus S. Joan. x. 34. 35. 36. LXIII.

Elenchus Prolegomenarum.

De Simulatione Doloris difficultas proponitur.

LXIV. Responsio prima, Stoicos ab omni Simulatione non fuisse alienos. **LXV. Responsio secunda, non omnem extrinsecam Doloris significationem à Stoicis prohibitam fuisse.** **LXVI. Conclusio.**

PROLEGOMENA

Prolegomena Apologetica,
ad Libellum sequen-
tem, aliáque ejusdem
Authoris Opera, ne-
cessaria, de usu dogma-
tum Philosophicorum,
Stoicorum præcipuè,
in Theologiâ, &c.

S E C T. I.

QUoniam *Lectorum* perpetuam in-
telligentium, vel *abusu*, vel
incuriâ, compertum est Libros
alioquin utilissimos destinato
fructu sæpe destitui; ideo cum *Autho-*
ris, tum *Lectoris* plurimum intererit, ut
prælibato Operis usu mediisque, aliis-
que istiusmodi necessariis *Præcognitis*
a instructis

instructus *Lector* ad ipsum Opus evol-
vendum ita demum paratior accedat.
Sicut enim, qui id præstiterit, *Autho-
ris* famæ optimè prudentissimèque con-
sulet, ne bonas horas malè collocasse
videatur; ita parem *Lectoris* gratiam
ineat necesse est, qui suæ tandem utili-
tatis conscius cupidusque, extrâque
omnem operæ perdendæ metum collo-
catus, multò se alacriorem ad quan-
tumvis Operis tedium devorandum
exhibebit. Id si alibi sit utile, tum hic
profectò est propè necessarium, ne su-
premus hic *Authoris* sanctissimi conatus,
ac fere Testamentum (eum enim hujus
Operis edendi cura tunc habuit solici-
tum, cum, aliis omnibus mundanis fa-
cessentibus, anima ~~negligens~~ ad super-
nas ac patrias sedes evolutura videretur) à sanctissimo ejus instituto defi-
ciat.

S E C T. I I.

QUocirca, ne inani verborum circu-
itu *Lectoris*, vel fastidium, vel nau-
seam, provocemus, hujus, uti aliorum
quoque *Authoris* Operum, scopum gene-
ralem, & fere unicum, ita breviter pius
candidusque *Lector* accipiat. Is idem
nimirum

nimirum est quò, omnium hominum, etiam minimè, vel perperam, intelligentium, instituta, conatus omnes, vota omnia collimant, humana nempe Felicitas; ne dubitemus quenquam esse cordatum, cui non possit esse, hoc nomine, gratissimus. Quare de materia subjecta nullà opus erit Apologiâ. Displicebit verò fortè nonnullis, nondum penitus defæcatis, ingeniis instituti tractandi methodus; quod Theologiam non Theologicè tractasse sit visus, principiis nimirum, non è Sacro-sanctâ Scripturarum penu & sacrario depromptis, sed aliunde, è cæcutientium Philosophorum armariis; quod idem esse videri poterat, ac si alienigenam, vel Moabitam, vel Ammonitam, in Sanctuarium admisisset, quod nefas in frequenti Patrum, in secundâ generali Synod, convenientium confessu damnavit o. i. n. διολο-

γὰ τὸ (a) Nazianzenus.

Nempe triplici capite constabit hæc Accusatio: I. Quòd cælo terram, Theologia Philosophiam miscuerit, nec eam solam differendi artem methodumque, quas utcumque tulerit Ecclesia; sed dogmata Philosophica Theologia accommodaverit, quod in Origene veteres dicuntur improlâsse. II. Quòd ne

(a) Μωαβίτικῃ καὶ Ἀμμωνίτικῃ, μὴ δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν διὰ λόγου διαλεκτικῆς τῆς ἡγεμονίας, ultr. in ed.

ita quidem decori ordinem satis observaverit, ut nimirum, ancillante saltem *Philosophiâ*, *Theologiæ* suus ita constaret honos; cum contrâ hic *dogmata*, non *Philosophica Theologicis*, sed *Theologica Philosophicis*, accommodentur. III. Quod, cum *Sectam Platoniam* veterem, *Peripateticam* recentior, *Scholasticorum* ævo, probaverit *Ecclesia*, at *Stoicam* nullâ, ut omninò importunissimè ad eam sacra detorqueri videantur *Oracula*.

SECT. III.

HÆC alii fusiùs. Nos, quod ad rem nostram attinet, quàm possumus, paucissimis expedire conabimur. De primo ergo capite, Observandum est primò, per *dogmata Philosophica* non hic intelligenda esse *naturalia*, sed *moralia*; quanquam reverâ non est quòd *Theologiæ* nomen *Philosophiæ*, etiam *naturali*, prout apud veteres tractata est,

(b) *Aristotel. Metaphys. L. 6. c. 1. t. 2.*

(c) *Aristotel. Metaph. L. 4. c. 4. text. 15. & alii plures apud V. Cl. Jo. Van. Oen. in Theol. Theolog. L. 1. c. 1.*

prorsùs abnegemus. Sic *Metaphysica* (b) *Theologia* dicta, veteres *Poetæ* (c) *Theologi*, & apud *Platonem Theologum Dialogus*, qui *Timæus* inscribitur, phycus nimirum, in Diis enarrandis fere totus versatur.

tur. Ita voce *διλογισμῶν* de rebus naturalibus usus est antiquus Author Libri de Mundo, ab aliis *Aristoteli*, aliis, & verisimiliter, *Theophrasto*, adscripti; unde *διλογισμῶν* *Philosophari* apud *Budæum*. Nec sane de eo dubitaret qui meminerit omnes, rerum etiam quantumvis naturalium causas, apud vetustissimos, tum *Poetas*, tum *Philosophos*, in principia immaterialia, sive, quod apud eos tantundem valet, Divina, resolvi, nuperorum *Peripateticorum* de formis materialibus, vel *Cartesianorum*, vel aliorum *modernorum* mechanicis, *γεωμετρικῶν* nondum auditis. Recentiores enim erant contra sentientes *Democritus* & *Epicurus*. Vetustissimorum autem neminem fuisse puto, qui naturæ phænomena sine *Divinis* principii, non contentis modò, verumetiam *moderantibus*, *influxu*, nec eo solum *universali*, sed cum singulis etiam *particulari*, explicari posse crediderit. E tribus *Platonis* principiis, quin duo, *Deus* viz. & *Idea*, *ἀίδιον* nempe quem (d) *θεὸν* vocat, *Divinissima* fuerint, nemo sanus iverit inficias. Talis e iam *Anaxagoras* ὢν: qui fuit ei cum (e) *Thalete Milesio* communis, quanquam *Anaxagoras* incogitantiam exagitavit in *Pla-*

(d) Plato in *Epinomid.*

(e) Vid. *Authores* apud *Vossium* L.

1. de *Idolo.* cap.

1. *Dianys.* *Petav.*

Degm. *Theologic.*

Tom. 2. de *Trin* L. 1.

cap. 1. *Dickinson.*

Delph. Phanic. c. 5.

tonis

(f) Pag. mlihi
39. Edit. Basil.
1556.

(g) Lucian. vi-
tar. Auc. Oracul.
Magic. —

(h) Oracul. Ma-
gic. & ibid. Scholi-
ast. Theocrit. Idyll. 2.

(i) Doctissimus
Windetius de vit.
funct. Stat. Sect. 3.
videndus.

(k) Athanasius
Kircher. Pr. drom.
Copt. c. ult.

(l) Vid. Porphyr.
ad Anebunt. apud
Jamblich. de My-
steriis Ægypt. &
Chald. & S. Augu-
stin. de Civ. Dei, &
Luc. Hofsten. de vit.
& Script. Porphyr.
Philosoph. & alios.

tonis (f) Phædone Socrates,
quod *mentis* suæ plane oblitus
per principia mechanica re-
rum apparentias solvere cona-
tus fuerit. Nostrâ verò nihil
refert, modò in re summâ eum
antiquis concordârit, quàm
fuerit in consequentiis suis
sibi parum consentaneus. Ad
hunc eundem cœlestium *Spi-
rituum influxum* demonstnan-
dum refero (g) *ἀγνοῖα* Py-
thagoricam, (h) *ἰσχυρὰ* Ma-
gicam, (i) *ἀνάγκη* Platoni-
corum, (k) *φύσις* Ægyptio-
rum, Astrologiam judicariam,
& Magiam specioso (l) *ἀ-
γνοῖα* nomine cohonestatam,
omnibus, ut puto, Philosophiæ
nomine celebribus, tum genti-
bus, tum viris, usurpatas ap-

probatasque: Chaldaeis, Indiis, Phæni-
ciis, Ægyptiis; Orpheo, Pythagoræ, ali-
isque etiam minorum gentium complu-
ribus. Hinc sacris hisce Dæmonibus na-
turalem etiam suam Philosophiam fere-
bant acceptam Pythagoræ, quibus
viz.

— Ἰσχυρὰ ἀγνοῖα πῶς ἀνέστη ἔργα.
Aur. Carm.

Ideo

Ideo omnium sacris initiatus ipse (m) Pythagoras, ut nimirum etiam ad naturæ ἀπορίας ἀγῶμα, uti loquuntur *Oracula Magica*, tutior ei pateret accessus. Ideo ex (n) *Idearum, Mundi* scilicet ἀρχῆς & intelligibilis, contemplatione, *Mundi* κατ' οὐσίν, sensibilis, scientiam deduxerunt *Platonici*, quod frustra esset

nisi omnem rerum, etiam sublunarium, causalitatem etiam immediatiorem à celestibus & Divinioribus principiis deduxissent. Ideo futurorum contingentium præscientiam, quod veterum μάστιγος omnimodæ sunt referendæ, per sacrificia aliosque profanos ritus ἱεροποιεῖς, Spirituum nempe conciliativos, iidem se debere professi sunt. Eam autem Spirituum celestium præscientiam non nisi ab eorundem causalitate deduxerunt. Huc etiam spectat, quod numeros Pythagoras, rerum nempe, secundum eos, naturalium principia, ἀριθμητικῶς διολογῆσαι inscripserit (o) *Nicomachus Gerasenus*;

quod mysticis (sacris nimirum juxta *Ægyptios* à quibus institutus est Pythagoras) & Symbolicis involucris naturalia sua ἀποκρυφτικῶς celaverint Pythagoræi. Non vacat omnia hujus, Spirituum,

(m) *Laert. L. 8. Pythag. p. 568:* πύσις ἡμῶν τὰς τῶ Ἑλλήνων καὶ βαρβαρικῶς τιλάται.

(n) *Vide Numen. Didym. Philon. Clem. Alexandrin. apud Euseb. Præp. Evang. L. 11. c. 23. 24. 5.*

(o) *A. pud phot. Cod. 187. & extat scorium.*

um, in res naturales, influxûs, argumen-
ta è veteribus enumerare. Unico tan-
tùm præterea addito, concludam,

(p) *Marc. Anto-
nin. L. 4. n. 40. Ed.
Gataker. ubi vid.
alia veterum testi-
monia collecta a
Gatakero in Not.
Senec. Ep. 96.*

(q) πάντα ψυχῶν
ἰδὲ καὶ δαιμόνων πλά-
νην, *Heraclit Diogen.
Laert. L. 9. in vit.*

(r) *Aur. Carm.
ubi Hjerocl.*

(s) *Sallust. Phi-
losoph. de Diis &
Mund. c. 6. Apul.
de dogm. Platon.
& de Deo Socratis.*

sed eo sane celeberrimo;
quòd (p) *Mundum* esse mag-
num quoddam animal, &
Deum ejusdem *Animam*, vetu-
stissimi quique unanimi ferè
consensu crediderint, unde
nullus locus, Diis vacuus; (q)
Heraclico teste, credebatur;
unde triplex Deorum ordo
Pythagorais: Ἀσθενῶν, (r)
Ἡρώων & κατὰ χροῖαν δαιμόνων,
universum *Mundum* comple-
tebantur; uti etiam (s)
ἑστὸς καὶ σωματικὸς αἰθέρι, &c. terreni &
ὑπερταῖοι *Platoniciis*, nempe

Ne regio foret ulla suis animalibus orbs,

ut loquitur *Ovidius*. Quinetiam ex om-
nibus hisce particularibus *Geniis*, unum
summum *Deum* conflari arbitrati sunt,
quem omnia in se uno complecti, omnia
unicum replere. Ideo

————— *Jovis omnia plena. Virgil.
Eclog. 3. Immo,*

————— μεσσί [] Διδε πᾶσαι μὲν ἀγῶναι
πᾶσαι δ' ἀνδράπων ἀγῶναι, μετὰ δ' οὐδ' ἀλάστω,
Kai

Kal. Aprilis, mens 3. Aida vixit quatuor menses;

Arat. Phaen. Sic,

*Jupiter est quodcumque vides, quocumque
movetur, Luc.*

In eandem quoque sententiam scribit
doctissimus Varro apud S. (1) Augu- (1) L. 7.
stinum, Deum esse animam mundi, qui de Civ.
in se reliquas animas omnes tanquam Dei. c. 6.
partes complectatur. Nota etiam in
hanc sententiam sunt illa Virgilii:

*Deum [] ire per omnes
Terasque, tractusque, mare, caelumque
profundam.
Unde hominum genus, & pecudes, unde
imber & ignis.*

Quibus rursus occurrunt illa, Eni-
ubi videndus Ser. vna. Ita denique (u) (u) Dif-
Maxim. Tyr. (ne alios recitendo, fert. 23.
tadio Libani officium) de Div. lo- prope
quens, ait: *Quia si quid est, quod
disputa, haud secus ac idem more a lie-
toribus, quae sunt, diversa nomina for-
titur. Quia omnia abunde probant,
apud veteres, omnes rerum, quantum-
vis naturalium, effectus, principis Divi-
nioribus attributos esse, ut inde nemo
mirari debeat, si natura cognitio Theo-*

logis meritis dici videatur. Quod, si verum concedatur, potiori jure, de morali, etiam Ethnicorum, Philosophia, concedendum erit.

S. E. C. T. I. V.

Observandum vero secundo dogma-
te Philosophica, ne moralia quidem
ea hic intelligi, quæ ita sunt tantummodo
moralia, ut Deum ac Divina nulla
tendis respiciant. Neque enim quicquam
est ab hoc sanctissimo pariter ac
doctissimo Authore hucusque prodictum, quod
mores spectet (qui quidem omnia a-
tramque fere paginam occupant) nisi
quatenus in Dei cultu dirigendos. Phi-
losophiam autem moralem, quæ tota in
moribus humanis pietate informatur
(occupatus neminem fore arbitror, qui
non Theologie nomine, jure meritissimo,
ephonestet. Observandum tertio, ne
hanc quidem ipsam, non tam Philosophi-
am quam Theologiam, Authorum nomine
ab Authore nostro commendari, sed so-
lius rationis momentis. Quanquam er-
go nefarium esse ultro fateamur, fidem
Philosophicam cum Theologica, i. e. cum
humana Divinam misceri, quasi verò per
accessionem Authoritatis humane Divi-

an possit aliquatenus confirmari, nedum
labefactari; longe tamen saliter se res
habebit, si de dogmatibus Theologicis per
naturæ lumen à Philosophis investigatis,
Quæstio instituat; præsertim quarto,
si hic ipse naturalis ratio, usus infra
naturæ ambisum se contineat, nec ad pri-
cænam æli rimanda soli fidei per viam, con-
fiosius aspires. Status ergo Quæstioni
nis hoc modo explicatus ita se habebit:
*Annon præter mysteria fidei à Deo
revelata, credende sint alia veritates The-
ologica, i. e. ad Dei cultum attinentes,
propter solius naturalis luminis eiden-
am? Sive (quod idem valere jam ali-
madversum est) An, tradita nobis Theo-
logia revelata, Theologia Naturalis, i. e.
naturalis lumen nobis innotescens; & eo
duce à Philosophis reperta, sit prorsus non
necessaria? Pro cuius resolutione, sit*

S E C T. V.

Prima Propositio: Si per missionem
Philosophicorum cum Divinis, intel-
ligatur mutua eorundem in iisdem motivis
communicatio, ut nempe veritates morales
à Philosophis solius naturæ lumine in-
ventæ, inter revelationes à Deo de rebus
naturæ lumen superantibus factis, creden-

de proponantur: vel contra, veritates à Deo revelatæ Philosophorum testimonio, quasi Divino, confirmantur: Hæc concedimus esse quidem nefaria, negamus vero ullo verisimili argumento de sententiis ab Authore nostræ Theologiæ permixtis probari posse. Hanc Propositionem ita perspicuam putamus, ut in ea probanda immorari foret plane supervacuum.

SECT. VI.

SECUNDA ergo Propositio sit hæc: Si per mixtionem Philosophicorum dogmatum cum Theologicis, intelligatur Scripturarum, ad Theologiam Philosophicam (ut ita jam loqui liceat) etiam in mysteriis captum rationis humana superantibus (x) detortio; hanc etiam sublestatam esse, & ab Ecclesia in Origene damnatam, prout ea saltem ejus sententiam intellexit, quæ tamen ad Authoris nostri sententiam nullo modo attinet. Duabus constat partibus hæc Propositio, quarum neutra operosa probatione indigebit. Prima

(x) Per detortionem intelligo, non quamlibet accommodationem

(aliqualem enim infra Sect. 27. & deinceps defendo) sed violentam solam, i. e. ut talis Scripturæ sensus assignatur, qui sit, non verbis solis, verum etiam, sensui Spiritus Sancti contrarius, saltem talis ab iis præsumitur, qui ealem sensum detortum esse putant, quale erat Ecclesiæ de Origene judicium.

est,

est, quod mystic Philosophicorum dogma-
tum cum Theologicis, in Origene damnata,
fuerit in rebus captum humanum superan-
tibus. Tales nimirum illæ sunt quæ
neque ex se sensibiles, neque cum senti-
bilibus ullam habent certam connexio-
nem. Cum enim omnis humana cog-
nitio debeat originem sensibus; quod
non est per se sensibile, non potest per
sensus certò cognosci; quod etiam cum
sensibilibus nullam habet certam con-
nexionem, nequit per ratiocinationem
humanam sensibus nitentem; captum
ergo humanum ut superet necesse est.
Hujusmodi fuisse illa Origeni attributa
dogmata de Trinitate, de Animarum
præexistentiâ, de animatione ðellarum,
de pœnis inferorum, & similibus, nemo
dubitabit. Et universum, omnia ejus
paradoxa ad Mundum intelligibilem,
quocum nulla certa nobis est in hac vi-
ta communicatio, pertinuisse, facili po-
terat inductione probari. Certè Libri
ejus mei Ἀγῶν, unde omnia ejus Pa-
radoxa deprompta sunt, in hujusmodi
argumentis ferè toti occupantur. Ratio
autem cur in hujusmodi argumentis
Philosophorum nulla sit habenda ratio,
est quia non debet probatio longè cer-
tior ad incertiores detorqueri. Divina
autem Auctoritas, etiam de rebus huma-

(y) Diximus
[non ita
certo,]
tum quia
afflatum
Divinum
præ se fe-
rebant
Philoso-
phi, ut
patet ex
eorum
dictis de
Enthusi-

no ingenio nequaquam obvis, est certissi-
ma; quia licet de hujusmodi recondi-
tis Divina Sapientie mysteriis, fallacis-
sima sint ea, quæ in sensus nostros incur-
runt, argumenta: At ipsa ratio huma-
na judicat ea esse clarè intuenti perspi-
cua; Deum autem ea clarè intueri, un-
de sequitur, Deum, ut fallere non po-
test, ita etiam nec falli, nec etiam Scri-
ptores sacros ab eo afflatos. Contrà,
Philosophis, quos () non ita certo
constat fuisse ~~reconditis~~, sola proinde
Humana Auctoritas poterit assignari,
quam etiam humanis tantummodo moti-
vis inniti necesse est; per humana au-
tem motiva, recondita hæc mysteria, vel
non omnino, vel saltem non certo, con-
stare supposuimus. Secunda item Pro-
positionis pars, viz. dogmata ab Authore
nostro à Philosophia deducta, non esse
disquisitioni humanæ impervia, vel ex
re ipsa patet. Nec enim ille quicquam
Enthusi-
asmo Philosophico, &c. Et qui dem suffragantibus, ut
videtur aliquatenus, SS. Patribus, Justinus Martyro
& Clemente Alexandrino, qui vocem ~~dei~~ illius quo
afflati erant Philosophi pro voce Christi habent; nolu-
imus autem in accuratissimo, quod conati sumus, Ra-
tionis examine, aliquid audacter assertere, quod in-
creduli illi, quorum, heu nimium! ferax est no-
strum hoc avum, possent, uti gratis dictum, repre-
hendere.

protulit *Philosophicum*, quod non, præter
Philosophorum Authoritatem, solidis &
perspicuis rationibus è rerum ipsarum
naturis depromptis, probare se potuif-
se, sibi saltem est visus.

S E C T. VII.

Tertia Propositio : Si per mistio-
nem *Philosophicorum* cum Theo-
logicis intelligatur Theologie na-
turalis (qualem fuisse *Philosophiam* illam
moralem, quæ Deum spectat, jam observa-
vimus) ad supernaturalem accommoda-
tio, etiam servatâ motivorum distinctione,
quæ viz. *Philosophicis*, ob singulas rationes
naturales; veritatibus autem supernatu-
ralibus, ab revelationem, proindeque fidem
Divinam creditur; tum concedimus ab
Autore nostræ misceri quidem *Philosophi-
as Theologicas*, contendimus autem esse hoc,
non modò licitum, verumetiam præcisè
necessarium. Ut in huius Propositionis
examine perspicere progrediamur, in
has partes erit dispelcenda. Prima est,
quod etiam factis revelationibus, ad-
huc tamen necessarium sit, quibusdam
veritatibus, etiam Theologicis, assentiri
propter solas rationes naturales: Secun-
da, quod in rationum naturalium exa-
mine,

nime, acerrimorum hujus rationis *vindicam* a'quali loco ponenda sit *Autoritas*, saltem quatenus eorum ratio se nostro etiam examini probaverit: *Tertia*, quòd in horum *vindicam* ordine reponendi veniant *Philosophi*. Ex his enim aperte sequitur *Philosophicorum dogmatum*, in *Theologia*, utilitas.

SECT. VIII.

Prima Pars est: Quòd, *falsis jam revelationibus*, adhuc tamen necessarium est, quibusdam veritatibus, etiam *Theologicis*, assentiri propter solas rationes naturales. Ubi nolo eo argumento uti, quòd nolit ea *Deus* per *miracula* prestare quæ *mediis ordinariis* prestari poterant: *Revelatio autem Divina* eatendus *miraculosa* sit quatenus superat causarum purè naturalium vim; *prudens autem humana* sit *ordinarium* cognitionis humanæ *medium*; unde sequitur non opus esse *revelatione Divina* ad ea investiganda quæ per usum *humane prudentiæ* indagari poterant. Cum tamen opus sit ut aliquibus etiam hujusmodi veritatibus assentiamur, sequitur aliqualem nostrum assensum fundari in *rationibus humanis*. Nolim, inquam, uti

uti hoc argumento, non quod minus
validum arbitret, sed quia malim po-
tius a priori rem totam explicare, &
argumentis non ita facile in dubium
revocandis. Tum enim scio majori
odio & præjudicio apud aliquos labo-
raturum, qui, *Thesi* suâ nondum expli-
catâ, *propter* *καρὰν* asseruerit quicquam
esse credendum quod in *Scripturis* sacris
minime continentur; cum etiam acqui-
vocatione laboret necesse est; quia o-
nim *Adversariorum* etiam de *Scripturis*
rum *perfectiōe* sententia verissima est
aliquo sensu, restabit porro explican-
dum quorum respectu hæc *perfectiō* in-
telligenda sit, quorum autem ratio nul-
latentis ad eam pertinere venseatur.
Quod tamen posterius *apud* auribus
neutiquam accepturi sunt *Adversarii*,
prioribus præjudiciis occupati.

S E C T. IX.

EGO hæc methodo uti malim. Pri-
mò, ut ostendam, non opus esse
revelatione nisi ob defectum *rationum*
naturalium, ubi nempe reddi potest ali-
quod *dogma* credibilis per *revelationem*
quàm fuit per *rationes naturales*; Se-
cundò, quædam *dogmata* esse vel magis,
c vel

vel æquæ, credibilia per rationes natura-
les, ac essent per revelationem. Unde se-
quitur, non necesse esse ut, posterioris ge-
neris dogmata credantur propter revela-
tionem; per quodammodo nequeant, ut
genus credibilia; L prioris, autem, generis
dogmata ita non videntur, ut, propter
revelationem credantur, ut ne possint qui-
dem per eam reddi credibilia. Primo,
quod non statim sit ea tantum, dogmata
credi propter revelationem quæ reddantur
per eandem magis credibilia quam, effen-
der rationes naturales, ita patet. Primo,
ille tantum assensus necessarius est, (pro-
prie nempè, officii de qua iam disput-
amus) qui est bonus, moraliter, a quo
ita verum est, ut ne supernaturaliter
quidem bonum esse possit quod non sit
etiam moraliter; (licet è converso pos-
sit esse bonum, moraliter, quod non sit
item supernaturaliter) nec enim bonum
morale est nisi quod sit naturæ consenta-
neum; nequid supernaturalia naturam
destruunt, sed, perficiunt; perfectivum
autem non est nisi quod est congruum;
Secundo, bonum morale illud dicitur
quod est recte rationi congruum, quæ
nimirum prima est omnium actionum
humanarum regula; hinc enim illa con-
suetudo ad appetitum, in qua boni ada-
quata ratio vulgò ponitur, æstimanda
est;

est Tercio, rectitudo rationis in duobus
consistit: primo, in rectitudine affectus
rationalis; i.e. voluntatis, cuius recti-
tudo mensura est iudicii in facultatis
essentia rationalis. Patet hoc, quia
mensuratur affectus ab objectis, objectum
autem est idem sit ipse affectus, potius
tamen non habet ex se, sed ab intellectu
hoc roboretur notum propter eos, qui asser-
tatem fidei ponunt in actum voluntatis
religiosae, vel etiam contra, idcirco
tunc hoc secundum, in rectitudine ipsius
assensus rationalis, quae mensuratur ab
exteriori objecto, sive ratione, motus
ut assensus rationis subiectiva, tunc, si
rectus, quando est conformis rationi ob-
iectivae, quando nempe ita creditur, ut
assensus gradu, quo ex ratione ob-
iectivae credi debere iudicatur. Hanc au-
tem rationem obiectivam hinc credibilita-
tem vocamus, neque tamen arctiori illo
significatu, quo eam Testimonio proprie
competere latetur, vocem intelli-
mas. Hinc sequitur quarto, etiam in
Theologia, iis esse assentiendum, quae
habent rationes obiectivae motivas, pro-
portionem autem assensus respondere
debet proportioni. Istam rationem
obiectivam, ut nempe assensus firmiter
adhibendus sit rationi credibili, in-
ferioris, minus credibili; aequus, equis

utrinque prolatis rationibus ; siquidem hæc omnia ita observanda esse iudicet res, quam iam descripsimus, *res ista* ut ratio. Observandum porro quidem, ex iudicio *res* rationis nihil frustra fieri debere, frustra autem fieri per plura quod fieri aequè commodè potest per pauciora. Cum ergo motiva sint propter assensum investiganda, sequitur ea quæ nullum novam, ne gradum quidem, addunt assensui iam acquisito, esse saltem non necessaria. Proinde non est ad eorum dogmatum Theologicorum assensum necessaria revelatio, sive, ei innixa fides, ad quem sufficerent rationes purè naturales, nedum ad eam qui firmior fundari possit in rationibus naturalibus quàm in ipsa fide.

SECT. X.

SECUNDò ergo, dari quodam dogmate Theologica vel aequè credibile, vel etiam credibilior, per rationes naturales quàm essent per fidem (modo æquos hic se præbeant iudices Adversarii) ex hisce duobus perspicuè patebit ; primò, quòd ipsa etiam fides quoad nos, & quatenus assensum nostrum obligat, nitatur rationibus purè naturalibus ; secundò, quòd dentur

dentur rationes naturales alia dogmata
confirmantes, hisce, fidei *inferiores*, vel
paris, vel etiam superiores. Ex his enim
sequitur assensum etiam esse debere
proportionatum juxta superius tradi-
tam, de proportionem rationi consentaneâ
doctrinam. Primum quod attinet,
per rationes naturales hic intelligo om-
nes eas quæ non sunt *supernaturales*, si-
ve, à testimonio Divino depromptæ;
sive sint ab ipsis rerum naturis petitæ,
sive ab *Authoritate Humana*; quando
nimirum evidentia *rationis objective*
juxta ordinarium providentiæ cursum
est nobis obvia, & sufficit ad eam peni-
tùs percipiendam & judicandam, sine
lumine supernaturali extraordinario,
ipsius facultatis rationalis vis *naturalis*.
Quâ præmissâ explicatione, ita proba-
tur institutum nostrum: Primò ergo,
veritates fidei, quatenus per *fidem*, sive
revelationem Divinam, nobis innotef-
cunt, non sunt per se & sine motivis
credendæ, nisi velimus omnibus *Au-
thoritatem auctoritatis* præ se ferentibus, esse
statim credendum, quod, nemo tam
absurdus est ut verum fateatur. Sequi-
tur ergo ipsius testimonii Divini *a-
uctoritas* propter motiva credendam esse,
viz. ex hisce duobus pendere principi-
is: Quod nempe Deus sit infallibiliter ve-

tax; & quod nobis constet Deum hæc re-
 velasse. Secundo, hæ rationes ipsam fidei
 credibilitatem antecedentes non pos-
 sunt esse *supernaturales* sensu jam expli-
 cato, i. e. non possunt esse *aliæ* revela-
 tiones. Ratio est perspicua; probatio
 enim debet esse prior & notior conclu-
 sione probata (cum propter eam con-
 clusioni probatæ assentiatur) neque
 autem una revelatio aliam probare. Quia
 enim ratione, ante has rationes moti-
 vas, de una revelatione dubitare licet,
 eadem etiam de omnibus (de omni-
 bus enim posita procedit. Quæritur) Ver-
 go de prima pariter ac aliis. Neque
 autem prima supponi alia prior. Se-
 quitur ergo tertio, per rationes, sensu
 jam explicato, *pure naturales*, nitentem
 esse hanc probationem: *naturales*,
viz. tum ex parte *objecti*, quia rationes
 illæ debent ad potentias cognoscitivas
 accommodari, ut nimirum tales sint
 quæ nobis naturaliter innotescere pos-
 sunt; tum ex parte *potentie cognosciti-
 væ*, cui, per vires proprias naturales
 operanti, sine omni Divino auxilio in-
 trinsecus elevante, possunt videri satis
 credibile. Fateor ad voluntatem sua-
 dendam alia requiri, quia ad eam non
 sufficit nuda intellectus convictio. Sed
 moiva credibilitatis, quæ intellectum

convincunt de revelationibus, esse saltem naturalia, vel ex assignatis liquet. Tum enim naturaliter judicare possumus Deum esse veracem; tum Deum aliquid revelasse probatur per miracula, quæ sensibus etiam nostris extrinsecus incurrunt. Ex his autem sequitur certissimum intellectum, saltem speculativum, iudicium, dogmata ita revelata esse credenda. Neque ad primum solum fidei assensum necessariae sunt hæ rationes, verumetiam ad eundem assensum deinceps continuandum. Quod notamus obiter contra eos qui dicunt induci nos quidem ad fidem per motiva credibilitatis, confirmari vero postea in eadem sine novis rationibus per influxum Spiritus Sancti; idque eo discrimine; ut primus assensus, qui rationibus nititur, eandem non excedat; secundus vero non eas tantummodo, verumetiam quantalibet Mathematicas demonstrationes) eadem enim principia hoc etiam probant. Neque enim quod non est moraliter, potest esse supernaturaliter, bonum; nec moraliter bonum dici debet quod non est recte rationi consonum. Est autem certissima recta ratio, regula, quæ omnem assensum conformandum esse rationi obijcit, proinde nec continuari posse eandem non continuam,

nec

nec augeri debere eandem non audet. Fateor equidem in fidei progressu ex-
periri fidelem quempiam praxim fidei
conformem, quā magis in eadem fide
confirmatur; sed dico, hanc vel addi-
tionem esse *novae rationis* quam antea
non intellexerat, vel, potius ablationem
præiudicii à voluntate, quā, novam
intellectus in eodem assensu confirmati-
onem.

SECT. XI.

AD probandum autem quod secun-
do loco probandum suscepī, viz.
dari rationes naturales alia dogmata con-
firmantes hisce fidem commendantibus, vel
parēs, vel etiam superiores: Suppono
primò, vim rationum fidem consequen-
tium in motiva credibilitatis eandem
antecedentia resolvi. Rationes enim
fidem consequentes, quas *Spiritus San-*
cti influxus vocant, sive *testimonium in-*
ternum, resolvantur in auctoritatem
Spiritus à quo procedunt; huius au-
tem Spiritus auctoritas non constat per
istiusmodi experimenta, nisi quatenus
apparent nobis tali principio digna.
Porro certum non est omnem operati-
onem bono Spiritu dignam à bono Spi-
ritu

tu procedere. Restat ergo ut certa hujus Spiritus probatio ab antecedentibus istis fidei motivis petatur, quibus hæc à bono Spiritu verè fuisse revelata fuerat probatum. Secundo Adverto, in omni argumentatione, conclusionem sequi debiliorem partem; proinde totius probationis vim à præmissa debilissima esse æstimandam. Si ergo in tota argumentorum serie quibus nititur particularis propositionis de fide probatio, occurrat vel una propositio, cui æqua esse potest, vel etiam superior alia probatio, hoc causæ nostræ obtinendæ abundè suffecerit. Quanquam ergo veracitatem Dei nulli dubitationi merito obnoxiam esse ultrò fateamur (de quâ tamen solâ solliciti sunt vulgo *Theologi*) non tamen hæc sufficit ad reddendam aliquam particularem propositionem Divino testimonio credibilem, nisi ulterius probetur talem propositionem à Deo fuisse revelatam; eo enim solo pacto veracitatem Divinam in dubium vocare videbitur, qui illam negaverit. In hac autem revelatione quoad nos probandâ maxima est difficultas, quæ tota propagetur in conclusionem probandam omnino necesse est: Adverto tertio, collationem hanc non esse cum motivis aliquarum personarum

rum particularibus, sed universalibus (quibus nimirum omnes omnium sæculorum fideles obtemperare tenentur) instituendam, vel saltem nostri hujus ævi propriis. Concedimus enim discrimen inter hæc immensum versari.

(1) *Duo tantum hic asserimus quæ perperam intelligi posse videntur a cordatis. Primo, Certitudinem, qua nobis constant Traditiones Ecclesiasticæ primæ, esse moralem tantummodo, non omnimodam, ne dum Mathematicam: Secundo, Hanc ip-*

(2) *Nempe ut prima omnium certissima probatio constet ei cui immediatè communicatur Divina revelatio; hujus enim assensus proprio sensu nititur, nec in ullam auctoritatem, exceptâ Divinâ omnium certissimâ, resolvitur. Secunda, hæc inferior est eorum, qui humanâ quidem Auctoritate fulciuntur, verum eâ humanarum omnium maximè credibili, quippe eorum, quos uti Divino afflatu actos, minùs, esse constat vel mendaces, vel erroribus obnoxios. Hæc erat certitudo fidelium Apostolorum ævo propria. Tertia, hæc adhuc minor est eorum qui confisi sunt Auctoritati, purè quidem Humanæ, quæ tamen humanarum erat maxima. Hæc erat certitudo sæculorum ævo Apostolico proximorum, quæ necesse habebant credere hominibus minimè quidem affatis (sanctissimis tamen & testibus omni prorsus exceptione majoribus) de sensu veritatis, quorum consuetudine familiariter usi fuissent; ut veritatem ab ipsis fontibus purissimis hauser-*

hauerint, ne errori; & moribus fuerint ab omni fūco alienissimis, ne mendacio, crederentur obnoxii; quarta, demum depressior, eorum qui hominibus credunt, longo intervallo sæculorum ab Apostolis, remotis, ideoque ne hisce quidem privilegiis instructis, quæ rursus eo inferior est quo sunt Authores ab Apostolorum ævo remotiores, qui ipsissimus est ævi nostri status,

sam moralem certitudinem non esse suo saltem in genere summam, sed talem, nostri saltem respectu,

qua dari potest alia suo etiam genere superior. Quotam p̄nt a plerisque, tum Reformatis, tum Pontificiis, admittitur in modernis de resolutione fidei controversiis; qui in eo tantum discrepant quod hanc moralem tantummodo & inferioris subfellii, certitudinem sufficere putent Pontificiis ad fundandum assensum quavis Mathematica certiore, quod resellunt Reformati Nostri, docentes ad praxim sufficere assensum humano modo prudentem, qualem in maximis nostris secularibus negotiis, quibuscumque, siue periculis, siue impedimentiis minime obstantibus, experimur sufficere. Pro posteriori dicimus primo, licet possit de alio objecto dari major certitudo moralis & historica quam in rebus fidei, non tamen de rebus ipsis ad fidem attinentibus, immo contra longe credibilia esse motiva credibilitatis quam qualibet argumenta facientia in contrarium; unde Dicimus secundo, nullo sæculorum, quamvis ab Apostolicis remotissimorum, intervallo ita minui posse hanc certitudinem, ut tandem habita Analogia ratione, vel prorsus amittatur; vel saltem ita debilis evadat ut non sufficiat ad praxim ejus suscipiendam, idque ex præscripto salutarium, aliis in casibus, humana prudentia regularum, pari prorsus modo quo legum & chartarum quantumvis antiquarum, modo fuerint in praxi continuata, certitudinem, nemo prudens damnabit uti

minime idoneam praxi stabilienda; quo supposito Dici-
mus tertio, ita per hanc certitudinis diminutionem in
intervallo saeculorum sibi invicem succedentium remotis-
simo, non tolli praxim, ut ne labefacteretur quidem;
quantum enim decedit praxeos certitudini, tantum ac-
cedit ejusdem merito. Dummodo enim praxis sit pru-
dens (qualem esse jam supposuimus) in minori objecti-
va apparentia magis elucescet fides, gratiorque pro-
inde secutura est ei innixa obedientia. Ne alia iam
commemorem huc facientia, hac ipsissima vulgo credi-
tur fuisse Servatoris Nostri sententia ita cum S. Apo-
stolo S. Thoma minus credulo differentis: "Οτι ἡ γὰρ
πα Θευς, ἀνίσταται: μάρτυρες οἱ μὴ ἰδόντες ἃ μεμαρ-
τυρεῖ, S. Joan. 20. 29. Ubi, qua diximus, ambo confir-
mantur: primo nobis, qui non vidimus sensibilia re-
surrectionis indicia, qua S. Thomas vidit, non ita con-
stare Resurrectionem Christi ac ei qui ipse viderit;
secundo, magis tamen esse gratam fidem nostram Deo ob
eam ipsam minorem objectivam certitudinem. Hac
breviter piorum gratia, quibus nos quovis modo pur-
gare volumus.

SECT. XII.

Hilce praesuppositis, facile erit pro-
bare, dari posse argumenta certiora
de aliis veritatibus Theologicis quam de
saliquibus particularibus, ad fidem attinen-
tibus, propositionibus; unde à fortiori
sequitur, dari posse equalia. Patet enim
primò, resolvi probationem Theologi-
cam fidei in Autoritatem Humanam,
quæ, ad summum, est argumentum tan-
tùm moraliter certum: moralem ap-
tem

tem certitudinem à naturali superari
(qualem habemus pro plurimis officiis
moralibus etiam ad Deum attinenti-
bus) nemo iverit inficias; nec hanc
ipsam Secundò quam concessimus, Hu-
manam Authoritatem, esse vel in eo
genere, nostri saltem respectu, summè
credibilem, quin potius eo pluribus la-
borare difficultatibus quo sumus nos
ab Apostolorum ævo remotiores. Esse
autem veritates, quamplurimas *Histori-
cas*, nedùm *Theologicas*, quæ hisce dubi-
tandi rationibus prorsus vacent, nemo
facile dubitaverit. Quinetiam tertio
vel ipsa Dei, quoad nos, credibilitas sal-
tem pendet ab earum præmissarum ve-
ritate quibus probatur; ergo præmis-
sas istas minùs dubias esse necesse est:
alias ergo propositiones cum iisdem pa-
riter certas, hac ipsa credibilitate, cer-
tiores esse necesse erit. Scilicet *Divina
credibilitas* ab ejusdem *veracitate*, vera-
citas autem ab *essentia* Dei omnimodè
perfecta probatur. Videmus hic, quod
primo intuitu ad essentiam pertinere
cognoscitur, esse hac credibilitate noti-
us, quod consequenter, esse æquè no-
tum. Eodem autem pacto multa cre-
aturarum versùs Deum munera ex ipsa
creaturæ essentia deducuntur. Et vero
essentia nostra est nobis ordine saltem

cognitionis nostræ prior & notior essentia Dei, saltem quoad particularia attributa; neque enim attributa ipsa in Deo directè intuemur, sed in creaturis observata intelligimus esse *perfectiores simpliciter simplices*, quo dato, sequitur necessario competere enti infinitè perfecto, quale Deum esse credideramus. Idemque etiam de omni alia nostra Dei cognitione probari poterat. Sequitur ergo cognitionem de creaturis esse saltem quoad nos certiore & evidentiorē cognitione Dei; & consequenter validiora esse, quæ inde petuntur, argumenta. Quæcunque tamen sit Divinæ revelationis, ex parte Dei, certitudo; nostro tamen instituto abunde sufficit ea, quam in probanda particulari revelatione, intervenire probavimus, tantummodo moralem; quam ipsam aliis etiam quamplurimis difficultatibus è doctrina de fidei resolutione depromptis onerare potuimus. Præcipuè tamen duæ sunt ad quamlibet particularem propositionem de fide probandam prorsus necessariae: alia de codicis unde probanda est, sive Scripturæ Sacræ, sive Doctoris Ecclesiastici genuinâ lectione; alia de genuino ejusdem sensu; quarum utraque nobis, tot sæculorum intervallo, à Scriptorum

sæculo

ſeculo remotis, quibus multa utriusque præſtandæ perierunt adminicula, quamplurimis aliis, velut Hydræ capiti- bus, difficultatibus novis repullulat. Sed quia hæc ſufficiunt, & nolimus eſſe nimia prolixitate Lectoribus moleſti, à pluribus ſuperſedendum exiſtima- mus.

SECT. XIII.

QUod autem ſecundò, in harum ra- tionum examine acerrimorum huius rationis vindictam aliquali loco ponenda ſi Authoritas, ſaltem quatenus eorum ra- tio ſe noſtro etiam iudicio probaverit, fa- cili negotio patebit. Ratio enim cur al- iis potius quam nobiſmet ipsis in ali- qua difficili ratione probandâ confi- dimus, eſt quia novimus tutam de Quo- ſtionis ſumma ſententiam ferri non poſ- ſe niſi rationibus omnibus ex utraque parte penitus acerrimo iudicio perſpe- ctis. Quos ergo acerrimo valere iudi- cio negare non audemus, eos omnium optime inſidias, ſiquæ forte laterent in contrarium, detecturos ſiteamur neceſ- ſe eſt; eoſdemque, ſi in rationibus in- veſtigandis totos occupatos fuiſſe con- ſter, plurimas itidem rationes inveſti- gatu-
gatu-
ros.

gatuos. Sequitur ergo tutissimum fore eorum, post omnia penitus considerata, iudicium. Quinetiam ne præiudicio in rationum naturalium examine laborare videamur, quod quamplurimis solenne est qui in illum assensum se ductu rationis agi putant, ad quem, sponte sua, nulla exteriori Auctoritate coactos, se moveri sentiunt (fallacissima nimirum regula; potest enim hæc inclinatio aliunde quam ex natura sive ratione proficisci, nempe ex usu facile credimus pariter ut volumus) optimè nobis satisfaciemus si illi, quos à nostris, tum educationis tum consuetudinis, præiudiciis remotissimos fuisse constat, soliusque rationis lumine ductos, nostram sententiam rationi conformem iudicarint. Diximus autem *aliqualem* solummodo, non *omnimodam* fore horum auctoritatem, quippe quæ examini locum relinquit, ut *Indicum* proinde locum potius quam *Judicium* obtineant, quippe quorum Auctoritas ante rationes iam investigatas, plurimum ad earum investigationem, valere concedatur; eadem, iisdem iam examinatis & penitus probatis, nulla deinceps intelligatur.

Quod

S E C T. XIV.

Q Uod autem tertio differendum
constituimus, jam probandum
restat, viz. in acerrimorum rationis na-
turalis vindicam numero merito habendos
esse gentiles Philosophos. Quos enim con-
stat tum præclarissimi ingenii acumine
valuisse; tum in hoc unicum rationis
naturalis studium incubuisse; quid ob-
stat quo minus fuerint harum rationum
peritissimi? De præclara autem Philo-
sophorum indole post omnium sæculo-
rum omnimoda testimonia, Principum,
Reipublicarum, propriæ professio-
nis gregalium, Christianorum, quæ ve-
terum, quæ recentiorum, quæ amic-
rum, quæ inimicorum, acervum satis
locupletem, ferè nefas esset vel dubita-
re. In hoc autem studio, vel præcipuo,
vel fere etiam unico, fuisse versatos; ne
ipsi quidem Adversarii reclamaverint.
Certe eorum celeberrimos habentis
hoc ipsum profitentes. Pro *Academi-
cis*, aliisque inde ortis *Philosophicis* hæ-
resibus (quas inter nobiles fuisse *Stoi-
ci*, quorum Præceptor *Zeno Xenocratem*

Platonis

(a) Apud Diogen.
Laert. L. 7. p. 435.
audivit etiam ex
Academia Crate-
tem & Polemonem
Suidas Llō. Crate-
tem Clemens Al.
Strom. l. p. 301.
tum Xenocratem,
tum Cratetem, tum
Polemonem, Nume-
nius apud Euseb. Pr.
Ev. L. 14. c. 3.

Platonis in Academia succes-
sorem per decem annos audi-
vit, teste (a) Timocrate in
Dione). sufficiat eorum Pa-
triarchæ Socratis diserta de
seipso confessio in Platonis
Critia: *ἐπεὶ δὲ πάλαι οὖν, ἀπὸ τῆς
αὐτῆς οἰκῆς, οἱ τῶν λόγων τῶν
ἐκείνου ἀκούοντες, ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ
ἄλλοι τῶν μαθητῶν, οὐκ ἔχοντες
ἐκείνου τὴν ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν
ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν
μαθητῶν, οὐκ ἔχοντες ἐκείνου
τὴν ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου,*
Immo *μολογῶν* in maximis
humanae naturæ malis repu-
tat, & cum *μεταδραστήριον* con-

jungit. Idem in Phaedone: *μά ἡμεῖς ἅπαντες
(inquit) μολογῶμεν ὅτι οἱ μετὰ Σωκράτη
ῥητορικοὶ οὐκ ἔχουσιν ἐστὶν [ἐκείνου] τὴν
ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
τῶν μαθητῶν, οὐκ ἔχοντες ἐκείνου τὴν ἐκείνου,*

Idem ingenuè professus est apud Plato-
nem in (b) Theæteto, se munus ob-
bitricium à matre Phænarete obbitricis
didicisse; eo tamen discrimine, quod
illa foeminarum pantus exploraverit;
hic juvenilium ratiocinationum; nomi-
vera essent & falsa, idola, an ipsani ge-
nuinam veritatem in seipsis confite-
rent? Hinc etiam illud Socraticæ acq-
sationis caput a (c) *ἐπεὶ δὲ χρὴς ὁρᾶν ὅτι
ἐκείνου τὴν ἐκείνου, quia scilicet sui sæculi ἀνὰ
σπουδὰς redargueret; immo verò se à
Deo ad homines missum hujus gratiâ
proficeretur, eamque sibi stationem ab*

(c) A-
polog. a-
pud Pla-
tonem &
alib.

constitutam nullā molestia deserendā, uti patet ex eius apud Platonem Apologia. (Neque vero) solo contradicendi studio nemini in se provinciam suscepit, sed inveniendae veritatis causā. Ita disertis verbis. (d) Laertius in eius vitā: ἡ ἀρετὴν ἐκείνην τὴν ἀληθινήν, ἣν οὐκ ἔστιν ἀλλοτρίαν τῇ φύσει ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἀλλοτρίαν τῇ φύσει ἀνθρώπου. Immo maximum in humana vita bonum esse contendit, veripeccationes investigationem, nec sine ipsa vitam esse tolerabilem. Eneius verba ex eadem Platonis (e) Apologia: πυχὰν μὲν ἀγαθὴν ἀν-

(d) L. II. p. 102.

(e) P. 130.

δραστὴν εἶναι, ἀρετὴν δὲ μέγαν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. ΔΟΓΟΤΕ ποιεῖσαι, ἢ ἢ ἀνὰ τοὺς πόδας, ἢ μὴ ἀνὰ τοὺς πόδας, καὶ ἢ ἀνὰ τοὺς πόδας, καὶ ἢ ἀνὰ τοὺς πόδας. Οὐδὲ ἀνέξεταστοὺς βίον οὐ βίον ἀνθρώπου. Unde etiam Latina

pariter Academiæ ac eloquentiæ princeps (f) De

(f) Cicero, veri inquisitionem atque investigationem hominis imprimis esse propriam pronunciat; immo nihil esse dicit, (g) in omni cælo atque terrâ ratione

Divinus. (h) Negat Philosophi esse, (i) testem uti, qui aut casu veri, aut maliciâ

falsi, fictique esse possant. Argumentis providæ & rationibus oportere, quare quid-

que ita sit, docere. Nec à Præceptoris sui

c 2 [Socr.

(f) De Offic. I. 1. (g) L. 1. de Legib. (h) L. 2. 2. de Div. (i) videt vid. eund. L. 1. de Nat. Deor. in

(i) Dis-
sert. 6. p.
61. 62.
Ed.
Lugd.
Bar. 1614.

L. 3. p. 92.

[Socratis] vestigiis discedit novae
hve potius veterascens; Academiq; ele-
gantissimus Orator, (i) Maximus
Tyrinus: cuius ita (inquit) Ammonius
ἐν τῇ ἀρχῇ, πάλιν ἀναδίδωκε δὲ τὴν
ἐν τῇ ἀρχῇ τὴν φωνὴν τὴν ὑποκρίσιν· καὶ οὕτως
μὴ μόνον, μακάριον δὲ πάλιν αὖ ἱμαίον· καὶ
λατρεῖν δὲ τῷ θεῷ· καὶ οὕτως δὲ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ
Quae omnia sententiae Platoniarum de-
monstrandae abunde sufficiant. Pythago-
rae autem in eandem sententiam con-
cessisse (nisi praecessisse potius dicendi
fuit) liquet ex eorum aureo carmine:

217 (5)

Μὴδ' ἀλλ' ἵστα σὺν τῷ ἔχοντι μέλι μὲν ἰσθί, :

Ubi consulendus est pariter aureus
Hierocli in illud Commentarius. Quam
severi autem fuerint Stoici in singulis
suis operationibus ad rationis amissum
componendis, liquet ex illo eorum

(k) δὲ τῷ
ἀρχὸν, καὶ τῷ
καλὸν τῷ σὺν
ἀρχῇ· ἐπὶ τῇ
ὁμοιοπαθίᾳ οἱ Στωϊκοί·
καὶ. Clem. Protr. 1.
L. II. c. 19. Persius
Satyr. 5. v. 119. Epi-
clet. apud Ariana
L. II. c. 1. Plutarch.
de Comm. not. ad
Stoic.

effato celeberrimo, cuius me-
minit (k) Clemens Alexan-
drinus: ne digitum quidem
molurum esse temere, & sine
rationis disamine, sapientem
suum. Nec apud eos qui-
quam frequentius occurrit
quam finem esse Phisophia
suae vires, ad Dei placitum
ad naturam & ad rationem;

(qua

(quæ apud eos tantundem valent) tri-
tinare; quibus, certè responderet feveri-
simum illud. Apollonii documentum
quod ab eo didicit (1) M. Antoninus, (1) L. 1.
N. 8. et
Cassius

SECT. XV.

Hæc autem ideo de Platoniorum & Pythagoræorum sententia adduxi testimonia, tum quia hisce tanquam fontibus aliæ fere omnes Philosophorum hæreses, Stoica præcipuè recentior, suam debuerunt originem, ut inde brevissimo compendio liceat de alijs judicare; tum quia de iis minus poterat videri credibilis, quippe quæ cum alijs eorum dogmatibus perperam consentire videatur. Quale illud est imprimis de *fiæ* sine demonstrationibus primis Deorum, &c. adhibenda, de qua vide. i possunt Platonis loca collecta ab Apologis Christianis: (m) *Clemente Alexand. rno*, (n) *Eusebio* & (o) *Theodoret*; unde etiam celeberrimè illud apud Pythagoræos, &c. ab antiquitate nimirum Præceptoris, deductum argumentum. Pugare etiam cum hoc lib. o ratiois non vide-

(m) STROM.
ii.
(n) Præp.
Ev. L. 12.
c. 12.
(o) The-
1. p. antic.
L.

tur quod *Enthusiasmus Philosophico* nimis
propitius comperti fuerint utrique h
Philosophi, quo nimirum *veritatem*
sam, vel *Idcis*, vel *Mundi harmonie*, refer
rebant acceptam, quarum neutrae pote
rant, per rationes à rerum ipsarum ap
parentiis deductas, innotescere. Pugna
re denique quod *Sceptin Academia* pri
ma introduxerit. Quis autem sanz
mentis compos veritatem investigaret,
si, eam impossibilem esse, & frustraneos
proinde suos fore conatus, siterit per
suasus?

S E C T. XVI.

HÆc, si pro dignitate tractare lice
ret, fusiorem, fateor, disputatio
nem exigent. Quoniam verò indi
culta Præfationis brevitatis non patitur
ut omnia percurramus, quo pacto hæc
inter se conciliari & ad institutum no
strum accommodari poterunt, ita pau
cis explicabimus. *Rationum* scilicet, &
certitudinis assensus, & *personarum, alli*
mationem habendam esse censuerunt.
Per *rationes* ergo demonstrationes om
nibus numeris absolutas, per *certitu*
dinem, eam, quæ falli non posset omni
no, non eam, quæ licet, ex ipsa rei na
tura

tura nuda considerata, possit, non ta-
men ulli, de actuali fallacia, probabilis
suspicioni esset obnoxia: per personas
etiam, non omnes intellexerunt, sed eas
solas quæ per se ad ipsas rationes exa-
minandas minime valerent, quasque
proinde necesse erat aliorum nisi judi-
ciis. Cùm ergo de omnibus dubitan-
dum esse docuerunt, non *moralement* pra-
cticamque certitudinem excluderunt
(nam enim, *b. e.* verisimilium usum
practicum agnoscit ipse Socrates in Pha-
dono, & Platonius eundem secutos in
confesso est, non solum, aliorum Philo-
sophorum destruxisse dogmata, verum-
etiam astruxisse sibi propria; unde eo-
rum quoque nomine agnoscit (p) Ci-
cero: multa esse probabilia, quæ quan-
quam non perciperentur, tamen quia visum
quendam habent insignem & illustrem, his
sapientis vita regeretur) sed Moralem sti-
mam, quæque omnem prorsus excludere
t occationem dubitandi de futuro,
immo omnimodam assensum confidenti-
am procrearet; quod etiam de Pytha-
gora statuendum, qui, hac ipsa de cau-
sa, modestius *h. e.* pro superbiore
nomine, substituisse legitur. Cùm
Eidem gratuitam commendarent, nec
eam intellexerunt quæ omni probatis-
sime ratione careret, sed quæ saltém credi-
bilitatis

De Sec.
psi.(p) Lr.
de Nat,
Deor.
init.

De Fide.

biliteris moribus inniteretur; nec eam ipsam, revera Philosophis, sed rudi vulgo, non tam Pythagorice, quam Pythagorice & Pythagoristis, inferioris sub-

(9) L. 1. sententiam liquet ex (7) Origenis & (r) Eusebio. Rationem ergo in genere esse veritatis investiganda medium unicum certissimumque sibi persuasum habuere, eamque quæ à rerum ipsarum natura deduceretur, esse, saltem, ordinarium utilissimumque, ut ab ea nulli excusetur investiganda nisi quibus esset ejus investigatio planè impossibilis. Sibi ipsis ergo (de quibus ego solis hic disputo) in hujus Naturalis Rationis investigatione totum studium esse collocandum existimabant. Quod autem ad Enthusiasmum Philosophicum attinet, & ~~mentis~~ sive Divinationem, inde profectam, quam in excessu mentis, & rationis ~~excessu~~ quidam collocabant, quamvis non dubitent recte itone esse hac in causa culpandos, non video ita-
De En-
thusia-
mo.

me; apud antiquiores qui rationalium facultatum perturbationem, vel à Dæmone profectam, probant. Proinde vulgaribus Divinationibus (quos per laum esum, vel aquæ potationem, vel exhalationis terrentæ in viscera recepti-
onem,

onem, in insaniam actos, & à Dæmone
 exteriori, afflatos crediderunt) Prophe-
 phetis, nimirum rationis compotes, se-
 reniori numinis afflatu Entheos, præfe-
 cerunt, uti liquet ex Platonis Charmi-
 de. Enthusiasmum verò verè Philosophi-
 am, sive verè *divinam* (de qua legi
 potest ejusdem Phædrus) non aliunde
 quam ab ipsis *antiquis Philosophis*, Rationis
 scilicet, cui Divinum etiam honorem
 & originem assignabant, quemque ipso
 Dei nomine dignabantur, elevatione
 proficisci crediderunt, eique vehementer
 quidem, nequaquam tamen violen-
 tem, operationem imputabant; tam-
 tum absuit ut in mentis perturbatione
 collocarent. Inde scilicet hanc *Divina-
 tionem* sapientibus, sive prudentibus
 (*videtur enim in hoc negotio plurimum*
commendant) cum Diis communem
 crediderunt, testibus Max. *Maximus*
 (1) Tyrio & (2) Porphyrio. *De Abst. L. iii.*
 Quod etiam, ex parte saltem, *De Abst. L. iii.*
 tum Judæi, tum veteres Pa- *N. 32.*
 tres, imitati sunt, qui omnem
 mentis perturbationem pro
 Embasiasmi, non verè Prophe- *Smith. de*
 tia, signo habuerunt, uti li- *Proph. c. 4.*
 quet ex Cantabrigien- *Blondell. de*
 tho & (*) Blondello, apud quos *Sibyll. Lib. i. cap.*
 eorum testimonio Lector in- *25.*
 f. veniet.

veniet. Si ergo ipsi *Enthusiasmo* dijudicando *Rationem* præsecerint, cum prudentium *alienam*, cum afflati *propriam*; si vito prudenti nullum deesse numen professi fuerint; si *seors* in summis malis reposuerint; si ex hoc ergastulo corporeo liberationem idcirco votis obnixissimis concupierint, ut à materiae sœcibus rationem obnubilantibus expurgati liberrimo superiorum facultatum usu fungerentur; certè tantum abest ut *Enthusiasmus Philosophicus* genuinæ rationis officium perturbare possit contra illud, ex eorum sententia, magis magisque confirmaverit. Unde sic ulterius licet argumentari, vel per immen. *Enthusiasmi Philosophici* presidem nihil aliud quàm *Divam Rationem* intellexerunt, & sic *Enthusiasmus* erit etiam *Rationis* usus liberrimus, vel alium exteriorem *Demonem*, *Rationem* ab organi corporei sœcibus expurgantem, & elevantem. (debet enim eam purgare, si ipse purus sit, & velit ejus aliquâ uti consuetudine, juxta celeberrimum illud *Socratis* effatum, *ἡ δὲ ψυχὴ καθαυτὴ πῶτε καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος καθαίρεται*) & *Ratio* ita expurgata tam non impedietur, ut contra potius officio suo liberrimè functura sit. Quod si à malo & corporeo *Dæmone* influxum hunc proficisci

proficisci concedamus; ne ita quidem,
exhortum Philosophorum principiis, ei
debet obsequi Ratio; sed praefici potius
& imperare, ut nulli, siue per discursum
humani exogitato, siue per Embu-
asmiu revelato, nisi recta Ratione duce,
ne acquiescendum. Fateor equidem
esse qui in huiusmodi Embu-

asmo, (y) nullum agnoscant;

ne mentis quidem, ulum; ne-

dum Rationis; imò hic veluti

sacram ignorantiam deprædi-

cant. Sed facile probari pos-

set, ignorantiam hanc esse

sensuum; tum exteriorum, qui

italigantur ut nullum cogno-

scendi munus exerceant; tum interio-

rum, quorum omnia corporea phan-

tasmata prorsus eliminantur in

propter intentionem facultatum ratio-

nalium; nequaquam verò ipsarum fa-

cultatum rationalium, cum nulla detur

in homine facultas eis superior, cujus

intentione possint earum operationes

remitti. Quamquam si Ratio pro Ra-

tiocinatione intelligatur, & Mens pro ea

facultate quæ in uno multa intelligit;

tum Enthusiasmum Rationem & Mentem

excedere; secundum hos Philosophos,

agnosco; nullus enim esset Ratiocina-

tionis usus, ubi res cognoscerentur per

(y) Pseudo-Dio-
ni Mystic. Theolog.
Theophrast. Meta-
phys. De influxu eti-
am Sp. in Oratione
vid. huc facientem
sen. etiam S. Anto-
ni apud Cassianum
Coll. ix. c. 31,

clarum intuitum; nec *Memis*, ubi non in *his*, numeri parte & principio, sed in *potenti*, numerum omnem superante (quanquam vix puto probari posse quod hunc posteriorem excessum pro hac vita possibilem agnoverint) neutro tamen casu *Ratio* etiam *Objectiva* penitus neglecta est, quanquam aliquando cesserit ejus imperfectior usus penitus perceptæ veritati, quod ne ipsa quidem *Ratione* refragante, fieret. Neque verò *Enthusiasmi* suis adeo confisi sunt, ut non multo magis *liquide Rationis* inventi, pro hujus saltem vitæ statu, adhererint; unde videmus eos, quando de istiusmodi rebus loquuntur quæ *Ratione naturali*, sine *Revelatione*, investigari non possint, longè timidius loqui quàm de iis quæ forent, et duce, perspicua. Ita Animæ immortalitatem & futurum statum nunc fabulam vocant, nunc in dubiis reponunt, nunc Auditorum suorum arbitrio permittunt, quod de rebus moralibus, & politicis, & cæteris istiusmodi, infra *Rationis* captum comprehensis, non adeo frequenter saltem observaveris. Non obstantibus ergo tribus hisce, *Philosophorum*, de *Fide*, *Scepti* & *Enthusiasmo*, sententiis, cum constet eos ingenio summo valuisse, *Rationem Naturalem* summo

mo loco habuisse, & in ea dijudicanda totos fuisse versatos, neve fallerentur, maxime fuisse sollicitos; sequetur credibile esse, quod illi moraliter certum crediderint, id verissimilimæ rationi fuisse consentaneum; quanquam ab hisce omnibus dogmatibus paulo alieniores fuisse Stoicas, adedque *Rationi* addictiores, probare possem, si id agendi suppeteret opum. Quanquam autem illi *Rationis* usum quibusdam in causis penitus improbassent, quia tamen Authorem nostrum non habent ibi suffragantem, sed in illis solis, quæ Naturali Scrutinio supponuntur obnoxia; ideo utcumque illi se purgaverint, ad nostrum tamen Authorem nullateadus illa pertinebit Accusatio. Sed manum tandem è Tabula movendam sentio. Quocirca de Argumentis adeo amplis hæc impietatiarum *Monita* potius, quam explicata, sufficiant.

S E C T. XVII.

S E C U N D U M Accusationis caput est, quòd, non Philosophica Theologicis, sed contra potius Theologica Philosophicis, accommodaverit, Scripturarum nempe veritatem

ad sua dogmata Philosophica detorquendo, potius quam è contra, ad earum normam Philosophicorum dogmatum veritatem statuendo, quasi verò humana potius Rationis adinventà stabiliri debeat quam Oracula Divina. Quod autem ancillari potius Theologia apud Authorem nostrum quam Philosophia videatur, inde quis conjecerit, quod non visus sit è Scripturis Sacris sua dogmata deprompsisse, sed potius è Scriptis Philosophorum, quippe quæ apud istiusmodi prophanos Authores quædam ipsas etiam loquendi phrasas reperiantur, non ita tamen in Scripturis; imo quæ saltem sensum horum dogmatum continere videntur Oracula, adeo saltem obscura sint, ut nemo in Philosophorum scriptis minimè versatus ea ita possit exponere. Quinetiam cùm sacra pagina ad imbecilliorum captum se ubique accommodet, Philosophia autem ipsam unicam veritatem in oculis habeat sine personarum respectu; hinc necessario consequitur diversus saltem, nisi etiam contrarius loquendi modus, quia de rebus iisdem longè aliter iudicant incipientes & proficientes quam perfecti, unde Stoicorum Paradoxa solis sapientibus, non vulgo iudice, vera credebantur. Unde remini cordato obscurum esse poterit quam

quàm difficilis futura sit horum Para-
~~doxarum, ex discreta~~ *Scripturae* verbis,
 probatio. Hujusmodi ~~paradoxa~~ ex-
 empla occurrant ubique satis frequen-
 tia; dum *adversa* tanquam *mala*, tan-
 quam reverà *dolorifica* (ut ita loquar)
 ubique proponuntur; contra *prospera*
 tanquam *bona*, & veræ solidæque le-
 uitæ fundamenta; proinde vita *impio-
 rum*, pro hoc saltem statu, *salix* & *ju-
 cunda*, *piorum* verò *misera*, judicatur,
 imò omnium *miserrima*. Multa hujus-
 modi occurrunt in *utroque* *saeculo*; ego
 tamen ex *Novo* præcipuè hæc excerpti,
 unde pateat *vulgo*, & *Christianorum* qui-
 dem, sapere, *vera* quidem *contraria*, sed
sublimia, *Stoicorum* dogmata; unde
1a 2a 3a habet *Apostolus* pariter ac
1a 2a 3a *Solus*; & solidiori cibo conco-
 quendo sufficere negat quosdam *imbe-
 cilliores*. Unde sequitur incredibile esse
 è sensu *Scripturarum* *literali*, *vulgari*
 capui accommodato, colligi posse hæc
vulgo *incredibilia* dogmata. Cum au-
 tem nullus alius, excepto *literali*, sensus
 tutò credi possit, sequitur ex *Scriptura*
 neutiquam haberi, & consequenter ali-
 ter apparentes *Scripturae* probationes
 ad *Philosophica* accommodari.

S E C T. XVIII.

UT perspicuè hæc expediam, Ad-
 vecto Primò summam huius
 Accusationis in hoc consistere, quòd
Scripturæ ad dogmata Philosophica ac-
 commodando, videamur eas *Authori-
 tate* suâ spoliare, & in earum solium, an-
 tiquam, viz. *Rationem*, reponere. Unde
 quæcunque accommodatio sacræ pag-
 inæ suam *Authoritatem* integram permit-
 tit, nostræ causæ minime obstabit. Pro-
 bare ergo sententiam Philosophicam è
Scripturæ omnino licebit, quamvis Ibi
 totidem verbis & minutis minime re-
 periantur, nempe vocibus *tamundem*, si-
 cèt non, *omnino idem*, valentibus. Pro-
 bando enim è Sacra Pagina dogmata
 nostra Philosophica; *Scripturæ* omnino
 sua constabit *Authoritas*, quia eius cre-
 dibilitatem admittimus ut regulam
 unde dogmatum nostrorum credibili-
 tas merienda sit & æssimanda. Secun-
 dò ergo Observandum est hanc Autho-
 ritatem in eo statuendam esse, quòd I per
 eius veritatem aliæ veritates sui generis
 merendæ sint, ita ut eas propositiones
 veras judicemus quæ iis consentiunt, con-
 trariæ verò falsas, omnes iisdem dissenta-
 neas

nam, quantâvis alieni generis probabilitate commendentur; nempe ex hisce quobus indubitatâ principii: quod in credibilitate *Authoritas Divina* omnem aliam longo intervallo superet; quodque *Revelationis Divinae* nullum certius sit indicium quàm sacra pagina. Quæ ergo neutrum ex hisce principii labefactant, ea nihil *Authoritati Scripturarum* detrahere putanda sunt. Observandum ergo Tertio de *Morali Theologia* duo quæri posse: Primo, an *Propositio disputata* sit solius proferentis *Authoritate* credibilis; an propria sua probatione nitatur? Secundo, suppositâ credibilitatis ejus ab *Authoritate* revelantis dependentiâ, quæri potest de sensu Testimonii, quatenus ad causam controversam atineat? Quorum neutrum principii fidei fundamentalibus modò positis aliquatenus repugnat. Primum non repugnat primo, neque enim in eo casu inquiritur an sit aliqua *Authoritas* par credibilitati fidei, nedum superior; verùm Primo, annon datur alius locus argumentandi, saltem quoad nos certior, quam ab *Authoritate* in genere? Secundo, an hic locus ab ipsa resistentia, vel proprietatibus, non deprimatur? Tertio, annon hujusmodi argumenta locum hic habeant? Quæquam enim

hic fateremur esse aliquid credendum
 præter Testimonium Divinum, immo
 plura; nondum tamen sequitur *Authori-*
tatem Divinam non esse maximam, &
 certissimum, in suo genere, argumen-
 tum: sed dari argumenta, omni *Aut-*
horitate, ne *Divina* quidem excepta,
 quoad nos certiora, quibus proinde cer-
 tius inniti debeamus, quod non vide-
 mus ut possit ab iis negari, qui *avunculi*
 non ita exponunt ut motiva credibili-
 tatis prorsus excludant. Neque etiam
 quæsitum secundum secundum credi-
 bilitatis principium labefactat. Neque
 enim, quando quæro, an *sensus Scriptu-*
re, saveat dogmati Philosophico, etiam
 obscurior; suppono tale dogma esse *Scriptu-*
ram credibilius; immo prorsus con-
 trarium concessi, ubi patrociniū tali
 dogmati ē Scriptura quæro; neque
 etiam quando dicerem Scripturam ex
 tenore *Philosophici dogmatis*, potius
 quam ex *literali sano*, intelligendam es-
 se, necesse erit ut credam tale dogma
 esse *Scripturam ætenuam*, saltem quoad
 sensum literalem; sed tantum verum
 Scripturæ sensum tutius elici posse ex
 huius dogmatis ad eam accommodatio-
 ne, quam ex nudo verborum sensu; ubi
 vel sonus verborum docet aliquid per-
 spicua rationi contrarium, ut in Tro-
 pis,

piis, & Parabolis & alijs, quibusdam; vel etiam in minus perspicuis, ubi ex alijs aliarum Scripturarum ^{argumentis}, locus controversus durior videtur & obscurior. Hæc ut probemus, & ad institutum nostrum clariùs applicemus; sit

S E C T. XIX.

Prima Propositio: *Authoritatem Philosophorum Authoritati Sacrarum Scripturarum præferre nefarium esse concedimus; negamus tamen hujus criminis ullatenus reum esse Authorem nostrum.* Prior pars apud Adversarios etiam liquet. Posterior ex præmissis modò principiis ita breviter constabit: Primò ergo suppono argumenta ab Authoritate deducta niti motivis credibilitatis personalibus, i. e. veritate & veracitate Authoris. Notissimum hoc est ex ipso argumentorum artificialium ab inartificialibus discrimine quibuscumque Dialecticæ tyronibus notissimum. Secundò ergo sequitur, nisi Philosophorum personas pater esse Deo credibiles, hoc est, quòd dogmatum à se inventorum veritatem certius cognoscant, vel nobis saltem veracius exponant,

nant, *Authoritatem* hanc *Philosoph* *in*
Divine neutiquam præponi. Hæc eti-
 am sequela perspicua est. Tertio ergo,
 hanc *Philosophorum credibilitatem Divine*
 præponi, potest intelligi dupliciter: vel
 explicitè & disertis verbis id asserendo,
 de quo nemo sanus Authorem nostrum
 accusabit; vel interpretativè & *virtua-*
liter, aliquid asserendo ex quo illud re-
 gulari sequela deduci possit, de quo solo
 poterit aliqualis sapere esse dubitatio.
 Sed dubitandi reverà potius quàm *dam-*
nandi occasionem reperiet æquus Le-
 ctor, modò secum perpendat, modum
 hunc interpretativum concludendi Au-
 thoritatem Divinam Humanæ Philoso-
 phorum posthaberi ex dogmatibus Phi-
 losophorum sacrae paginae prælatiis, non
 valere, nisi Primò, certò constet recipi
 hoc dogma propter *Authoritatem Phi-*
losophorum, i. e. non, propter rationes
 ab iisdem prolatis, sed propter *Authori-*
tatem proferentium; quod inde cognosci
 potest, si, vel non examinatis rationibus,
 assenserit conclusioni; vel, iisdem exa-
 minatis & perpenſis, intensiori tamen
 gradu certitudinis ei assentiret, quàm
 possit istiusmodi rationibus fulciri, sal-
 tem quatenus ab assentiente judicari
 possunt; Secundò etià supponi de-
 bet, hoc *Sacra Scriptura dogma*, cui
 præponi

præponi dicitur *Philosophicum*, esse veram Revelantis sententiam, b. e. Deum ita reverâ sensisse, vel saltem sensum Scripturæ, quatenus humanæ prudentiæ mediis investigari potest, hoc sonare; idque vel ex diserta Authoris sententia, vel saltem ex principiis adeo, ex ipsius sententia, evidentibus, ut incredibile sit hoc eum fugisse. Eo enim solo pacto, *Dei*, vel *Sacra Scriptura*, labefactari videbitur *Authoritas*. Si autem dubitans, de Sacra Scripturæ, vel Scriptoris, sententiâ, dogma Philosophicum secutus fuerit, non necesse erit ut *Authoritatem Philosophorum Divinæ* præposuerit. Non enim, eo casu, præponitur *Authoritas Philosophorum* ei quod certum, sed quod dubium existimatur. Certum autem est, apud Auctiorem nostrum, non solum *Dei* testimonium, verumetiam *Sacra Scriptura*, ut *infallibilis testimoniorum regula*, verum sensum, esse omnium Philosophorum *Authoritari* præponendum. Quod ergo dubium restat, est, an ipse verum Sacra Scripturæ sensum sit affectus? quod ex proprio eius ingenio & industria debet estimari, cui, quo quisque modestior, eo diffidentior est. Quia ergo potest quis, & rectè quidem, mobilis sentire de rationibus naturalibus

rem ipsam confirmantibus, vel etiam
motivis credibilitatis humanæ, Philo-
sophorum, quàm de argutiis illis dun-
taxat probabilibus, quibus ad difficulte-
orum Scripturæ locorum sensum quasi
manuducitur; sequitur eum in huius-
modi causis, non quidem Philosopho-
rum Authoritatem, Scripturis, sed suis
duntaxat de Scripturæ sensu ratiociniis,
rectè propositurum.

SECT. XX.

NEntro verò modo peccasse proba-
ri poterit noster Author. Nec
enim Ratiocinationes suas Philosophi-
cas manifesto Scripturarum sensui, quem
ipse saltem manifestum iudicabat (ne-
quit autem damnari nisi ex propria
conscientiæ dictamine); unquam præ-
tulit; neque, quantum nobis alieni a-
nimi sensus assequi licet, iudicare pos-
sumus tantam fuisse causis hisce Scri-
pturæ evidentiam, ut eum effigere non
possit. Fateor equidem verba Scriptu-
ræ, dolori, &c. in speciem faventia, non-
nunquam durius sonare. Sed negari
non potest Primò, in sensu potius, quàm
verbis S. Scripturæ, sitam esse ejusdem
Authoritatem, nempe quatenus Spiri-

tū Sententiam nobis declarat; nega-
 ri etiam nequit Secundò, sensum Scri-
 pturæ nonnunquam aliunde melius
 constare quàm ex verborum sono tan-
 tùm Grammaticali. Nempe ita expo-
 nidebent *allegorizantes*, Figuræ, Tropi,
 Parabolæ, Proverbia, & istiusmodi alia
 quamplurima: Tertiò tamen, pro
 sensu Grammaticali semper esse præju-
 dicandum, pariter etiam necesse est ut
 concedamus, nisi gravius quid in con-
 trarium appareat. Verba enim sunt
 quæ vulgò sententiam Authoris, ver-
 borum etiam significatio naturalissima
 est Grammatica. Quartò tamen nullus
 sensus præter literalem potest ex litera
 colligi. Neque enim istiusmodi loca
 non Grammaticè intelligenda aliam si-
 bi sensum affingunt, vel indicant. Se-
 quitur ergo Quintò, sententiam huius-
 modi locorum investigandam esse ali-
 unde, nempe vel ex locis perspicuis ob-
 scuros explicantibus, vel ex locis con-
 trariis, qui tamen potius videntur esse
 Grammaticè intelligendi; vel etiam ex
 perspicuis rationibus. Huiusmodi au-
 tem utitur Doctissimus Author argu-
 menti ad dogmata sua comprobanda è
 Philosophia deprompta. Dabo exem-
 plum in *Indolentia*, ubi quæ dixerò, ad
 alia ipse per se prudens Lector applica-
 bit.

bit. Nempe ut ostendat locorum ~~do-~~
~~lorem~~ commendantium sensum litera-
 lem non esse observandum. Notat Por-
 mo, ~~dolorem~~ hunc talem esse qui ~~gaudi-~~
~~um~~ compatiatur, tum ex locis hoc ip-
 sum disertis verbis explicantibus; (2)

(2) De
 Obstin,
 c. 11,

2 Cor. vi. 10. xii. 9. 10. Jacob. i. 2
 1 Thess. i. 6. Col. i. 11. 2 Cor. vii. 4
 aliisque istiusmodi; tum ex exemplo

(4) A-
 nim, Me-
 del, L. iii.
 c. 5. 8.

(4) Christi, qui ~~namque~~ fuit & Vir
~~dolorum~~, &c. qui tamen, ex communi
 Scholasticorum consensu, non potuit et-
 am ~~in via~~, non semper gaudere, qui
 semper erat ~~comprehensor~~; ex quibus
 locis sequitur, Dolorem alibi commen-
 datum, ~~no sensu~~ quidem ~~composito~~, Gau-
 dium exclusisse, proinde non esse hunc

(5) De
 Obstin.

c. 11. p.

121. 122.

123. 124.

(c) Vid.

ubi supr.

Dolorem in appetitu rationali, qui (4)
 nequit eodem instanti duos actus el-
 cere, nedum adeo contrarios; Secun-
 do dari locos (c) alio; Gaudium sem-
 piternum precipientes, quod proinde
 dolorem, eiusdem (alterius) facultatis, in
 iis à quibus observatur hoc præceptum,
 excludat necesse est; unde sequitur, ex
 hisce locis adeo contrariis, alterutros
 saltem non esse ad normam Grammati-
 ce intelligendos. Quod autem Ter-
 tio loci Dolorem inveniunt cedere po-
 tius debeant illis qui Gaudium præci-
 piunt, idque perpetuum, potius quam
 vice-

vice-versa, hoc tandem probat rationi-
 bus ab ipsa rei Natura deductis. Quod
 item Rationes hic locum habere sine
 sacrilegio possint, ad comprobandum
 scilicet veram Divinam Revelationis in-
 tensionem, patet, quia primaria Dei in-
 tentio, non, ab ejus arbitrio pender
 prorsus a Legibus absoluto. (quam
 fatemur, innotescere sine Revelatione
 non posse) sed, ad creaturam omnino
 accommodari debet, cuius bonum non
 potest Deus non intendere in suis
 extra-operationibus, uti probat ex pro-
 fesso. (d) Noster; unde sequitur id
 a Deo hoc modo intendi quod est crea-
 tura rationali magis proportionatum.
 Quid vero sit creatura rationali magis
 consonantius & magis optabile, ratio-
 ne discurrendum esse nemo sanus facile
 negaverit. Quae omnia, ut patet, satis
 evincunt, recte potuisse Authorem no-
 strum a literali aliquarum Scriptura-
 rum sono discedere, servata nihilominus
 debita Revelanti reverentia, immo
 confessam geminam sententiam veritatis: unde
 rursus sequitur, ex abdicato sono, nullo
 modo sequi sententiam geminam contem-
 ptum. Ceterum, ne hoc quidem con-
 cesso, post poni vel ipsam geminam
 verborum sensum, saltem quatenus ex
 verbis deduci potuit, dogmatibus Phi-
 losophi-

(d) De
 Obstin c.
 c.9. p.89.
 &c.

A (s)
 J. Jom
 III. c.3
 De c.9. p.89.
 Omin
 J. Jom
 III. c.3
 De c.9. p.89.
 Omin

lofophicis, ne ita quidem fequeatur
Philofophorum Authoritatem. Divina
p^{re}cepta, nifi dogmatibus, uideam ob
Philofophorum Authoritatem, rece-
ptis. Ab Authore vero nostro non re-
cipi ob *Authoritatem probantium*, fed ip-
fum probatum eundem, res ipfe
loquitur; quippe qui probationibus fu-
fficiens & vehementiffimus eft, ut facile
quis intelligeret, caufam suam summum
probidium in iis, effe collocatum. Ve-
rum enimvero, ut, demus, quod pro-
bare nunquam poterunt Fratres Adver-
farii, humanam hic ab eo *Authoritatem*
observari; adhuc tamen, apud eum
potiori loco haberi Authoritatem, non
Scripturarum tantummodo, pedum Dei
verum etiam *Christianarum*, huius etiam
etiam *Antiditum*, immo nostra matris
Ecclesie Anglicane, inde liquet, quod
(e) omnia eorum examini, necnon
cenfura, premiserit, paratus retractare
quod iis displiceret, nec se pertinacem
fore pollicitus, decreto eorum in con-
trarium profero, quo quid ad impe-
trandam etiam errati veniam ab aequo
candidoque Lectore, desiderari possit
uberius. Hoc autem exemplo ideo
diutius imperati sumus quod illud effe
constet Invidia magis obnoxium.

SECT. XXI.

Secunda Propositio: Si Respon-
 siones sicut Scripturam Gram-
 maticam anteferre, sit, apud Auctores
 Theologiam mittere sub Ingenio Philoso-
 phia, id immensum ab illis affectu contentum
 imo: immo fore hanc, non Philosophiam
 i. e. Inventorum Philosophicorum Theo-
 gie translationem, sed Theologiam naturalem
 Theologie revelatae, inquit, non quod ali-
 quatenus, sed, tantummodo quod certum
 autem nobis apparentem; quamvis vix
 assignari posse putemus aliquod Autho-
 ris nostri dogma ab eo totis rationibus
 naturalibus tamulcum contra omnium
 Scripturarum sensum Grammaticalem,
 ut hanc proinde Assertionem proinde
 ex abundanti defendamus. Hae Pro-
 positio per partes discutienda erit. Pos-
 semus autem Rationum Naturalium ul-
 sum attinere ad Theologiam Naturalem
 (i. e. ad eas Theologicas veritates in-
 vestigandas quibus sufficere voluit De-
 us homines Naturae doctibus instructos
 sine extraordinaria revelatione) pro-
 bare ex illustri illo ad Rom. c. 1. v. 28
 loco. Immo rationalem facultatem
 Deo in hunc ipsum finem naturalem
 h 2 homi-

hominibus infusam esse, ut homines dirigeret in *viam Lucis*, *viam Tenebrarum* scilicet oppositam (quæ Metaphorâ *viam salutis* indigitare solet Spiritus Sanctus) patet ex eo quod ipse Christus dicitur *ἐγώ εἰμι ἡ ἀγάπη*, ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς, *ἐγώ εἰμι ἡ ἀγάπη*, S. Joan. i. 9, quod quomodo intelligi debeat, ex disciplina Platonica cuius terminis usus hic est Evangelista, possem explicare, si id agerem. Convenire autem dicitur hæc Lux omnibus hominibus, quod nisi de dono aliquo naturali nequit intelligi. In eandem quoque sententiam Spiritus hominis *Lucerna Domini* dicitur Prov. xx. 27. Inde homines docere sapientiam Deus dicitur, Ps. xciv. 10. Job xxxv. 11. Ad innatam etiam hanc sapientiam attingere videntur loca, Prov. vi. 6. Eccl. ii. 26. Dan. i. 17. ii. 21. ut etiam illa; Job xxxii. 8. xxxviii. 36. Si etiam exponunt vulgò Scholastici illum locum, Ps. iv. 6. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*, uti locum expressit vulgatus Interpres ex vers. lxxii. His adicere possem argumentationes illas e ratione naturali deductas, quæ quidem in Scripturis occurrunt frequentissimæ, in rebus ad Theologiam naturalem pertinentibus, quibus innuit Spiritus Sanctus ad

judi-

judicium *Rationis* hæc attingere, nec expectandam esse *Revelationem*, quæ rationes istiusmodi redderet prorsus supervacuas; immo vias frustationis humanæ examini permittit, *Is. v. 3. Ezech. xviii. 25. xxxiii. 20.* unde liquidò demonstravit, rationes hæc, quantumvis dignitate cedant alijs, esse tamen omnium, huiusmodi quoad nos certitudine firmissimas. Immo verò tantum abest ut hanc earum certitudinem neget, vel examen effugiat, *Fide Christiana*, ut contra sese probe ei omnino consentaneam. Unde *Lex Nova* dicitur in fidelium cordibus scribi, *Jer. xxxi. 33. Hebr. viii. 10. x. 16.* cui similis omnino phrasis occurrit *Rom. ii. 15* ubi perspicuum est intelligi *lumen naturale*; & ad eandem sententiam *Christus* dicitur *Legem Mosaicam*, *παρονομιαν*, non tam addendo, quàm explicando, ut ostendit Doctissimus (f) *Hammondus*; unde præceptorum suorum æquitatem demonstraturus, ad initium provocavit ipse *Salvator*, ut nihil à se prohiberi, nisi quod ratione suffragante *temporaneum* duntaxat esset, nihil præcipi, nisi quod eodem iudice æquum apparet, ostenderet. Sed non vacat impiæ entium distincti: hæc omnia persequi superest ergo, ut rationibus, sed omnem

(f) In
loc. &
Pract.
Cæcha
L. iii.
Sect. 3.

fidem antecedentibus, idem comprobemus.

SECT. XXII.

TRibus ergo præcipue partibus constat hæc Assertio: Primo in *Theologia naturali* plus valere *Rationem* quam *Revelationem*: Secundo *Rationem* liquidam esse *sensui* *Scripturarum* *Grammaticali* præferendam: Tertio hanc *Rationis Theologiae* *revelatæ* prælationem non inferre maiorem *Rationis dignitatem*, sed tantum *certitudinem*, nec eam ipsam simpliciter, sed tantum *quoad nos*, nec proinde subijci *Theologiam revelatam* *Rationi*. Quando dico *Primo in Theologia naturali* plus valere *Rationem* quam *Revelationem*, non volo *Rationem naturalem* esse medium propositionis credendæ, magis quoad naturam suam tantummodo, manifestativum, verumetiam ex parte *Dei revelantis*, per *revelationem naturalem* (ut ita loquar) nobis naturaliter a Deo infusam, & nobis naturalis rationis lumine patefactam, certius nobis innotescere voluntatem Divinam quam per positivam (ut ita nuncupemus oppositam ei quam naturalem vocavimus) & certâ

certa verborum formulâ conceptam; unde sequitur obligari nos ad hujusmodi Ratio is p^{er} relationem, non per solam privatam prudentiam Legem, verum etiam, per Authoritatem imperii Divini; ne quis calumniecur nos ita asserentes, privatis potius affectibus obsequi, quam imperio Divino. Nec tamen volumus Revelationem disertâ verborum formulâ conceptam non posse esse in se clariorem quibuscvis consequentiis, quarum difficultati, ut plurimum, obnoxia est quælibet ratio cinatio naturalis; sed contendimus secundum ordinariam Providentiæ regulam expectari non posse Revelationes positivas adeo perspicuè voluntatis Divinæ manifestas quàm naturales. In Revelationibus enim de Theologia naturali positivis, voluntas Dei potius ad captum vulgi accommodatur quàm simpliciter explicatur, unde ad praxim solutio aliarum difficultatum erit necessaria: quando nimirum intelligendus sit Deus per modum approbantis & præcipientis, quando per modum indulgentis tantummodo? quando sentu literalis, quando verò mystico? Mystico autem nihil incertius. Neque enim hæc distinguere nisi per originariam præceptionem, cujus raro meminit Deus inter

ter præcipiendum, quæque proutde so-
li ratiocinationi naturali investiganda
relinquitur, saltem sequelæ harum dif-
ficultatum immediate decisivæ per ean-
dem deducendæ sunt approbandæque.
Exemplum nobis luculentissimum sup-
peditavit ipse *Salvator de Divitiis*,
quorum, in *Lege Mosaica*, disertissima
permissione provocavit ad originalem
iudicium rationem. Similiter, de *operi-
bus misericordie in Sabbatho* præstandis,
Sabbatum propter hominem, non ho-
minem propter Sabbathum, insistentium
esse demonstravit, unde exceptionem
Legi nullibi expressam elicit. Quæ
certè explicandi ratio à privatis usur-
pata (talem enim tunc personam susti-
nuit ipse *Salvator*) non valeret ad sen-
sum Legis literalem abrogandum, nisi
duo supponerentur: Primo hanc ex-
plicationem esse ad mentem Legislatoris:
neque enim privata persona in-
terpretatio valet, quare enim à privata
pendet, cujus obligatio nulla est. Su-
perest ergo ut non obliget nisi per Le-
gislatoris Auctoritatem; eam vero nul-
lam habet nisi quatenus eius sententiam
fideliter proponere præsumitur: Se-
cundo melius præsumi posse hanc ex-
plicationem esse ad sensum Legislatoris,
quàm diserta Legis verba. Neque enim

abro-
dia,
per
abro-
mag
quæ
Unde
vato
etiam
us in
quæ

F
mu
ante
Rat
sens
bile
teb
ria
Se
fig
up
va
tra
oro
ex

abrogari potest una Legislatoris sententia, nisi per aliam certiorē & magis peremptoriam. Si ergo per Rationem abrogatur Legis litera; sequitur Deum magis velle ut Rationem observemus, quàm ipsum Legis literalem sensum. Unde rursus ulterius infertur, ex Servatoris sententia, per Ratiocinationes etiam privatas, modo perspicuas, certius intelligi posse Legislatoris mentem quàm per ipsa Legis verba.

S E C T. XXIII.

FAcile autem erit hanc partem ita explicatam & sacro-sancto Textu munitam, rationibus, ut dixi, fidem antecedentibus ita porro confirmare. Rationem ergo, hisce casibus, Scripturæ sensui literali esse præferendam, in dubiis, ex duobus principiis liquido patebit: Primo, in dubiis media ordinaria præponi debere extraordinariis: Secundo, Rationem esse medium investigandæ Theologiæ naturalis ordinarium, Revelationem autem, quam positivam vocavimus, esse tantummodo extraordinarium. Primo, in dubiis media ordinaria præponenda esse extraordinariis, ex hac rationum serie, liquido patebit:

Primo, quia in dubiis id observandum est quod tutius est. Est hoc unum ex notissimis ordinariæ prudentiæ principii, ut proinde probatione non indigeat. Secundo, in dubiis id tutius est quod certius est. Est etiam hoc perspicuum, quia incolumitas hæc, de qua jam loquimur, consistit in conformitate ad *rectam rationem*, quâ ab errore liberamur, cujus iudicio quin certius incertiori præteratur, nemo potest merito dubitare. Tertio ergo, illud certius est quod nos rarius fallit; dicitur enim id certum quod ab omni nos errandi suspicione liberat: Quarto, illud nos rarius fallit quod universaliter verum est, ideoque sæpius omnino verum est quam falsum. Quinto ergo, media ordinaria universaliter utilia sunt, & rarius excidunt sine designato quam extraordinaria. Media enim ordinaria sunt quæ per se & simpliciter ordinantur ad finem, nullâ particularium circumstantiarum habitâ ratione; extraordinaria autem non, nisi particularibus circumstantiis ingruentibus, defectum suppleant mediorum ordinariorum, quæ aliter haberi non possunt. Quæ autem minus astringuntur circumstantiis, ea in pluribus circumstantiis opportuna sunt, proinde rarius fallant necesse est; conerâ,

contrà, quæ ad certas circumstantias determinata sunt, ea extra illas circumstantias utilia non sunt; quæ cùm sæpius deficient (neque enim Divinæ Providentiæ congruum est ut in circumstantiis sæpe occurrentibus cesset usus mediorum ordinariorum) media pariter iisdem astricta erunt sæpius inutilia. Quinetiam (utcumque sonet Adversariis Paradoxum) in usu mediorum ordinariorum certius expectari poterit auxilium Divinum. Certius enim illis auxiliatur Deus quæ magis ad ejus pertinent Providentiæ, quæq; magis ab eo ipso intentæ fuisse præsumitur. Quæ autem ad bonum commune pertinent magis spectant ad curam Providentiæ gubernantis, quæ communis præcipuè rationem habet, quàm quæ ad bonum particulare tantummodo; quæ etiam per se & absolutè à Deo intenduntur, ea certè efficacius curare tenebitur quàm quæ solum per accidens & ex hypothesi. Media autem ordinaria ad *bonum commune* primario attingere, extraordinaria autem ad *rem*, vel saltem *casum*, tantummodo particularem; intendi etiam per se & absolutè media ordinaria, extraordinaria verò solum per accidens, & ex hypothesi, in ordinariorum defectu,

magis perspicua sunt, quàm ut in iis probandis ulterius immorari ducam esse necessarium.

SECT. XXIV.

SECUNDÒ ergo, *Rationem esse medium Theologiae Naturalis investigandae ordinarium*, ex simili climace patebit; Primò enim, medium ordinarium illud esse supponimus quod ita se habet secundum usitatum Providentiæ ordinem in universi regimine designatum; Secundò, usitatus hic ordo Providentiæ æstimandus est per principia rerum naturis insita. Est enim muhus Providentiæ res à se conditas mediis ad finium à se designatorum acquisitionem necessariis & sufficientibus instruere. Et contrà, cùm nihil sit alicui creaturæ naturale, quod non sit ei à Divina Providentia insitum, nec aliquid habeat ordinem, ad finem, à Deo non institutum; sequitur omne finis acquirendi medium esse tale secundum ordinem Divinæ Providentiæ. Cumque Providentiæ usitatus ordo bono universali *primariò* intendat, particulari verò tantum *secundariò*; sit verò bonum eo *universalius* quo propius ad naturam consequitur, sequi-

sequitur medium maximè naturale esse
etiam maximè ordinarium ; Tertio
ergo suppono, ratiocinandi facultatem
esse homini à Deo naturaliter insitam ,
idque non temerè, sed propter finem à
se homini præstitutum ; unde sequitur,
quod nobis per rationem innotescit, id
à Deo nobis revelari ; nec proinde
hic instituendam esse comparisonem
(quod multi perperam intelligunt)
Naturæ cum Deo, sed Revelationum
Divinarum per naturalia nobis insita
media, cum iis quæ præter, vel etiam
supra, naturæ ordinem Deus nobis pa-
refacere dignatus est. Neque hoc, ut
opinor, facile negabunt prudentes Ad-
versarii. Suppono ergo Quartò, finem
hunc, ad quem ordinata est facultas ra-
tionalis, ad eum animæ gradum, in quo
insita est ratiocinandi facultas, attingere
perficiendum. Patet etiam hoc, quia
omnis operatio propter finem provenit
ex ejusdem finis indigentia quæ est ori-
go appetitûs, unde etiam è contra, ces-
sante hâc indigentia cessat operatio : At
finem non esse alterius facultatis perse-
ctivum nisi ejus quæ se antea indiguit ;
nec attingere finem ad aliam facultatem
nisi ad eam quæ propter sui indigentiam
operata est ; nec alium Animæ gra-
dum operari propter finem Rationis ni-

si eum cui Ratio insita est ; magis sunt,
 ut opinor, perspicua, quàm ut argu-
 mentis indigeant. Quintò ergo suppo-
 no, gradum hunc Animæ, cui Ratio in-
 sita est, esse simpliciter supremum, pro-
 inde perfectionem ad quam ordinatur,
 esse summam cuius homo naturaliter
 est capax. Neque hoc faciliè negabit
 qui intellexerit. Sequitur ergo Sextò,
 finem Rationis esse, naturalem saltem,
 hominis, Fælicitatem ; neque enim alia
 est summa illa perfectio cuius homo na-
 turaliter est capax ; neque Septimò
 sufficet ut per Rationem reddatur hæc
 facultas capax fruendi hoc fine, verum-
 etiam requiritur insuper ut suo ordine
 aliquid conferat ad ejusmodi finis con-
 secutionem. Præcipuus enim usus Ra-
 tionis est ut sit regula humanarum acti-
 onum : illæ autem solæ operationes in-
 digent regulâ quæ versantur circa fi-
 nem consequendum, non jam consecu-
 tum. Proinde vel necesse est ut diri-
 gat operationes nostras ad finem ulti-
 mum ordinandas, vel ut hoc præcipu-
 um regulandi munus sit, respectu finis
 ultimi ad quem præcipuè necessaria
 est, planè supervacuum. Nequit au-
 tem hoc regulandi munus exercere cir-
 ca operationes ad finem ultimum ordi-
 natas, nisi Octavò possit investigare fi-
 nem

nem ultimum, & proponere, & operandi regulas inde deducere, quæ omnia attinent ad Theologiam naturalem. Patet hoc perspicuè, nequit enim exercere munus regulandi sine regulis, nec regulas habere, nedum applicare (quod regulare dicimus) sine his necessariò præcognitis. Neque sufficiet Nonò, quod ratio hæc omnia nobis manifestet, mediis tamen revelationibus de iis factis, de quibus ipsa iudicet, verum etiam necesse est ut rationibus objectivis etiam naturalibus utatur (id est, quæ ex causarum secundarum naturis, secundum ordinarium Providentiæ cursum, nullâ gratiâ specialiter interveniente, nobis innotescunt) tanquam mediis ordinariis. Patet enim Primo, ad Divinæ Providentiæ commendationem attingere ut talem causarum secundarum ordinem stabilierit quem non sit necesse sæpiùs perturbari; Secundò ad hoc esse necessarium ut causas secundas ita necessariis instruxerit ad finem à se præstitutorum consecutionem ut non indigeant ordinis Providentiæ perturbatione: Tertiò Revelationem, quam vocavimus *positivam*, non posse præstari sine aliqua ordinis à Providentia designati perturbatione. Neque enim potest talis Revelatio patefieri omnibus ho-

hominibus sigillatim sumptis, quia erant complures dispositionibus necessariis tum corporis, tum animi, secundum Judæis, ad *Propheticum*, sive *Spiritum*, sive *instinctum*, requisitis; Revelatio autem non dispositis communicata esset ordinis Providentiæ perturbatio. Sin autem Revelatio quibusdam solis facta aliis credenda proponatur, ne ita quidem effugiet Providentiæ perturbationem; nemo enim potest esse certus de Revelationibus, non sibi, sed aliis, factis, nisi per miracula, de quorum ratione est ut superent ordinarium Providentiæ cursum. Sequitur ergo Quarto, ad finem a Deo præstitutum, & deducenda inde creaturæ rationalis munera, non opus esse hujusmodi Revelationes, sed sufficere rationes a rerum ipsarum naturis depromptas, quæ sola Providentiæ ordinem non perturbant. Unde sequitur tandem ultimo, *Rationem hanc naturalem*, non *subjectivam* modo, sed & *objectivam*, sufficere ut medium ordinarium ad investigandam *Theologiam naturalem*; (*Theologiam enim naturalem vocamus eam, de Deo, veritates, & nostris versis ipsum officia, quæ nobis, solius naturalis luminis ductu, possunt innotescere*) & consequenter Revelationem in hujusmodi veritatibus esse me-

medium tantum extraordinarium, non humano generi, & simpliciter, sed specialibus quorundam necessitatibus, accommodatum, quod ipsum erat à nobis probandum.

SECT. XXV.

EX his autem ita probatis facile inferitur Secundum nostræ probationis generale caput, viz. *liquidam Rationem esse sensus Scripturarum Grammaticalæ præferendam*. Primo enim ubi occurrit liquida Ratio, sequitur attinere veritatem ita confirmatam ad Theologiam naturalem; Secundo, in Theologia naturali solius Rationis momentum habendum esse, nec ullam Revelationem expectandam esse, vel si quæ admittatur, saltem exponendam esse accommodatè ad Rationem naturalem; quod Tertio sicubi perspicuus & literalis Scripturæ sensus cum huiusmodi Rationibus pugnare videatur, eà ipsa de causâ dubius reddatur, præcipue cum sit etiam apud omnes in confesso, Sacram Scripturam nonnunquam intelligendam non esse secundum sensum literalem; unde sequitur Quarto, simpliciter tutius esse in Theologia natu-

rali sequi Rationem quàm Revelationem, quia, in dubiis saltem, probari magis tutius esse confidere mediis ordinariis quàm extraordinariis; ordinarium vero medium in huiusmodi Theologia esse solam Rationem; unde a fortiori sequitur Quinto, magis fidendum esse huiusmodi Rationibus quam literalis Scripturarum sensui. Si enim Revelatio in genere dubia putanda sit quæ liquidæ Ratione contradicat, multo magis Scriptura aliqua, de qua dubitari possit an sit Revelatio; maxime autem omnium particularis aliqua ejus sensus, ubi constat ejus veritatem sub alio posse salvari. Video hæc nostra tanquam durissimæ sonantia, nonnullorum, minus quidem intelligentium, recte tamen pieque sententium. Fratrum, reprehensionibus esse obnoxia. Sed ii placide perpendant, quæso, an non Christianæ fidei, cui maxime consultum cupiunt, prorsus intersit vera esse quæ diximus? Textibus certè a Judæis de Mosaicæ Legis & Cæremoniæ perpetuitate prolatis, deque illorum *malis interpretibus* indultis, perspicuum est a Christo & Apostolis ejus nullam aliam frequentius Apologiam opposuisse, quam ipsas rerum naturales Rationes.

(g) Sect.
22.

(g) Exempla jam nonnulla dedimus nec
vacat

vici jam ad alia properantibus, recen-
senda pluribus immorari.

SECT. XXVI.

Tertio ergo, hanc Rationis Theolo-
gicæ revelatæ prælationem non in-
ferre majorem Rationis dignita-
tem, sed tantam certitudinem, facile pa-
tebit ex iisdem principiis. Siquidem
aliunde dignitas æstimanda est, aliunde
certitudo. Certius enim id vocamus
quod minus ab aliis pendet, quæ depen-
dentia est origo contingentia extrinse-
cæ, de qua jam loquimur. Cum autem
in ordinaria dependentiæ serie posteri-
ora semper a prioribus pendeant, se-
quitur primum solum esse prorsus in-
dependens; posteriorum autem eo
quodque minus dependere ab aliis quo
proprius est primo. Unde sequitur, in
ratiocinatione, de qua jam disputamus,
prima sola principia esse prorsus indu-
bitata & certa, è reliquis vero propo-
sitionibus eo quâque certiores esse
quo deducitur immediatius ex primis.
Contra vero dignum vocamus quod aliis
præcellit, inde autem hanc præcellentia-
m cognoscimus, quod, aliis licet sup-
positis, adhuc tamen rem ulterius per-
ficiat;

ficiat; unde sequitur, quo, pluribus licet perfectionibus suppositis, adhuc tamen, aliquid est ulterius perfectivum, eo esse dignius, & consequenter quo remotius est à primo. Certitudo enim attinet ad esse simpliciter, Dignitas ad bene esse; Certitudo se habet per modum fundamenti necessarii, Dignitas per modum ornatus superadditi; Certitudo præcipuè petitur ab universalibus (et saltem, de qua jam loquimur, propositionum, in ordine ad argumentationem) quæ magis abstrahunt à perfectionibus, contra Dignitas ex particularibus ex plurium perfectionum unionem conflatis; unde sequitur hanc Certitudinem adeo non esse argumentum Dignitatis, ut contra valeat argumentatio, eo certius esse quidpiam quo indignius, & vicissim. Quasquam ergo dicamus Rationes naturales dilucidas quibuslibet Revelationibus esse præponendas, inde tamen inferetur earum major, non dignitas, sed certitudo; quin potius è converso, ex hac ipsa majori certitudine sequetur, uti jam notatum, earum major indignitas, quia viz. iis licet suppositis, nondum tolletur Revelationis, tanquam ulterius perfectivæ, necessitas. Quod si reponas, ad rerum ipsarum attinere dignitatem certitudinem,

nem, ut proinde dignius id futurum sit quod certius; Concedo equidem id verum esse, cæteris paribus, nequaquam autem hic ita rem se habere, cum aliunde Revelationes Rationes naturales in materia subjectæ dignitate excedant. Quanquam præterea nihil obstat quo minus impræsentiarum rerum revelatarum maiorem certitudinem concedam; neque enim quando dicimus, veritates naturales esse certiores supernaturalibus, id intelligimus de rerum ipsarum certitudine *in se*, sed tantum *quoad nos*. Quod si iterum rege-
ras, attinere saltem id ad commendationem mediæ investigandæ veritatis, qualis est Revelatio, ut *certitudine* mediis aliis quibuscvis præstet; idque non *in se* tantummodo, verumetiam *quoad nos* (Quod enim nos ad istiusmodi mediorum usum ducit, est eorum certitudo, nec ea quælibet, sed major aliis omnibus; si enim darentur alia media probandarum istiusmodi propositionum Revelationi vel æquè certa, vel etiam certiora, Revelatio esset prorsus supervacanea) Certitudinem etiam talem esse debere quæ nos ducat ad veritatis cognitionem, nullam autem id muneris præstare posse nisi eam quæ nobis appareat: rursus Respondeo, esse
L. 1. 2. k 3 quidem

quidem Revelationem certiore in omnibus mediis, quæ Revelationem antecedunt, solitariè sumptis, h. e. nullam esse rationem objectivam, ex qua æquè certò probetur, antecedenter ad Revelationem, propositiones de Fide esse veras, ac per ipsam Revelationem, ideòque nec ipsam quidem facultatem Ratiocinatricem per se & solitariè sumptam ad id probandum sufficere. Non tamen ideo hoc verum est, quia Revelatio præcisè sumpta validior est alià quâlibet argumentatione, nedùm certitudine facultatis Ratiocinatricis in genere; sed quia reverà certior est alià quâlibet ratione objectivâ de huiusmodi propositionibus, & supponit certitudinem facultatis, cui superaddit suam, qualis-qualis demùm ea sit, unde non mirum erit certitudinem ex utraque conflata majorem esse quàm quamlibet sigillatim sumptam. Ad necessitatem autem Revelationis asserendam sufficit quòd facultas instructa Revelatione certior sit de rebus revelatis, quàm solitaria, vel per aliam quamlibet Ratiocinationem, licèt certitudo facultatis præcisè sumpta sit major, & rationes alias Propositiones non-Revelatas probantes, sint certiores quâlibet Revelatione, vel præcisè sumptâ, vel
etiam

etiam adjunctis omnibus circumstan-

SECT. XXVII.

Succedat ergo Tertia Propositio :

Si per Theologicorum Philosophicæ accommodationem intelligant Adversarii interpretationem Sacrarum Scripturarum ex scriptis, vel etiam ex mente, Philosophorum ; id verò ita negamus esse nefarium, ut sit plerumque utile, aliquando prorsus necessarium, saltem in rebus infra Rationis ambitum comprehensis, qui solus est Authori nostro usitatus Interpretandi modus.

Perpicuè patebit, ut opinor, hæc Propositio ex duobus hisce principiis : Primò, quòd debeat exponi Sacra Scriptura ex eorum mente, quorum captui ex intentione Spiritus Sancti est accommodata : Secundò, quòd accommodata fuerit Sacra Scriptura captui Philosophico illius ævi quo tradita est, idque ex intentione ejusdem Spiritus Sancti.

Primò, quòd debeat exponi Sacra Scriptura ex eorum mente quorum captui ex intentione Spiritus Sancti est accommodata, liquebit itidem ex duobus : quia Primò, ex eorum mente debet exponi Sacra Scriptura, quorum sensum verifi-

omni mo

millimum

millimum est à Spiritu Sancto fuisse intentum: Secundo autem, eorum sensum verisimillimum sic fuisse à Spiritu Sancto intentum quorum captui Scriptura est ab eo accommodata. Primum quando dico, *Scripturam ex eorum mente exponendam esse quorum sensum verisimillimum à Spiritu Sancto fuisse intentum*, intelligo per *eorum sensum*, non eorum sententiam de rebus nondum revelatis, nec etiam actualem Revelationum Interpretationem (nec enim suppono, Philosophos Scripturas interpretatos fuisse, nec etiam, si fuissent, eos nunquam à scopo aberraturos) sed eum Divinorum Oraculorum sensum, quo quisque vulgata istius ævi Philosophiæ principiis instructus, sacram paginam conformiter ad sua principia esset explicaturus. Ita etiam per *eorum mentem*, non actualem intelligo, sed consequentem, principiisque suis conformem. Quæ explicatione præmissâ, facilis erit hujus Annotati probatio: neque enim quis dubitaverit quin finis exponentis Sacras Scripturas sic verum earum sensum consequi; neque etiam sensum à Spiritu Sancto intentum esse verum; unde manifesto sequitur, si sensus Scripturarum à Philosophorum principiis deductus fuerit à Spiritu Sancto intentus, omnino

omino verum esse, & juxta illum esse Scripturas exponendas, si verum earum sensum consequi reverâ velimus.

S E C T. XXVIII.

Secundo ergo, *verisimillimum* est eorum sensum esse à Spiritu Sancto intentum quorum captui Sacra Scriptura est ab eo accommodata. Primo enim, sola hujus accommodationis ratio esse potest, ut Scriptura ab iis intelligeretur quibus ita accommodatam esse supponimus. Quoad ipsam enim rerum ~~revelatarum~~ revelatarum dignitatem, nemo dubitare potest quin rebus sæpenumero *dignis*, uti etiam dicentis majestati, & conceptui infinito, tumidissimus verborum cothurnus esset maximè consentaneus. Quia enim verborum usus est conceptus loquentis audienti communicare, ubi conceptus ille infinitus est, qualis est in Deo, ibi etiam verborum significatio infinita esse debuit, vel infinitæ proxima. Unde etiam ulterius sequitur vel nova esse verba Deo fingenda (quia nullius verbi significatio ab homine imposita infinita esse potest, quia ad suos conceptus, tan-

1 cum-

tummodo finitos, significandos ab eo imposita est) vel, si qua essent hominibus usitata verba usurpanda, ea certe eligenda esse, quæ essent hominum acutissimorum conceptibus proportionata, quia ea sunt etiam maximè significativa, unde ut sint minùs accommodata necesse erit. Inde certè satis consequenter veteres, de lingua Deorum propria, philosophati sunt, &, ubi eam ignorarent, vocabulis maximè Metaphysicis usi, ut abunde liquet ex Philosophia Platonica. Quòd ergo *Lex locuta est linguâ Filiorum hominum*, juxta vulgatum illud *Rabbinicum* adagium, i. e. vocabulis limitatæ significationis usus est Deus; id, non *sui*, sed, *illorum quorum usus est vocibus*, gratiâ fieri necesse est; non ut conceptus *sui* infinitos exprimeret, sed ut *illis*, pro captu suo, limitatos notos faceret. Secundo ergo, ut Scriptura ab iis intelligatur, sequitur eum Scripturæ sensum à Deo intendi debere, quem eos intellecturos esse verisimile est. Si enim alium Deus sensum intenderet, alium eos intellecturos prævideret, tam profectò non potest intelligi Deus sensum suum velle significare illis, quàm si nulum in verbis suis intenderet. Tertio, verisimilitudo hæc, respectu plurimum,

non

non paucorum tantummodo, affirmanda est. Neque enim paucorum tantum gratia, sed plurium, vel potius omnium, facta est à Deo Revelatio. Non ergo sufficere poterit intentioni Divinae, ut paucos solos verum Revelationis sensum consecuturos esse sit verisimile. Quarto autem, quando dicimus hanc verisimilitudinem præferri debere à Deo, non intelligimus præscientiam ejus absolutam illam, quâ etiam futura contingentia præcognoscit, sed ordinariam illam prudentiam, quâ id præferri potest quod est in via ordinarii medii probabile. Ut ergo Deus velit efficaciter veram Scripturæ intelligentiam communicare pluribus, necesse erit ut iis utatur mediis, quæ, suppositis ordinariis vulgi dispositionibus, in via sufficientis & ordinariæ causalitatis, plures deducant, eorum qui sibi-ipsis non defecerint, ad liquidam veritatis cognitionem. Quinto ergo, in via ordinarii medii probabile est eo sensu intelligendas esse ab hominibus Sacras Scripturas, qui sequitur ex usu vocum apud eos noto & familiari; est enim ordinaria vocum significatio medium ordinarium ex quo colligimus sententiæ totius significationem. Ubi ergo Scriptura usa est terminis Philosophicis, patet eorum

eorum significationem à Philosophis esse deducendam, ita ut vulgata talium terminorum apud Philosophos explicatio pro vero Spiritus Sancti sensu sit habenda; quemadmodum nemo Criticorum meliores optaret interpretes terminorum nauticorum Act. xxvii. quam vulgares istius ævi nauticos. Imo hinc infero ulterius Sextò, vulgatam Philosophicorum istius ævi Christianorum actualem explicationem habendam esse pro sensu à Spiritu Sancto intento, qui omnino credibile est actualem explicationem à mediis ordinariis esse deductam. Unde duo habemus media explicandi Spiritus Sancti sententiam in Scripturis Philosophicis: vel scilicet regularem ex istiusmodi principiis Philosophicis sequelam, vel vulgatam istiusmodi Philosophiæ principis instructorum explicationem.

S E C T. XXIX.

Secundò ergo, quod accommodata fuerit Sacra Scriptura captui Philosophico illius ævi quo tradita est, idque ex intentione Spiritus Sancti, per partes facile probabitur: Primò enim ex intentione

tionem Spiritus Sancti accommodata est
 Sacra Scriptura captui illius ævi quo
 tradita est: Secundò captus ævi, quo
 tradita est Sacra Scriptura, fuit Philo-
 sophicus ad normam Philosophorum
 eosæculo celeberrima. Primò, quod ex
 intentione Spiritus Sancti accommodata
 fuerit Sacra Scriptura captui ævi quo
 scripta est, facile patebit. Primò enim
 eorum captui accommodata est a Spiri-
 tu Sancto Scriptura a quibus voluit
 Spiritus Sanctus intelligi. Pater hoc
 ex principiis hætenus probatis. Osten-
 dimus enim finem Spiritus Sancti non
 esse in hisce Revelationibus suam, sed
 populi intelligentiam; non tam ut edat
 res ex natura sua maximè intelligibi-
 les, quàm ut ab Auditorum vulgo faci-
 lè intelligatur; neque fieri posse ut ab
 Auditoribus intelligatur nisi ad eorum
 captum sese accommodet. Secundò er-
 go addimus, primariam Spiritus Sancti
 intentionem fuisse ut intelligeretur
 Scriptura ab iis quibus primùm est tra-
 dita. Concedimus equidem Sacras
 Scripturas non primi solius, sed poste-
 riorum etiam sæculorum, gratiâ tradi-
 tas esse; sed primariam & præcipuam
 habitam fuisse primi sæculi rationem,
 prorsus erit credibile, si meminerimus,
 ea a Spiritu Sancto præcipuè intendi
 debere

debere quæ sunt ad finem a Spiritu Sancto intentum præcipuè necessaria & fundamentalia; finem autem Spiritus Sancti in suis Revelationibus esse ut intelligantur ab omnibus quorum interest, i. e. quorum operationes essent ad earum normam exigendæ, posteriorum pariter, ac primorum illorum, sæculorum. Ad hunc autem finem necessariam esse rectam primi ævi intelligentiam, inde liquebit, quod nisi Scripturæ intellectæ fuerint eo ævo quo traditæ sunt, non erit quod expectemus intelligi rectè posse a posterioribus. Primum enim suppono nulla esse media posterioribus ad verum Scripturæ sensum assequendum præter ordinaria; illum autem Spiritus Sancti influxum, de quo tantoperè gloriantur nonnulli parùm prudentes, non extendi ad novas Revelationes, sive per *Revelationes novas* intelligamus vel *res*, vel *doctrinas*, de novo revelatas, sive novas antiquitus reparatorum *repetitas revelationes*; utrasque enim extraordinarias, proindeque hodiè minimè expectandas esse suprâ Sect. 24. breviter ostendimus; Secundò media ordinaria intelligendarum Scripturarum eadem esse quibus utimur in aliis Scriptis humanis ordinario modo intelligendis; nempe vocum significationem,

tionem, non qualem sæcula posteriora
 novarum rerum studiosa invenerint,
 sed qualem ad mentem Scriptorum
 optimè congruere præsumi possit: Ter-
 tio ad investigandas harum vocum, ex
 veterum sententia, significationes, nulla
 nobis alia esse adminicula quàm, quæ
 hodièque supersunt, veterum istius ævi
 scripta. Proinde, cùm plurimis labo-
 remus difficultatibus ex ortis tot sæ-
 culorum intervallo novationibus &
 deperditis tot veterum Scriptis, spe-
 randum non est, ut in rebus graviori-
 bus, siquis verus Scripturæ sensus illos
 effugerit, nos illum consequi valeamus.
 Præsertim si meminerimus Quarto, sen-
 sum Scripturæ debuisse esse, eo saltem
 ævo, perspicuum & notorium, nec id
 doctis solis, verumetiam vulgo, cujus
 etiam gratiâ elucubratae sunt, saltem in
 præceptis ad mores attinentibus, quo-
 rum recta intelligentia omnium intere-
 rat. Non est autem credibile eos in
 perspicuis esse lapsos. Unde sequitur, *Stabili-*
 sicubi lapsi videantur, illud non esse *tur Tra-*
 credibile fuisse illo ævo perspicuum, *ditio Ec-*
 nec consequenter sensum a Spiritu *clesiasti-*
 Sancto intentum. Quo supposito, im- *ca ad-*
 possibile erit, ut in fide vel moribus, in *versus*
 quibus præcipuè necessaria est hæc per- *Socinia-*
 spicuitas, illis errantibus, nos verum *nos, &c.*
 constet ipsi Petri vel obli- *vid. pag. 90. bbi.*
 vel non intellexisse, & ad Annu. *scilicet Petri*
 potest, et qui Petri ab initio non intellexerunt
 ipsi postea, vel coram successores, intelligi intelligunt
 possunt.

sensum assequamur. Quibus nescio an aliquid torqueri possit adversus modernos Socinianos validius, qui, etiam in huiusmodi argumentis, novos Scripturarum sensus passim comminiscuntur, non recentiori solum antiquitati, verumetiam primævis illis & Apostolicis, nec è fœce vulgi solis, sed primoribus etiam & antistitis, Clementi Romano, Ignatio & Polycarpo, ne ipsis quidem dissentientibus, prorsus incognitos.

SECT. XXX.

SECUNDÒ, quòd caput illius ævi, quò tradita est à Spiritu Sancto Sacra Scriptura, Philosophicus fuerit, ad normam Philosophorum eo ævo celeberrimam, restat probandum. Suppono tamen imprimis Scripturas N. T. Christianorum viz. de quibus iam præcipua versatur Quæstio, non solum Judæorum Hierosolymitanorum, Ebræarum, vel Syriacorum potius linguarum, utentium; sed Hellenistarum, dixerim scilicet, quibus ubique per orbem Romanum magnæ erant coloniarum, saltem gratiâ scriptas esse, nisi etiam Gentium quoque causâ scriptæ dicendæ sint. Habemus Epistolam S. Jacobi,

Jacobi, & primam *S. Petri*, *quoniam*
 disertis verbis dicatas. Et certè si *Catholica* titulum septem Epistolis a po-
 sterioribus adjectum volumus, liquebit
 maxime eas, non *Judeis* tantummodo,
 sive per *Palestinam*, sive etiam per or-
 bem, dispersis, intelligi debere, (quan-
 quam hæc ipsa significatio nostro insti-
 tuto abundè sufficiat) verumetiam
 universis *Gentibus*; eo enim sensu po-
 stiores vocem illam de *Ecclesia* usur-
 pabant, quia viz. *Ecclesia* non in unico
 orbis angulo, ut *Judæi Hierosolymitani*,
 nec in unica gente, ut *Judæi Hellenistæ*
 quantumlibet locis distincti, invenire-
 tur; sed omnes locos, gentesque om-
 nes in se complecteretur. Quinetiam
 lingua, quâ usi sunt Apostoli, idem om-
 nino videtur innuere. Quod enim *E-*
braicâ linguâ usi non sint; vel si primùm
 usi sint (ut de *Evangelio S. Matthæi* &
Epistolâ ad Ebræos est credibile) quam-
 primùm tamen, suo quoque ævo, curâ-
 rint, scripta sua in linguam vulgo noti-
 orem vertenda, innuit profectò, non *E-*
braicis solis destinatum fuisse ab iis Scri-
 ptorum suorum usum; quo sane eo-
 dem consilio (b) *Josephus* Historiam
 suam de Bello *Judaico*, *Ebraicè* primùm
 scriptam, postea *Græcè* vertit, ut ab oc-
 cidentalibus, pariter ac orientalibus,

(b) Bell.
Jud. Præf.

m

intel-

intelligeretur. Prorsus etiam credibile est, iisdem destinasse scripta sua tum Apostolos, tum viros Apostolicos, (quorum ministerio in Scripturis concinnandis Spiritus Sanctus usus est) ad quos se missos esse crediderunt a Domino. Quamquam autem fateor dubitasse eos aliquandiu, an Gentibus Evangelium esset annunciandum, antequam, per visionem & missionem ad *Cornelium* & *Petro* esset ea in causa satisfactum; credibile tamen est visionem hanc contigisse aliquot annis ante editam aliquam Novi Instrumenti Scripturam, & consequenter eam omnem esse Gentium usui dicatam. Quod tamen si minus esset certum, prorsus incredibile est preceptum illud Christi de Evangelio omnibus annunciendo, *S. Matth. xxviii. 19.* vel omni creaturae, *S. Marc. xvi. 15.* (quæ phrasîs Ebraica *Gentes* etiam designat) ita vel excidisse Apostolis, vel perperam intellectum, ut de *Judeis* solis *Hierosolymitanis* illud intelligerent. Imo contrâ, ante missionem ad *Cornelium*, Hellenistis verbum eos annunciâsse constat ex *Act. vi. 1. xi. 20.* Constat etiam idem ex idiomatis Hellenisticis usu per totum Novum Testamentum, locis relatis ex veteri ut plurimum juxta versionem *lxxiii.* ex Ethnicorum Poetarum

* Non. contigit
Anno 41. J. C.
c. 41. v. 1. 1. 1. 1.
nat. post. 2. pag.
643. que tunc
Evangelium suum
scripsit Mathæus
Gauant in R.
Græcæ Brimæ
lib. 5. pag. 84.

* id. pag. 87.

tarum fragmentis, & Ludis aliisque etiam Græcorum ritibus quorum meminit aliquoties S. Paulus. Sed hæc adeo perspicua puto ut commemoratione potius indigeant quàm explicatione.

SECT. XXXI.

HOc ergo supposito, facile erit probare, *captum vulgi istius ævi cui destinata est ab ipsis Apostolis Sacra Scriptura, fuisse Philosophicum, i. e. Philosophiam fuisse normam ad quam verisimile erat eos, Scripturæ Sacre tum Auctoritatem, tum sensum, examinaturos.* Imperiti enim vulgi iudicium, juxta rectæ Rationis dictamen, erat in peritiorum iudicium resolvendum. Peritiores verò plerique omnes, vel ipsi Philosophi erant, vel præceptis Philosophiæ tum valentis instructi; quod, suppositis jam dictis, facile liquebit. Sive enim *ἐκπαλίσαι* supponamus esse Scripturas, ad Gentes omnes, non solos Hellenistas, nedùm Ebræos, destinatas, Græcos verò præcipuè, & eorum disciplinis imbutos, quod omnino verum, propter rationes quarum modò meminimus, esse putamus; dubitari certè nequit quin apud eos imprimis invaluerit ipsa Philosophia,

loſophia, quam Evangelii proinde apud eos *ῥησιν*, (inferius nimidum ſubſellium, Metaphorâ a Scholarum ordine deſumptâ,) *Clemens Alexandrinus*, & *Eusebius Caſarienſis* appellat; ſive etiam ad *Helleniſtarum* *ἑλληνιστῶν*, illos tamen Græcam, non minùs Philoſophiam, quàm prophanos mores & ritus (unde *Helleniſtæ* dicti ſunt) obſervâſſe, liquet ex eorum Authoribus quotquot extant. Certè *Philoni* juniori magis familiarem fuiſſe *Platonem* quàm *Moſem*, apud eruditos in conſeſſo eſt. Immo ne *Ebræos* quidem fuiſſe hoſpites in Philoſophia, probari poſſe puto vel ex ipsis tribus celebrioribus hæreſibus Chriſtianismi naſcentis ævo invaleſcentibus, ſi ſingula vacaret examinare. (i) *Joſephus* ipſe non ſemel eas *ῥησιν* appellat, nec id ſane immeritò. *Effenos Joſephi* & *Philonis* ſi quis *Jamblichi Pythagoræi* contulerit, vix ovum ovo ſimilius invenerit. *Sadducæos* item *Epicuræis*, *Phariſæos*, *ἀντιſταſιν* *ἀντιſταſιν*, vel ipſo B. Paulo jam Chriſtiano iudice, *Stoicis* ut plurimum conſenſiſſe reperiet. Neque ſane, quicquid alii exiſtiment, quantum ex hodiernis *Judæorum* monumentis liquet, obſtat *Judaicarum* hæreſum antiquitas quo minùs a Græcis propagatæ exiſtimentur;

(i) Ant.
L. xviii.
c. 2. de
Bell. Jud.
L. ii. c. 2.

mentur; quanquam revera nostra parum admodum interfit utræ aliis suam debuerint originem, modò illud unum concedatur, sibi invicem fuisse maximeperè consentaneas; id enim abunde sufficit ut Sacras Scripturas fuerint similiter interpretaturi, idque ex norma similium dogmatum Philosophicorum. Interim non auditas fuisse has hæreses credo ante ævum *Imperii Macedonici*, quo poterant a Græcis jam invalescentibus satis commodè propagari, nedum ut id mihi verisimile videatur, quod multi credidisse videntur, adeo vetusta esse apud Judæos hujusmodi instituta, ut inde potiùs a Philosophis deducta fuerint, quàm vicissim. Prorùs autem credibile non est eos, Sacræ Scripturæ, sensus quos per *Notaricon* vel *Gematræm* vel *Rasche Theboth*, mysticos tantummodo, ad dogmatum suorum confirmationem detorquebant, ex ipsa litera haustos fuisse. Superest ergo ut hæc dogmata, quæ Scripturæ accommodatae potiùs quam ex eadem probare conati sunt, aliunde cognoverint: vel ergo necesse erit ut a Mose deduxerint per oralem Traditionem, quam ipsi licet jactitent, eruditionibus tamen nunquam arridere video; vel per Prophetiæ Spiritum suæ Sæctæ proprium,

m 3 quem

quem neque ipsi præ se ferunt, neque tulissent, verisimile esset tantam fore dissensionem de revelatis a Spiritu Sancto; vel ut ab iisdem ea didicerint a quibus edocti sunt Philosophi Græci, nempe a *Phenicibus*, vel *Ægyptiis*, quibuscum semper commercium exercuerunt; vel etiam *Chaldeis*, *Pythagoræ* Præceptoribus, quibuscum versati sunt in captivitate *Babylonica* (eam autem Epocham antiquiorem esse illa Sectarum distributione nullus dubito) vel propria denique investigatione, quæ captum omnino indicat *Philosophicum*. Porro summum *Cabalisticorum*, qui etiam ævo viguerunt quo conscriptum est Novum Testamentum, cum *Græcis*, *Pythagoræis* præcipuè, consensum probat ex professo toto L. ii. Art. *Cabalistica*, Doctissimus *Reuchlinus*, ne alios jam commemorem, qui idem, in particularibus dogmatibus, quamplurimi præstiterunt, quia brevitati consulendum est. Cæterum, ut hæc minùs essent perspicua, quod tamen nullatendū concedendum est, certe *Philosophicus* istius ævi genius, etiam eorum quibus traditæ sunt Novi Fæderis Scripturæ, abunde constat ex ipsius Scripturæ contextu, quæ quasi Philosophos alloqueretur, terminis usa est *Philosophicis*; ex ipsis

ipſiſhæreticis *Gnoſticis* univerſim ſump-
 tiſ; quorum idcirco *Patriarchas Philo-
 ſophos* appellat *Tertullianus*; ex generali
Patrum primævorum conſenſu, qui non
 veritates ſolas, verum etiam errores, ge-
 nerales ex hoc eodem fonte deduxe-
 runt; ex ipſis *Apologiſtarum* argumen-
 tationibus quas a testimoniis *Philopho-
 tum* eo ſæculo celebrium derivarunt;
 quaſi fortiffimis ad hominem præſidiis;
 denique ex ritibus & ceremoniis etiam
primævæ Eccleſiæ; earumque myſticis
 ſignificationibus; quarum pleraſque
 huic origini deberi probare facile poſ-
 ſemus, niſi vela orationis, ad alia pro-
 perantibus, contrahenda eſſe cenſere-
 mus. Ex his, inquam, omnibus abun-
 de conſtat, quod nobis probandum in-
 cumbat; tum *Philophicum* fuiſſe
 illius ævi genium, tum etiam examine
Philophico eos uſos eſſe in probandis
Revelationibus; id denique, non pau-
 cis tantummodo, ſed univerſis, in more
 fuiſſe ſolenni.

S E C T. XXXII.

His ego principiis ſuppoſitis, ad ex-
 ponendum *dogmatum Philophi-
 corum* in *Revelationibus* dijudicandis
 uſum,

usum, quatuor infero Corollaria : Primo, terminos Philosophicos, quibus usa
 Sacra Scriptura vel in Revelationibus de-
 nud factis, vel in Philosophorum adinven-
 tis per Revelationem novam confirmatis,
 intelligendos esse ex sensu Philosophorum.
 Omnino enim voces sibi jam antiqui-
 tatis familiares, sensibus itidem familia-
 ribus, eos exposituros fuisse verisimile
 est, idque conformiter ad sua principia,
 qualem expositionem fuisse à Spiritu
 Sancto jam probavimus intentam. In-
 fero ergo Secundò, etiam in hujusmodi
 causis, non solum pro explicatione termino-
 rum, verumetiam sensus, Philosophicæ, præ-
 judicandum esse, nisi ex diserto Textu con-
 stet aliquid in contrarium. Patet enim
 ex dictis, illos quoque, idque ex ipso
 rectæ Rationis præscripto, & prudentiæ
 morali, præjudicare debuisse pro usu
 mediorum ordinariarum, vel deficienti-
 bus, vel etiam minus perspicuis exi-
 stentibus mediis extraordinariis. Con-
 sequentiæ autem ex principiis concessis
 & notoriis esse media ordinaria, jam
 probatum est; sensus item istiusmodi
 rectè, ex norma harum consequentia-
 rum, inferri ex simili terminorum ex-
 plicatione perspicuum est, saltem per
 modum prudentis præsumptionis, licet
 non sequela efficacia & omnino necessaria.
 Rectè

Res enim presumitur eum, cui propositum fuisset, errores emendare, si ad dogma aliquod alluferit, utendo terminis eius propriis, nec tamen notā aliquā affecerit, eum tale dogma neutiquam improbasse tanquam erroneum, præcipue si eum supponamus omniscium, ut nec obliuisci poterit instituta sui, nec ignorare errores inde à creatura deducendos, qualem fuisse Spiritum Sanctum in confesso est. Revelationes autem positivas esse media tantummodo extraordinaria, iam probatum est; & Textus minus perspicuos esse dubios, ex re ipsa satis est perspicuum. Hæc de Theologia supernaturali. De naturalis autem, Insero Terriū, in iis que ad eundem finem attinerent, quæ collimare supponuntur Revelationes positivæ, Philosophicum decretum universim receptis, ab iis quibus facta supponuntur Revelationes, omnino standum esse, ubi nihil constat Revelatum in contrarium. Ratio manifesta est ex principiis iam probatis; quia, hic saltem, Revelatio est medium simpliciter extraordinarium. Non ergo expectandum est ut ea omnia etiam statuatur, quæ sunt ad praxim necessaria (quod esset ubi medium ordinariariorum reddere supervacuum) sed ubi de facto exatum est ea emendare.

Quæ autem ad finem sunt necessaria in Spiritu Sancto intentum, ea certè ad ejus curam spectant, ut emendarentur, si fini minùs essent congrua; quæ ergo non emendantur, in iis mediorum ordinariarum usus, uti non erroneis, omnino probatur. Receptas autem vulgæ sententias in hujusmodi perspicuis ad fidem vel mores attinentibus esse media ordinaria sub finem Sect. 28. jam probavimus. Hinc sequitur Quarto, in Theologia naturali, Philosophorum vulgæ receptæ sententiæ, vel minùs repugnantes, vel saltem non perspicuè, Scripturæ verba, non esse habenda pro Revelationibus à Deo intentis, sed potius eo loco ponenda esse quæ alie digressiones quæ in Sacris Scripturis occurrunt satis frequentes, ex humano potius Spiritu quàm Divino, pro rei natura, Scriptoris, vel Lectoris, vel aliarum notatarum dignarum circumstantiarum indigentia, profecta; proinde non esse ad ea exigenda Philosophorum dogmata, sed contra potius ea esse ad normam Philosophicorum dogmatum exponenda. Ratio est ex iisdem principiis perspicua: Primò, non est assignanda, etiam Entheis, Revelatio sine necessitate; unde non semper, sed pro solius Spiritus arbitrio Prophetabant alii omnes, unico Mose excepto, secundùm * Rabbinos; quod ipse etiam Apostolus

* Vid.
apud
Smith:
de Prophet. c.
11.

possolus innuere videtur, 2 S. Pet. i. 21.
 interprete *Hammondo*; Secundo ergo,
 non est necessaria Revelatio ubi res re-
 velanda potest aliunde cognosci quàm
 ex Revelatione, idque omnibus, & sa-
 tis certo; Tertiò, quæ non corrigun-
 tur per Revelationem, in hujusmodi
 præsertim causis de quibus loquimur,
 ea supponuntur ab ipso Deo sine eadem
 satis certò hominibus innotescere, ut
 jam probatum est; sequitur ergo Quar-
 tò, nullam esse de hisce expectandam
 Revelationem, quia si esset, superflua
 esset, qualem esse non posse jam suppo-
 suimus. Sequitur ergo Quintò, in his-
 ce & hujusmodi causis ne Scriptores
 quidem Sacros Diviniori Spiritu actos
 esse, sed suo, i. e. humano. Sextò au-
 tem, in iis quæ humano Spiritu tradi-
 derunt, præsumendum est eos usos esse
 humanis mediis, & motivis solummodo
 moralibus; & quidem Septimò, plus
 tribuisse humanis hujusmodi mediis &
 motivis quàm rebus propter ea rece-
 ptis; unde sequitur Octavò, non solum
 ex ipsa rei natura, verumetiam ex eo-
 rum autoritate, nos quoque rectè fa-
 cturos si mediis istiusmodi magis fida-
 mus quàm propositionibus ab ipsis Scri-
 ptoribus, Ecclesiasticis quidem, hic ra-
 men tantummodo humanis, deductis;

quæ media humana & ordinaria, cùm
sint dogmata, uti supposuimus, Philo-
sophica, quibus freti hæc scripserint, se-
quitur ex his dogmatibus eorum esse
verba saltem exponenda, ut eo solùm
sensu intelligantur, qui sit hisce dog-
matibus conformis. Ut tamen pro vi-
rili nostrâ, Invidiam amoliamur, et
hoc nostrum Corollarium videamus
pud mindus intelligentes esse obno-
tum; Advertendum est, ne in hisce qui-
dem casibus negari à nobis omnem San-
cti Spiritûs influxum, quin lubente
concedi talem quo, etiam hic, Scripto-
res Sacri ab omni errandi periculo li-
berentur. Discrimen ergo inter hæc
humano modo scripta & supernatur-
les Revelationes, quoad influxum Spiri-
tûs Sancti, est, quòd, cùm in hisce me-
diorum ordinariarum usus excedatur,
ideo in solius Spiritûs Sancti Authori-
tatem credibilitas Revelationum illi-
mò resolvitur; in humano verò modo
Scriptis, Spiritus Sanctus non tam
clarè munus exerceat quàm *Judicis*, qui
scilicet, cùm mediocrium ordinariarum
aliqua sint fallibilia, Spiritus ad eorum
solòrum mediocrium usum Scriptores
dirigat, quæ sunt ab omni erroris adu-
ali periculo securæ; profundèque ea in-
dicet unde certitudinem securiorem,

tum Scriptor, tum Lector, hauriat; ita ut hic in ima credibilitatis ratio in media soli ordinaria resolvatur. Advertendum insuper, frustra hic timeri de laesa etanda Scripturae Authoritate. Neque enim Scripturae laesafacitur Authoritas, nisi ex ejus collatione ad dogmata Philosophica, aliquis ejus error repeteri posse supponatur; neque repeteri poterit error nisi ex aliqua ejus à regula discrepantia. Scriptura autem, etiam in hisce causis, à norma Philosophica non discrepare à nobis in ipso Corollario supponitur. Quod ergo discrepare, & ad hanc normam corrigi, posse putamus, est tantum aliquis particularis ejus sensus; ut, cum plures poterint Literae ejus & contextui satis accommodari, is demum genuinus & à Spiritu Sancto intentus existimetur, quem prae aliis intellecturos esse Auditores Philosophicos, utpote suis principis conformem, erat verisimile. At nihil pugnat quo minus unius particularis sensus error etiam & falsitas (modo interim verum esse illum qui à Spiritu Sancto supponitur intentus, qualis tumone demum ille sit, agnoscatui) cum ipsius Scripturae veritate, atque adeo Authoritate, poterit satis commode conciliari. Ne verò quis à nobis

hoc temerè assertum putet, certè
est quod viros quosdam etiam Ecclesi-
asticos, suo etiam sæculo, sensisse Au-
thor est (k) *Hieronymus*; non hu-
mano tantùm Spiritu scripsisse quos-
dam Apostolos, verumetiam pro hu-
manarum facultatum imbecillitate, me-
morizæ præcipuè, nonnunquam esse de
facto lapsos, quos ipse, uti non disenti-
verbis probat, ita, ne refellit quidem,
sed Lectorum suorum arbitrio, ut vi-
detur, permittit. Quod verò nos so-
lùm asseruimus, humano saltem, licet
minimè erroneo, Spiritu, nonnulla Scri-

l) Hom. xvi. in
um. & Proem.
omment. in S.
an.

m) Proem. in
bros mei 'Apostolos'
e versos Latine.

n) L. v. comp.
nom. c. penul-
n.

o) L. viii. in S.
ic. c. 16.

ptores etiam Sacros edidisse,
in eo nobis præluxerunt (l) *Origenes*, *Maximus* ille
Apostolos Ecclesiæ Magister,
quo eum ante ornaverant elo-
gio, postea licet ei insensissi-
mus (m) *Hieronymus*, SS.
(n) *Basilium* & (o) *Am-
brosium*, famæ apud Ecclesiam
integerrimæ Doctores, quod
etiam exemplis in medium
prolatis confirmant, nequid

nos censuræ sinistrae metuamus, sub
tanti patrocinii tutelâ delitescentes.
Verùm hæc impæsentia idem obiter.
Mitto jam repetere quæ superiùs nota-
vimus de usu Philosophicorum dogma-
tum,

tum, vel potius rationum, in distinguendis Dei præceptis ad ejus mentem observandis ab ejusdem indulgentiis pro populi captu debiliore *permisissis* potius quam *probatiss.* Ad objecta Sect. 17. responſionem ex dictis quilibet prudens Lector ipse colliget. Quare properandum est ad

SECT. XXXIII.

TERTIUM Accusationis caput, quo objicitur, licet propter rationes modo memoratas, possit aliarum *Sectarum Philoſophicarum* usus aliquatenus concedi, id tamen neutiquam habere locum in Stoica, quam nullius ævi probavit Ecclesia, cum tamen Academicam veteres, Peripateticam recentiores probasse manifestum sit. Ut hoc breviter expediamus, & quidem, quam poterit fieri paucis, perspicue: Notandum, quid per Ecclesiam, quid per ejus probationem, quid item per *Sectam Stoicam*, intelligamus. Per Ecclesiam ergo, vel primi, vel cujusvis alterius, sæculi, potest intelligi vel tota & Catholica Doctorum Ecclesiasticorum multitudo; vel major eorum pars, qualis in omni, civili etiam, politica, pro tota habetur;

De Stoicorum dogmatum usu in Theologia.

habetur; vel *qualibet* eius pars, *quantum* est *angusta*, *laudata* tamen; vel *denique duntaxat* non *improbata*. Per *prohibitionem* etiam intelligi potest *vel positiva*, nempe *assensus*, vel scilicet quod eorum quispiam *assenserit*, *Stoicam Philosophiam* esse *veram* certamque, esse *magis probabilem*, vel esse *saltem probabilem duntaxat*; vel *negativa*, *non-improbatio*; idque vel quoad *veritatem*, vel quoad *non-malignas* eius *consequencias*, si *falsa* supponatur. Denique *Stoica Secta* potest intelligi vel quoad *rationem Sæcæ*; idque vel *in rebus Ecclesiæ necessariis & fundamentalibus*, ita nimirum ut *in Ecclesiâ*, pariter ac *in Philosophiâ*, supponantur *variae de viis salutis sententiæ*; vel *in rebus utilibus & minimis & probabilibus*, & utriusque *partis suffragio*, ab *Ecclesiâ* *minimè definitum*, vel quoad *dignitatem*; eaque vel *universim sumpta*, vel *sigillatim notata*. Ecce *juxta hæc Annotata multiplex institui potest Questio*: vel, *An Philosophia Stoicæ usus sit in Christiana Theologia licitus*? Et ut eum ita se habere *probemus*; sufficit quod, vel *Ecclesiâ* *angustissimo illius significato*, nempe ut aliquis *D. An Ecclesiasticus* *minimè* *prossit* *improbatus*, *Philosophiam Stoicam* *per se* *quavis probatione comprobaverit*;

rit; vel quòd Ecclesia latissimè, i. e. Doctores probati vel omnes, vel saltem eorum potior pars, eam non prorsùs improbaverint, neque quoad veritatem, neque quoad consequentem malignitatem; vel (ut hoc argumentum quàm paucissimis constringam) sufficit sola prior probatio, ex qua posterior facili sequela deducitur; neque enim verisimile erat aliquem Doctorem Philosophicum aliquod dogma, vel falsitatis, vel malignæ consequentiæ à pluribus damnatum, palam profiteri potuisse, ut ipse tamen censuram suo dogmati jam olim illatam effugerit; vel quæritur, An ejus usus sit laudabilis? & ut talis probetur, requiritur ut vel multitudo Doctorum Ecclesiasticorum, vel major eorum pars, vel saltem laudata, eam positivè probaverit, vel uti veram, vel uti maximè probabilem; vel denique, An sit necessarius? qualis ex ipsa rei natura probari poterit, licet nullum habeamus Ecclesiæ, sensu quovis intellectæ, testimonium, contra parebit ex inferiùs dicendis.

S E C T. XXXIV.

Verum antequam ad probationes deveniamus, ut controversia status perspicue intelligatur, nonnulli præmittenda sunt: Primò, nolle nos de *Philosophia Stoica* universim sumpta disputare, verum de iis duntaxat ejus dogmatibus, quæ ad Authoris nostri causam aliquatenus pertinent. Et autem esse *moralia* duntaxat, sive potius *Theologica*, jam superius animadvertimus est. Neque Secundò, quaerimus de *Secta Stoicâ*, ut *Sectâ in Ecclesiâ*, ita ut in rebus Ecclesiæ primavæ traditis à Spiritu Sancto in *Sectas* discederetur, aliis hoc, aliis illud sub Spiritûs Sancti prætextu oberudentibus (hunc enim *Sectarum Philosophicorum* usum detestatam fuisse Ecclesiâ primavam, & in eundem extare etiamnum plurima Patrum testimonia, ultero agnoscimus; unde etiam hæreseos nomen apud eos infame, quod tamen à Sectis hisce Philosophicis erat primariò desumptum) sed juxta principia jam tradita: *Annon in credendis propter Rationem naturalem, antecedenter ad fidem, dogmatum à Stoicis probatorum aliqua non sit habenda ratio?*

tiò? five, quod idem valet, *Annon aliqua Stoicorum dogmata liquidâ ratione niti creditum non sit?* vel, *An in sacra pagina ad Stoicorum, pariter ut & aliorum Philosophorum, dogmata non sit aliquoties allusum, ut hinc istiusmodi locorum sensus illucescat?* vel denique, *Annon in Propositionibus liquidâ, neque Ratione, neque Revelatione, manifestis, sed duntaxat probabilibus, liceat opinari, & rationibus verisimilioribus, pro sua quibusque credibilitate, assentiri?* vel, si id liceat, *Annon in rationum verisimiliorum numero reponenda sit Philosophorum Auctoritas?* vel, si ne id quidem negari possit, *Annon una Philosophica Secta videri possit aliâ credibilior;* immo in probabilibus, *qualibet aliquibus possit aliâ quâvis magis probari?* vel, *Annon hinc sequatur earum usus liberrimus?* vel, *An, aliarum delectu permissò, soli Stoicæ neganda sit hæc libertas?* neque enim quærimus de unius Sectæ legitimo usu, cæteris exclusis. Neque Tertiò, quærimus de aliis Stoicis quàm recentioris ævi, illis, quos secutus est Author noster, viz. de *Seneca, Epicteto, Antonino, &c.* Neque Quartò, quærimus de cuiusvis alterius sæculi sententiâ præterquam primævorum solorum; cum quia hæc sola ad testimoniū in histori-

o 2

cum,

cum, Apostolicis traditionibus adhibendum, sunt idonea; tum quia probavimus eorum solum ab errore securitatem esse ipsi etiam Spiritui Sancto præcipue curæ; tum denique quia nequit ævi præsentis Ecclesia de primævis traditionibus aliunde judicare quàm ex etiamnum supersticiis primorum sæculorum, quantumvis lacens, ruderibus; ut omnino frustra sit illa, Magni Perronii inter alios, querela de deperditis veterum monumentis, ad excludendum veteris Ecclesiæ de controversiis hodiernis iudicium. Si enim veteris Ecclesiæ credibilitatem, saltem quoad nos, labefactare debeat hic prætextus; præsentis certè longè potiori ratione labefactare debuit, quæ solis hisce mancis reliquiis uti potest, cum veteres etiam jam deperditis uti potuissent. Veterem autem ille non ideo excludit Ecclesiam ut nos in libertatem afferat in dogmatibus ex eorum monumentis minimè manifestis, sed ut iudicem magis lubricum, præsentem (sive quod idem apud suos valet, immani licet intervallo distinctum, Romanam) communionem ejus loco substituat. Sed hæc obiter. Ut ergo legitimum Philosophiæ Stoicæ usum juxta hæc supposita probemus; Notamus Quinto, non esse

esse hinc expectandam adeo disertam
 Doctorum Ecclesiasticorum *comprobati-*
onem si Stoica Secta probanda, quàm
cenfuram, si reverâ damnanda, videatur;
 proindeque poruisse, non licita modò,
 verumetiam utilis & laudanda, videri,
 quanquam nullum hodiè extraret de ea
 veterum testimonium, non autem è con-
 trà damnanda, nisi illis apertè refragan-
 ribus. Ratio est, quia in receptis ab
 initio, nemine refragante, nullum opus
 videri potuit speciali comprobatione,
 cum in re omnibus notoriâ de omnium
 consensu quilibet facile præsumeret;
 contra verò si tentaretur à quopiam
 quod ab omnibus damnatum est, ut ini-
 tiis statim occurreretur, omnium erat
 omnino censurâ feriendus; unde sequi-
 tur, si defecerint Antiquorum ex utra-
 vis parte testimonia, pro Stoica Secta
 potius quàm è contrâ, esse præjudican-
 dum; præsertim si præsumi possit Sex-
 to, vel ex rei ipsius natura, vel ex histo-
 ria temporis & circumstantiis, credibile
 esse quòd iis reverâ probata fuerit. Ve-
 rum hæc posteriora *Adversariorum*, po-
 tius quàm *nostri*, causâ notata sunt, di-
 secta enim occurrere Patrum pro Sto-
 ica Philosophia testimonia statim liqui-
 do patebit.

S E C T. XXXV.

SIt itaque prima Propositio : *Stoicam Philosophiam, sensu jam explicata, uti illicitam, nunquam damnavit Ecclesia primæva.* Facile patebit hæc Propositio ex jam præmissis. Primò enim nulum potest contra eam proferri Ecclesiæ decretum ; unde sequitur Secundò, credibile esse quòd eam Ecclesia probaverit, saltem uti licitam, cum pro hac potius parte præjudicandum esse jam monuerimus ; præsertim Tertiò cum Ecclesiam latere non potuerit, viros Ecclesiasticos alioqui celebres, nec unquam damnatos tamen, eam prorsus uti veram, saltem quoad moralia, probasse. Diserta sunt hic imprimis S. (p) *Justini Martyris & Hieronymi testimonia* ; quorum ille ita : *Καὶ τὸς ἀπὸ τῶν Στωϊκῶν ὃ δόγματων, ἡ περὶ καὶ τὸ ἡδικῶν λόγους κίσμοι γὰρ διασώ, ὅς ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς ποιηταῖς, διὰ τὸ ἡμῶν πᾶν γινῆσθαι ἀνθρώπων σπέρμα τῷ λογικῷ, μιμησθῆναι καὶ προσοῦνθαι ἡδονῇ.* Dicit hic Stoicos esse τὸ ἡδικῶν λόγους κασμίνα, propter vitam scilicet institutis conformem, nisi ipsa eorum instituta potius intellexerit, eo enim sensu fortasse voluit etiam

(p) A.
polog. ii.
p 46. Ed.
Græco-
Latin.
Parif.

Poe-

Potest, nonnullas, licet Stoicis pauciores, rectè vivendi regulas tradidisse; saltem sequitur præcepta illa esse *λογισμῶν* quibus conformes mores sint: etiam *λογισμῶν*. Rationem addit, unde liquet

eum ex *norma Christiana* hæc dixisse: nempe eos ita propterea docuisse, quod haberent τὸ ἑμμετρεῖς πᾶσι καὶ ἀνθρώποις

οὐκ ἔστιν τὸ λογισμῶν: liquet enim tum ex hoc ipso loco, tum ex illo celeberrimo

(q) Apolog. ii. de Gentilium aliquorum Christianismo, cum intellexisse (q) P. 83.

συνεῖν illam ἀποστολὴν διὰ λόγου καὶ οὐκ ἔστιν, 1 S. Petr. i. 23. & *λογισμῶν* illud τὸ αὐτῶν,

cujus mentio apud S. Joannem, 1 Ep. c. iii. v. 9. quem è Sacris Scripturis

idiomatis Platonici observantissimum comperi, nempe λόγῳ illum à Filio fon-

tali λόγῳ derivatum, cujus quī participes sunt, Christi quoque participes,

ideoque Christiani, ex ejus mente, meritò censendi sunt. Ne quis autem nos

hæc, ex conjectura potius nostrâ, quàm ex ipsa rei veritate, monuisse suspice-

tur; En disertæ ejus verba ex Apolog. ii. οἱ ἀποστόλοις (inquit) ἀπὸ λόγου θεοῦ

καὶ, ἔχοντες (alludit prorsus ad Christum) *Christi* nomen quo Servatorem nostrum

Ethnicos perperam indigitasse constat ex Suetonii Claud. c. 25. ut plerique

arbitrantur, certius autem ex Tertulli-

an.

Vid. etiam locum Ap. i. p. 48.

(r) A-
polog. ii.
p. 54.

an. tum *Apolo.* c. iii. tum ad *Nat.* L.
c. 3. *Lactant.* L. iv. *Div. Inst.* c. 3.
& hoc ipso nostro (r) *Iustini*)

ἐν ἡρώδῃ τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἑτέροις
λόγοις βιβλίων· οἱ δὲ οὗτοι λόγοι βιβλίου καὶ τοῦ
βιβλίου· ἀριστοί. Cum ergo *Stoicorum*
ἡδυνά λόγον α λόγον seminali deducit, &
hunc ipsum à *Christo*, patet etiam ex eju-
s mente, hunc eorum ἡδυνά λόγον non ali-
unde, quàm à *Christo*, deducendum esse.
Quamquam autem concederemus vo-
cem hujus λόγος, sive *Rationis*, habenda
non esse pro voce *Christi*, cui ta-
men contraria videtur esse vera S. *Iu-*
stini sententia, nostro tamen instituto
abunde sufficit esse *Rationem* *Christo* sal-
tem conformem, quo modo locum
hunc explicant (s) *Casaubonus* &
(t) *Lansselius*, alique in eo versati.

(s) Ex-
ercit. i.
Num. i.
(t) Ca-
lumnias.
Casau-
bo-
ni Dis-
punct.
c. i.

(u) Com-
ment. in
II. L. iv.
c. 11.

Neque illud forte videbitur animad-
versione prorsus indignum, quod
ἡδυνά, voce plurali nimirum, usus,
hæc non ex suo solius sensu, sed com-
muni potius *Christianorum*, quorum
tunc agebat causam, prodidisse videat-
ur. Patiter in hanc sententiam per-
spiciendus est S. (u) *Hieronymus*, qui as-
serit, *Stoicos* nostro dogmati in plerisque
concordare. Sed hic locus est vulgo ce-
leberrimus. Ne quis autem id fortui-
to *Hieronymo* excidisse arbitretur, run-
fus

fus
doct
repe
ver
pha
lisse
tè
fimi
icor
rum

N
Chr
tum
and
plu
Ibo
qu
Ph
fin
hui
aut
ebi
hil
ad
del
lab

fus (x.) Philosophorum & Stoicorum doctrinas, Hercules clavam vocat, quâ (z.) Ep. ad Magn. Orator. repenti posset rabidus canis (malim verbis mollioribus quantumvis prophanum, Imperatorem tamen, compellat) Julianus Apostata. Quod ceterum asserturum parum fuisset verisimile, nisi magna fuisset apud eum Stoicorum, pariter ac aliorum Philosophorum, auctoritas.

S E C T. XXXVI.

NEque id verbo solo, sed facto quoque comprobârunt veterum

Christianorum illustrissimi. Notum est (y.) Pantani Alex-

andrini celeberrimum exem-

plum, antiquissimi, post S.

Thomam, Indiarum Apostoli,

quem non puduit Stoicam

Philosophiam cum Christiana

simul profiteri; adeo non credidit ille

huic illam esse dissentaneam. Quod

autem ea non obstante, publico Cate-

chista munere sane gravissimo fungi ni-

hilominus permissus est, quod legatus

ad Indos ad fidem Christi perducendos

designatus, eum nullâ Erigodis infamiâ

laborasse apud suos Alexandrinos, argu-

mento

(y.) Euseb: Eccl.

Hist. L. v. c. 9. S. L. c. 10.

Hieronym. de Script.

Eccl. in Pantan. & 175.

Ep. ad Magn. Ora. 22. Val.

tor. & alii. 37.

mēto est profectò verisimillimo. Cui eti-
am in *Philosophia Stoica*, pariter ac in
nere *Catechetico*, successorem adjungit di-

(z) *Manud. ad
Stoic. Philos. L. i.
Dissert. 17.*

(a) *Ep. ad Magn.
Orator,*

(b) *L. vii. contr.
Julian. p. 231.*

scipulum ejus *Clementem Alex-
andrinum* (z) *Justus Lip-
us, omnium doctissimum, cui
nihil non e media Philosophia
desumptum, judice* (a) *Hie-
ronymo; ἀγαθισμῶντος Ἐκκλησι-
ατικοῦ πολυπραγμοῦτος ὁ δὲ βαδίζων, οἱ δὲ*

γὰρ τὰ ἅλα ἔσθ' αὐτῷ, teste (b)
*Cyrillo Alexandrino; quò ce-
tè, judicio minùs temerario,*

Stoicam ei unam præ cæteris arrisisse,
videatur. Neque sane à *Stoica* virilitate
abluunt præcepta ab eo in *Pedagogia*
tradita, opere, ut videtur, *Catechetico*,
quale magis patuisset *Ecclesiasticæ* cen-
suræ, si eam meruisset. Quanquam e-
nim ultrò fateamur, *Sectam* *ἐκδοκασ-
τικὴν* ei maximè placuisse, nempe *Philosophi-
am* (ut propriis verbis propriam sen-
tentiam explicantem eum audiamus)

(c) *Strom. i.
p. 288.
Ed. Paris.
1641.*

(d) *p. 298.*

(c) ἡ τὴν *Στωικὴν*, ἢ τὴν *Πλατωνικὴν*.
ἢ τὴν *Ἐπικυρήν* τε καὶ *Ἀριστοτελικὴν*. ἀλλ' ἵνα
εἴπωμαι παρ' ἐξέστη ἡ δὲ αἰρίστων τῶν καλῶν,
διχαϊσθέντων μὲν ἑαυτοῖς ὅτις ἕκαστος ἐαδεδόκατο,
nempe quia in qualibet, tum *Græcâ*,
tum *Barbaricâ*, *Philosophiâ*, (d)
ἐπεπραγμένῃ πᾶσι τῷ λόγῳ τῷ ὁλοκλήρῳ αἰεὶ διατηρού-
μεναι ἐκείνην, eadem prorsus sententia
quâ

rumetiam *Christiana doctrina* (uti patet ex antecedentibus & consequenti-

C.R.P.

367.368.

Strom.ii.

(b)

Strom.ii.

P. 403.

Cij

Strom. v.

P. 595.

(6)

Strom.

iv.p.540.

CDE-

dit. Græ.

cc-Latin.

НУЕТН

Tom. i.

P. 42.

lant velim quibus *Stoica Philosophia* videtur, ea saltem in causa, *Scripturis* esse minus consentanea. Quæ sane videtur fuisse *Homilia* ad populum tractata, quali minus licuit heterodoxa sua sine nota vulgare, vel obiter quidem, nedum ex professo. Atque hanc eandem *Stoicorum palmariam*, & fere maximè propriam, sententiam probare

visus est etiam S. (m) *Augustinus*, ubi dari hæc externa bonis à Deo, docet, ne videantur mala; & malis, ne videantur bona, quanquam non me lateat quomodo vulgarem ille loquendi saltem modum alibi sapiens observet. Mihi iussit ut

senferit cum sapientibus. Nescio etiam annon idem doceat bonus senex apud

(n) *Cassianum*. Sed ut redeam ad *Origenem*, ubi quis seriò perpenderit quanti ille *Platonem* fecerit, magnificum sane videbitur ejus de *Epiclito* *Stoico* elogium, cujus stylum simplicem *Platonis* cothurno anteponeit, & utilio-rem facit utpote SS. *Scripturis* magis conformem, unde consequi dicit, (o)

Τὸν μὲν Πλάτωνα ἐν χειρὶ ἡμῶν δεξιότατον εἶναι λέγουσιν μόνον, ἢ τὸν Ἐπικλήτην, ἢ ὑπὸ ἡμῶν τοῦ χρίσματος ἢ βασιλείας τοῦ αἰσίου ἔχοντες, θαυμάσιον ἡμῶν, αἰδομένους δὲ ἀπὸ ἡμῶν λόγων αὐτῶν βαλπύσσοντας.

(m) Similia etiam illa: Interest autem plurimum, qualis sit usus, vel earum rerum quæ DICUNTUR adversus de Civ. Dei L. I. c. 8.

(n) Colat. vi. c. 3.

(o) Cor. vi. p. 275 E. dit. C. n. tabrig.

Et notanda sane est argumentatio, unde hoc conficere conatur. Sicut enim *Christianismi*, præ *Gentili Philosophis* dignitatem, immo *Divinitatem*, ab eis in humanas mentes plusquam humana efficacia commendat, ita certè dum majorem *Epiſteto*, quàm *Platoni*, ascribit, *Diviniorem* itidem *Epiſtetum*, consequentiæ paritate, habuerit necesse est.

S E C T. XXXVII.

Porro *Christianis Stoiciffantibus Tertullianum* (quem ingenio *Stoicum*) fuisse addit) & *Arnobium* numerat (p) *Lipsius*. Et rectè quidem *Tertullianum*, qui non tantum dogmatum virilitatem & severitatem, liberrimamque illam dicendi, aliosque redarguendi, quibus adeo insignes erant *Stoici* (quæque ego per ingenium *Stoicum Lipsium* existimo intellexisse) ubi-

(q) *Tertullian.*
de Anim. c. 20. De
Seneca etiam *Christianis* bene sentiunt *S. Hieronym.*
Catalog. *S. August.*
L. vi. de Civ. Dei.
c. 11. ubi vid. *Viv.*

bique spirat; verumetiam (q) *Senecam Stoicum* sæpe nostrum, i. e. *Christianum*, disertissimis verbis appellat. *Arnobium* autem, ut candidè agam, urgere non audeo; tum enim concedo illum in dogmatibus

tibus Christianis minùs fuisse versatum,
 quando Libros contra Gentes scripsit
 (qui quidem vetustissimi istius *Arnobii*
 unici extant) ut intelligi nequeat in-
 de quàm consentanea Christianis, jam
 solo voto suis, scripserit; tum nescio
 quid in eo Stoicum dogma notari possit,
 nisi fortè quoddam affectus, (r) Iram (r) Ar-
 præcipuè, a Deo removerit; quam sen- nob. L.
 tentiam Opere singulari refellit eius vii.
 discipulus *Lactantius*, Præceptore suo
 Christianismi paulo peritior. Verùm
 ne ita quidem Stoicus videbitur; tum
 enim effectus pariter ac affectus istius-
 modi attributorum negare sua argu-
 mentatione videtur, quod ne ipsi qui-
 dem Stoici conati sunt; tum etiam ab
 hæreticis *Valentinianis* aliisque *Gnosticis*
 hoc mutuo accepisse videtur (quod e-
 tiam ab eo alibi factum observârunt a-
 lii) qui Deum summum, quocunque il-
 lum nomine, sive *Βούς*, sive *Ἄρδρα*,
 sive quo alio adhuc magis barbaro,
 compellaverint, *Epicuræorum* ad instar,
 ab omnibus mundanis Providentiæ cu-
 ris vacare, crediderunt, Mundi curâ in-
 feriori cuidam Genio demandata, quam
 quidem sententiam Philosophis ortum
 debuisse arbitramur; ut lubrica nimis
 hic futura sit ejus Authoritas, quæ pro-
 priæ existimationi defendendæ non suf-
 ficit,

ficit, nedum ut alia a se asserta probare possit, eo saltem ævo, habita fuisse Christianismo consentanea.

SECT. XXXVIII.

Constabit autem aliter Doctorum Ecclesiasticorum primævorum de Stoica Philosophia iudicium, quod eodem cum Academica vulgò sit credita, quam tantum absuit uti crederent illicitam, ut contrà potiùs unanimi consensu, nemine, quantum mihi occurrit, refragante, comprobârint. Unicum scio è veteribus (s) *Lactantium* negasse *Platonis & Pythagoræ Philosophiam a Judæis* haustam esse, qui tamen ipse non negat eos (t) multa vera præcepisse, Stoicorum exemplo id probans, quod obiter notandum est. Cæteri ad unum, ut puto, omnes *Philosophiam* suam tum *Platonem* tum *Pythagoram a Judæis* didicisse confitentur testesque citant etiam *Ethnicos* idem suis quoque suffragiis comprobantes, quos hic non commemoro, ne Lectori sim rædio. Unde illos veritatis fures (u) *Clemens Alexandrinus*, injustos licet, possessores tamen agnoscit S. (x) *Augustinus*. Stoicam autem *Philosophiam* cum *Academica* coaluisse,

(s) L.
iv. c. 2.

(t) L. iii.
c. 27.

(u) Strom. i.
(x) De
Doctr.
Christ.
L. ii. c.
40r

aluisse, saltem illo sæculo ita creditum
fuisse, utrique tum Stoici, tum Acade-
mici, confessi sunt, nec id obiter dun-
taxat, verum ex professo. Ita è Stoicis

(y) *Cleanthes* cum primis nobilis suam,
de iustitiæ & utilitatis identitate, sen-
tentiam ex *Socrate* confirmandam sus-
cepit (z). *Antipater* itidem Stoicus

tribus Libris de hoc ipso argumento ex
professo conscriptis, *Platonis* cum Sto-
icis consensum in plurimis dogmatibus

comprobavit. Neque ita soli Stoici
senferunt, quin & *Platonici* multi idem

Scriptis suis ex professo etiam conscri-
ptis evicisse se putabant, authore (a)
Clemente Alexandrino. Quod etiam

Antiocho Ascalonitæ Academico visum est,
qui non solum dogmata Stoica ex *Plato-
ne* demonstrasse contentus est, verum-

etiam ipsam *Stoicæ philosophiæ* sic *Agassium*,
teste (b) *Sexto Empirico*, iustitiam

etiam (c) *Cicerone*. Quinetiam *Py-
thagoræ* consensisse Stoicos sæpe obser-
vatum est; unde *Sextum*, *Pythagoræum*

vulgò habitum, suis vendicat partibus
(d) *Seneca*, & *Pythagoræ* pariter ac *Ze-
noni* propitium facit (e) *Hieronymus*.

Quam veram esse puto rationem cur
a teo præproprio obitu desecrerint
Secta, tum Stoica, tum Academica, sola
ubique obtinente *Academia*; quia ni-

(y) L. ii.
de volu-
ptate a-
pud

*Clem. A-
lexan-
drin.*

Strom. ii.
p. 417.

(z) Apud
eund.
*Clem. A-
lexand.*
Strom. v.
p. 595.

(a)
Strom. vi.
p. 669.

(b) L. i.
Pyrrhon.
Hypoth.
c. 33.

(c) De
Nat. Deo-
or. L. i.

(d) Ep.
64.

(e) Ep. ad
*Ctesio-
phon.*
adv. Pe-
lag.

mirum tandem compertum est, in
summa consentisse has omnes, dissensisse
 verò in *levioribus*: accuratioribus lo-
 quendi modis, quorum observantissimi
 erant Stoici; & vivendi, non præceptis,
 sed institutis & moribus tantummodo;
 & verò multitudo *Secularum*, in rebus a-
 deo gravibus, apud vulgus infamii
 scandaloque laborabat, quasi nihil es-
 set certum, quod eorum plurimi, *Acade-*
mici viz. & *Sceptici*, disertis verbis
 professi sunt; cæteri verò apud eos qui
 rebus examinandis ipsi non sufficerent,
 suo dissidio reipsa comprobare vide-
 rantur, præsertim hoc ipsum *Christiani-*
smi identidem objectantibus; his, inquam,
 & similibus de causis tandem discordia
 pertæsum est, unde factum, ut sub uni-
 us *Academiae* prætextu, quodlibet, pro
 arbitratu, institutum profiterentur.
 Quod eo jam factum facilius erat quod
 ipsi tandem inter se divisi erant *Acade-*
mici, ut mirum non sit, si, quam ipsi
 dogmatum libertatem inter se usurpas-
 sent, eam aliis indulgerent, ut quovis
 tandem modo ad opprimendum inva-
 lescentem *Christianismum* coalescerent.
 Facilius etiam quod *ἐκλεπτοῦ* illam, cu-
 jus meminit (f) *Laertius*, jam inva-
 luisse credibile sit, quam tamen speci-
 alem, & à cæteris distinctam, sociera-

(f) *La-*
ert. Pro-
am. sub
fin.

tem

tem constituisse credibile non est, cum
 rariùs occurrat. Videtur ergo in ali-
 quam aliam è celebrioribus coaluisse,
 celebrior autem nulla erat quàm *Aca-*
demica. Exemplum etiam dedimus in
Antiocho, *Lucullo*, & bello *Mithridatico*,
 cœvo, etiam ante *Christum natum*, quod
 plures imitatos esse, *Antonino* imperan-
 te verisimile est, sub quo plures *Stoi-*
cismum amplexos esse scribit *Sextus* (g) *(e)* Vid.
Empiricus, ita tamen ut nullam immi-
 nutationem pateretur *Academia*, quod ex
 quamplurimis illius ævi & sequentium
Scriptoribus manifestum est, quicquid
 aliter docuerint, *Academiam* tamen ne-
 quaquam deserentibus. Supposito er-
 go hoc *Philosophiæ*, *Christianismi* nascen-
 tis ævo & sequentibus deinceps, statu;
 Primò mirum esse non debet, cur adeo
 rara de *Stoicis*, sive *probandis*, sive *im-*
probandis, occurrat diserta mentio, præ-
 sertim quoad *moralia*. Tum enim de
 rebus potius quàm de *vocibus* solliciti e-
 rant *primævi*, tum de *dogmatibus* potius
 quàm de *ἀγῶνι* & *ῥήματι* *authoritate*; unde
Platonica dogmata secutos sæpiùs vide-
 mus, nullâ tamen *Platonis*, aut rarâ, fa-
 ctâ honorificâ mentione. Quòd si ipsi-
 us *Platonis*, rara tamen, occurrant en-
 comia, *Stoicorum* cetè *Platonis* & *Aca-*
demie nomine solius receptorum raro

(e) Vid.
 apud
 Lips. Ma.
 nud. ad
Stoic.
 Phil. L.i.
 D. ff. xvij.

ra debuerunt expectari, praesertim ei
 vulgò obtinente sententiâ; Stoicos de
 vocibus potius quàm de rebus cum eo
 decertasse: Secundò tamen sequitur,
 eos, quos Platonis *Academiâ* probasse
 constat, qualem illud sæculum exhibe-
 it, Stoice etiam *Sectæ* fautores, cui *en*
 cognoverint esse adeo propitiam, i-
 minùs quoad voces, at saltem quoad dog-
 mata, in quibus utrosque consensisse
 nulla prorsus erat controversia. (de
 dogmatibus autem præcipuè nostra di-
 putatio instituitur) Tertiò, autem
 eos, qui Stoicam in *Academia* professi
 sunt, ne a vocibus quidem abhorruisse
 verisimile est. Cùm enim dogmata lu-
 erint utrique, *Academia* nimirum cum
 Stois, communia; nulla erat ratio, cur
 Stoici aliquatenus censendi essent, nisi
 quod Stoicorum erat proprium, amplexi
 essent, qualem esse jam supposuimus
 solum priorum vocabulorum usum,
 saltem ex illius ævi sententiâ. Et verò
 eo minùs vocabulorum etiam Stoico-
 rum usumaversatos fuisse, siue *Judeos*,
 siue *Christianos*, probabile est, quo ma-
 gis *λογισματικῆ* tædium illud sæculum
 jam occupasset, a quo nec ipsi Stoici fu-
 erant alieni, qui inuicem disputatiuncu-
 las seuerissime damnassent; proinde
 novas suas voces ideo excogitarunt, non
 litigandi

ligandi causâ, sed rectius & accuratius
 loquendi, quod ipsum in praxi valere
 plurimum arbitrati sunt. Certè si vo-
 ces à Stoicis introductas vel maximè
 improbassent, damnasse tamen, uti illici-
 tam, sententiam à sua solo terminorum
 usu discrepantem, nullo modo credibi-
 le est, quod erat à nobis probandum.
 Quòd si dicas, *Academiâ* non ita apud
 illius sæculi sive *Judeos*, sive *Christia-
 nos*, receptam fuisse, ut quicquid ipsa
 probaverit vicissim ipsi probaverint, quic-
 quid non damnaverit, ne horum quidem
 censuram senserit, cum ne *Academiâ*
 quidem ipsam per omnia probarent, ne-
 dum omnia in eam forinsecus introdu-
 cta; multo minùs sequi eos nihil om-
 nino *Sectarum alienarum* damnaturos
 quod ab *Academia* non sit damnatum;
 Concedo equidem hoc nomine non se-
 qui *Sectæ Stoicæ* approbationem a *Ju-
 daeis* vel *Christianis* propter nudam *A-
 cademiæ* auctoritatem; ve. ùm animad-
 verti velim Primò, non *Academiâ*
 quamcunque, sive veterem, sive mediam,
 sive novam, puram apud eos invaluisse,
 sed *corruptam*, nempe ex aliarum *Secta-
 rum* celeberrimorum dogmatibus conflata:
 Secundò inter has alias *Sectas* quæ in
 illius ævi *Academiâ* coaluerint, nul-
 lam esse *Stoicâ* vel magis celebrem &

toriam, vel quæ intimè coaluerit, saltem quoad hæc, de quibus solis disputamus, *moralia*, solâ nimirum vocum relicta discrepantiâ; Tertiò in *moralibus* magis adhuc probatam fuisse a *Judeis & Christianis* ævisui *Academiam*. Fateor equidem quamplurimas extare *Patrum* censuras in *Academia* pariter ac alias *Sectas Philosophicas*; sed eæ plurimùm vel *personas* spectant, vel obsoleta veteris *Academia* dogmata; vel præsentis *speculativa* duntaxat; nullus sanè memini quæ in presentem intexta sit, vel saltem meruè; hinc sequitur Quartò, licet non sequatur, *omniudâ certitudine* Logicâ, *Sectam Stoicam* fuisse ab illius ævi vel *Judeis*, vel *Christianis*, probatam, at saltem consequi maximâ morali verisimilitudine id ipsum præsumi posse, saltem non fuisse damnatam, nullis præsertim extantibus in contrarium testimoniis, extantibus etiam aliquot disertissimis eandem comprobantibus.

S E C T. XXXIX.

CÆterum, ut demus in *Stoa* veteri fuisse quædam a *Patribus*, & rectè quidem, improbata (quavis ut ingenuè dicam quod sentio, ego parùm æquos arbitror fuisse *Patres Philosophorum* censores, nonnunquam eorum minùs cautè, quàm verè, dicta perperam intelligentes, nonnunquam etiam ambigua in sequiorem sensum exponentes) non tamen inde consequetur, recentiores illos de quibus nos solis loqui jam monuimus, esse pariter culpandos. Minùs enim opportunè poterant in hosce vera etiam antiquiorum crimina intentari, quippe quos diutina experientia, & accuratissimum verborum studium, adversantiumque *Philosophorum* calumniæ, secissent tandem cautiores. Unico vel altero exemplo, verùm eo, in *Religionis* causa, gravissimo, maximæque invidiæ obnoxio, rem totam declarabo. Nempe in primis *Atheismi Stoicos* accusarunt veteres

(h) S. Justina.
Martyr. Ap. i. p. 46.
& advers. Tryph. p.
218. 219. Theophil.
Antiochen. L. ii. ad
Autolyc. p. 81.

(i) S. Justina. u-
bi supra.

(k) Clem. Alex.
andrin. Protrept. p.
44. Strom. i. p.
2, 3.

teres (h) Patres, deque Dei
& immaterialium Spirituum
supino neglectu; sive, ut opi-
nor, (i) quia Deum fecis-
sent corporeum, igneum ni-
mirum; sive (k) quia per
singulas materiae, etiam sacci-
simae, partes eum distribu-
tes, singulis iridem materiae
sacribus obnoxium; sive de-
nique quia, fatum statuendo,

Divinam Providentiam supervacuam fe-
cisse crederentur; siquidem de Deo si-
ve indigna sentire, sive Providentiam
eius quovis modo labefactare, Atheismi
suspensione perinde laborabat, eo saltem
saeculo, ac si Deum ipsum negassent (nil
pater ex causa Epicuri & Aristotelis, qui,
non alia de causa, Athei existimati
sunt) praesertim ex sensu Philosopho-
rum se invicem calumniantium, & Ad-
versariorum consequentias, nequaquam
ab ipsis agnitas, sed, a se illatas, non qui-
dem probantium, sed invidiarum, quanta
poterant, maximam onerantium, quorum
ut plurimum sublestae fidei, in huiusmo-
di criminationibus, innixi Patres viden-
tur. Verum, ut omittam quam inique
cum ipsis veteribus hic actum sit, quos
ita revera credidisse non est verisimile,
vel si ita crediderint, adeo tamen diser-

ra extant eorum in contrarium testimo-
nia, ut hanc inter eorum *inassurabili*
non videretur omissurus *Plutarchum*;
at sanè iniquissimè recentioribus im-
pingerentur istiusmodi errores, quibus
credidisse ne videri quidem poterant.
Quàm sanctè enim de *Deo*, deque *incor-*
poralibus, de *cultu Divino* *Divinæque*
Providentiâ, nec eâ solius *divini* *œi*, ve-
rumetiam *Dei exterioris* *Optimi Maxi-*
*mi*que, cujus se suaque omnia modera-
mini permittenda docuerunt, quâlibet
oblata *ansâ* verba fecerint, tum patet
cuius *Scriptorum Stoicorum* recentio-
rum non prorsus *quibus*, tum est a (1)
Gataker probatum, prolatis eorundem
testimoniis, ut properantem immorari
opus non sit. Quòd autem *Spiritus*
Divinum per universi materiam dis-
fundi crediderunt; quòd non *Spiri-*
tum illum duntaxat, verumetiam ex
eo & materia constatum *Dei* nomine
compellârint; quòd *fatum* etiam, non
solis sublunaribus verumetiam *cœle-*
stibus, ipsique adeo summo *Deo*, ali-
quatenus commune defenderint; non
Stoicorum fuere propria, sed *Philoso-*
phi *Stoicorum*, *Platonici*, *Pythagoræi*,
Chaldaei Magis, & *Ægyptiis* communia;
ut mirum sit cæteros fere ad supersti-
tionem usque *Religiosos*, solos *Stoicos*

(1) *Præ-*
loq. in
Antonin.

hac eadem in causa audire, *Atheni*
Quando ergo *S. Justinus Stoicum* il-
lum, cui se ad viam virtutis inve-

* De Deo tractare
Philosophiam agno-
scit *Senec. Ep. 91. de*
Incorporalibus tum
ibi, tum *Ep. 58. 89.*
117. 59. vid. Sect.
Empiric. adv. Ma-
them. L. ix. saepius.
(*m*) *Defens. Archi-*
episcop. Cantuari-
ens. P. i. C. 9. Sect.
2.

stigandam, discipulum addi-
it, de * *Deo & Incorporeis* po-
rum fuisse sollicitum scribo,
omnino sentio cum *Magno*
(*m*) *Stillingsfleet* nostro, non
fuisse illam veram *historiam*,
sed *fictionem*, *Platonieis*, *Di-*
alogistis praecipue, usitatissi-
mam, non ut fuerint *Stoici*,
nisi forte paucissimi, *Justin*
saeculo, ita sentientes, sed

quod antiquorum ea *videretur*, potius
quam *esset*, assertio, quam sub ficta per-
sona suo etiam saeculo proponere po-
tuerit. De *Fata* etiam gravissima vo-
terum est adversus *Stoicos* querela, ut
pote non modò *Divina Providentia*, sed
& *arbitrio humano*, virtutum vitiatorum
que omnium radici, contrario. At quan-
ti fecerint, eorum praesertim recentio-
res, *arbitrium humanum*, ut

(*n*) *Vid. Authorem*
nostrum *Anim. Med.*
L. ii. c. 6. sub fin.
(*o*) *Chrysippus a-*
pud Ciceron. de Fa-
to sub fin. & Gell. L.
vi. Noct. Attic. c.
2.

que illud vel (*n*) excipiant
fato, vel *fatum* illud, cui li-
berum arbitrium credunt ob-
noxium, (*o*) emolliant, ut
non sit prorsus inevitabile;
quàm raro *fati* vel memine-
rint juniores, quàm contri-

libe-

liberum arbitrium, qualibet data an-
 deprecant, & in ejus encomiis tan-
 tum non luxurient, unde liquet ex eo-
 rum sententia fatum ad liberum arbitri-
 um potius quam liberum arbitrium ad
 fatum esse accommodandum; nemini
 obscurum esse poterit in eorum Libris
 vel mediocriter versato. Denique de
 Anima immortalitate Religionis omnis
 primario fundamento, Platonicos recte
 sentientes à Stoicis derisos fu-
 isse (tradit (p.) Origenes. (p.) Cont. Cels.
 Fateor equidem hic minus si- L. i. p. 12.
 bi constare videri (q.) Se- (q.) Pro anima
 necem, dubitasse etiam (r.) immortalitate vid.
 Antiminum, ita tamen ut in Consol. ad Polyb.
 meliorem propendeant par- c. 27. 28. Consol.
 tem. Verum id imprimis e- ad Martian. c. 25.
 rariis cum Academicis, etiam Consol. ad Albin c.
 antiquioribus, commune, ade- 17. Epist. 64. 77.
 óque ipsi Platoni, qui (s.) 103. 118. 89.
 Sacratum suum sæpe introdu- Contra, Consol. ad
 cit de Animæ futuro statu Mart. c. 19. Ep. 24.
 ambigentem, quod sane mi- 55. 83.
 rum esse non potuerit, cum de (r.) M. Antonin.
 rebus omnibus ambigere ip- L. iii. Sect. 3. iv.
 sissima fuerit Academia pro- 14. 21. vi. 24. vii.
 fessio, ut non potuerint hac 32. 30. viii. 5. 58.
 causa Academici à Stoicis derideri. x. 7.
 Neque verò dubitatio, eo sæculo saltem, (s.) Phadon & A-
 vitio, quin laudi potius, danda erat. polog.

Cum enim illi de Animæ futuro statu nullam haberint revelationem Divinam, solis proinde Philosophorum conjecturis inniti necesse habuerunt. At horum certè conjecturis (in rebus præsertim captum humanum fugientibus, nec ullis naturalibus indicis firmatis, quibus solis *καὶ ἀνθρώπων* ab *ἀθανάτων* distingui posse censuerunt, immo tescensibus, qualis erat ille, de quo loquimur, Animæ status) nimirum fructu tribuendum ne ipsi quidem *Adversarii* facile asseruerint, ut *modesta* potius prudentiæ, quàm incredulitatis, rebus in se habentibus, dubitare videretur. Fætor equidem *longævus* potius, nimirum usque ad *καὶ πάλιν*, quàm *immortalis*

(1) Zeno apud Laert. Cicero Tuscul. i.

tales Animas humanas credidisse videri (2) veteres Stoicos. At primò hoc ipsum ad futuræ vitæ mercedem, adeoque ad Religionem, saltem,

quæ sola valuit illo sæculo, naturalem, satis erat ex sententia ipsius Apostoli, quod Deum esse crediderint & remuneratorem esse, Hebræis, & saltem gentibus, quibus inaudita erant *Judeis*, de Messia venturo, factæ promissiones; immo verò ita minimè constabat ex ipsi *Judeorum* revelationibus, vel etiam

am (u) Cabalisticis traditi-
onibus, Gentilium Animarum
immortalitas, ut contra ipsi
Judei Gentiles a futuri sæcu-
li statu proinde excluderint,
animasque illarum omnino mortales
fecerint, unde puto vitam immortali-
tatemque illarum, *καὶ τὸ αἰώνιον* *τοῦ* *ἀν-*
θρώπου *οὐκ ἔστιν* *ἐν* *τῇ* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ*, & qu-
dammodo *ἐν* *τῇ* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ*, 2 Tim. 1. 10.
Deinde quicquid de inferiori Animæ
parte, quam *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ* sanguinis &
ἐκ τῆς *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ* eis ab exteriori frigore esse
putaverunt, quamque proinde mirum
non est si mortalem crediderint; ac
certe superiorem *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ*,
quem *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ* *Δεσπότην*, (x)
nunc Deum, nunc Sacrum Spi-
ritum indignant, eos itidem
mortalem arbitratos esse pa-
rum verisimile est. Certe (y)
Lactantius Stoicos Pythagoræ
accuset, quorum utrosque
dicit in Animæ immortalita-
te convenire. Quando ergo
Animam humanam esse sim-
pliciter mortalem asseruerunt, vel de il-
la *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ* locuti sunt, quod ne Chri-
stiane quidem *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ* obstar, & mirum
non est si in *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ* dissolvi cedere-
tur, vel etiam de *ἐκ τῆς* *ἐκκλῆσιᾳ* *τῇ* *ἐν* *Χριστῷ*, non ita qui-
dem

(u) Vid. Rabb.
Israel, Disp. Caba-
listicæ de Animæ, c.
7. & Nor. Joseph.
a Vossio & alios.

(x) Antonin. L. ii.
Sect. 13. 17. iii. 3.
4. 5. 6. 7. 16. v. 27.
10. xii. 26.
Epistolæ apud Arrian.
L. i. c. 12, 14, 17, 11,
8. iii. 20.
Senec. Ep. 31. 41. 67.
74. 83. 11.

(y) Lactant. L.
iii. Div. Inst. c. 18.

dem ut simpliciter esse desiverit, verum ut in *ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ*, quos in Deo ponebant, reciperetur, nec amplius distinctam à Deo *ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ* constituerit, in illum coalescens, eodem plane modo quo lucem, aut flammam minorem majori additam, exemplo satis familiari coalescere videmus; qua analogia utriusque, tum Platonici, tum Stoici suam hic explicant sententiam; qualis certè absorptio Platonici quamplurimis, indeque Patribus nonnullis & Mysticis Theologis, placuisse videtur, ne damnari possit in Stoicis, solis, quæ Platonici, quæ Patribus, etiam Christianis, visa est, Felicitati, quam Christiana etiam religio pollicetur, satis consentanea. Cùm ergo Patres nec Sæctam Stoicam universam, nec in universis ejus dogmatibus, condemnent; cùm ea quæ damnant, ne antiquioribus quidem revera conveniant, recentioribus autem ne verisimiliter quidem; cùm Academiam tunc invalescentem etiam probaverint, cui Sæctam magna saltem ex parte coaluisse jam ostendimus; minimè profecto damnandi videbuntur, quos secutus est Author noster, Authores. Neque verò licitum duntaxat esse probavimus hunc dogmatum Stoicorum usum, verumetiam laudabilem, juxta principia superius posita,

ta, quia Authores famæ laudatissimæ e-
um positivè probaverint. Restat ergo
ut tertiam solummodo de ejus necessita-
te Quæstionem aggrediamur; pro qua
sit

S E C T. XL.

Secunda Propositio: Stoica Philoso-
phia, sensu explicato intellecta, est ad
Theologiam Christianam etiam necessaria.
Hanc ut distinctius explicemus, reco-
lenda est distinctio Theologiæ Christianæ
in naturalem & positivam, & utriusque
respectu ejus necessitas tum exponenda,
tum asserenda. Ut necessitatem ejus ad
partem Theologiæ Christianæ naturalem
probemus, nonnulla supponenda sunt,
ex dictis, maxima ex parte, perspicua:
Primò, Spiritum Sanctum certiozem fe-
cisse Mundum, ut non merito ambige-
ret, in quibusvis officiis ad praxim ne-
cessariis, naturali pariter ac supernatu-
rali lumine innotescentibus. Revelati-
onis enim is vel unicus, vel saltem præ-
cipuus, finis erat; ut homines in suis
officiis adæquatè dirigerentur, idque
non, ut antea, ex suis solummodo con-
jecturis, sed certò; Secundò, ut certò
constet Spiritum Sanctum certiores fe-
cisse

cisse homines de suis officiis, præsum-
 dum est quamlibet officii partem
cure fuisse. Tertiò, hâc curâ suppo-
 sitâ, sequitur de qualibet officii parte
 media sufficientia ab eo esse provisa,
 unde etiam inferitur Quartò, ubi in
 huiusmodi officiis non est speciali modo
 cautum, ibi probatum esse mediorem
 ordinariorum vulgò agnitorum usum
 (aliter enim fuissent homines, ut
 itea, incerti; cum nulla possit acqui-
 scere certitudo sine usu mediorem, nec ul-
 lum detur medium inter media ordi-
 naria & extraordinaria) Quintò, media
 hæc ordinaria præcipuè accommodata
 esse ad captum *vulgi*; quia in usu
 humani generis suscepta est hæc cura à
 Spiritu Sancto, ejus autem maximam
 partem facit *vulgus*. Sextò, hoc *vulgus*
 fuisse, non *Judeorum* solum, verum
 etiam, & præcipuè, *Gentilium*; quando
 enim Scripturæ traditæ sunt, jam totius
 humani generis, *Gentilium*, pariter ac
Judeorum, curam susceperant *Apostoli*;
Gentiles autem generis humani maxi-
 mam partem constituerunt. Septimò,
 ordinaria *vulgi* media quibus in suis
 officiis dirigitur, esse *Authoritatem* vi-
 rorum in eo genere celebrium; unde
 sequitur, si mediorem ordinariorum
 usum à Spiritu Sancto probatum fuisse
 suppo-

supponamus, viros quoque celebres, in istiusmodi saltem causis, non esse de la-
cto hallucinatos. Octavo, Viros apud
Gentiles celebres, quorum Auctoritati
plurimum, vel tribuebat vulgus Gentile,
vel saltem tribuere debebat, non fuisse
Judeos, sed, suos Philosophos. Non Ju-
deos; supponimus enim propositiones
huiusmodi non niti revelatione (quæ
potuit quibuscumque, etiam Idiotis, com-
municari, adeoque etiam illis apud
prudentissimos sapientissimosque Au-
thoritatem conciliare, uti patet ex A-
moso) verum naturali ingenii acumine,
quod præcipue æstimari debuit in ra-
tionum naturalium examine: eo autem
Philosophos suos Judæi præstare, vulgata
saltem apud Gentiles sententia obtine-
bat. Probata autem ita Philosophorum
Auctoritatis necessitate, superest ut Sto-
ici, præ aliis Sectis, præstantiam com-
probemus. Cum ergo horum dog-
matum credibilitas rationibus natura-
libus innixa sit, sequitur de Philosophis
illos credibiliores futuros qui rationem
accuratius observaverint, quique mo-
ribus optime instituendis præcipuam
suam operam collocarint. At utraque
hæc de Stoicis, ne cæteris quidem Se-
ctis refragantibus, apud vulgus invaluit
opinio. De rationis accuratissimâ ob-
serva-

servatione vulgatum erat illud superius
ex *Clemente Alexandrino* aliisque obser-
vationis, & dictionis (ut ex *Persio* vide-
tur) loco obiectum, ne *digitum quidem*
moturum esse sine ratione sapientia
Quod etiam in moribus instituen-
dis præcipuam suam collocarint ope-

(z) *Zeno* apud
Laert. l. vii. p. 450.
456. *M. Antonin.*
l. i. Sect. 7. 17.
Senec. Ep. 89.
(a) *Zenonem* hoc
nomine reprehendit
Seneca Ep. 83.
84. alios suos Ep.
114. 118.
Chrysippum l. i. de
Benefic. c. 4.

ram, inde liquet, quod præ-
cipue, (z) *Grammaticam*,
Rhetoricam, aliasque *Artes*
exercitiâque Philosophica vili lo-
co habuerint, præcipue recen-
tiores, qui ne (a) primo-
rum quidem suorum *Diali-*
ctica pepercerunt *argutia*.
Immo de facto quod eorum
principia fuerint ad præcepta
morum, accommodatissima,
quodque præcepta eorunden-

inde tradita alienis omnibus præsta-
rent, præclara habemus *Ciceronis* etiam
Academici testimonia. De principis

(b) *Of.* quidem eorum dicit: (b) *nulla* of-
fic. l. i. *cui præcepta firma, stabilia, conjuncta na-*
tura tradi posse, nisi ab iis qui solam, an-
ab iis qui maximè, honestatem propter
dicant expetendam. Unde statim inserta
propriam esse eam præceptionem
STOICORUM, & *Academicorum*,
& *Peripateticorum*; verum ex rationis
sequela *Stoicorum* imprimis & præci-

pue.

puè, quibus honestas sola erat maximè propria; unde eos ipse *Cicero* delegit, maximè *Panætium*, quos in hac de Officiis Quæstione sequeretur. Simile est *Plutarchi*, *Stoicis* alioqui non-admodum propriis, de iisdem testimonium, qui quamquam ducat *Σταύρον* λόγον ἔχει τι καὶ ἐν τοῖς πράγμασι οὕτως καὶ οὕτως ἀποραλὲς καὶ παρέρχου· concedit tamen βαδῖν καὶ ἀπὸ καὶ καὶ ἰσχυρῶς ἔχει, μάλιστα ἐν τῷ δικαίῳ ἀγαθῷ ἀποδιδῆναι. Collat. *Agid.* & *Cleomen.* Ideo etiam *Dionem*, missis aliis *Sectis* Philosophicis, διαδοῖς τῆς Στωικῆς ὅσα ἐστὶν ἰσορροπία, etque inde ἀφ' ἑαυτῶν παρ' ἑαυτῶν καὶ ἰσχυρῶς, testatur *Synesius* *Platonicus* in *Dion.* Nec à principiis eorum degenerasse vitæ præcepta *Cicero* etiam ipse confirmat, dum dicit, esse metuendum soli ne philosophentur *Stoici*. Quorum autem *Ratio* potissimum erat studium; quorum opera in moribus emendandis imprimis collocata; quorum principia erant ad mores in melius reformandos accommodatissima, præceptaque à principiis minimè deficientia; de quibus, inquam, apud æquos arbitros, *Sectam* suam vel minimè proferentes, vel etiam alteri cuiam addictis, agnita essent hæc encomia; æquissimum erat ut hosce sibi duces præficerent, quibus veritatis practicæ investigandæ morumque eman-

culandorum inerat ingenna cupiditas, cumque iuxta hæc principia prudentissimè credibiles essent Stoici, sequitur eorundem *Authoritatem*, tanto hoc praeconii genere, à Spiritu Sancto, maxime fuisse commendatam approbatamque.

S E C T. X L I.

UT autem similem ejus ad Theologiam revelatam (i. e. ad dogmata Theologica Scripturis tradita) usum probemus; Supponendum est imprimis, dogmata hæc revelata inveniri verum SS. Scripturarum sensum consequenda, unde qui rectè intellecturus est sensum Sacrae Scripturae, eum rectè dogmata Theologica invenire necesse est. Supponendum insuper, ex dictis, verum Scripturae sensum eum esse quem intellegendi erant ii quibus Scriptura tradita est. Supponendum denique, de nullis aliis certò nobis constare, quòd verum Sacra Scripturae sensum consecuti fuerint, præterquam de iis quibus est primò tradita; nulli enim erant præterea quorum verus sensus erat (non sui solum gratiâ, verum etiam totius Ecclesiae Catholicae, ad Traditiones primævas per omne ævum conservandas) ita necessarius, quem-

quemque proinde *Spiritus Sanctus* ita promuneris sui ratione curare tenebatur, uti iam probatum est. Ut ergo *Stoici*, vel *Stoicis* principiis instructos, verum hunc *Scripturae* sensum consecuturos esse probemus; ostendendum est, *Stoicam Philosophiam* inter illos invaluisse quibus est *Scriptura* primo tradita. Et quidem ita invaluisse, tum ex dictis, tum aliunde, satis probabile videtur. Imprimis enim credibile est vulgus iisdem dogmatibus imbutum fuisse quibus *Doctores* vulgò in pretio habiti, quorum *Auctoritati* plurimum tribuendum esse, ex prudentiae dictamine existimabant. *Doctores* autem *Stoicae* *Sectae* deditos fuisse (saltem quoad dogmata, de quibus nos solis loquimur) inde verisimile est; Imprimis, quia *Phariseos* pronissimo vulgi favore valuisse, testis est (c) (c) *Anti. L. xviii. Josephus*; unde etiam *Principes* vulgi gratiam captantes, ait, non aliter eam consecutos quàm fovendo *Phariseos*, qui minùs faventibus propter vulgi gratiam essent etiam formidabiles. At hos, *Doctores* & *Rabbinorum* titulos superbos, ambuisse innuit ipse (d) *Salvator*; & horum *Sectam* fuisse

(d) S. Matth. xxiii. 7. 8. 10.

μαγίστρους καὶ πᾶσι ἑκαστὸν Σινῶν

ἀποστόλων.

(e) In *λεγόμενῳ*, (e) *Josephus* ipse (qui ei
vita sua. nomen dederat, quo minùs ignorare
potuit quæ hæc in causa scripsit) testis
est locupletissimus. Præterea *Doctorem*
eam credibile est vulgatam fuisse sen-
tentiam quæ in *Scholis* & *Gymnasiis* ce-
lebrioribus, & à *Judeis* studendi gra-
tiâ maximè frequentatis invaluit. Qui
autem meminerit quodam *Alexandri-*
ni partem *Hellenistarum* constitueret

(f) De Bell. Ju- *Judeorum* eam coloniam con-
daic. L. ii. c. 21. La- stat ex (f) *Josepho* quam
tin. 15. Græc. celebris eo ævo fuerit *Schola*

Alexandrina per universum
orbem Romanum (nescio an *Athenis*
ipsis inferior) præcipuè verò apud *Ju-*
deos; tum quia inde deducta erat,
quæ eo sæculo obtinebat, *Scriptu-*
rarum translatio: tum quia nullum
aliud illis æquè patebat, cum propter
commodum ejus & propinquum situm
tum propter amplissima, quibus ibi
sub *Macedonibus* donati fuissent, pri-
vilegia; nullam cerè *Scholam* reper-
et, cujus dogmata faciliùs per univer-
sam *Palestinam* propagari poterant. At
Stoicam Sectam hîc invaluisse ex plu-
rimis indiciis est credibile: quod hîc

(g) Sect. *Antiochus* ille (de quo (g) supra)
38. *Ascalonita*, adeoque *Palestinus* genere
(quod

(quod notandum, ut inde pateat qualiter Gentiles ejus, vel essent jam affecti, vel ab eo saltem affici potuerint) Scholam etiam *Luculli* ævo aperuerit, quâ, veteri *Academia* instauratâ, *Stoicam* etiam, in eâdem, *Sectam*, professus fuerit; quod hinc etiam ortum fuisse *Potamonem* illum gratissimâ, ut videtur, *Sectâ* *ἡλικτην*: (quam, inter alias, *Stoicam* quoque *Amibologiam* admisisse jam vidimus esse probabile) Author sit (b) *Diogenes Laërtius*; quod etiam *Judeum* (i) *Philonem* hic agentem videmus, aliqua *Paradoxa Stoica* Opusculis in hunc finem, ex professo, conscriptis, propugnasse, & ad Legem suam accommodasse, idque fere sub initium *Ære Christianæ*, quod *Patres Alexandrinos* tres celeberrimos *Scholæ* pariter ac *Ecclesiæ* antistites, *Pantænum* viz. *Clementem Alexandrinum* & *Origenem*, continua serie *Stoicis* fuisse compertum sit, eorumque dogmatibus *Scripturas*, etiam *Christianas*, accommodare conatos, idque in *Tractatibus* ad populum, non refragante tamen, quin plaudente potius, ut videtur, *Ecclesiâ*. Porro ex *Zenonis Phanicis* (qui *Præceptor* fuit *Zenonis Citiici* Sto-

(b) Prozm. sub fin.

(i) Περὶ τῶ πάλαι σπουδαῖον ὅτι ἡλικτην ἐστὶν, &c.

Stoicorum Ἀστωρίῳ) Posidonii itidem Phanicis, Diogenis Babylonii, aliorumque Stoicorum Orientalium celeberrimorum, exemplis, credibile est in Oriente Scitam hanc plurimum invaluisse, quo facilius in universam Palestinam penetrare potuerit, prono Phariseorum penè consentientium favore, ubique facile recipienda. Quinetiam ex consensu Stoicorum cum Pythagorais, quos Judæi, Essenis etiam pariter ac Talmudici, maximè placuisse jam probavimus, verisimile est idem quoque sentientes placuisse Stoicos. Neque verò duntaxat ex causis, unde eum derivare poterat Judæi, verisimilis videtur eorum Stoicismus; verum etiam à posteriori apparent aliqua ejus indicia. Fateor equidem Judæis, pariter ac alias Gentes antiquitate sua gloriantes, noluisse libenter fateri per quos profecerint; vel etiam non potuisse, tam fuit, nuperiorum præcipuè, à Gentilibus aliena conversatio. Reipsa tamen fatentur quod verbis profiteri noluerunt. Certè mori inveniendi veritates morales per *Apophthegmata Mystica*, partim à Stoicorum *Paradoxis* deductus esse videtur. Quando inter *Propheta* sui condiciones recensent *divitias*, nimirum *mysticas*, *Animi Tranquillitatem*, quæ instar omnium divi-

divi
qua
rad
pro
Jai
vet
Inte
fint
mer
pur
nim
qua
ne
lis
sum
tū
soph
his
tibi
cert
rep
Tra
mu
Dra
qui
Ma
fiv
mo
mi
vide
vol

divitiarum est, non aliud spectasse quam decantatum illud *Stoicorum Paradoxum*, solum sapientem esse divitem, prorsus existimo. Nescio etiam annon *Judei illi & Alexandrini* Scripturarum veteris Instrumenti, quicumque fuerint, Interpretes *Stoicis* favisse videri possint, quando *ὁ σοφὸς ὁ θεὸς ἡμεῖς ἐσμὲν*, Ps. li. 12. meminerunt. Vox enim *ἡ σοφία* est purè *Stoica*, apud illos superiorem Animæ facultatem indigicans. Præterea, qualiter affecti fuerint quibus Christianæ revelationes traditæ sunt, vel ex ipsis *hæreticis primævis* liquet, qui hæresum suarum quamplurimas, ex antiquitatis receptis ante *Christianismum* Philosophicis præjudiciis hauserunt. At ex his nonnulli erant *Stoicis* etiam dogmatibus plùs æquo faventes. Marcionem certè hoc nomine (k) *Tertullianus* (k) Præ- reprehendit, quòd Deum meliorem de ser. adv. hær. c. 2. *Tranquillitate* (ita enim loquitur) à *Stoa* mutuatus fuerit; nempe quia *Deum bonum ne (*) Iux* * Deum irasci negat. *quidem obnoxium credidit* Senec. de Ir. L. ii. c. 16. *Marcion*, proindeque ab *irato* sive *justo Deo* distinxit, eodem plane modo quò tranquillum suum sapientem minimè irasci docuerunt *Stoici*, de quo videri potest, præter alios, *justum Seneca* volumin. Similiter (l) Idem, ubi (l) Ibid. mate-

materia cum Deo equatur, Zenonis docet esse disciplinam, Hermogenem, ut videtur, notans, qui materiam infectam fecisset Deo coævam, cuius eam sententiam Tertullianus ipse Libello singulari adversus eum conscripto confutaverat. Quibus ita propositis, simplicitatem Catholicorum hæreticorum Philosophicæ curiositati, quam vocat, adversam
 (m) Ibid. ita proponit: (m) Nostra (inquit) institutio de Porticu Solomonis est [non Zenonis] qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate cordis esse querendum. Viderint qui STOICUM, & Platonicum, & Dialecticum, Christianismum protulerunt. Idem etiam de illo Gnostico-
 rum dogmate, quo hominum nonnullos ita malos esse crediderunt, ut re potentia quidem Divina boni fieri possent, sensisse videtur S. (n) Irenæus, ubi ex professo docet hæreses originem suam debuisse Philosophis; qui etiam huc refert Stoicorum de Fato doctrinam, cui ipsum etiam Deum crediderunt obnoxium; non quàm rectè fecerit jam disputo, fecit tamen. Imo verò locutum esse nonnunquam ex sententia Stoicorum Spiritum Sanctum in ipsis SS. Scripturis deesse non arbitror exempla. Nescio annon huc referri possint quæ de Prædestinatione & Reprobatione solus fere è

(m) Ibid.
 c. 3.

(n) L.
 ii. adv.
 hæres.
 c. 6.

Sacris Scriptoribus disputavit B. Paulus
 Apostolus. Certè qui Apostolum non-
 dum conversum nòssent *Phariseum*;
 qui eum *Sectæ Pharisaicæ* eti-
 am jam (o) *Christianum* ad- (o) Act. xxiii.
 dictum ex propria ejusdem 6,
 professione intellexissent; qui
 dogmata *Phariseorum* hæc (p) (p) S. Matth.
 Servatore quidem ipso, nedum xxiii. 3.
 à Beato Apostolo, improbata
 meminissent; qui frequentissimum A-
 postolorum, in hisce *Prædestinationis* Re-
 probationisque dogmatibus deprædican-
 dis, solum illum advertissent, qui *Pha-*
riseorum discipulus fuisset; quamque
 ad eorum mentem visus est hic differe-
 re; vix credo. (inquam) hos aliter
 illum quàm ex mente *Phariseorum* in-
 tellecturos. Cùm ergo verum illum
 sensum probaverimus, & à Spiritu San-
 cto intentum, quem intellecturi essent
 quibus traditæ sunt *Revelationes Chri-*
stianæ; sequitur sensum Apostoli de
 hisce dogmatibus esse *Pharisaicum*. At
 nullum esse puto *Phariseorum* dogma
 quo illustrior fuerit illorum cum *Stoi-*
cis consensus quàm hoc de *Fato*, quo
 alludit hic *Apostolus*; sequitur ergo
 etiam ex *Stoicorum* sensu exponendum
 esse hic Apostolum. Neque tamen re-
 bus vel ita se habentibus causam obti-
 nebunt

nēbunt Calviniani. Sicut enim Stoici, ita etiam Pharisei, Fatum ita explicabant ut salvum tamen esset arbitrium humanum; unde etiam de iis non semel

(q) An- testatus est (q) Josephus, ex eorum
riq. Lib. sententia, mixtionem quandam esse ex
xvii. c. 9. consilio Divino & arbitrio humano;
& de Bel. quādam etiam ex Fato proficisci;
Judaic. L. quādam ex libero solo hominum ar-
ii. c. 12. bitrio; falsumque esse quod Josi-
phum hic sibi faciat contra-

(r) Drusius de
Trib. Sect. Jud. L.
ii. c. 14.

(s) Baron. Ap-
parat. N. 8.

(t) Isaac Casaub.
Exercit. i. N. 9.

rium (r) Drusius; quod so-
li Fato tribuisse omnia doce-
at (s) Baronius, satis feliciter probavit (t) Isaac Casaubonus. Fortē etiam ad Sto-
icorum de libertate Sapientis

& stulti servitute sententiam referri po-
terunt quæ disputat idem Apostolus de
servitute Legis, à carne, & libertate Evan-
gelii, à Spiritu, profectis. Verūm ego
hæc duntaxat obiter, & ex. gr. com-
memoro; uberiores. fortē aliis com-
mentandi ansam in posterum præbitu-
rus. Neque alia huc facientia exempla
indicavi Stoicis cum Academicis com-
munia, qualia quamplurima observari
poterant, si id ex professo agerem.

S E C T. XLII.

AT Q U E haftenus Pro dogmatibus Au-
 quidem *Authoris* no- thoris heterodoxis
 stri, Philosophica Apologia generalis
 dogmata Theologicis immis- duplex.
 cendi, morem propugnavimus. Ex-
 pectabit fortè jam *Lector* ut ad ipsa ejus
 dogmata severiori reprehensionì ob-
 noxia descendamus. Quia verò Pro-
 legomena jam nimium intumuisse con-
 stat, ideo sententiam nostram hâc in
 causa quàm paucissimis in præsentiarum
 innuenus potiùs quàm explicabimus.
 Imprimis, ergo nemo, ut puto, prudens
 rerum æstimator expectabit ut omnia
 ejus dogmata (quæ etiam ipse mode-
 stissimè nonnunquam uti *probabilia* dun-
 taxat & *prorsus nova* proponit) pro-
 ceriò *veris* ipse habeam, nedum ut ex
 professo probem. Qui enim candidâ
 rerum examinatione tum rerum ipsa-
 rum difficultates, tum varios ratioci-
 nantium captus (præsertim in *probabi-*
libus) expertus est, ut ex infinita adeo
 hominum multitudine nemo alteri sit
 vultu quàm sententiâ dissimilior; non
 est quòd miretur etiam inter amicissi-
 mos dogmatum tamen aliquale dissidi-

um. Quod eo magis audacter profite-
 ri audeo, tum ut inde constet me, non
 tam *privato affectui* obsecutum (quo
 summo, fateor, cum adhuc superstitem
 persecutus sum, defunctique memori-
 am etiamnum prosequor) quàm *ratio-
 ne* motum ea defendisse quæ defendo;
 tum quia ipse pro modestia & candore,
 quibus erat summis præditus, ean-
 dem hanc dissidendi, mihi coram disse-
 renti, veniam sapidus indulgit; immo
 indulgendam esse tabellis obsignatis est
 professus Sect. ii. Aphorism. 15. Ne-
 que metuendum ut eam libertatem in-
 videant pii ejus manes (siquid rerum
 nostrarum fortè senserint) quam vivus
 etiam ultrò permisit. Immo verò non
 muneri tantum nostro erga *Augustam
 veritatem* (quam omnibus humanis a-
 micitiis præponendam esse nulli dubi-
 tamus) verum etiam erga *defunctum
 Tutorem*, & quidem ex propria ejus sen-
 tentiâ, omnino satisfaciemus; si, minus
 ut *vera*, at saltem ut *probabilia*, & *in-
 noxia*, nec favore prorsus indigna, ejus
dogmata propugnemus. Id autem du-
 plici præsertim præjudicio confici posse
 arbitramur. Primo ergo, ut *erronea*
 ejus dogmata esse concedamus, at sal-
 tem erunt *utilium errorum* (ut eo Ti-
 tulo hic obiter utar, de quo Author
 Noster

Noster Tractatum integrum conscrip-
sit) & prorsus innocuorum in classe re-
ponenda. Nempe erronea sit jucunda
ejus & severa penitentia, utpote praxi
minùs accommodata. Atqui ne ita
quidem erit prorsus rejicienda, nedum
damnanda, multo minùs ejus *Affector*
consuetudine ferendus; præsertim non facile,
nec levius de causis, propter immen-
sam ejus utilitatem: quia si minùs sit
veri ejus sermo, at saltem *πῶς & πῶς*
ἔστιν, ut (c) Apostoli verba huc tra-
ducam; unde etiam ulterius sequetur, i. 15.
pro eo esse præsumendum nisi multo ma-
jor appareat evidentia in contrarium.
Constabit autem duobus capitibus hæc
Apologia: tum nullâ dogmatum malignâ
sequelâ, tum benevolentissimâ Authoris
intentione; quorum alterum ad dogma-
tum, alterum ad Authoris tutelam at-
tinebit. Doctrina ipsa utilis erit tum
positivè, tum negativè: positivè quidem;
propter jucunditatem illam præsen-
tem, quæ certè quævis minimè prorsus
insensatum ad pietatem stimulet ne-
cesse est, cui fuerit de pietatis necessa-
riâ Felicitate certò persuasum; quæ
etiam optimas, Deoque dignas, de Deo
opiniones in nobis enutriet, quæ Divini
cultûs pars est minimè mediocris; cul-
tum Deo gratissimum pariter ac nobis
jucun-

jucundissimum promovebit: tum quia gratior est observantia nostra quo minus nostri, magis Dei, gratiâ præstatur; Deumque magis observamus, quo magis rationi, minus affectibus, obtemperamus. Deo etiam gratissimus est cultus liberrimè præstitus (*bilarem enim datorem diligit Deus*). At hujus pacis omnem intellectum superantis spes dici nequit quantum nostram gratitudinem liberalitatemque accendat. Cultus etiam severissimus Deo itidem gratissimus est; & sanè verisimile est ejus praxim fore severiorem quæ ad normam severiorem componitur, quàm ejus qui eam ne conatus est quidem. *Utilis* est etiam hæc doctrina *negativa*, quia vacat incommodis quibus aliorum *Hypotheses* in praxi plerunque sunt obnoxie. Talis est *segnities* illa quâ conamur plerunque minora quàm *possumus*; quam nullo alio modo meliùs effugimus quàm ad normam severissimam (quæ quidem conatuuum nostrorum supremum expectat) mores nostros componendo, præsertim ubi operæ pretium proponitur in mercede expectandum. Talis est *Acedia* illa quæ quasi nervos instituti nostri poplitesque succidit, nec aliunde suam deducit originem quàm ex *officii*, juxta aliena principia, *præsenti* saltem inju-

injuranditate. Talis inamena illa consolationum desperationumque vicissitudo, cui vitam Religiosam experimur, ut plurimum, obnoxiam, quæ certè locum nullum habere poterit, ubi nihil corporis temperamento permittitur; nunc in sanguinem, nunc in melancholicum, deventigenis; nihil rebus externis infinitis circumstantiarum mutationibus obnoxius: sed voluntas semper eadem esse tenetur, semper sibi consentanea; nihil affectibus indulgens, omnia Rationis; semper à Deo pendere; ejus voluntas semper efficax, semper etiam nobis optima; quæ quidem eo magis ad solatium concurrandum sine ulla interpolationum vicissitudine conferant, necesse est; cum ex Authoris nostri principiis certum sit, transcendem nos, Deo latum unguem remotius, ab officio nostro discessisse, quantum ab animi pæce tranquillitateque discesserimus. Tatis illa denique conscientie, in multiplicibus vitæ officiis, perplexitas; cum ex Authoris nostri principiis unica sit virtus Deo obsequi per omnia: unde longè facilius futura sit casuum resolutio, & ab intrinsicis receptis cujusque principiis petenda, idèque praxi longè accommodatior, quam quæ colligitur è principiis duntaxat generalibus: ut nempe à quolibet

u bet

bet hoc agendum sit, quod sibi sentit ex amore Dei sincere operanti necessario agendum consequi; ab eo *abstinentium*, quod si secerit, non possit esse amoris sui Divini in eo saltem actu conscius; id *indifferens*, quod si secerit, si non secerit, adhuc tamen quin praestiterit quod Dei dilectorem deuit, vel prestare saltem potuerit, nullus subest conscientiae scrupulus. Quod autem ad benevolentissimam *Authoris intentionem* attinet, ea non aliunde melius constabit quam ex *dogmatum utilitate*, suppositi eorundem *veritate*. Qui enim ea docuerit, de quorum, modò vera essent, *utilitate* dubitari nequit, ipse de eorum *eadem veritate* persuasus, eam certe *utilitatem* in votis habuisse supponendus est; quod cum fuerit ab *Authore* nostro observatum, bene saltem *voluerit* necesse est. Cum item gaudium hoc quod sibi aliisque ex suae methodi principiis pollicetur, nullam tamen officii licitatione meretur, quin contra potius gaudium ipsum, cum Seneca, rem seceram faciat, nec, nisi severitatis proportionem habitam, augeri posse concedat: nihil sane video quo vel in minimam, siue *fraudem*, siue *malevolentiam*, suspicionem vocari possit. Cum ergo nulla, siue *dogmatibus*, sequelae malignitas; siue

Authori,

Auth
suspici
ror, n
digni

E
ma
con
per
gant
fime
beci
ra v
fili
Ref
pro
lus
ctio
tur
qui
digi
be
pa
qu
da
se
ge

Autori, malæ intentionis verisimilis suspicio, affigi posse videatur: certè error, quanvis agnitus, *miseratione* potiùs dignis, quàm *cenfurâ*, videbitur.

S E C T. XLIII.

EST etiam aliud *animadversione* dignum quod hisce dogmatibus vel *invidiam* amoliat, vel etiam *favorem* conciliet; quòd licèt dura videantur per modum *præceptorum* omnes obligantium proposita, at saltem ad *severissime* *Rationis* normam collata, nullâ imbecillitatis humanæ habitâ ratione, *vera* videantur, ideòque per modum *consiliorum* (uti loquuntur cum nonnullis *Reformatis Pontificii* ad unum omnes) proponenda; non quòd à præmio prorsus excludi debeat, qui eorum perfectionem extremam minimè consequantur, sed quòd qui eò pertingit, *laude*; qui eò saltem non collimet, *vituperio* sit dignus: eodem plane modo quo jubetur *exercituum Imperatores* ut hostes patriæ finibus infestos excludant, qui quidem nisi huc conatus omnes intendant, *digni supplicio*, non *laude* solâ censentur *indigni*; verùm si, re fortiter gestâ, omnibusque adhibitis conatibus,

victoria tamen in adversas partes inclinetur, nemo certè æquus prudensque rerum arbiter id Imperatori censebit exprobrandum. Et sanè illi qui *confiliorum à præceptis* distinctionem negantes, negant tamen itidem qualem-qualem illam *justitiam*, quæ per *omnes* Evangelicam Deo grata habetur, usquequaque perfectam esse, vel præcepto Divino undequaque satisfacere; necesse est ut eandem fateantur non esse liquidæ rationi per omnia consentaneam. Possunt ergo, ex horum principiorum tenore, hæc dogmata ad officium nostrum pertinere, licèt in unoquoque individuo eorum *omissio*, non *neglectum*, propter indulgentiam Divinam & gratiam pacti Evangelici, non semper de facto puniatur. Quòd autem in *perfectis*, i. e. praxis Evangelicæ exercitiorumque finem consecutis, adeo non superent praxim Authoris nostri dogmata vel severissima, ut contrà statum ita perfectum istiusmodi dogmatum praxis necessariò de facto consequatur; facile probari posset per singula. Nempe hæc ipsissima esset illa perfectio quam ille roties & tantopere deprædicat, uti possibilem duntaxat, seduloque querendam. Nihil hic *fusi*, omnia *conscientiæ*, causâ faceret. Deo soli liquidæque rationi

rationi obsequeretur per omnia. Proinde nihil ex affectûs impetu operaretur, ita nimirum ut affectus esset causa primaria, quamvis esse possit instrumentum operandi (ipsi autem etiam *Peripatetici gradui virtutis Heroico* pacatos quidem & obsequentes affectus assignant) nec opus esset dolore propter peccatum: siquidem rationes odium suadentes peccati sufficiunt ad suadendam peccati fugam; & reverâ, ratiocinativâ facultate judice, graviores longè sunt rationes aliunde delumptæ, quàm illa quæ sensibili dolori debetur. Et in hisce soli rationi obnoxiiis, nec affectibus ullatenus indulgentibus, satis liquet separari posse odium à dolore propter peccatum; quemadmodum Sancti Beati præterita sua delicta detestantur vehementissimè, nec dolent tamen. Imo verò eò magis peccatum detestabuntur hi perfecti quo minùs dolebunt. Quæ enim ad dolorem sensibilem creandum faciunt incommoda sunt tantùm sensibilia; longè verò graviora sunt ea quæ nobis sensibus addictis mindis sunt perceptibilia, quæ tamen eo magis sentimus quo minùs affectibus indulgemus, meditationesque nostras à sensibilibus abstrahimus; proinde gravius etiam fore odium hisce gravioribus rationibus

bus innixum est necesse. Accommodari autem ab ipso Authore perfecto huic statui ejusdem dogmata; neque damnandos esse eos ex ejusdem principis, qui, licet in votis habeant, summam tamen illam perfectionem nondum de facto consecuti sunt, infra conjecturas nostras proposituri sumus, ubi de ipsa Obstinatione differemus. Neque verò si vel maximè in praxi vulgarè impossibilia essent hæc dogmata, ut nunquam expectari possit omnium è vulgo piorum, ex horum dogmatum tenore, accurata conformitas; de eorum veritate idcirco dubitandum esset. Tum enim eam ipsam perfectionis rationem, quam *veram* esse putant quamplurimi, *impossibilem* tamen ulterò fateantur; tum etiam ex eorum principis, qui eam credunt *impossibilem*, *utilis* tamen erit si vera credatur; tum ut cognoscant actionum suarum scopum quò colliment (neque enim alio pacto eorum erratis indulgebitur nisi rectè saltem in verum scopum collimaverint) quemque in oculis habentes, propius attingant necesse est, quàm si scopum minus severum sibi præfixissent; tum ut defectus suos ab accurata perfectionis normâ intelligant, quod ad humilitatem ingenerandam, gratitudinemque

erga

erga Deum summam, qui vel talium est
misertus, plurimum omnino profecerit.
Hæc obiter notavimus ne quis
denuo (quod veteribus etiam

(u) Stoicis objectum est) (u) Sen. Ep 72.
Poeticam potius, fictam. *Multa videmus ma-*
que, hanc perfectionis nor- *jora promittere,*
mam, quam humanis usibus *quam recipit huma-*
inservientem, arbitretur. *na conditio. Vid. et*
an Ep. 105. 112.

S E C T. XLIV.

CÆTERUM ut tandem pro- De Obsi-
pius ad præsentis Operis argu- natione?
mentum Apologiamque descer-
damus; imprimis illud sorte
non videbitur animadversione præmissis
indignum, ne in ipsius quidem vocis
Obstinati usu, utcumque rara videatur
& insolita, à Stoicorum sensibus dis-
cessisse nostrum *Authorem*. Laudavit ip-
se Taciti locum qui de *Thrasea Stoico*
vocem hanc usurpavit. Cui duo adji-
cimus *Seneca* (quem unicum habemus
Latinum Stoicum) huc facientia testi-
monia. (x) *Virtutem ille popularium* (x) Ep.
pro Rege suo *Julia Mauro Obsinatissi-* 72.
mam appellat. (y) *Dolori* (etiam (y) Ep.
alibi) remedio dicit futuram *Obstinati* 95.
onem animi, qui levius facit sibi, quicquid

contumaciter passus est. Quamquam non invitatus fatear apud Græcos usitatus per *βουδία*, *αυδία*, & *αυγασία* nomina, hanc, quam vocavit noster, *Obstinationem* intelligendam esse; neque illorum aliquod per *Obstinationem* redditum, quod quidem mihi occurrit, à *Latini* terminorum *Græcorum* interpretibus, sive *Senecâ*, sive *Ciceronē*. Triplem autem occurrit de hac ipsa *Obstinatione*, quo sensu intelligitur à *Stoicis*, difficultas, quâ damnari videtur à *primævis Patribus*. Prima est

* Videndus etiam de * *Novatianismo*, cujus po-
S. Ambrosius de stulari videtur à S. Cyprian-
Poen. L. i. c. i. ita ille in Ep. ad *Amonianum*.

Alia est *Philosophorum* (inquit) & *STOICORUM* ratio; Frater charissime, qui dicunt omnia peccata paria, & virum gravem non facile flecti oportere. Inter Christianos autem & Philosophos plurimum distat. Et cum Apostolus dicat, videte ne quis vos depraedetur per *Philosophiam* & inanem fallaciam, vitanda sunt quæ non de Dei clementia veniunt, sed de *Philosophia* duriori presumptione descendunt. Videtur hic damnare *Stoicam Philosophiam* veluti discrepantem à *Christiana*, proindeque improbatam ab Apostolo, non modò propter dogmata de peccatorum paritate (quod ad nostrum

strum institutum impræsentiarum non
 atinet) verum etiam propter duram,
 quam vocat de ἀναιμία vel ἀναιμῆς
 lentitiam, quam ita exponit ut pœni-
 tentiæ locum, vix, aut ne vix quidem,
 relinquerent, quod sensit Novatianus.
 Tum enim in graviorum delictorum ani-
 maverfione, meritò severi videri po-
 rant, quæ non poterant in virum gra-
 vem facillè cadere; tum etiam leviora
 censura, quàm par erat, graviori per-
 stricturi videbantur, qui talia esse nulla
 crederent. Secunda de Pelagianismo
 censura duplex erat: Prima quòd in
 hac generosa Obstinatione, nihil Divi-
 nae gratiæ, totum arbitrio humano ascri-
 bere putarentur. Ita Author Lib. de
 Stoic. & Epicuræis, ad fin. Tom. vi. Ope-
 rum S. Augustini: Stoicus (inquit) in
 animo pœnens summum hominis bonum, in
 re quidem meliori hominis posuit, sed eti-
 am ipse in se spem posuit, &c. Secunda
 quòd Stoicorum ἀναιμία & ἀναιμῆς
 cum dogmate Pelagianorum de humana
 hujus vitæ perfectione coincidere puta-
 retur. Id indicat Hieronymus, ubi de hæ-
 resi Pelagianâ, cuius ille Ruffi-
 num incusaverat, quem (x) Rationem
 Grænum aliquoties vocat, vult apud Voss. Hi-
 stor. Pelag.
 nuper in suis, id est, Orienta-
 lioribus Imperii plagis suscitata, procul
 x dubiò

dubio loquens, dicit: subito heresim Pythagoræ & Zenonis aradiæ & arapogoniam, id est, impassibilitatis & impeccantiæ, que olim in Origene, & dudum in discipulis ejus, Grunnio, Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata esset, capisse reviviscere. De iisdem etiam eundem infirmulatum Epist. ad Ctesiphont. adv. Pelag. ubi insuper accenset tanquam immoderatus Priscillianum hereticum, qui & seculi gladio [sub Maximo nimirum Tyranno] & totius orbis auctoritate damnatus est, Manicheum etiam & Origenem, Jovinianum, & totius penè Syriæ hereticos, qui sermone gentili Abin & Paanin, i. e. perversos & Massilianos. [leg. Messalianos] Græcè Euximæ vocant; Evagrium etiam Ponticum Hyperboritam, & Origenistas: Ammonium, Eusebium, Euthymium, Or quoque & Isidorum [Pelusiotam opinor] cum multis aliis, quos enumerare tedium esset, quosque dicit ab Episcopis fuisse damnatos. Immo S. Joannem [proculdubio Chrysostomum] suis partibus annumerasset Ruffinus, quem tamen Hieronymus sine dubio Catholicum & Sanctum facit. Si autem ipsum Operis argumentum recensendum sit inter dogmata Stoica ab Ecclesia damnata, frustra videbuntur quæ hactenus discussimus. Quanquam enim probatum

Ibid. &
Proem.
Lib. adv.
Pelagi-
an.

tum sic non omnia Stoicorum dogmata fuisse ab Ecclesia damnata, non tamen idem probare conati sumus omnia probata fuisse; imo supposuimus *nonnulla* Stoam in Ecclesia invaluisse, quæ dogmata Philosophica, *bona* duntaxat, eligeret; *malis* contrà reselleret. Supposuimus etiam sensum Ecclesiæ Philosophis contrarium vix locum habere potuisse in affectis Philosophicè, nisi disertissima fuisset in contrarium revelatio, qualem non accomodandam esse ad normam Philosophicorum dogmatum ipsi quoque concessimus. Ut ergo in hoc ipso Opere *Authoris* famæ consulamus, necesse erit ut ad hæc gravissima de hæresi objecta sigillatim respondeamus.

S E C T. XLV.

Quibus ut perspicuè satisfaciamus, supponimus imprimis, non esse tantam Patrum Authoritatem in damnanda personis, quàm in dogmatibus fidei definiendis; i. e. non adeo liquidò nobis constare personas esse reas hæresi im sibi intentatarum, propter sententiam Ecclesiæ contra personas latam, quàm dogmata esse reverà damnanda, quæ fuerint

Ecclesiasticis censuris perstricta. Nemo enim (quod sciam) vel severissimus *Ecclesiasticæ* infallibilitatis assertor, eam ad materias de facto extendit (nec enim moror quid in *Origenis* causâ duri quidam censores prodiderint, hic, ut opinor, sibi vix satis consentanei) An autem persona rea sit criminis cuius damnata est, non ad *ius* pertinet, sed ad *factum*. Sive enim *media ordinaria* spectemus, quibus solis de personis judicare poterit *Ecclesia*, ea certè quamplurimis erroribus obnoxia sunt; tum enim quid intus & ex animo sentiat, non patet *Ecclesiæ*; tum sensum suum incommodè significare potest exterius, signis nimirum aliud, ex vocabulorum vulgatâ impositione significantibus quàm ipse voluit, præsertim quando ejus sententia, non ex disertis ejus verbis, sed obscuris quibusdam consequentiis constare putatur; (in consequentiis enim judicandis falli poterant tum ipsi *Judices*, ut aliud nimirum consequi putarent quàm reverâ consequeretur; tum *Rei*, ut nempe quod reverâ consequeretur, ipsi tamen consequi non putarent) tum denique de industria potest reus, edere signa sensibus suis minime conformia, quod tamen hic locum habere neutiquam dicimus, sive etiam

extra-

extraordinaria, nempe influxum Spiritus Sancti, eum tamen expectare nequit Ecclesia, nisi in rebus ad commune bonum attinentibus: hoc autem per extrinsecus apparentium signorum integritatem conservatur, vel falsitatem periclitatur, non est autem persona damnanda in foro Dei & conscientie nisi etiam ex animo, & pravo quidem instituto affectuque malè senserit. Secundò tamen, minús adhuc certa est Ecclesie censura in damnandis externis hostibus, Ethnicis scilicet, quàm filiis rebellibus, viz. Hæreticis & Schismaticis. Neque enim potest in hisce dijudicandis expectare auxilia *extraordinaria*; quippe quæ dantur tantummodo pro exigentis extraordinariis regiminis officii, quæ à Spiritu Sancto Ecclesie demandati (regentis enim est judicare.) At regimen impiorum infidelium ad Ecclesiam non pertinet. Eandemque ob causam fallibilia sunt etiam media ordinaria, nempe præsumptio illa de peritia sententiae damnatæ, quæ unica est ratio hujus credibilitatis Ecclesie de qua jam disputamus, & in illis solis locum habere potest ad quorum curam attinet istiusmodi peritia. At de Ethnicorum sententiis, utpote externorum, non erat vulgus Patrum valdè sollicitum, nec ad

officium suum curam illam attinere crediderunt. Immo ulterius addo Tertio, *Authoritatem Ecclesie in damnandis exteriorum hostium personis esse plane nullam.* Intelligo per *Authoritatem* non *Authenticam* illam quæ ad *Judicem* pertinet. (quantumvis fallibilem & de facto fallacem, cujus sententia non ideo peremptoria est & irrevocabilis, quia æqua est & infallibili rationi consona, sed quia non datur sæpe alijs legitimus superior Judex ad quem possit esse provocatio) sed *credibilem* illam *Testis*, ut sensus sit, non ideo credibile esse *Gentiles* hostes esse reos dogmatum sibi intentatorum, quia eorum ab *Ecclesia* damnati sunt. Ratio est, quia, *Authoritatis* hujusmodi finis est, non pacis solius, sed ipsius quoque *veritatis*, pro hominum virili certa consecutio. Ut ergo *Ecclesie* testimonio hic nitamur, constare nobis debet rem ipsam de qua testatur *Ecclesia*, esse *Ecclesie* compertam. Cum etiam ipsa *Ecclesie* formalis ratio *multitudinem* indicet, argumenta quibus nobis hoc evinci debet, non *particularia* sint, sed *generalia*, necesse est; quæ nimirum procedant de *Doctorum Ecclesiasticorum* *multitudine*, vel *universaliter*, vel *saltem ordinariè*. Argumentum autem generale quo solo probari potest

gene-

ces, *Christoque* ipso potiores, extulissent, illi contra collationem eam dedignati, nec contenti solidâ hujus *Philosophorum* usûs refutatione) ipsas *Philosophorum* personas deprimere conati sunt, prolatis in medium acerbissimis æmulorum calumniis. Quod si hallucinatos videamus (propter partium studium) ipsos ut plurimum *Philosophos* in Adversariorum suorum sententiis explicandis, quorum tamen ad officium attingebat hujusmodi singula diligenter excutere: certè mirari non possumus eos falli posse, qui vel eorum Scripta ipsi non legerent, sed aliorum, ut dixi, fide referrent; vel si legerint, sugillandam tamen, potius quàm *discendi*, causâ legerint. Quæ eo veriora erunt Quartò, quo remotior erat Ecclesia, cujus profertur testimonium, à *primæva*. Ea enim minùs affluisse *Philosophorum* Scriptis præsumenda est. Post *Christianismum* enim jam receptum iniquiores fore in *Philosophorum* Scriptis, siue *legendis*, siue *censendis*, Doctores Ecclesiasticos, propter rationem jam traditam, cui jam accesserat educationis *primævæ* præjudiciû, est credibile. Sequitur ergo ut æquis animis in solis *Philosophos* legisse præsumi possint, qui *discendi gratiâ*, à præjudiciis vacui, aliquando legissent,

gissent, quod de illis solis verum videntur, qui legissent etiam nondum *Christiani*. At rari, vel etiam fortè nulli, erant qui ævo controversiarum *Pelagianarum* ita legissent. Atque hæc observatio ad *Ambrosii*, *Hieronymi*, aliorumque recentiorum saltem Patrum Auctoritatem hæc in causa elevandam sufficiet. *Cyprianum* verò quod attinet, quem solum è vetustioribus è *Gentili* factum *Christianum* nobismetipsis objecimus; is certè videtur adhuc *Ethnicæ* potiore operam *Oratoribus* quàm *Philosophis* collocasse; quod puto ipsum S. (b) *Augustinum* innuisse, dum loquens de *Ethnicorum* spoliis ab eo, ad *Ebræorum* *Ægyptios* spoliantium exemplum, in *Ecclesiâ* reportatis, vocat eum *Doctorem suavissimum*, ut nempe *suavitatem sermonis & dulcedinem* (quibus præcipuè nominibus laudatus est à commemorantibus illum

(c) Patribus) inde mutuatus fuerit. *Philosophorum* certè rarissimè, si vel rarè, meminit (non tantùm in *Tractatibus Ecclesiasticis*, verùm ne illo quidem quem scripsit adversus *Ethnicum Demetrianum*) præterquam in *Opere de vanitate Idolorum*, cujus utramque fere paginam è *Minutii Felicis Octavio* de-

y

(b) De Doctr. Christi. L. ii, c. 40.
(c) *Lactant* L. v. Instit. c. i. S. *Hieronym.* ad *Paulin.* de Instit. Monach.

scripsit,

scripsit, exemplo longè alio quàm quod imitati sunt alii veteres ab *Ethnicismo* ad *Christianismum* conversi, qui omnia sua, quasi tessellato Opere, sententiis è media Philosophia depromptis ornarunt. Egregia sunt imprimis hujus exempla, *Clement Alexandrinus* & *Tertullianus*. Quòd si Doctores Ecclesiastici in genere non videantur idonei de dogmatibus Philosophorum testes, multo minùs Quintò, tales habendi erunt Doctores particulares, qualium solum hìc occurrit mentio. Neque enim de hisce dogmatibus sententiam tulit aliquod Concilium, vel Scriptorum etiam Ecclesiasticorum aliqualis numerus, sed solus de *Novatianismo* *Cyprianus*, & eum imitatus, ut videtur, *Ambrosius*; & solus fere etiam de *Pelagianismo* *Hieronymus*. Unde etiam infero Sextò, eùm non debeat admitti Doctoris Ecclesiastici, quà talis, testimonium; multo minùs admittendum esse particulari cujuscumque Doctoris, antequam de eo requisita, hac in causa, credibilitatis actualia probentur, actualis nimirum ejus vacuusque præjudiciù candor, atque peritia. Cùm ergo hæc credibilitas nitatur motivis particularibus, Auctoritas horum Patrum nulla erit, donec proferantur hujusmodi *motiva particularia*.

laria. At nos etiam contrarium probavimus per motiva tum *universalia*, tum *particularia*, de testibus jam prolati: liberrimum ergo erit ipsum causæ meritum sigillatim excutere.

S E C T. XLVI.

PRIUS ergo de *Novatianismo* De Novatiano caput quod attinet, duò erunt breviter explicanda: Primò quidnam fuerit dogma *Novatianorum* ab Ecclesia damnatum: Secundò quomodo huic *Stoicorum* dogmata, & quænam favere videantur. Quorum prius omninò difficilius est quàm vulgò habetur. Siquidem disciplinæ veteris Ecclesiæ severitas, vel saltem Doctorum Ecclesiasticorum sensus pene cum *Novatiani* sententiâ coincidere videntur, ut inde, si minùs *probands*, ac saltem neutiquam *damnands* videri possit, ne Patres etiam *Orthodoxi* eadem censurâ percellerentur. Primò enim ipsi Doctores Ecclesiastici longe *difficiliorem* esse crediderunt illam peccatorum remissionem quæ per penitentiam Ecclesiasticam concedebatur, quàm illam quæ per baptismum. Neminem hic, opinor, primævorum Patrum à cæteris discrepare, non modo

post, verumetiam ante, ortum *hæresis Novatiana*: Secundò, remissionem peccatorum per pœnitentiam crediderunt esse, non modò magis *difficilem*, verumetiam (propter *diutinum tempus*, pro illius ævi disciplinâ, pœnitentiæ consummandæ præscriptum, *variosque pœnitentiæ gradus* quibus ad *transi- tionem* ascendendum erat, quo fieri potuit ut nondum penitus expiatus quis è vita migraret) magis incertam. Inde *Clinici* ad mortem usque pœnitentiam distulerunt, quod certè facturos parum esset verisimile, ut salutis arrhâ tamdiu carerent, nisi quo serior eo certior accederet & cumulator, meliusque ita consuleretur peccatis post baptismum præproperum perpetrandis, quàm per pœnitentiam, secundam duntaxat *navfragantium tabulam*. Et *Clinicorum* exemplum alii etiam quamplurimi aliquâ saltem ex parte imitati sunt, ut adolescentis ævi graviora delicta per baptismum in juventute suscep-

(d) *Ruffin. Hist.*

Eccl. L. ii. c. 21.

Sozomen. L. vii. c. 8.

(e) *Paulin. vit.*

Ambros.

(f) *Confess. L. i.*

c. xi

(g) *De Baptism.*

ptum expiarent. Celebria (d) sunt *Nestarii*, (e) *Ambrosii* & (f) *Augustini* (qui etiam suo ævo vulgo observatum fuisse scribit) huc spectantia exempla, ut illud etiam (g) *Tertulliani* dictum: *Quid festinat*

finat innocens etas ad remissionem peccatorum? Inde n. p. m. peccata etiam gravissima, antequam illum statum protererentur, admissa, sine pœnitentia indulta sunt; denuo lapsis, non nisi gravissimis susceptis suppliciis, idque gradatim. Unde Tertio veterum, etiam Catholicorum, plurimi pœnitentiam Ecclesiasticam, publicamque, unicam indulserunt, nunquam repetendam. Pa-

ter hoc ex (b) Hermete, (i) Tertulliano, SS. (k) Augustino & (l) Ambrosio. Immo Quarto, in nonnullis criminibus, nominatim, Idololatriâ, Homicidio & Machiâ, ve unicam quidem pœnitentiam admiserunt nonnulli etiam Catholici. Liquet etiam hoc ex (m) Tertulliano, (n) Cypriano, (o) Concilio Elibertino, & (p) Paciano Barcinonensi. Notandum autem Quinto, ne ipsos quidem Novatianos pœnitentes à spe veniæ apud Deum obtinenda exclusisse, sed tantum ab ejus denunciatione in foro Ecclesiastico exteriori. Ita sententiam suam explicant ipsi apud (q) Ambrosium Novatiani, uti etiam sæpe apud (r)

(b) Pastor. L. ii. Mandat 4.
(i) De Pœnit.
(k) Ep. 54.
(l) L. ii. de Pœn. c. 10.

(m) De Pudicit.
(n) Ad Antonian.
(o) Canon. i, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 18, 47, 63, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 75.
(p) Parænes.
(q) L. i. de Pœn. c. 2.
(r) Hist. Eccl. L. i, c. 10. L. iv, c. 13, L. vii, c. 25.

Socratem ipsum quoque Novatianum.
 Cùm ergo *Novatiani hereseos* damnati
 sunt, non videntur propter dogma de
 negata Ecclesiastica poenitentia præcisè
 sumptum, neque etiam quia Ecclesiæ
 controversiam illam definienti non ob-
 temperârunt (quod dicturos video
Pontificios) Ecclesia enim ante *Concili-
 um Nicanum*, cùm *Novatianos* damna-
 set, nihil est à *Concilio Nicæno* innova-
 tum, sed novus duntaxat (1) Canon
 de *Novatianis* in Ecclesiam recipiendis
 stabilitus; sed vel ideo quia privata
 sua Authoritate *universis* per orbem
 Ecclesiis jugum hoc severum imponere
 conati sunt, cùm ne unius quidem Ec-
 clesiæ *Romanae* gubernaculum (aliunde
Schismatico, quia *clanculum*, & *hallucina-
 tie*, quibus usus fuerat, *Episcopis*, & *con-
 tra Cornelium* in sede Episcopali jam ca-
 nonicè collocatum, sacratus fuerat)
 justè deberetur; vel etiam quia pro-
 priis judiciis adeo confisi sunt, ut alios
 secus facientes etiam damarent, & ab
 Ecclesiæ Catholicæ communione, quasi
 contaminatæ, discederent. Et sane ita
 se rem habuisse, innuit, ni fallor, ipse
Cyprianus, eadem ad *Antonianum* Epi-
 stolâ: Et quidem (inquit) apud ante-
 cessores nostros quidam de *Episcopis* istis in
 provincia nostra dandam pacem moribus

non putaverunt; & in totum penitentiae locum contra adulteria clausurunt; non tamen ab Episcoporum suorum collegio recesserunt. Ubi fatetur Episcoporum ita dissidentium, licet minimè recedentium, à collegis suis, causam fuisse eo saltem, adulterii, casu eandem. Ratio ergo cur Novatiani soli, in pari prorsus causa, ceteri idem sentientes Episcopi neutiquam, culpandi viderentur, erat perversus ille dogmatis sui propugnandi, nec propugnandi duntaxat, sed aliis etiam propagandi imponendiq; ardor Novatiani proprius. Eodem plane modo hoc factum est, quo ipsum Cyprianum, Catholicum; Donatistas idem sentientes, haereticos, facit Augustinus: quia Cyprianus

(1) à dissidentium commu-
nitione recedendum non putavit, quod fecerunt Donatistae.

(1) Concil. Carthaginens. & Ep. ad Jubatian.

Hoc ipse Cyprianus luculentissimo testimonio eo libentiùs usus sum, non modò propter ipsam ejus Auctoritatem omninè, saltem in hac causa, exceptione majorem; verumetiam ut inde constet quid ille haereseos nomine intellexerit, ubi Antoniano sciscitanti haeresim Novatiani, hanc esse Respondit, sublatam viz. penitus ab eo penitentiam. Fuit enim ex hisce principiis, Novatianus non tantum schismaticus, verumetiam (quo sensu

sensu ea vox à veteribus est usurpata) *hereticus* : *schismaticus*, quia altare contra altare erexit, sedem Episcopalem jamdudum à Cornelio canonicè possessam aggrediendo; *hereticus*, quia novum dogma; licèt neque *fundamentale*, neque *fundamentali adversum*, utcumque tamen alium, schismatis tum faciendi, tum continuandi, prætexitum commentus est. Et sane modicam fuisse, vel ipsis *Catholicis* iudiciis, *Novatianorum* à *Catholicis* discrepantiam, & *Novatianorum* perversitatem, potiùs quàm *dogmatis* merito, innixam (saltem minorum gentium *Novatianorum* quod attinet) liquet ex favore singulari quo *Catholici*, tum *Principes*, tum *Episcopi*, cæteroquin hæreticis infestissimi, *Novatianos* persecuti sunt. *Principes* erga alios hæreticos severi erant *Constantinus M.* & senior *Theodosius*, uterque tamen pepercit *Novatianis*. *Constantinus* eti-

(u) *Socrat. L. i. Hist. Eccl. c. 10. Græc. 71 Latin.*

am eorum familiariter usus videtur nonnullis. (u) *Acacium Novatianum Episcopum ad Concilium Nicænum vocavit, eumque de dogmate suo respondentem falsè irridet, potiùs quàm seridè damnat, jubens eum scalam erigere. Et ad cælum solum ascendere; benevoluntque erga eos in eo prodidit affectum, quod leges*

leges suas adversus alios *hereticos* laxè tamen habuit in causa (x) *Novatianorum*, propter hos istius *Sectæ viros*, tum propter eorum in fide cum Catholicis consensum, si *Socrati* credendum sit, inde inveniuntur quæstiones de pœnitentia, Catholicorum etiam suffragiis, minimè ad fidem attinuisse. Idem etiam *Novatianos* se non comperisse (y) prædamatos testatur alio edicto, eos innuens saltem non fuisse *hereticos*, quo sensu ea vox jam intelligitur. Nec obstant quæ in contrarium protulit (z) *Baronius*, ea enim, uti jam dictum est, de alio *hereseos* sensu apud veteres usurpatò procedunt. (*) *Theodosius* etiam senior quàm benignè *Novatianos* tractaverit, testis est amplissimus ipse *Socrates*. Neque verò ab *Imperatoribus* duntaxat (ne illi sui erga Ecclesiæ officii violati rei peragantur) verumetiam ab *Episcopis*, tum sententiâ, tum disciplinâ, *Constantinopolitanis* quidem diutissimè, *Romanis* verò usque ad (a) *Celestini* Pontificatum, loci sunt *Novatiani*. (b) *Atticus* certè *Constantinopolitanus* *Asclepiades*, quemadmo-

(x) *Socrat.* ubi supra, & *Sozomen.* L. ii. *Hist. Eccl.* c. 30.

(y) *Ad.* damnatos testatur alio edicto, eos innuens saltem non fuisse *hereticos*, quo sensu ea vox jam intelligitur. Nec obstant quæ in contrarium protulit (z) *Baronius*, ea enim, uti jam dictum est, de alio *hereseos* sensu apud veteres usurpatò procedunt. (*) *Theodosius* etiam senior quàm benignè *Novatianos* tractaverit, testis est amplissimus ipse *Socrates*. Neque verò ab *Imperatoribus* duntaxat (ne illi sui erga Ecclesiæ officii violati rei peragantur) verumetiam ab *Episcopis*, tum sententiâ, tum disciplinâ, *Constantinopolitanis* quidem diutissimè, *Romanis* verò usque ad (a) *Celestini* Pontificatum, loci sunt *Novatiani*. (b) *Atticus* certè *Constantinopolitanus* *Asclepiades*, quemadmo-

(z) *An. Dom.* 326. num. 17. 18.

(*) *Socrat.* L. v. c. 10.

(a) *Socrat.* L. vi. c. 11.

(b) *Socrat.* L. vii. c. 25.

Socrat. modum etiam *Nectarius Agellio Sifinioque Novatianis* amicissimè familiarissimeque usus est, quorum etiam sententiam, de Ecclesiasticis dissidiis sopiendis, consuluit. Atque hæc, ni fallor, *Novatianorum* cum *Catholicis* tam arcta conjunctio, ratio erat cur eisdem passi sint utrique persecutores. *Catholicos* persecuti

(c) *Socrat.* L. ii. c. 30.

Sozom. L. iv. c. 19. 20.

(d) *Sozomen* L. vi. c. 9.

(e) *Socrat.* L. ii. c. 38. *Grac.* 30. *Lactin,* *Soz.* L. iv. c. 19.

(f) *Scet.* 48.

(g) *Ep.* Canon. ad *Amphilob.*

sunt (c) *Constantius* & (d) *Valens Ariani*, qui neque *Novatianis* pepercerunt. Ipsi etiam *Catholici* quo animo fuerint erga *Novatianos*, eorumque dogma, affecti, aliis etiam de causis declararunt. Ecclesiis suis ab *Arianis* exuti cum *Novatianis Synaxes* (e) celebrarunt, & nihil obfuit quo minus in unicam communionem penitus coaluissent, præter *Novatianorum* pertinaciam. At si dogma *Novatianorum* ex se hæreticum judicassent, quis ipsos etiam *Catholicos* hucusque consensuros esse crederet? Probare se *Novatiani* causam, quam *Novatianorum nuperorum* improbavit, (discrimen infra (f) explicatum est) liberè professus est idem supra memoratus *Atticus Patriarcha Constantinopolitanus*. (g) *Basilius* etiam

Μαυβι *hæresim schismati*, ex sensu recen-
tiorum, apertissimè contradistinguit,
schismaticos appellans τὰς δι' αἰτίας πρὸς
ἀσυναγωγὰς καὶ ἑτάμαλα ἰσχυρὰς ἀνάλογας
ἀντιθέσεις, dicit *schisma* esse, τὸ περὶ τῆς
ἐκκλησίας διακρίσεως ἔχον, ὅθεν τὰς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας,
quo quid ad nostram causam dici po-
tuit disertius?

S E C T. XLVII.

Vera ergo ratio cur *Nicæni* se à
communione Ecclesiastica sepa-
rare ausi sunt, non ea erat, quæ vulgò
fuisse creditur, quòd nonnullis crederent
esse à communione Ecclesiastica, idque in
perpetuum, excludendos, utpote mediolorum
ordinariorum usum prætergressos; sed
alia, quæ ex hac principiorum serie op-
timè intelligetur; Primò enim com-
municando nefariis pœnitentibus, non
Episcopos solos Presbyterosque, quorum
ad officium eorum exclusio pertinebat,
contaminatos esse credebant, utpote ne-
glecti officii reos; verumetiam totam,
de plebe etiam *Christianâ*, multitudi-
nem; unde Secundò, non solum Ec-
clesiæ Rectorem munus esse credebant,
pro officio suo pœnitentes ab Ecclesia-
stica communione arcere, verumetiam

ad plebeios attinere qui se puros conservare vellent, ab iisdem secedere penitentibus, eorumque communione, & consequenter ab omnibus qui iisdem communicarent, ne ipsis quidem exceptis *Ecclesia praesidibus* muneri suo non satisfaciuntibus. Unde se *Catharos* vocarunt, ab huiusmodi nimirum spurciis puros. Atque hinc sequebatur Tertio, eos ne iudicium quidem de personis ad Ecclesiasticam communionem admitte-
 tendis superiorum arbitrio permissuros, verum è contrà *subditorum* rebellibus adversus *Præfectos* suos conatibus fautores, ubi *Præfectos*, hac in causa minus morigeros, deprehenderent. Si enim *subditi* pariter ac *Episcopi* improborum contagiosa communione conspurcarentur, quam conspurcationem, nisi peccare vellent, fugere debebant, sequeretur ad eorundem iudicium attinere horum fugam, qui de propria puritate conservanda cavere debebant, etiam refragantibus iam *impuris Episcopis*. Hanc puto causam fuisse continuati, si minus inchoati, schismatis, *Novatiani* adversus *Cornelium*. Ex hoc enim admissio *subditorum* de communione Ecclesiastica iudicio, sequebatur Quarto, eos posse *Præfectos* suos minus obsequentes cogere, vel etiam in ordinem redigere, aliosque obsecuturos

secuturos in eorum locum substituere. Non enim aliter subditi ius habere poterant ad communionem, nisi ab *Episcopis* accipiendam, quorum ad officium attinebat, vel saltem sine quorum assensu non poterat, eo præsertim ævo, celebrari communio. Si ergo *Episcoporum* penitentes admittentium tyrannidì obsequerentur; vel impiorum communionem (meminerit *Lector* me hic loqui ex *Novatianorum* principiis) conspurcandi erant, si positivum præstarent obsequium; vel ab omni prorsus communionem abstinere debebant, si negativum, quia *Episcopi* iam contaminati supponerentur, nec sine *Episcopis* ullam aliam communionem consequi possent. At nullum esse meritum suum credebant, ut ipsi propter aliorum impietatem, quam etiam satis molestè ferebant, ab omni communionem excluderentur; nec immeritos excludendi pro arbitratu suo potestatem *Episcopis* concedebant. De merito ergo suo si ipsi possent esse in propria causa iudices; sequetur etiam ipsos se licitè tueri posse adversus iniquam *Episcoporum* tyrannidem, quod erat iis, quibus dictum est, modis faciendum. Atque hucusque *Novatianorum* similis *Donatistarum* causæ visa est, quos etiam tenerrimo affectu *Catholici*, uti

fratres potius quàm hostes, affectuque, quàm fide, discrepantes, tractarunt (uti videre est ex eorum acerrimis Antagonistis, Optato & Augustino) longè certè alio modo tractarunt quàm cæteros hæreticos. Quintò, discrepabant à Donatistis Novatiani, quòd Donatistæ propter unicam de factò historiam de confecta Librorum Sacrorum traditione à Ceciliano Episcopo Carthaginensi, ejusque ordinatoribus, idque post triplicem istius causæ per legitimos Judices cognitionem, pertinaciâ tamen obstinatissimâ, unitatem Ecclesiæ Catholicæ lacera-
bant; Novatiani verò propter Quæstionem de Jure, non de Facto, cuius exempla non unum duntaxat aut alterum, ut in causa Donatistarum, sed innumera per omne ævum occursura credibile erat: unde quo causam, præ se ferebant saltem, graviorem, eo schisma Novatianorum minùs culpandum fuerit necesse est. Exemplo enim uno vel altero Donatistæ à Catholicis dissidebant; Novatiani scandalo disciplinæ plurimis exemplis sæcundo: Donatistæ schisma, ejus occasio unico solùm ævo data est, per omne ævum continuabant; Novatiani passim, & cuilibet ævo propria, habebant sibi displicentia, exempla: Donatistæ ferè per Africam solam valuerunt,

runt, *Roma* paucos suæ Sæctæ schismaticæ faventes, alibi vix paucos quidem, vel fortè nullos; At *Novatiani* per Occidentem Orientemque passim sequebantur, ut non tantam haberent contra se consentientem *Ecclesiæ Catholicæ* partem quantam *Donatistæ*. Si ergo, hisce non obstantibus, *Donatistæ Fratres* audiant, quo molliori vel blandiori nomine *Novatiani* erunt compellendi? Neque verò, quia jam rara & mira videri potest *Ecclesiarum* inter se, levioris momenti sive dogmatibus, sive praxibus, dissidentium pacifica communio; ideo mira etiam apud veteres videri debet. Docuit hoc ipsum ex professo, Sanctissimus, re pariter ac nomine, (k) *Eplwaï*®, pacem (b) *Iren. Ep. ad Victor. apud Euseb. L. v. Eccl. Hist. c. 24. Lat. & Græc.* Ecclesiasticam non esse perturbandam ob minutas frivolasque in praxi discrepantias.

Idem etiam in dissidio cum *Stephano Romano Pontifice*, re ipsa præstitit *Novatianorum* acerrimus Antagonista *Cyprianus*. Ipse, quod sibi visum esset, suisque Collegiis Episcopis, pro sua quibusque dirigione, observandum statuit (i) neminem judicans, aut à jure communionis aliquem, si diversum sensisset, amovens. Præstiterunt etiam (k)

(i) Concil. Carthag.

(k) Ep. ad Anton. ubi supra.

illi

illi qui in *mæchorum* causa, ex *Novatianorum* sensu, duriores, non tamen imitati sunt *Novatianorum* ab Ecclesiastica communione dissidium. Horum si exemplum observarent hodierni Ecclesiarum antistites, certe *veritatis dispendium* nullum, *pacis maximum etiam compendium*, facerent. Quod ergo ex dictis patere arbitramur, est, licuisse *Novatianis* Episcopis legitime in *sedes Episcopales* succedentibus idem pro suis quibusque Ecclesiis, quod decreverant, decernere, salvâ tamen aliis Ecclesiis dissentendi libertate; verum ideo *hereticos* habitos fuisse, quia privatam suam de *pœnitentia* sententiam, licet aliqui minimè fundamentalem, etiam aliis obtrudere conati sunt. Et meo quidem instituto hoc ipsum abundè suffecerit. Si enim dogma saltem *Novatianorum* neutiquam damnandum sit, cum id solum cum *Stoicis* commune habuisse dicantur, sequitur ne ipsos quidem *Stoicos* fore, hoc nomine, damnandos.

S E C T. XLVIII.

Quamvis autem *hereseos* notam hic minimè fundandam censeam, non tamen ideo omnem prorsus, etiam *dogmatis* de Pœnitentia, *Novatianorum*, à maxima saltem *Ecclesie Catholice* parte, discrepantiam negaverim. Ea verò non erat omninò, quæ vulgò creditur, ut nempe Catholici crediderint omnibus, pœnitentiam de quovis crimine professis, pacem Ecclesiasticam esse pro hâc quoque vitâ concedendam; sed saltem non esse omnibus, nec quâlibet de causâ, negandam, contrâ quàm senserunt *Novatiani*. Quòd *Novatianorum*, de multitudine exclusorum ab Ecclesiastica pœnitentia, sententiam improbarint Catholici, constat ex dicto *Attici* (1) Patriarchæ Constantinopolitani Catholici ad *Asclepiadem Novatianum* Episcopum; qui cùm dixisset: Ἐγὼ δὲ Νόβατος (constans ac perpetuus hic est *Græcorum error Novatum Affricanum* cum *Novatiano Romano* confundentium, quod semel monuisse suffecerit) ἰταῦτα, καὶ δὲ Νουατιανὸς ἐν δόξῃ-
 ρομαί· rogatus à mirante istud *Asclepiade*, quare ita dixisset, Respondit:
 ἰσχυρὸν μὲν ἵπταμαι, ὅτι τοῖς ὁμοδόξοις κοινωμένοις

(1) So-
 erat. L.
 vii, c. 25.

ἔχ' ἰσχυρὸν πῶς γὰρ αὐτὸς ὁ Α'ΥΤΟ'Σ ΚΑΙ
 'ΕΓΩ' 'ΕΠΟΙ'ΗΣΑ. Τὸς δὲ Νουατίαν
 ἰδὲ καὶ ἰππιανόν, ὅτι περὶ 'ΕΤΤΕΑΩΝ
 ΠΤΑΙΣΜΑΤΩΝ τὴν κοινότητα τῶν κλη-
 ρικῶν ἀπεκλείουσι. Videmus hinc manifeste
 probari quod diximus, perpetuam fa-
 cinorosorum ab Ecclesiastica communio-
 ne exclusionem non esse prorsus in No-
 vatiano damnatam (eam enim in Cle-
 ricos exercitam se ipse Atticus Catholi-
 cus non agrè laturum respondit, immo
 de Facto, ut videtur, exercuit) sed
 quòd eam in minus facinorosos, pariter
 ac alios, nullâ personarum delinquen-
 tium habitâ ratione, exequerentur.
 Quamquam (ut hoc obiter notem)
 melius videtur de Novatiano, quàm me-
 ritus est, sensisse Atticus. Neque enim
 ille solos sacerdotes, neque in sola sacri-
 ficiarum causâ, à communione exclusi,
 uti liquet ex historia. Secundum ergo
 discrimen erat in causis huius perpetuæ
 exclusionis, qualem solam sacrificarum
 unicam, loco jam commemorato, me-
 minit Atticus, Cui respondit Asclepiades
 ἐπεὶ τὸ ὁρθῶσαι καὶ ἀλλὰ πολλαὶ καὶ τὰς χα-
 ριστὶς ἀμαρτίας ὁρθεὶς δάνατον, δι' αὐτὸς ὑμῶς μὴ ὁρ-
 τῶς κληρικῶν (innuit hic Clericorum, in
 facinorum graviorum causis, exclusio-
 nem non fuisse privatam duntaxat At-
 tici sententiam, verumetiam praxim
 Ec-

Ecclesie, quod ut eo saltem *seculo*, & in ea *Ecclesia*, verum fuerit, despiciant eruditi) ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς λαϊκοῖς ἀποκρίσιν, ἀπὸ τοῦ συγγραφοῦ αὐτοῦ ἐπισημαίνεται. Non tamen omnes *Catholici* in eo consenserunt, solos *clericos*, & in sola *sacrificii* causâ, arcendos esse ab *Eucharistia*, idque in perpetuum. *Laicos* etiam censuris suis perstrinxerunt *Patres Elibertini*; nec eos exceperant veteres, qui etiam pro homicidio & *machiâ* eandem supplicii severitatem exercuerunt. Utunque tamen *Catholici* omnes, quâ veteres, quâ recentiores (quibus hujusmodi poena aliquatenus arrisit) non nisi gravissimis de causis, quas etiam paucissimas agnoverunt, eandem inferendam esse consenserunt. Contrâ, *Novatianus* ipse (contra quem scribit *S. Cyprianus*) nemini *pœnitentiam* dandam putavit; inquit *S. Ambrosius*; qui etiam ostendit recentiores ejus sectatores, *Novatianum* Præceptorem suum damnasse, dum dicerent se, exceptis *gravioribus criminibus*, laxare veniam *levioribus*. Hinc patet *Novatianum* (secûs ac putavit *Atticus*) nullam, sive *criminum*, sive *personarum*, distinctionem admisisse. Missâ autem impræsentiarum nuperiorum *Novatianorum* causâ, (qui quanquam in eo cum *Catholicis* contra Præceptorem suum

suam conveniunt, solis ad mortem peccantibus negandam esse Ecclesiasticam hanc penitentiam, in eo tamen rursus discrepant, quod hujusmodi peccata plura, quam Catholici, recensuisse videntur) quæ sane longè melior erat quam ipsius Novatiani; Novatianum ipsum, qui solus à SS. Cypriano & Ambrosio, Stoicismi, hæc in causa, postulatus est, & verisimiliter postulari potuit, ad examen revocemus, &, an ejus dogma, qualecunque sit, possit ex principiis Stoicis deduci, examinemus.

S E C T. XLIX.

DUO ergo Stoicorum dogmata huc traducta sunt à S. Cypriano, unde derivam hanc suam, de peccatoribus ad penitentiam Ecclesiasticam non admitteendis, sententiam Novatianus deducere possit. Primum illud est (cujus etiam meminit Ambrosius) de peccatorum paritate, quod, quia ad institutum nostrum non adeo propè spectat, leviter duntaxat attingam. Ut ergo ex hac peccatorum paritate inferatur etiam poenam Ecclesiasticam gravissimam, qualis est excommunicatio, esse peccatis, etiam levioribus, imponendam; probari

bari debet Primò, ex sensu Stoicorum, penas esse pares, i. e. eandem pœnam deberi peccatis leviusculis ac majusculis, quemadmodum æqualiter utrisque competit peccati ratio; & hoc supposito, Secundò, pœnam majoribus peccatis (quæ nempe ex vulgi sententia talia habentur) debitam etiam levioribus intelligendam esse, potius quàm contrà, pœnam levioribus debitam majoribus etiam proportionandam, ut nimirum augenda potius pœnæ quàm minuenda quælibet capretur occasio: quorum utrumque principiis, posterius Stoicorum etiam indoli clementissimæ, repugnat. Primò ergo, non obstante peccatorum quæ sic, & sub ratione formali peccatorum, paritate, aliunde tamen eam imparitatem agnoverunt, quæ quidem sufficeret ad pœnarum imparitatem; idque duplici ratione: tum ex parte peccantis, (m) καὶ δὲ οὕτως, τὰ μὲν αὐτοῖς ἀπὸ σαλευθῆς δυσάτης διαδίσταται γίνονται, τὰ δὲ ἕ (cùm autem pœnæ non tyrannicæ sint medicinales; secundùm gradus, non tantùm gravitatis & levitatis αἰνῶν, verumetiam sanabilitatis dispositionum à quibus progrediuntur, respondere etiam debuit pœnarum proportionata gravitas levitasque) tum ex parte objectorum, propter quorum varios respectus, sæpe accidit ut In uno

(m) Stob.
Eclog.

(n) Ma.
nuduēt.
L.iii. Dif-
fere. 21.

simplicique actu sic tamen peccatorum aggregata congeries. At pœnæ gravitas peccatorum multitudini, pariter ac intensiori, respondere potest; ut nempe peccata, quo magis multiplicia, eo gravius; quo simpliciora, eo levius puniantur. Neque ergo ex Stoicorum sententiis, neque sequelis, deduci potuit hoc Novatiani dogma; proinde mirum est, quo ipso loco hæc probaverat (n) Lipsius, eum tamen arbitrari sententiam hanc jure meritoque ab Ambrosio Novatianismi damnatam. Secundum item illatum ex peccatorum paritate, nempe pœnam levissimorum peccatorum eandem esse debere quæ gravissimis debetur, gravillimum, potius quàm contrà gravissimorum levissimam, longissimè abhorret, non à principiis duntaxat, indoleque, verumetiam à praxi, Stoicorum; qui manus clementis & sapientis esse crediderunt, quibusvis aucupatis prætextibus, pœnas vel excusare penitus, vel elevare, potius quàm aggravare. Sufficiat impræsentiarum egregium Seneca de Clementia Opus huic ipsi probando ex professo dicatuni.

S E C T. L.

Proximum Stoicorum dogma unde *heresim* Novatiani mutuata credidit S. Cyprianus, erat, quòd virum gravem non facile flecti oportere crediderint: quibus verbis nullus dubito quin illud de *ἀνυπαφύκτῳ* dogma designaverit, è quo principio illatam veniæ negationem Philosophiæ duriores præsumptionem appellat. Verùm instituto suo, inferendi erroneam hanc de non admittendis pœnitentibus sequelam, parùm, ut opinor, aptè propositum est à S. Cypriano hoc dogma. Primò enim de eo, ut est à S. Cypriano propositum, nemo dubitaverit in *thesi*, nedum ut negare possit in *hypothesi*. Quis enim virum gravem facile flecti oportere dixerit? Neminem enim flecti oportet, nedum facile, multo minùs virum gravem. Deinde ne ita quidem inferetur inde sequela ab eodem damnata. Non enim ex eo, quòd virum gravem non facile flecti oporteat, sequetur; neutiquam ad pœnitentiam admittendum esse, si deliquerit, vel neutiquam deficere posse; sed non facile deficere, nec consequenter facile admittendum esse, quod ab Ecclesia quoque pro-

probatum est, nec attingit dogma *Novatianorum*. Verùm (quanquam vel hinc pateat quàm parùm accuratè ratiocinetur S. Pater, quod ad Authoritatem ejus elevandam abundè sufficit) ne rectè quidem explicatis, hâc in causa, *Stoicorum* principiis, probari poterit dogma *Novatianorum*. Nequit enim probari quenquam *Stoicorum* disertis verbis negâsse harum Propositionum alterutram: sive, *resipiscere posse quemvis quantumvis deploratum peccatorem*; sive *indulgendum esse resipiscenti*; immo utriusvis negatio eorum principiis maximopere repugnaret. Sitam enim esse in cuiusque potestate pœnitentiam quomodo negare potuerunt, qui erant arbitrii humani effusissimi deprædicatores; ut omnia viribus humanis, nihil ferre vel ipsi Deo, tribuere viderentur, uti statim videbimus; qui quemlibet esse *Fortune suæ fabrum*; in cuiusvis potestate sitam, facilemque esse beatitudinem; nec cuiquam malum aliquod, nisi spontaneum, contingere, profiterentur; omnesque, quantumvis deploratos, seridè ad mores emendandos hortarentur? In *venia etiam* concedendâ quomodo difficiles esse potuerunt, qui in sapientem nullam cadere docuerunt injuriam, cui ignosceret; immo qui ne ipsam quidem

dem ignoscendi potestatem in suo sapi-
ente agnoverunt. Non me latet hoc
ipsum negatæ veniæ caput à

(s) Cicerone, (p) Lactan-

(o) Orat. pro Mu-
ren.

ti, & (q) Augustino, aliis-

(p) L. vi. Div. In-
stit. c. 14.

que, perperam intellectum

(q) De Civit. Dei.
L. ix. c. 5.

esse, illud inhumanitatis po-

stulan-ibus, ac si miseris resi-

piantibusque locum nullum

in medias proficiendi reliquissent. At

vel hinc constare poterit, quàm inter a-

lios, Patres etiam, iniqui fuerint Philo-

sophorum censores. Nequè enim id-

circo veniam excluserunt, quia negan-

dam censuerunt, sed quia ne opus quidem

ea esse sapienti concederent. Per ve-

niam enim intellexerunt illi pænæ meri-

te remissionem. Sapiens autem (inqui-

unt illi apud (s) Senecam.) nihil fa-

cit quod non debet, nihil prætermittit quod

debet. Itaque pænam, quam exigere debet,

non donat: sed illud quod ex venia conse-

qui vis, honestiore tibi viâ tribuit. Parcit

enim sapiens, consulit & corrigit. Idem

facit, quod si ignosceret, nec ignoscet, &c.

Ita etiam quando negant Sapiensem ig-

noscere, per id ignoscere intelligunt, quæ

judicis punienda, non punire. Ut om-

nibus penitus expensis ipse quoque (s) (s) ibid.

Seneca, de verbo controversiam esse, de re

ipsa convenire, concedat; ut nempe Cle-

(r) De
Clement.

L. ii. c. 7.

mentis

b b

mentia tribuant Stoici, quæ cæteri
nia. Quis verò nescit Novatianorum
 cum Catholicis fuisse plusquam de
his solis controversiam? nec solam Ca-
 tholicorum veniam, ab illis, pœnitentibus negatam esse, verumetiam Clementiam Stoicorum? Neque quenkum
 moveat quòd ibidem adjungit *Seneca*:
Sapientem aliquem verbis tantum admo-
nere, pœnâ non afficere, aetatem ejus emen-
dabilem intuentem; & rursus, multa re-
 mittere, multos parùm sani, sed sanabili,
 ingenii servare; ubi solum in peccatis
 sanabilibus locum habere hanc Clemen-
 tiam innuit, cæteroqui in peccatis im-
 medicabilibus docet officium esse Cle-
 mentia non esse clementem; & (t) tan-
 omnibus ignoscere crudelitatem esse, quàm
 nulla, unde colligit, adhibendam esse mi-
 derationem, quæ sanabilia ingenia distin-
 guere à deploratis sciat; quæ videtur
 esse mediocritas illa à recentioribus sal-
 tem Novatianis introducta, uti jam vi-
 dimus ex *Ambrosio*, aliisque; inde enim
 sequi videbitur in immedicabilibus nul-
 lam superesse debere spem Clementia
Ecclesiastica. Neminem, inquam hæc
 movere debent: Primò enim jam
 ostensum est in eo cōsensisse etiam pro-
 batos quosdam Catholicos cum Novati-
 anis: Secundò tamen, ne hoc ipsum
 quidem

(t) De
 Clem. L.
 i, c. 2:

quidem dicunt *Stoici*, peccatores, licet gravissimos, pœnitescentes tamen, à spe *Clementie* excludendos esse. Quanquam enim dicant *immodicabilium* pœnam non esse à *Clemente* donandam, non tamen dicunt quantumlibet graves peccatores pœnitescentes esse insanabiles; immo agnitionem peccati, quæ à pœnitente abesse nequit, convalescentis animi signum facit (u) *Seneca*; Immo Tertio, (u) Ep. 63 loquuntur hic *Stoici* de remissione duntaxat in foro civili. At *Catholicorum* vel clementissimum neminem esse putato qui omnem tollat gladii secularis usum, etiam in verè pœnitescentes. Quod *immedicabilia* intellexerint esse hæc peccata respectu pœnæ secularis patet ex totius huius Operis instituto. Agit enim de *Clementia*, quæ virtus est *Principum* propria, & in *Neronis Principis* usum conscriptum est à *Seneca*. Longe autem diversa est fori civilis ab Ecclesiastico ratio. In civili enim sæpe bonum publicum periclitatur quod præponderat bono personæ, & pœna civilis ex ipsa rei naturâ levior est quàm Ecclesiastica, ut possit etiam levidribus peccatis aptari. Hæc de *Stoicis* duntaxat im præsentiarum; quæ enim alii de peccatis *ἀνάρτοι* philosophati sunt ad nostrum non spectant institutum. Porro

ad *Novatiani* causam neutiquam spectat illud *Stoicorum* effatum ad *Sapientem* non attinere poenitentiam; neque enim aliud sentiunt, quam de eo quod sapiens ter gestum sit, non necesse esse sapientem poenitere, quod nemo negaverit; cum nos solum de insipienter gestis, sive ab aliis, sive à sapientibus, disputemus. Nullo ergo modo ex principiis *Stoicis* probari potuit omnimoda veniæ negatio, ne versùs poenitentes quidem, exhibendæ. Cæterùm ut jam demus id probari posse; est tamen aliud præterea inter *Catholicos* & *Novatianos* controversum (& quidem totius controversiæ cardo) quod nullo modo definiri posse puto ex *Stoicis* principiis, nedum ex sensu *Novatianorum*. Ea erat distinctio illa inter peccata sive ante, sive post, baptismum admissa, ut nempe illa qualicumque rennissibilia essent per Ecclesiam, hæc neutiquam. Erat enim hæc sententia *Novatianorum*. Sive ergo *Socii* pro peccatis gravioribus omnem prorsus resipiscendi spem præripuerint, ita ne quidem ante baptismum acceptum admissa expiari posse vel in ipso baptismo credere debuissent, quod tamen unà cum *Catholicis* negarunt ipsi quoque *Novatiani*; sive eam non præcluserint, ita nec post baptismum jam sus-

susceptum eam spem tollerent, quod aliqua saltem ex parte crediderunt nonnulli etiam *Catholici*. Immo ipsa peccata post baptismum admittenda, si juxta *Stoicos* expiari non possent, ne *Dei* quidem respectu possent; in respectu *Dei* possent, nescio, ex *Stoicorum* principiorum tenore, quare non etiam respectu *Ecclesie*. Distinctiones enim istae de peccatis ante vel post baptismum admittendis, deque remissione quoad *Deum* & quoad *Ecclesiam*, ex positivis *Dei* revelationibus pendent, quae solis *Christianis* innotuerunt; non rationibus naturalibus, nec beneplacito Divino per eas solas innotescente, quae solae *Stoicis* competeant. Proinde in principiis *Stoicorum* nullum locum habere poterant, praesertim cum ne illud quidem ejus fundamentum unquam propugnaverint: vel semel duntaxat, vel certo quodam numero repetitam, admittendam esse poenitentiam, nedum ut ad ejus negandae casus, quos nullos agnoverunt, distinctius explicandos descenderint.

S E C T. LI.

Porro sicut probavimus, eam disertis
 verbis nunquam comprobasse Stoicos,
 ita insuper adjicimus, non constare
 nobis, ut possit ex Stoicorum de Obstinatione
 principii deduci dura hæc Novatianorum
 de negata solenni pœnitentiâ sententia.
 Duo enim duntaxat videmus, ex
 quibus id suspicari quis possit: Primò
 quòd propter Stoicam de Obstinatione
 sententiam lapsus ipse locum non ha-
 bere videatur, nedum pœnitentia illum
 consequens, vel reconciliatio illa ad
 quam ordinatur pœnitentia: Secundò
 quòd, esto, labi vir gravis poterit, at
 tam difficilis futurus sit hic lapsus, ut
 nequeat esse non-voluntarius: quo au-
 tem quodque magis est voluntarium,
 eo niùs indulgentiam mereatur; un-
 de sequi videbitur, quod prorsus vo-
 luntarium est, nullam omnino indul-
 gentiam sperare debere. At utraque
 hæc sequela nimis laxa est. Primam
 quod attinet, esto, demus, quod Stoicos
 asserere vult S. Cyprianus, viros gra-
 ves non facile flecti oportere. At Primò,
 unde quæso vel verisimiliter constabit,
 ex eorum sententia, ne leves quidem fa-
 cile

cilè flecti posse, penitentiâque indigere ? aut ex Novatianorum Catholicorumque consentientibus suffragiis, viros duntaxat graves, & in bonis propositis obstinatos, esse de quibus litigârunt, An iis concedenda esset penitentia ? Prius certè Stoicis ne affingitur quidem ; & posterius ne eorum quidem principiis, prout ab ipso B. Martyre proposita sunt, nedum Catholicorum & Novatianorum, sunt consentanea. Si enim vir gravis non facilè flectatur ; sequitur eos qui facilè flexi sunt, de quibus præcipua erat cum Novatianis controversia, vel ea ipsa de causa, non fuisse viros graves, proindeque nihil ad eos attinere decretum Stoicorum. Secundò demus, non facilè flecti posse Sapientem. At ne ita quidem probari poterit, ne vel difficulter flecti posse (quod nemo, nec ipse quidem S. Cyprianus, asserit) aut flexum, siue penitentiâ non egere, siue indulgentiam consequi non posse. Immo Tertiò, ut demus (quod ne ipse quidem postulat S. Cyprianus) ex sententia Stoicorum ; virum gravem flecti, non dico facilè, sed omnino, non posse ; adhuc tamen restabit probandum, hoc non intelligendum esse duntaxat in sensu composito, ut nempe vir gravis, quatenus & quamdiu gravis est, non flectatur, quod
verissi-

verissimum est (ad virum gravem enim, quæ talem, attinet infracta in institutis bene susceptis servandis constantia, & quantum quis ab hac constantia deficit, tantundem etiam à gravitate deficiat necesse est) verumetiam in sensu diviso; vel virum gravem in uno genere non posse esse levem in alio; vel gravem habitu non posse esse levem actu per incogitantiam; vel denique non posse deficere à sua gravitate, ut gravis esse desinat, atque ita facile flucti posse. Neque enim ipsi Stoici hæc omnia vera esse concesserint de viro proficiente duntaxat, nondum penitus perfecto, cui etiam (quo sensu vulgò vir gravis intelligitur) illud nomen non negaverint. Simile verò huic sensui composito habemus in ipsis etiam Scripturis exemplum, i. Jan. iii. 9. ubi qui natus est ex Deo dicitur à *Sanctis apostolis*, quem locum ita intelligunt Interpretes. Verùm Quartò, ut de ipsis perfectis concedamus, quod etiam asseruerunt Stoici, eos ne labi quidem ullo respectu posse; dupliciter tamen adhuc huiusmodi deficient argumentatio: Primò quòd hanc viri perfecti *Ideam*, potius quàm *Exemplum*; plerique extare non crederent, unde sequeretur nihil esse, hæc de causa, novandum in praxi

praxi Ecclesiasticâ, quæ circa exempla sola realiter extantia versari debuit: Secundò quòd ii qui hujusmodi quædam, rara licet, extare tamen crederent exempla, tantùm dicerent: extare justos quosdam qui non indigerent pœnitentiâ, ut utar verbis *Servatoris* [Luc. xv. 7.] (quod de pœnitentia Ecclesiastica quæ circa peccata notoria & graviora versatur, non incommodum est ut concedamus) Non tamen inde sequitur omnes ad Ecclesiasticam communionem admittendos, esse hujusmodi viros graves, ut pœnitentiâ non indigeant; multo minùs pœnitentiâ egentibus, & de factò reverâ pœnitentibus, negandam esse misericordiam.

S E C T. LII.

NEque etiam valet Secunda, de qua diximus, sequela: viz. quia vir gravis difficulter labi potest, ideo negandam esse ei pœnitentiam: Inde enim sequetur, difficilis quidem fore tum pœnitentiam, tum indulgentiam, nequaquam verò nullâ, uti jam dictum est. Nec valet ratio ad ejus probationem allata: Primò enim non ideo *difficilis* dicitur cuiusvis in hac vita lapsus, quasi etiam

c c volens

volens difficultatem pateretur, vel quæ
motiva ad talem volitionem difficulter
 invenirentur; sed quia *motiva* istius-
 modi non facile superare possunt pro-
 pensionem habitualem contrariam, si re-
 pugnanare velit, ne ad peccandum etiam
 invitatus cogi diceretur; neque Secundò
 quia *motiva* illa ad peccandum sunt
 infirmiora, ideo sequitur obsequium il-
 lis præstitum esse prorsus voluntarium.
 Quantumvis enim voluntas obfirmetur
 in bono per *habitum supernaturalem*;
 duo tamen restabunt quæ voluntatem
 efficacius ad peccatum inclinent, quæ
 vitari non possunt pro hac vita: Primò
 quòd motus *secundi & secundo-primi*
 faciliùs sequuntur motus *primo-primi*,
 quàm illis repugnant; quia *naturaliter*
 sequuntur *primo-primos*, nullo adhibito
 obstaculo, inhiberi autem nequeunt nisi
 per specialem curam & vigilantiam:
 Secundò quòd motus *primo-primi* plùs
 debent *sensibus*, & *sensitivis de rebus sen-*
sibilibus judiciis, quàm *Intellectui*: judi-
 cium autem *sensuum* pro rebus caducis
 facere potiùs quàm pro *eternis*, atque
 adeo pro peccato, nemo nescit. Unde
 sequitur Tertio, pro vitæ hujus statu
 nemini adeo difficilem esse lapsum, ut
 non habeat causam sollicitantem & prori-
 tantem ad peccatum, etiam ab intus,
 quæ

quæ faciat ad peccatum aliquatenus excusandum, adeoque ad veniam pœnitenti impetrandam. Ut autem demus Quarto (quod probare non poterunt) *non posse quempiam, etiam hominem, ex tanta malitia peccare ut nullam prorsus obtendere possit, ad veniam impetrandam, Apologiam;* non tamen vel ita consequetur, *pœnitentiam esse negligendam, vel de venia prorsus desperandam esse.* Siquidem venia sæpe conceditur ex magnifica generosâque ignoscentiâ indulgentiâ, ubi nullo modo debetur ex parte peccantis. Immo verò Quintò, ex speciali pacti Evangelici gratiâ ita non impedit quantalibet peccati gravitas veniæ spem, ut contrâ potius eam accidentaliter promoveat; tum quatenus peccatorem Divinæ gratiæ recipiendæ magis reddit idoneum: tum indigentiae suæ sensum maximum, tum humilitatem profundissimam ingenerando, quibus, ex pacto prædicto, plûs apud Deum impetrare valemus quàm meritis; tum quatenus Deum ipsum magis inclinat ad misericordiam: tum quia magis ad gloriam misericordiæ ejus facit venia nullis motivis ex parte peccantis innixa, unde ubi peccatum abundavit superabundat gratia; tum quia benefica natura Divina capacitatem Creaturæ præviam

præviam imprimis postulat, quam diximus *accidentaliter* promoveri per peccati gravitatem. Denique Sextò ad veniam impetrandam facit, non tantum peccati præteriti excusatio, verum etiam futura emendationis spes, quam præcipuè spectare debet in pœnis suis Iudex æquus, si non solam, certè plùs quàm vindictam. Eam autem sæpe maximam exhibent gravissimi peccatores: tum quia ipsi experti optimè nôrunt peccati turpitudinem & accusantis conscientie molestiam, & lapsuum noxam; tum qui gratitudine, pro jam præstitâ præteritorum peccatorum remissione, devincti, eo proritantur ardentius ad futurorum cautelam. Cùm ergo neque discretis verbis, neque legitimâ aliquâ sequela, neque idem, neque tantundem asseruerint Stoici quod Novatiani; onimino frustra erunt SS. Patres qui Stoicismi affectati Novatianum accusârunt. Quod si erga Stoicos Patres minùs fuissent injurii; Authorem tamen nostrum neutiquam attingerent, qui eorum principia eatendùs non propugnat.

SECT. LIII.

AD Secundam ergo de Pelagianismo causam progredimur. Et quidem duplex hic instituitur Accusatio: Prima est quod Stoici gratiam Divinam minus necessariam fecerint ad hanc Obstationem suam sive procurandam, sive promovendam, nisi etiam prorsus sustulerint. Videturque hic Stoicorum causa eo deploratio, quod, non ab antiquioribus duntaxat, verumetiam à recentioribus, ceteroque satis candidis propitiisque, eorum propugnatoribus, (x) Lipsius & (y) Gatakerò deserantur. Et quidem dicta Stoicorum, etiam modernorum, quædam sunt, quæ huc non prorsus incongruè trahi posse videantur; Primò, quod sibi quemque solum sufficere dixerint ad beatitudinem consequendam. Nemo (inquit ex eorum sententia (z) Cicero) potest non beatissimus esse qui est totus apius ex sese, quique in se uno sua ponit omnia. Hinc asseruerunt Secundò, sibi quemque fidere debere. Ita (a) Seneca

De Pelagianismo
Accusatio
prima.

(x) Lips. Man.
ad Stoic. Phil. L.iii.
Dissert. 14.

(y) Ad Antonin.
L. ii. Num. 11.

(z) Paradox. 2.
vid. etiam Epist.
apud Arrian. L. i.
c. 29. ubi vocat hanc
legem Dei.

(a) Ep. 31. vid.
etiam Ep. 60.

es: Unum bonum est quod *beata vite causa*
 & firmamentum est, sibi fidere: quod fi-
 dei in Deum adversum videri poterat.
 Immo Tertio, ne difficilem quidem esse
 cuique muneris sui præstationem asse-
 ruerunt. Quem unquam (inquit) ista
 destituere tentantem? Cui non faciliorem
 apparere in actu? Non quia difficilia
 sunt, non audemus, sed quia non

(b) Senec. Ep. Vid.
 alia loca apud Ga-
 lak. in Antonin. L.
 i. Num. 19.

audemus, difficilia sunt (b).
 Quarto, adhuc ulterius, diser-
 tis verbis precum & auxilii
 Divini necessitatem sustulisse
 visi sunt. Precibus adversari
 videtur (c) Seneca: Facit
 (scribit ad Lucilium suum)

(c) Ep. 41.

rem optimam & tibi salutarem, si (ut scri-
 bis) perseveras ire ad bonam mentem: &
 quam stultum est optare, cum possis à te im-
 petrare? Non sunt ad cælum elevanda
 manus, nec exorandus æditus, ut nos ad
 aures simulachri, quasi magis exaudiri
 possimus, admittat, &c. Idem etiam in
 eandem sententiam scribit sæpe asibi.
 Auxilium etiam Divinum excludere vi-
 detur, dum Fortunam & rerum exter-
 narum potestatem Deo quidem conce-
 dunt, sibi verò vendicant Sapientiam
 Felicitatemque ex Liberi Arbitrii usu
 pendentes. Sed neq; hisce contenti Liberi
 Arbitrii elogis, præterea Quinto Sa-
 pientem

pientem suum Diis parem, Deorumque
 socium (d) non supplicem (d) Vid. loca co-
 fecerunt, quibus quid dici po- lest. a Lipsio Manu-
 tuit arrogantius? Sicut ergo duct. ad Stoic. Phi-
 gratiam prævenientem per u- losoph. Dissert. 14.
 sum Arbitrii Humani in ac- L. ili.
 quirenda Sapientia independentem sustu-
 lerunt, ita gratiam cooperantem sive
 auxiliantem, sapientia jam acquisita,
 non-necessariam secisse videntur; quæ
 duo in causa gratiæ totum complectun-
 tur virus Pelagianum.

 S E C T. LIV.

U T ad hæc, aliaque hujusmodi lo-
 ca quamplurima, quæ quidem
 sæpius occurrere fatemur apud Stoicos
 modernos etiam sanctissimos, perspicuè
 Respondeamus; Primò causa Pelagiana
 explicanda; tum demùm ita explicata
 applicanda erit. Primò ergo testimo-
 nia Liberum Arbitrium commendantia
 non sunt ad mentem Pelagianorum ur-
 genda contra Gratiam Divinam. Patet
 enim, cùm ex Patribus qui ante, tum ex
 iis qui post, Pelagianos jam damnatos
 floruerunt, Liberum Arbitrium semper
 ab Ecclesia propugnatum fuisse. Præter
 alios vide uberrimam testimoniorum
 messem

(e) Hist.
Pelag.
L. vii.

missam apud (e) Vossium, cui alii
addi possent quamplurima; neque enim
puto Orthodoxum quaquam hoc
dissidere. Immo verò cum Pelagius,
ut Catholicis morem gereret, Gratiā
admitteret, eo nomine Humanum dun-
taxat Arbitrium significans; non dam-
navit illum eo nomine Ecclesia, quod
vel Liberum Arbitrium admitteret, vel
illud Gratiæ, id est, Divini favoris no-
mine insigniret; sed quod nullum aliud
Divinum auxilium præterea necessari-
um admitteret, uti patet ex Augustini
Lib. de Gratia Christi adversus Pelagi-
um, & alibi sæpissimè. Secundò, nec
ea Testimonia putanda sunt favere cau-
sæ Pelagianæ, quæ negant Liberum no-
strum Arbitrium pendere vel ab exte-
riori gratuito auxilio Divino quodam
actualem eventus efficaciam. Neque
enim veluti de fide definitum est om-
nem Gratiā Divinam esse irresistibi-
lem, atque adeo finem destinatum sem-
per efficaciter attingere. Immo nulla
fuit cum Pelagianis Quæstio de Gratiæ
efficaciā, sed tantum de ejus necessitate.
Quinimo quicquid contra sentiant Cal-
vini sequaces, nondum tamen effecerunt
ut Remonstrantes hæreseos Pelagianæ
damnati fuerint, qui Gratiā resistibi-
lem omnes agnoscunt; ne Filios Eccle-
siarum

fiarum nostrarum *Anglicanae* & *Hibernicae* ita sentientes iam commemorem, uti alios etiam *Orthodoxos* quamplurimos per totam *Ecclesiam Catholicam*. Hinc ergo supposita *Gratiae* resistibilitate, sequetur *Gratiam*, sive auxilium Dei, non aliter consequi finem suum nisi quatenus ei de facto non resistitur; cum ergo resistentia tollat *Gratiae* efficaciam, & pendeat à voluntate humana, sequitur, ex eadem voluntate humana, etiam adhibito *Gratiae* auxilio, pendere tamen eventus efficaciam. Neque hinc sequitur hominem gloriari posse, cum acceptatio *Gratiae sola*, non *meritum*, à nobis ponatur in hominis arbitrio (at gloriatio in solis meritis locum habet) neque *Gratiam* esse non necessariam, neque enim potest acceptatio locum habere ubi nihil supponitur acceptandum; si ergo *Gratiae acceptatio* sit ad salutem actualem necessaria, sequitur ipsam quoque *Gratiam* esse potius necessariam, quam vicissim; hisce autem salvis integra videtur esse causa *Catholicorum* adversus *Pelagianos*. Sicut ergo actiones morales vulgò *creaturis* tribuimus potius quam *Deo*, quanquam & ipsae quoque *Divinae* cum conservationi, tum concursui, acceptae referendae sint, quia non opus est *creaturae* conatibus ad *Divinam*

d d hanc

hanc gratiam impetrandam, ut proinde sola ejus acceptatio ad eventum actuale abundè sufficiat; ita etiam in salutaris negotio *creaturarum* solarum mentionem faciendam arbitrati videntur *Stoici*, quia *Deum* in auxilio suo gratuito praestando, adeo naturæ suæ benefici obligatum crederent, ut verè bona (qualia sola *animi bona* crediderunt) negare non posset creaturis ad ea accipienda rectè dispositis. Atque hinc exponi facillè poterunt primæ quatuor Testimoniorum classes. Sibi enim (ex horum principiorum tenore) sufficere quilibet ad Beatitudinis consecutionem, non quidem ita ut ne à Deo quidem penderet; sed quòd non ita pendere putaretur ut speciali Dei Providentiæ Beatitudinis consecutio debeatur, ut ordinario loquendi modo Deo, potius quam creaturæ, talis actio tribuatur. Quod autem nullà hic opus esset speciali Providentiæ, duplex erat Ratio: Prima, quòd non penderet creatura, in Beatitudinis suæ consecutione, à conditionibus exterioribus ullis impedimentis obnoxiiis, quibus ex Lege generali Providentiæ teneretur Deus aliis creaturis illi contrariis suppetias ferre; sed Beatitudinem talem nobis præstituerit Deus qualem consequi possemus sine creaturæ

altricus

alterius injuria : Secunda, quòd ex generali munificentia regulâ ita paratus est Deus ad auxilium suum nobis de facto exhibendum ut nunquam deficere possimus nisi primi nobismetipsis ipsi defecerimus, nec ullas à nobis concursus sui conditiones prævias exigit, quæ non sint in nostra potestate firæ. Unde etiam consequitur nobis fidendum esse; non quidem ita ut ne auxilio quidem Divino confidamus; sed quia rebus exterioribus fidendum non est; & quia à Deo ipso non est expectandum istiusmodi auxilium quod nostram operam reddat prorsus supervacuum; neque de ejus auxilio metuendum est, ubi nostro defuncti sumus officio. Facilemque etiam ita crediderunt esse Beatitudinis consecutionem, non quòd auxilio Divino destitutis facilem putarent (ita enim *Pelagianorum* ipsorum modestiores, *Julianum* præcipuè, superâssent) sed quòd Divino auxilio adjutis facilis esset, facilisque item esset Auxilii Divini consecutio. Ut ergo *Pelagianorum* de nulla auxilii Divini necessitate sententia ex hujusmodi *Stoicorum* dictis inferatur; alia præterea sunt in unaquaque Testimoniorum classe probanda. In prima quidem probandum erat ita sibi quemque sufficere (secundam

d d 2 *Stoi-*

Stoicos) ad Beatitudinis consecutionem ; ut vel Primò, nullo indigeret *Auxilio Divino* ; vel Secundò, saltem tali non indigeret quod superet vires ejus naturales. Hujusmodi enim *Auxilium* *Gratiam* vocârunt Catholici, negâruntque Pelagiani. Neutrum autem sequitur ex indefinitè solùm agniti *ἀνταρτία*. In secunda probandum erat sibi quemque fidere debere, ut per proprias vires naturales operanti, non autem ut adjuto à Deo. In tertia facilem esse cuique muneris sui præstationem, etiam *Auxilio Divino* destituto. In quarta idcirco negari precum necessitatem, propter *Auxilii Divini* nullam necessitatem potius quàm propter Divinam in auxilio ferendo promptitudinem ; vel negari *Auxilii Divini* necessitatem in interioribus mentis dotibus pariter ac in exterioribus *Fortunæ* (eam enim vocem usurpare licet ex sensu *Stoicorum*) congiariis. Quanquam autem nonnulla hujus classis Testimoniâ menti bonæ Divinum subripere videantur *Auxilium*, quibus prior adhibenda est Responsio ; alia tamen omnino de *Fortunæ* bonis intelligenda videntur. Cùm ergo ex his omnibus non necessariò sequatur Divini *Auxilii* supra naturæ vires adjuvantis negatio ; eodem-

eodemque Auxilio admissio in sanum Catholicumque sensum possint exponi: Ad Stoicorum sensum penitus explicandum, & ab omni Pelagianismi labe vindicandum, operæ pretium erit quærere, An etiam, in mentis bonæ consecutione, Divini hujusmodi Auxilii necessitatem admiserint? Est enim hic ipsissimus controversiæ nodus.

S E C T. L V.

Quod ergo Stoici, pariter ac alii Gentiles Philosophi, Auxilii Divini necessitatem agnoverint in mente bona acquirenda, neque proinde precibus Deo offerendis sese opposuerint; Liquet Primò, ex vetustioribus (quos idem sensisse hâc in causa cum Stoicis animadversum est) cum Pythagoreis, tum Platonicis. Pythagoræorum adeo dispersa hic sunt Testimonia, ut de eorum sententiâ nemo prudens dubitare possit. Ipse (f) Pythagoras adeo necessarium putavit esse in omni actione Divinum Auxilium, ut Deorum semper, & omni datâ occasione, meminerit. Idemque observavit de Deo disserturus apud Platonem

(f) Ἐν τῷ 1^ῳ κεφάλαιῳ τοῦ 1^{ου} βιβλίου τῆς Πλάτωνος Συμμοίτης. Jambl. de vit. Pythag. L. i. c. 28.

(g) Ἄλλ' *tonem* (g) *Timeus Pythagoræus*. Inde
 ὁ Σάκχα- generale illud Pythagoræorum præce-
 πτος, τὸ το- ptum :
 γὰρ δὲ πάν-
 τες ἴσσι

ἔστι βεβ- Ἄλλ' ἔρχιν ἰσ' ἔχον
 ὃ σωρο- Θεοῖσιν ἰσχυρόν ἐστι τολίσι, Aur. Carm.
 σῆς μα-

τίχουσι, ὅτι πάσης ἡμῶν καὶ σμικρῆ καὶ μεγάλης ἀνάγκης
 διδοὶ αἱ οὗ καλῶσιν, ἡμεῖς δ' ἔτι περὶ πάντες λόγους πε-
 ρὶ αἱ πρὸς μέλλουσας εἰς γέγονεν, καὶ ἡ ἀγνοία ἐστίν, εἰ μὴ πε-
 τάσται παρὰ λαοφρόνῳ; ἀνάγκη τὸς θεοὺς τε καὶ διὰς ἐπισκευάσθαι,
 ἰσχυροὶ πάντες ἔστιν ἔνθα οὐκ αἰνοῖται μὲν μάχισται, ἐπομένως δ'
 ὑμῖν εἰπὼν. *Platon. Tim. p. 476.*

Quod quidem medium ἀρετῆς διὰς con-
 sequendæ faciunt, uti liquet
 ex sequentibus. (h) *Hie-*

(h) Ἄλλα καὶ αὐτὸ
 τὸ ἰσ' ἡμῖν διδοὺν
 ἔχοντες, ὅτι τὰς ἰσχυ-
 ρὰς σωροῦσιν, καὶ πε-
 λυγμένους ὅς αἰσθάνονται
 πάντως οὗ καὶ ἰσχυροί.
Hierocles. p. 233. Edit.
Londinens.

(i) Fragment.
 de Felicitate edit.
 ad fin. *Diagen. La-*
ert. edit. Casaub.
A. D. 1615.

roclis etiam ibidem *Commen-*
tarium consulat velim qui si-
 bi hâc in causa satisfieri velit.
 Is enim disertissimis verbis
 astruit Auxilii Divini necessi-
 tatem. Huc etiam refero per-
 spicua illa ex (i) *Hippoda-*
mo Pythagoræo. Hic cum en-
 tium rationalium duo genera
 fecisset quædam αὐτοτελεία, καὶ
 ἑτέροις ἐκείνῃ ὅς ἐξῆσαν ἔτι πλεονέκτημα,

(meminerit Lector eum hic *Pythago-*
ricâ, i. e. *Doricâ, Dialecto* usum esse)
 ἔτι πλεονέκτημα τὰς ἐξῆσαν αἰτίας. in prio-
 ri Deos solos, in posteriori homines re-
 ponit;

ponit ; innuitque eos, non quoad esse
duntaxat, verumetiam, quoad bene esse
à Deo pendere. Unde etiam huiusmodi
ἐν δὲ αὐτὰ τέλεια perfici dicit, non solum
suis causis nitentia, quas φύσιν ἀγαθὴν vo-
cat καὶ ἀπορίστην ; verumetiam externis ;
εὐτυχία viz. quam Pelagiani Præcepti Gra-
tiam nuncuparunt, & ἀπορίστη ἀγαθὴν
consequutione. Ἐπεὶ δὲ αὐτὴ ἀγαθὴ,
sive bonus Genius, vel Demon, Pythago-
ræis vetustioribus idem significare vi-
detur quod bona mens Stoicis, vel Spi-
ritus Sanctus illis pariter ac Christianis.
Idem etiam ad Beatitudinem, non ἀπορίστη
duntaxat, verumetiam, εὐτυχία, facit
necessariam ; hominemq; tum demum
bene se habere dicit, ὅτε εὐτυχία παρ᾽
τῷ θεῷ, ὡς περὶ τοῦ ἀνθρώπου δέοντα πάντα ἀπορίστη
ἀπορίστη ποιεῖται τὰς ἀπορίστης ; ὡς περὶ καὶ ἡ
καὶ ἀπορίστη ποιεῖ τὰς ἀπορίστην καὶ ἀπορίστην, sicut e-
leganti similitudine declarat. Per
εὐτυχίαν autem non cæci illius (quod
vulgi solius facit imperitia) numinis
favorem intellexit ; sed Providentiæ verè
Divinæ consilium, quam (k) (k) V.17. μείζων
δαίμονες τὸ τέλει ipse vocarunt in
Aureis Carminibus ; δίδου au-
tem τὸ τέλει * alii. In eandem
etiam sententiam scribunt (l) (l) Fragm. de vit.
Euryphamus, (m) Archytas & (m) Fragm. de
(n) Crito, quorum verba (n) Fragm. de
Prudent. & Fœlicit.

repe-

repetere impræsentiarum opus non est. Pro Platoniorum sententia habemus imprimis *Socratem*, quem in Moralibus imitatus est *Plato*, qui, celebri illo *Platonis* loco in *Menone*, ubi celebrem illam de origine virtutis, siue φύσις, siue μαθήσις, controversiam ventilasset, totam illam Disputationem tandem ita concludit. Ἐι δ' οὐκ ἡμῖν ἐκ πάντων τῶν λόγων τούτων χαλῶς ἐξητήσασθαι τι καὶ λίγιστον, ἀρετὴν αἰεὶ ἔχει φύσις, ἔχει διδασκλήν, ἀλλὰ διὰ μὲν παραχρημάτων ἐκ αἰνιγμάτων, οὗτοι αἱ παραχρημα-

(ο) *Parades. ad Graec.*

Quo Testimonio ideo libentius usus sum, quia hic virtutis nomine ipsum *Spiritum Sanctum*, ex amussi Christianorum, interpretatus est S. (ο) *Iustinus Martyr*; & meritò sane, si virtutem in actu primo pro principio virtutis intellexerit. Et vulgata hæc est, de virtutibus Divinè infusis, Platoniorum sententia, de qua videri potest integra

(p) *Dissert. xxii. Vid. Maxim. Tyr. Diss. xxx,*

(p) *Maximi Tyrii Dissertatio. De Precibus* etiam patet eorundem sententia ex *Platonis Alcibiade II.* ubi hanc Quæstionem discutit ex professo. Verum his missis,

S E C T. L V I.

Secundò ipsorum etiam Stoicorum disertissima hic occurrunt Testimonis. Imprimis illud (q) Seneca, (q) Ep. cuius meminit etiam Gatakerus: *Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis. Quidni tu ista vota sepe facias. Audacter Deum roga, nil illum de alieno rogaturus. Ubi videmus bonam mentem, animique bonam valetudinem (etiam ex Stoicorum sensu) à Deo esse petendas, ita tamen ut in eadem sere sententia alienæ esse negentur; unde constat *ἀντὶ τούτου* Stoicam non pugnare cum Auxilio Divino; proindeque hujus negationem ex illius assertionem perperam inferri, quod primam Testimoniorum facientium in contrarium classem satis enervat. Idem tamen sententiam Orthodoxam de Auxilii Divini in exercitiis Philosophicis necessitate rursus exponit, alibi, verbis ad totius causæ explicationem merito recensendis. (r) Quis dubitare (inquit) mi Lucili, potest, quin Deorum immortalium munus sit quod vivimus: Philosophia quod bene vivimus? Itaque tanto plùs nos debere huic, quàm Diis, quanto majus beneficium*

ficiū est bona vita, quā vita, pro certo haberetur, nisi ipsam Dii Philosophiam tribuissent: cuius scientiam nulli dederunt facultatem omnibus. Nam si hanc quoque bonumulgare fecissent, & prudentes naceremur, sapientia quod in se optimum habet, perdidisset, quod inter fortuita non est. Nunc enim hoc in illa pretiosum atque magnificum est, quod non obvenit, quod illam sibi quisque debet, quod non ab alio petitur. Quid haberes quod in Philosophia suspiceret, si beneficiaria res esset? Hic quoque simul affertuntur *ἐνδείξεις* illæ quæ ita fefellerunt Adversarios; tum Deos Philosophiam ipsam tribuisse; tum eam non obvenire, illam sibi quemque debere, ab alio (ne Deo quidem ipso) non peti, nec esse prorsus rem beneficiariam, simulque explicatur, quomodo sint inter se concilianda: quod Philosophia scientiam nulli dederint, facultatem omnibus. Unde liquet quo pacto intelligenda sint quartæ classis Testimonia: nempe quod *ἀκτῶν* Philosophiæ scientia, sive (ut ad captum Theologorum magis propriè loquar) *ἀκτῶν* Gratiæ acceptatio, unde illa scientia esset ex eorum sententia oriunda (*ἀντιπαρὸν* enim *πρὸς*, ad quem illi *ἀντιπαρὸν*, sive scientiam, retulerunt, non nisi prævia praxi *κατὰ φύσιν* inferioris Animæ affectuum
Re-

Ratio
Chris
riam,
dequ
aut a
ne D
fit; q
phiz
nem
pron
nem
bile
dun
Chris
omn
den
biu
atu
cele
mo
run
den
pli
se
&
ren
en
di
at
ne
D

Rationem obnubilantium, ad quam Christiani *Gratiam* putant esse necessariam, locum habere crediderunt) indeque rursus orta *salus actualis*, quatenus *actualis*, ita non sit *res beneficiaria*, ut ne Deo quidem ipsi accepta referenda sit; quanquam non negaverint Philosophiæ facultatem omnibus esse communem: i. e. ejus *Præcepta* omnibus esse promulgata; eorundemque executionem per Auxilium Divinum esse possibilem omnibus; quæ eò duntaxat tendunt, ut (ex *Idiomate* nuperioris ævi Christiano) *Gratia* *sufficiens* quidem omnibus concedatur, *actualis* verò ejusdem *efficacia* ita à *Creaturæ Libero Arbitrio* pendeat, ut ne Deo quidem debeat; quæ duo Assertores omni ævo celeberrimos & *Pelagianismo* infestissimos habuerunt. Similisque locus iterum occurrit, qui nobis possit aliter videri contrarius, nisi ipse se ibidem explicaret. De sapientiam consecuto disserens, (s) Ille verò (ait) gloriatur, (s) Ep. & Deus agat gratias, interque eos sibi & 94. rerum nature imputet quòd fuit. Meritò enim imputabit: meliorem illi vitam reddidit, quàm acceperit. Hic videmus *Creaturæ gloriationem*, ex *Senecæ* sententia, nequaquam tamen præjudicare *Gratiæ* Divino numini agendis: Quibus autem

de beneficiis jam impetratis *gratias agimus*, eorum in consecutione benefici-
 orum *Auxilium* agnoscamus necesse
 est; iisdemque proinde pro impetran-
 dis supplicationes esse fundendas. Quan-
 do ergo ait, *nos meliorem vitam reddere*
quàm acceperimus, non de Deo loquitur,
 sed de *rerum naturâ*; ut nempe, cum
 hunc Mundum ingressi bonâ mente ca-
 reamus, nobis à natura neutiquam con-
 cessâ; ipsi tamen eam Auxilio Divino
 propriâque industriâ cooperante conse-
 cuti, eandem egredientes *universi prin-*
cipiis reddamus, ut loquuntur Stoici.
 Neque verò hic *Seneca* duntaxat (cu-
 jus tamen vel solius fere, vel præcipui,
 locutiones minùs cautæ Adversariis
 scandalum præbuerunt, quod obiter
 notandum est) verumetiam *Epidetum*
 & *M. Antoninum*, è recentioribus Stoicis
 præcipui nostri Authoris *amassii*, rectè
 hic sensisse videntur. *Epidetum*

(t) Lib. i. a.
 pud *Arrian.* c. 1. p.
 84.

(t) *Jovianus* introducit sibi
 hæc animi arbitriique bona
 vendicantem hisce verbis;

Ἐδοξα μὲν ἐγὼ (inquit) μὴ πῦρ ἡμίσην,
 τὴν δὲ σμῖν πύρην τὴν ὈΡΜΗΤΙΚΗΝ
 π, καὶ ἈΦΟΡΜΗΤΙΚΗΝ, καὶ
 ὈΡΕΚΤΙΚΗΝ π, καὶ ἘΚΚΛΗ-
 ΤΙΚΗΝ, καὶ ἀσλῶς τὴν ΧΡΗΣΤΙ-
 ΚΗΝ τοῖς ΦΑΝΤΑΣΙΑΙΣ.
 Hæc

Hæc omnia sunt Animi bona. Et rur-
sus paucis interpositis, *precum* etiam ne-
cessitatem agnoscit: ἄρκυ (inquit)

ἀρκυς τοῦ καὶ τοῖς θεοῖς. (u)

Idem Deum laudandum esse (u) Apud eund.
contendit, non pro *bonis* exte- Arrian. Lib. i. c.
rioribus duntaxat, verumeti- 16.

am, pro σωάντων earum παρκαλυπτικῇ &
ἀρετῇ, quæ ad *bonam mentem* omninò
spectat. Rursus illos reprehendit, (x) (x) Ibid.

qui non *sacrificant* & Deo *gratias* agunt, c. 19.

ὡς τὸ οὐχ ὁμῶς καλῶς, ὡς τὸ οὐ
μὴ Σ Α Ι καὶ οὕτω, potius quàm pro
Tribunatu, aliisque istiusmodi *Fortune*
bonis. In (y) agone etiam illo cum (y) Ibid.

visis omnium præclarissimo, quo ὡς τὸ L. ii. c. 18.

βασιλίας, ὡς τὸ ἐλευθερίας, ὡς τὸ εὐεχίας, ὡς τὸ
ἀποδείξας, decertatur; Deum omninò

memorandum, illum in *adjuvorem* *com-*
militonemq; invocandum, esse docet, quo
pacto invocari solent *Dioscuri* tempestu-

oso mari periclitantibus. Similia alia
occurrunt apud eundem Authorem
sæpissimè, quæ tædii vitandi gratiâ o-

mitto. Quin & *Antoninus* hic

quoque assentitur. (z) Do- (z) Lib. vi. Sect.
cet Deos in omnibus (ne men- 23. ex divis. Gata-
tis bonæ acquirendæ molesti- ker.
as exclusisse putaretur) invo- (a) L. iii. Sect.
candos; (a) etiam in mini- 13.
mis; in progressu (b) (b) L. vi. Sect.
7.

ἀπὸ ἀφάξιας καλῶντικῆς ὅτι ἀφάξιν καλῶντικῶν,
 Verūm omnium luculentissimus & ad
 institutum nostrum appositissimus est
 locus ille L. ix. N. 40. Edit. Gatakeri;
 ubi docet, Orandos esse Deos, ne me-
 tuamus, concupiscamus, vel doleamus
 de rebus extrinsecis (quæ certè ad bo-
 næ mentis officia spectant) potiùs quàm
 ut cupitis potiamur; subjungitque:

πάντες γὰρ εἰ δύναται σωτηρίῃ ἀνθρώποις, καὶ
 τοῖς ταῦτα δύναται σωτηρίῃ. Immo, ubi fi-

bi proposuisset illam, de libero huma-
 ni arbitrii usu, ad tollendam precum
 ipsiusque adeo *Auxilii Divini* necessita-
 tem, objectionem; quasi animi indig-
 natione quâdem actus, Respondet:

τίς δ' ἂν σὺ εἶπες, ὅτι ἔτι καὶ τοῖς τὰ τοῦ ὅμι-
 οῦ διὰ συλλαμάνουσιν; Ἀρξάμεν γὰρ περὶ τούτων ἰ-
 ᾤσθαι, καὶ ἔτι: quasi nemo, saltem suæ
 Sectæ, *Stoicorum*, reperiri posset, qui
Divinum hic *Auxilium* negaret. Sed
 locus ipse merito consulendus est. Diis

(c) L. i.
 n. 17.

etiam, (c) alibi, gratias agit, inter a-
 lia, propterea quod claras satis ac fre-
 quentes, de modo vitæ naturæ conve-
 nienter instituendæ, cogitationes in ani-
 mo habuerit; additque, ὅτι ὅτι πῶς
 διοῖς, καὶ τὸ ἐκείθεν διαδοῖς, καὶ συλλήψῃ,
 καὶ ὑπονοίας, μηδὲν κωλύει ἢ δὴ καὶ εὖ σὺν ἑλπί,
 ἢ δουλείᾳ πῶς εἶπεν τούτοις παρὰ τὸ ἑμὲν διοῖς,
 καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν τὰς ἐν ἑσὶ διοῖς ὅτι
 μὴ σὺν,

μὴ οὐκ, καὶ μὴ οὐκ ἀδυναμία· Videmus hic Divinarum suggestionum, adjutationum, inspirationum, submonitionum, ac tantum non clararum præceptionum mentionem factam, si interpreti Gatakero fidendum sit; & quidni fidendum sit, non videmus. Quis luculentiorum Auxilii Divini agnitionem à quovis etiam sanctissimo Christiano expectaret?

S E C T. LVII.

Tertio habemus alios de Stoicis hoc ipsum testantes; Imprimis acerrimum eorum Antagonistam *Plutarchum*, (d) qui eos hic constrictos se tenere arbitratus est; dum *Chrysippus* etiam minima Deo curæ esse contendere, & tamen Liberum, eo quo dictum est modo, laudibus efferret arbitrium. Utcumque tamen vel ex eo perspicuum est, non negasse Stoicos Auxilii Divini necessitatem. *Juvenalis* (e) etiam de precibus agens, ita præcipit:

(d) De
Stoic.
Contrad.

(e) Sa-
tyr. x.

Orandum est, ut sit **MENS SA-**
NA in corpore sano.

Fortem posce animum, & mortis terro-
re carentem:

qui spatium vitæ extremum inter
munera ponat

Natura, qui ferre queat quoscunque
labores,

Nesciat Irasci, cupiat nihil, & po-
tiores

Herculis ærumnas credat, Jævosque
labores,

Et Venere, & cænis, & plumâ Sar-
danapali.

Monstro quod ipse tibi possis dare.---

Omnino hæc ex sensu Stoicorum tradi-
dit, qui passionem non domandas duntax-
at, sed radicitus extirpandas, esse censu-
erunt. Videmus etiam hic occurrere
illa *aduloquar*: Animi bona à Deo petenda
esse, & tamen ea sibi quemque dare posse;
unde rursus liquet, non ideo eos illud
negasse quia hoc verum crediderant.
Idem denique videtur etiam inuisse
Persius, ubi etiam de rectè petendis à
Deo disputat; qualia hæc enumerat:

(f) Sa-
tyr. ii.

(f) Mens bona, fama, fides, hæc clarè,
& ut audiat hospes;

quem

quem fere Stoiciffare observavit fapiùs
Ifaacus Casaubonus. Idem denique ul-
 timo patet ex aliis *Stoicorum* principis.
 Imprimis *Auxilii Divini* necessitas, ex
 veterum præcipuè *Stoicorum* sententia;
 liquet ex dogmate de *Fato*. Patet enim
 Primo, *Fati* nomine non intelligi vul-
 gatum illud *Mathematicorum*, cœlesti-
 bus influentiis debitum, sed *Theologo-*
rum, à *Divinis decretis* profectum; nem-
 pe ordinem illum seriemque causarum in-
 fallibilem à *Deo* rebus à se creatis cer-
 to quodam, licèt arcano, consilio præ-
 scriptum, pro suo beneplacito.

Ideo huc etiam (g) tulerunt
 illa *Homerica*:

Δις δ' ἐπιλήϊον βέλαι.

(g) *Chrysippus*
 apud *Plutarch.* de
Stoic. Contradiç.
 Videri etiam potest
Homeri Scholiastes
 qui vulgo *Didymus*
 putatur, ibid.

Patet etiam Secundo, eos hu-
 jusmodi decreti *Divini* effica-
 ciam ab irresistibili omnipotentia *Divina*
 illud exequentis virtute deduxisse. Hæc
 enim erat ineluctabilis illa *Fati* vis;
 quam nullis artibus licuit effugere, quæ
 humanæ, sive potentia, sive ingenii, vi-
 res obtunderet, ex sententia *Ethnico-*
rum, eodem planè modo quo obdurari
 dicuntur, etiam à *Deo* homines, & exca-
 cari, in *Sacris Scripturis*. Tertio, liquet
 eos hanc omnipotentia *Divina* efficaci-

ciam necessariam putavisse ad quavis etiam minima in vita humana contingentia. Docet etiam hoc idem, ubi supra, *Cbrysippus*. Imo Quarto, veteres illos (quorum in hac de *Gratia* insuper habitâ causâ causa cum *Neotericis* communis est) ad *Humani Arbitrii* operationes hujus *Fati* efficaciam extendisse manifestum est, quamvis aliquatenus emollitam, ut non esset prorsus ineluctabilis: ut nempe quia *Fato* fiunt omnia, etiam *Libero Arbitrio* obnoxia, ideo causis fiant antepositis, verum non principalibus & perfectis, sed adjuvantibus & proximis, quæ si ipsæ non sint in nostra potestate, non sequitur, ut ne appetitus quidem sit in nostra potestate; uti docuit idem ipse *Cbrysippus* libro *de negotiis* apud *Ciceronem* (b) & *Gellium*. Hic perspicuum est, ex hujus sententia, adjutorium *Dei*, *Liberi Arbitrii*, licet non peremptorie, moraliter tamen & resistibiliter, determinativum, locum habere in omnibus actionibus, etiam humanis: hoc autem in actionibus ad beatitudinem tendentibus nihil aliud est quàm quod *Gratiæ Scholastici* alio nomine appellant; neque enim videtur intelligi posse de adjutorio illo quod *Deo* competit, quatenus est *natura naturans*, nempe de conservatione & concursu: illud enim, non

(b) Ubi
supra.

non proximè, sed, remotissimè, determinat; per modum *causæ universalis*; idemque patet ex exemplo ab eodem Authore inferius tradito. Et quia *Divinum Auxilium* erat arctissimè cum *Fato* conjunctum: ut actio ad intra, sive *Decretum*, *Fati*; ejusdem verò executio, sive actio ad extra, *Auxilii Divini*, nomine esset nuncupanda; ideo eorum, ut plurimum mentio simul apud *Stoicos* occurrit. Hinc celebre illud *Cleanthis* estatum:

Ἄγε δ' ἡμεῖς Ζεῦ, καὶ σὺ' ἢ παρὰ πῦρα, &c.

Versum à (i) *Seneca* Latine (i) Ep. 108.
ad *Ciceronis* exemplum; qui Vid. etiam *Seneca*
illud explicans solius fere *Dei* L. iv. de Benef. 7. 8.
meminit, vix *Fati*, quasi pro
ἰνδωμῶν habuerit. Sic vivamus (inquit) sic loquamur, paratos nos inveniat atque impigros *Fatum*. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit. At contra ille pusillus & degener, qui obliuiscatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult Deos quàm se. Videmus hìc per *Fatum* in priori sententiæ parte intelligi ordinem *Mundi* in posteriori, de quo quando dicit, eum qui malè existimat, emendare malle Deos quàm se. planè inruit ordinem illum à Deo esse præ-

scriptum. Verùm *Fati*, jam observavimus, *veteres Stoicos*, frequentius quàm *recentiores*, meminisse. *Neotericorum* ergo sententia erit aliunde explicanda. Imprimis ergo *bonam mentem* omnino *adventitiam* faciunt, non *domi natam*.
 (k) Ep. *Ad neminem* (inquit (k) *Seneca*)
 51. *antè bona mens venit quàm mala*. Secundo, bonam hanc mentem (ex eorundem principiis) à Deo rogandam esse jam vidimus. Tertiò, hanc bonam mentem *Sacrum Spiritum* disertissimis verbis appellant. Conferat aliquis (ut alios jam locos mittam) illum *Seneca* Epistolâ 41. cum *Apostola*; & eum ipsius *Stoicorum* terminis usum esse comperiet, ut nulla possit esse in re ipsa discrepantia: unde sequitur exponendum esse ad mentem *Stoicorum*, per principia superiùs jam tradita. Hinc etiam Quarto, hujus *Spiritus* suggestiones loco *Divinorum Oraculorum* habentur; unde, qui eum sequuntur, *Deum* sequi dicuntur; qui contrà faciunt, in *Deum* rebelles: tum quia ipse *Spiritus* apud eos *Deus* audit, eodem planè modo, quo apud *Apostolum*, uti jam ostensum est; tum quia *Dei extrinseci* personam gerit, à quo nobis, illis quoque suffragantibus, fuerat donatus. *Spiritus* autem *Sancti* monita & auxilia ipsi quoque

que *Christiani Gratia* nomine intelligunt. Cùm ergo *Stoici Spiritus* hujus auxilium necessarium esse arbitrati fuerint; cùm easdem vocum quoque minutias observârint; eandem etiam eorum esse, quæ Christianorum fuerat, sententiam, de *Gratiæ* necessitate, consequetur.

SECT. LVIII.

Quāquam autem ex hætenus dictis abunde pateat, quomodo prædictæ Testimoniorum classes intelligendæ sint; placet tamen, quæ maxime ad causam nostram faciunt, unicam vel alteram Responsionem generalem adjungere. Prima est, quicquid statuendum sit de *Stoicis*; ad nostrum tamen Authorem neutiquam attinere, qui, præterquam quòd ab hisce durius sententibus quàm significantibus loquendi formulis plerunque temperat, Catholicam de *Gratiæ* necessitate sententiam satis etiam perspicuè agnoscit, deserturus ipsos quoque *Philosophos* siquid durius, hæc in causa, sensissent. Temperat, inquam, à loquendi formulis, præcipuè *Classium* quartæ & quintæ quæ omnium durissimæ sunt. Vel siquando usus

videri possit, eam tamen expositionis temperiem apposuit, ut nihil impium significare posse videatur. Ita ubi

ex *Epidieto* illud retulisset,

(l) de *Obstin.* c. (l) licere nobis *ἀντὶ τοῦ*
xii. p. 152.

ἀντὶ τοῦ *ἡθρομῆτος* *παύσαι*, ὅτι ὁ
καὶ *ἀπὸ* *κατανίας* *βυλινδαι*, geminum facit
cum illo *Apostoli* loco, quo *ἑῶν* *κατανί*
φύσας vocamur, ut innueret, quā lo-
cum *Apostoli* molliunt Interpretatione
Expositores, eādem quoque molliendum
esse *Epidietum* Quando etiam

(m) *Epilog.* de alibi (m) apud illum *Be-*
Obstin. p. 363. *tius* *beatos* *Deos* vocaverat, ita

id exponit ibidem idem *Be-*
tius, ut per participationem id fuisse ve-
rum intellexerit. Quis autem Scripto-
rum vel cautissimorum *Hyperbolas* eti-
am duriores metuit, veniā prafatā, vel
alio aliquo istiusmodi prae-textu, emolli-
tas? Fateor eum primarum *Classium*
phrases aliquando probare; ita tamen
ut aliquo ex praedictis sensibus expo-
nendas esse pateat ex contextu. Quam
bene sentiat etiam de *Gratie* necessitate,
patet ex ejus de humana fragilitate

(n) De *Obstin.* & periculorum difficultate
c. xiv. p. 228, &c. (n) querelis; patet ex
(o) De *Obstin.* c. ejus de *Precum* (o) necessitate
xx. p. 327. 328. & sententiā satis *Orthodoxā*;
Tract. de *Precib.* patet
MS.

patet denique ex totius Operis serie, quâ a Deo solo pendendum, in eo spem nostram totam unicè collocandam esse docet. Neque solenni illi Stoicorum equivocationi obnoxia est hujusmodi ejus argumentatio, cûm ille de Deo externo Optimo Maximoque semper fere loquatur, Animam autem humanam eo nomine rariùs insigniat. Deniq; quam ille neutiquam Philosophis nimium tribuerit, nedum ut ab iis à veritate vel *latum unguem* detorquendus esset; liquet ex *Nierembergii* verbis ab Authore nostro hûc traductis

(p) probatisque, quæ consulat velim, sicui, quæ hactenus disputavimus, minùs satisfecerint. Respondemus ergo Secundo, *credibile non esse quòd per istiusmodi Testimonia Stoici Divina Gratia necessitatem negare voluerint*: Primò enim,

Testimoniorum horum vel durissima non superant aliorum Philosophorum dicta, quos constat fuisse Gratia vel amicos, vel neglectæ saltem non fuisse damnatos. Talem probavimus fuisse ipsum Platonem, qui Latine

apud Cicronem (q) versus ita loquitur. Cui viro ex seipso apta sunt omnia, quæ ad beatè vivendum ferunt, nec suspensa alio-

(p) De Obstinat. c. xvi. p. 345.

(q) L. v. Tuscul. Quæst. ex Platonis Epitaph.

rum

rum aut bono casu aut contrario pendere
ex alterius, & eventis errare cogitari.
huic optimè vivendi ratio comparata est.
Cujus rationem, paucis interpositis,
hanc adjungit: quòd semper in seipso
spem omnem reponet suam. Omnino hæc
sunt ad sententiam Classii primæ
secundæ; unde etiam liquet opponi
hanc *αὐτάρκεια* & spem suam rebus exter-
nis, non Deo: ut nempe ad Fælicitatem
rebus externis non indigeat, nec fidere
necesse habeat; quæ quis damnare au-
debit? Eodemque spectant etiam illa

(r) Ep. ad
Fam. L. v.
Ep. 13.

(r) Ciceronis Academici, qui laudem
sapientiæ statuit esse maximam, non ali-
unde pendere, nec extrinsecus aut bene aut
malè vivendi suspensas habere rationes. Ad
quartæ etiam Classis mentem omnium
durissimæ, ita canentem habemus (s)
Ep. 18. Horatium:

Hæc satis est orare Jovem, qui donat &
aufert,
Det vitam, det opes, æquum mihi animum
ipse parabo.

(t) L. iii.
de Natur.
Deor.

Immo Cotta Academicus apud (t) Ci-
ceronem, adversus Stoicam de Divina
Providentia sententiam disputans, ait:
judicium hoc omnium mortalium esse, For-
tunam à Deo petendam, à seipso su-
men-

quantum intervallo à se disjungitur, ut si
superius dictum inirepers possit obli-
vio, verum etiam in una eademque
tinnis serie, una eademque Parado-
xi, quicquid urgeat in adversum
patrem Plutarcho, in tantum
reducitur ad Trinitas, usque Græci,
nulli certe modo Terribili se-
sequitur Tertio, ut veram
sententiam assequatur, quæ nisi
non potuit, alterorum Testimoniorum
sensum, aliteris accommodandum esse.
Quamquam tamen con-
tradictorie loqui
poterint, at sensisse contra-
dictum. Quod si de ego, in la-
tente ratio, quæ Testimoniorum
negantia, si eadem, licet
Testimoniorum eadem
viciis. Quod si tamen
Græci asserunt quæ
magis ex professo, cum
quæ ad primam suam
moci ipsi sententiam
locis aliis pariter
probatum videtur. Atque
suppositis, sequitur
culas adhuc reliqua
positiones nostras
et hinc fit, eam
non ex sententia
rentiam; qualis, si
tem

De (4)
1019

Ep. 12

Ep. 12

Ep. 12

omnibus

et

tem

tem Authorum minus cautam potius,
 quam minus sanam, argueret. Unde
 sequetur Præb, alios quoque ita loqui
 posse, qui tamen Gratiæ minimè detra-
 huncupiant; neque proinde pueri re-
 prehendi posse. Authorem nostrum si re-
 xerit huiusmodi loquendi formis, plus
 fuisset. Secundò, ne ipsi quidem Au-
 thoribus imputandas esse eiusmodi se-
 quela, quæ vel non sequerentur, huius-
 modi, ex eorum saltem sententiis, ne-
 quaquam sequi viderentur; præsertim
 Authoribus ita dispositis, ut anteceden-
 tis potius negaturæ essent quàm ut se-
 quela, propugnarent, à quem Authoris
 nostri, perit enim sententiam, Christi-
 norum, sicuti, si minus Stoicorum, ani-
 mam fuisse, nulli dubitamus. Verum
 hæc posteriora non ideo asserimus,
 quæ potarentur, revera sequi, ex eorum
 vel difficillimis in contrarium prolatis
 Testimoniis, Gratiæ necessariæ negatio-
 nem, sed potius ut abundantius, ne
 quidquam sint gravissimis capis negasse
 videremur. Primum expeditur. Primum
 totum sapientem faciant Deo parentem
 facit, non negare illos in adquirenda
 sapientia Auxilii Divini necessarium
 sed tantum sapientia iam ad illam
 adque ipsa perfectæ, adquirent non nisi
 ab illis ex eorum principis, per se.

S E C T. LIX.

A Tque ex hisce pramissis patet ad
 priores quatuor Testimoniorum
 classes Responsio. Superest dumtaxat
 jam ut ad postremam Respondendum
 Potestque hæc Classis dupliciter con-
 siderari; vel quatenus hæc *Supremæ*
 asserta cum *Deo pariter* arguere videri
 possit ejusdem *omnimodam perfectissimam*
 & sic attinebit ad Secundum hujus Ac-
 cusationis caput statim tractandum; vel
 quatenus inde sequi etiam videri po-
 illa *Sapientis cum Divini independentia*
 & sic ad eam impresentiarum Respon-
 suri sumus. Missi ergo aliquantisper
 Sermonis de *paritate cum Deo* quæ-
 de qua etiam sub proximo capite prin-
 cipue differemus; quod jam aggredi-
 mur illud est, ut ostendamus inde non
 sequi illam *Auxilii Divini negationem*,
 quod, quam fieri poterit, paucissimis
 expedire conabimur. Primum ergo quod
 solum Sapientem faciant Deo parem;
 patet, non negare illos in acquirenda
 Sapientia Auxilii Divini necessitatem;
 sed dumtaxat Sapientia jam acquisita,
 eaque ipsa perfecta; siquidem non nisi
Sapienter, ex eorum principiis, perfecti;

conveniunt hac elogia. Unde sequitur.
 Secundo, ex eorum sensu, qui reperiunt
 negant in hac vita Sapientem, nec unum
 esse pro hac saltem vita cui *Auxilium*
Divinum possit esse, nec necessariam
 proindeque qui *Gratia Divina* neciv
 quibus indigent, *Idem* esse, posita quanta
Exemplum Sapientis. Verum Tertiò
 ne id quidem ipsum sequitur, si *Sapien-*
tem illum vel *Idealem* non indigere
Auxilio Divino: si *sensu* *divino* vel
Sapientia evadat, si *petram* in *sensu*
composita, vel *Sapientiam* suam *jam* ad
quisitam conservet, si quidem *Sapien-*
tem qualem, ex *sensu* *Socratico*, ne-
 cessario vel constituit, vel consequitur,
Auxilium Divinum. *Composita* quidem,
 quia non *probant* *Sapientem* suum con-
 stitui nisi per *bonam mentem* penitus por-
 gitur, eam autem ipsam tum eandem
 esse quæ *Christianis Spiritu Sancto* voc-
 atur, tum *Dei donum* esse, iam proba-
 tum est. Consequitur etiam, quia
 Deo omnes ad *Auxilium* *Sapientis*
 promptos esse arbitrati sunt, juxta (x)
Juvenalis illud: *Nullum enim abest si sapientia*
Nullum enim abest si sapientia
Quæ Prudentiam hic, ubi estam Pythagoræ
et, ubi estam, appellat quæ Sit et Sapi-

(x) Sa-
tyr. x.

entiam vocaverunt. Atque hinc Quod, facili negotio patebit, quod ipse
 hujus Classis Testimonia in bonum sen-
 sum exponi possint. Cui enim scilicet
 ex eorum principibus, omnes sunt
 volitiones. Rationi accuratissime con-
 former; cum, qui id præstiterit, De-
 non inferiori duntaxat, viz. Mentis
 rationem exteriori; Optimo Maximoque
 per omnia obsequatur, suamque volun-
 tatem Divinam præbeat per omnia con-
 formem; omni, qui voluntatem ita con-
 formem habet, eorundem bonorum ob-
 jectivorum consecutione beatus sit qui
 ipse Deus, sequetur pari quod certit-
 tudine beatum fore quia Deus ipse be-
 tus erit: tum quia res in sua potestate
 sitas optando, pari certitudine optari
 poterit quia ipse Deus (voluit enim
 Deus ut quæ in eius potestate posuisset
 pro libitu suo certo consequatur) tum
 etiam quia res exteriores neque certo
 consequitur, licet extra propriam suam
 potentiam collocatas; neque enim quic-
 quam huiusmodi optat nisi quatenus
 est recte Rationi Divineque voluntati
 conformis, neque potest tale quid ei
 Deo negari, qui pari necessitate consti-
 tutus est, non ad suam voluntatem solam,
 verum etiam rectam Rationem, obse-
 quandam; neque enim summa bona

et negare quæ reverè bona sunt; neque
 nisi bene esse possunt quæ sunt. Rationi
 conformia. Porro ex harum voluntatum
 humanarum Divinarumque omnimoda
 conformitate sequetur amicitia quæ-
 dam, quæ, teste Seneca, pariter vel inve-
 nit vel facit. Unde etiam ulterius li-
 quet, quomodo Sapiens Deorum socius
 vocari possit potius quàm supplex. Sup-
 plicem enim propriè sic dicti est rogare
 per modum metuentis de rogatio impe-
 trando; unde etiam servi hostesque sub
 jugum missi supplices dicuntur. Amici
 autem sociique, est rogare audacter, de
 successu nihil dubitantes. Quod autem
 hanc vocem Deorum socii perfecti etiam
 Christiani consequantur, patet ex illis
 eorum cognominibus quæ nec in Sacris
 Literis inusitata sunt. Inde scilicet di-
 cuntur non servi sed amici Christi atque
 Fratres, hæredes Dei & coheredes Christi,
 eiusdemque in regno sui socii. Inde
 ad patris & filii, iurisque etiam com-
 muni usum admittuntur, ut promissis
 hi factis præstata conditione, vindicare
 possint. Inde denique verè iubentur,
 nihil dubitantes. Hæc omnia, sicut pa-
 ritatem aliqualem diminuatam arguunt,
 ita solis duntaxat piis Christianis, re-
 vera competunt. Cæteris meticulousum
 illud supplicandi officium incumbit, cum

etiam saepe petant, non impetramus. Quia si de peccatis, iuxta illud Sanctissimae Apostoli effatum S. Jacob. iv. 6. qui se ab hominibus superbiunt, easmet ipsas

superbia superbia superbia superbia superbia
S. E. C. T. L. X. superbia

SUPERBIA est ergo ultimum, et tandem ad postremum postremum

huius accusationis caput de peccatis felicitate huius vite. (quam commendam) Stoici concessisse, forte etiam postulasse, autemavit Hieronymus

progreddiamur. Ut autem hanc disputatam pedibus attingamus, tria sunt probanda. Primo, cum fuisse revent

Stoicorum sententiam. Secundo, cum Stoici hac etiam in causa fecisse nostrum Aristotelis. Tercio, hanc utique

communem sententiam apud veteres haereticos infamiter laborasse. Primo, ergo, Stoici admisisse, et tunc gradum

omniadam, huius vite per se dicunt, et triplici Testimoniorum classe videtur esse credibile. Primo, ex his quae de

antiquis Stoicis loquuntur, quibus in

(,) Ad Crispin. exponitur fly. Hieronymus adref. Pelagius quos illi in sententia pulcrant, et antiquis antiquis antiquis illis perturbationis vitio moderari, et per se fieri, vel Deum, secundum, ex eorum dogmate

ma

mate de ἀναμάρτια, quam ita expone-
re videtur (α) Seneca, non ut pec- (γ) Epi-
candi nullam duntaxat necessitatem 120.

habeat, verum ut peccare ne possit qui-
dem: Tertiò denique, ex dogmate
illo de paritate cum Deo; unde Sapi-
entem suum putant Deo, nec

(α) virtute, nec Felicitate,
cedere. Secundò, etiam Au-

thorem nostrum hic Stoicos
imitatum esse, patere videtur
tum ex hujus Operis (β)

Præfat. ubi dicit se eam suspi-
cere bonitatem, qua nullis om-

nino vitiorum sordibus inquinatur; tum
etiam ex Cap. viii. ubi hanc ipsam per-

fectionem, non contra Calvinistas solos,
verum ipsum etiam Episcopium, ex pro-

fesso propugnat. Tertiò, deniq; hanc
utrisq; communem de perfectione sen-

tentiam ab Ecclesia damnatam fuisse
probare conatur Hieronymus variorum

hereticorum ab Ecclesia damnatorum
exemplis in medium prolatis. Primò

& præcipuè, Pelagianorum: Secundò,
Origenianorum, sub quorum nomine
complector ipsum etiam Rufinum, Eva-

grium Ponticum, Orem, Isidorum, cæte-
ramque illam nominum turban; quam
partim recensuit, partim recensere tædedit
Hieronymum: Tertiò, Manichæorum:

(α) Ἀπὸ τῆς ἑξ
ἐμπύκτου καὶ δια-
κριτοῦ Chrysipp. ap-
ud Plutarch. de
Comm. not. adv.

Stoic.

(β) P. 8.

h h

Quartò,

Quartò, *Priscillianistarum* partis *Moni-*
chæorum : Quintò, *Jovinianistarum* ;
 Sexto, *Hæreticorum Syrorum*. His om-
 nibus ut perspicuè Respondeamus ;

SECT. LXI.

A Nimadvertendum est, non omnem
 hujus vitæ perfectionem damnatam
 fuisse à Catholicis. Cùm enim ipsa Sa-
 cra *Litera* perfectionis sæpe memine-
 rint, necesse erat aliqualem admittere,
 ut haberent quod reponerent opponen-
 tibus ea loca *Pelagianis*. Admiserunt
 ergo *Catholici* ; Primò, perfectionem
 1. coram hominibus, talem nimirum in qua
 homines nullum nævum reperire pos-
 sent ; Secundò, perfectionem partium,
 2. quâ nempe quidam nullum veri *Christi-*
ani negligunt officium, licet illud non
 semper eâ animi intensione præstent
 quâ fuisset jure præstandum ; Tertio,
 3. perfectionem intentionis, eamque du-
 plicem : Primò, respectu ipsius intenti-
 onis, quâ nimirum quis ex animo se Deo
 dicat, soliusque Dei vero amore, nulli
 admixtâ hypocrisis, suum præstare cupit
 officium ; Secundò, ex parte objecti,
 quâ quis omnia mandata Divina, nulli
 intentâ exceptione, siue quoad extensio-
 nem, siue quoad intensiorem, obedientiam,
 conatur observare : siue quoad præcepta,
 siue

five quoad consilia. Quartò, docent 4.
Pontificii, nec est in aliquo legitimo
Concilio Canonicè damnatum, etiam
 eorum qui *Pelagianos* damnarunt; posse
 aliquem esse in statu perfectionis, quo
 non cupiat duntaxat, verumetiam ten-
 det ad perfectionem, ea nimirum exerci-
 tia observando, quibus semper proficiat
 in *Consiliorum* pariter ac *Præceptorum*
Divinorum observatione, ut tandem non
 à mortalium reatu duntaxat, verumeti-
 am *venialium*, purgentur. Immo in
Mystica eorum *Theologia* sæpe promitti-
 tur hujusmodi perfectio; unde etiam
Monachos invenimus huic dogmati de
 perfectione hujus vitæ per omne ævum
 maximè propitios; quales illi fuerunt
 quos recensuit *Hieronymus* ex *Palladii*
Historiâ Lausiaca; alique apud (c.)
Anastasium Sinaitam; Quintò, etiam (c.) Osm
Quæst 2.
Reformati omnes triplicem illam per-
 fectionem agnoscunt, cujus meminit
Vossius: Primò, *Inchoatam*, nempe præ-
 sentis vitæ integritatem eam quæ in
 nullo certo gradu consistat, quin sem-
 per magis magisque creseat propius-
 que accedat ad *veram perfectionem*; Se-
 cundò, *comparatam*, talem nimirum quæ
 licet ad ipsam normam collata per-
 fectio non sit, habito tamen, vul-
 gariorum exemplorum respectu per-
 fectio

fectio censenda sit ; Tertio, *evangelicam* eamque vel *omnimodam*, *Christi*, quam per *Evangelii Gratiam* nobis imputatur ; vel *inherentem*, ex se imperfectam , que tamen per eandem *Evangelii indulgentiam* pro perfecta habetur. Denique ipse quoque *S. Augustinus*, summus *Ecclesie* contra *Pelagianos* *impugnator*, cuiusque hanc in causa plurimum tribuerunt *Doctores Catholici*, perfectionem huius vitæ saltem *possibilem* agnovit, licet, unico excepto *Christo*, nullum huiusmodi extare crederet exemplum ;

(d) Apud *S. Aug.* quam etiam *Concilia* tum (d)
de Gest. *Palaſtin.* *Palaſtinum*, tum (e) *Ara-*
c. 6. 10. *sianum* comprobârunt. Unde

(e) Canon. ult. etiam reliqui *Patres*, qui et

privato quidem sensu suo (quo cuius abundare licuit in causis ab *Ecclesia* minimè definitis) sententiam hanc improbarunt quidem, neutiquam tamen ausi sunt damnare velut *hereticam*. Et

sane puto de ipsius perfectionis præcisè sumptæ veritate *Pelagii* sua tandem modestè explicantis cum *Augustino*, vel propterea nullam, vel admodum exigui

momenti fuisse controversiam : cum enim ipse de *possibilitate* potius quàm de *actuali* perfectionis existentia (f) Questionem institui maluit ; tunc etiam illam ipsam, quam *possibilem* agnovit, perfectionem

(f) *Voss.*
Hist. Pel-
lag. L. v.
Part. i.
Theſ. 4:
p. 483.

secti
abſo
Gra
adi
line
da,
quo
pos
pos
ge
adi
ser
ne
pri
ne
pe
pe
la
Sp
u
q
e
n
c
f

sectionem non tamen fecit ad salutem
absolutè necessariam; tñm enim eum
Gratia Divina sensum tandem
 admisit, quo peccata (g) de- (g) Voss Hist. Pel.
 linquentibus essent indulgen- L. iii. Part. ii. Thef.
 da, quæ frustra esset nisi ipsi ii.
 quoque delinquentes salutem consequi
 possent; tum etiam quando de posse
 potius quàm de esse perfectionis disputa-
 remaluit, plane innuit, vel nullos, vel
admodum paucos, esse quos perfectos cen-
seret, cùm tamen cæteris salutem non
negaverit. Non hic disputo quàm hæc
 principiis suis conformiter asseruerit, ut
 nempe dubitaret de *actuali* quorundam
 perfectione (cùm tamen *Scripturæ* ad
 perfectionem comprobendam ab eo al-
 latæ exempla proferant eorum quos
Spiritus sanctus perfectos appellat) vel
 ut quamplurimos sine *mandatorum* (ex
 quorum sensu perfectionem ille putavit
 esse necessariam) *prestatione* salvari ta-
 men arbitratus sit; mihi sufficit abundè
 quòd saltem asseruerit. Qualis etiam
 fuerit illa perfectio, quam, ad summum,
 possibilem duntaxat arbitratus
 est Pelagius, inde liquet (h) (h) Voss. L. v:
 quòd peccata Ignorantiae pec- Hist. Pel. L. i. Thef.
 cata esse negaverit, nec perfe- iii.
 ctioni suæ præjudicare debere conten-
 derit. At multi etiam *Catholici* hodiè-

que putant perfectionem eam, quæ solâ Ignorantia vel Inadvertentia maculis inquinatur, esse possibilem saltem, immo ferè semper in salvandis plerisque æqualem. Advertenter autem dixi, Pelagii de perfectione præcisè sumptâ sententiam non fuisse damnatam hæreses à Catholicis: neque enim nego quin consequenter damnata fuerit; quatenus nimirum ex hac perfectione ita intellecti consequi voluit alia sua de Peccato Originali & Liberi Arbitrii vi naturali damnata dogmata: unde duo tantum damnari consequitur: Primò, quòd hanc perfectionem esse possibilem contenderit sine eo Auxilio Divino quam Catholici Gratiâ appellârunt; Secundò, quòd non pro certo quodam tempore duntaxat, verumetiam pro tota vita, ne primis quidem annis exceptis, eam perfectionem admittere deberet, ut Peccatum Originale excluderet. Quanquam autem nulla Perfectio, nisi ex ambobus hisce conflata, ad Pelagianorum institutas consequentias suffecerit, quòd tamen in posteriore saltem conditione defecerint, præter ea quæ jam diximus, inde præterea liquet quòd iisdem omnino defectibus obnoxium esse suum perfectum arbitrati sunt Pelagiani, quibus virum bonum suum Catholici; nempe motibus Concupiscen-

tia & Ignorantie. Utrobique ergo concordatum erat reperiri posse virum talem solis *Concupiscentie* stimulis & Ignorantiis obnoxium. Quæstio verò erat, An talis meruisset perfectus censendus esset? cui Affirmativè Respondendum erat ab iis qui *Concupiscentie* motus & Ignorantias peccata neutiquam esse contenderent; contrà Negativè ab iis quibus vicio laborare viderentur. Quòd autem hanc de *Perfectione possibili* Quæstionem non sui causâ aggressus fuerit Pelagius, sed potius ad *Liberi Arbitrii* vires deprædicandas ex eorum exemplis quos Scriptura perfectos appellat, patebit legenti (i) (i) Tom. iv. O. Epistolam ejus ad Demetriadem, ubi eam eventilat ex professo. Quòdque has malignas perfectionis consequentias, potius quàm ipsam, damnarint Catholici Episcopi, patebit itidem *Canones*, sive *Carthaginenses*, sive *Milevitani*, quibus hæc de causa decretum est, candidè perpendenti. Atque hinc patet ne Pelagianam quidem de *Perfectione* sententiam fuisse hereticam, nec hereticarum consequentiarum reverà ream, quas inde deducere conati sunt ipsi Pelagiani; proindeque ne ita quidem hereticam futuram Stoicorum sententiam si cùm Pelagianis reverà sensissent.

sent. Quàm autem alieni fuerint tum Stoici, tum *Autor* Noster, à capitibus damnatis modò memoratis, partim ex dictis constat, partim ex dicendis uberius constabit.

SECT. LXII.

Quod ergo ad Stoicos attinet, quàm iniquum erga eos se censorem præbuerit *Hieronymus*, ante nos notavit ipse (k) *Erasmus*, qui in illa ejus verba: Hoc est enim hominem ex homine tollere, &c. ita commentatur: Demiror (inquit) cur *Hieronymus* tam iniquus sit huic Stoicorum Paradoxo, quo nihil possit Christianius, si quis rectè interpretetur. Etenim si non assequaris, est tamen aliquid ad id quod est optimum niti. Deinde Christianum esse est ex homine in Deum transfigurari quoad licet; nec hoc est Superbia, sed Pietatis. Deus autem nullis movetur affectibus. Nec immerito *Hieronymus* Stoicorum notat perperam intellectorem. Primò, enim ipsi Stoici hanc ἀνδρῶν & ἀνθρωπίνων & διὰ τὴν φύσιν soli Sapienti suo tribuunt, de eo enim solo intelligenda sunt eorum Paradoxa. Dari autem in rerum naturâ Sapientiam suam

(k) Schol. in Ep.
ad Ctesiph. advers.
Pelag.

re, &c. ita commentatur: Demiror (inquit) cur *Hieronymus* tam iniquus sit huic Stoicorum Paradoxo, quo nihil possit Christianius, si quis rectè interpretetur. Etenim si non assequaris, est tamen aliquid ad id quod est optimum niti. Deinde Christianum esse est ex homine in Deum transfigurari quoad licet; nec hoc est Superbia, sed Pietatis. Deus autem nullis movetur affectibus. Nec immerito *Hieronymus* Stoicorum notat perperam intellectorem. Primò, enim ipsi Stoici hanc ἀνδρῶν & ἀνθρωπίνων & διὰ τὴν φύσιν soli Sapienti suo tribuunt, de eo enim solo intelligenda sunt eorum Paradoxa. Dari autem in rerum naturâ Sapientiam suam

suam propriè sic dictam, omnibusque
 numeris suis absolutum ne ipsi quidem
 asseruerint. Negant certè ex
 eorum sententia (11) com-
 plures Patres eundem Seneca-
 rum (12) nonnumquam in ea
 sententia esse videli, quod
 exciderint aliquando *Sapientia*
sua nonnulla, rari fieret, ex-
empla, & saltem animo quocum-
que in se habere fortasse duntaxat, asseruit.
Et Catonem quod ariner, fieri nequit ut
primæ notæ Sapientes intellexerit,
quando dicit se vereri ne supra Stoi-
corum exemplum fuerit, nequit enim in-
telligi quis supra Sapientem omnimodè
perfectum. Denique nec ipse Seneca, si-
bi facis hæc in causa constat. Immo prop-
ter contraria videntur illa quæ habet
de Vit. Beat. c. 20. ubi de sublimi illo
Sapientis Exemplo loquens quod sita
si quisque imitandum proposuissent Plin-
iosophi, ita inquit: Generosa res est, respicere

(11) Cicero in *Lal.*
 & *Academ. iv. Plu-*
 tarch. *Stic. Contra-*
 dictæ *Status Empi-*
 ricus in i advers.
 Mathematic. p. 218.
 L. viii p. 322 *Quin-*
 tilian. L. xii. Inst.
 (12) Ep. 42 & In
 Sapphura cod. anjor.

non ad suas, sed ad naturæ suæ virtutem
nari alta; tentare: & mente maiora con-
cipere, quàm etiam ingenti animo adan-
tis effici possint. Hic certè ne possibiles
quidem esse hanc perfectionem inueni-
videtur, quod certè minus est quàm
quod Orthodoxos Ecclesiæ Patres pro-
pugnasse jam ostendimus. Quod si
Stoicorum principiis, soli Sapienti con-
ueniat hæc perfectio, nec is, ex eorun-
dem sententiâ, pro hac saltem vitâ ubi
reperitur; sequetur etiam nec dari in
hac vitâ perfectum, contrâ quàm voluit
Hieronymus. Viris autem reverâ perfectis,
(quales sunt, ex Christianorum senten-
tiâ, soli Beati; ex Stoicorum, Idæ po-
tius illa quàm Exemplum Sapientis. Re-
verâ etiam competere hanc omnimodam
perfectiōem, utique etiam & diuini spiritus

(n) Ep. ad Cte-
siph. ubi supra.

Sensitque hæc ipse Hierony-
mus (n) pro Pelagianis, pe-
riter ac Stoicis, dici posse: si
non eos dicere qui sint, vel fue-
rint, sed qui esse possint; ubi eandem
Apologiam Stoicis competere, ibidem
notat etiam Erasmus. Quæ ergo con-
trâ disputat ea jam ostendimus dispu-
tasse ex privato sensu suo, non ex de-
creto Ecclesiæ Catholice. Eademque
planè est Authoris nostri sententia, quam

An-

Augustini fuisse jam vidimus:

(o) Esse quidem possibile
huius vitæ perfectionem, licet
eius nullum, unico excepto Chri-
sto, reperiatur exemplum. Loca

(o) Præf. p. 7, 9.
C. viii. p. 80. C. xxi.
p. 352, 253, 354;
355, 356.

jam indicamus tantummodo, quia pro-
peramus. Secundò, etiam eo sensu quo
Sapientem dari putant, nempe secunda-
rò ita dictum, & inferioris subsellii, ita
sententiam suam explicant, ut perfectio-
nem illam Sapientiæ sui non faciant om-
nimodam: Primò enim, non

putant esse (p) naturalem
totius vitæ (qualem diximus
exclusisse Gratiæ necessitatem

(p) Sænic. Ep.
91. sub fin.

& Peccatum Originale) sed adventitiam,
& acquiri gradatim, & diutino exercitio-
rum usu. Secundò, eam ipsam, quam
agnoscunt, Perfectionem posse tamen in
melius proficere contendunt

tum (q) Stoici, tum (r)
Auctor Noster. Immo Ter-
tiò, multum abest (inquit de
secundæ huius notæ Sapiente

(q) Apud Lips.
Manuduct. L. ii. Diss.
ix.
(r) De Obsin.
c. viii. p. 55, 56.

Seneca) ab eo quod proficitur;
& si sciret quid esset vir bonus, nondum se
esse crederet; fortasse etiam fieri posse de-
speraret. Verùm singula Stoicorum hæc
traducta dogmata sigillatim examine-
mus: Primò, ergo de *virtute* duo Re-

spondemus: Primò, eam non ita à Stoicis intellectam esse quemadmodum intellexit Hieronymus. Secundò, quod sensu ab iis intellecta est, solis Sapientiam attributam esse de facto; cæteris, officio diintaxat. Quod non ita intellectum fuerit à Stoicis eorum Sententia quomodo eam intellexit Hieronymus, provocare possemus. Primò, ad Authores, quæ Stoici, quæ Academicis (quorum supra Sect. 38. meminimus) qui nullam Stoicorum ab Academicis veram discrepantiam agnoverunt; immo nec à Peripateticis in hac ipsa causa de passionibus penitus eradicandis, indicârunt etiam Authores Christiani gravissimi.

(s) L. ix. de Civ.

Dei. c. 4. & 5.

(t) Prim. Secund.

Q. xlv. Art. 2.

(s) Augustinus & (t) Aquinas; Academicos enim cum Peripateticis consentisse, & Peripateticos affectus, non plane

in illis, sed medicos, in Sapiente suo permisisse, vulgò nota sunt atque concessa.

Immo Peripateticos censurâ suâ perstringere ne ipse quidem hâc in causa ausus est Hieronymus, (u) quin comprobasse potius visus est veluti Stoicis adversos. Secundò, ad rem ipsam: Primò enim, verum non est Stoicos prorsus insensatum, veluti Saxum, fecisse Sapientem suum, quod tamen suspicatus videtur Hieronymus.

(u) Ubi
supra.

nymus

nymus. Immo contrarium docet eo-
 rum nomine Seneca, & ~~inde~~ Stoicam,
 ab ~~et~~ Siliis, hoc nomine, (x) (x) Ep^l
 distinguit; quod Stoicus Sapiens vincit 9.
 quidem incommodum omne, sed sentit :
 illius, ne sentit quidem. Quam senten-
 tiam à Cicerone etiam Pyrrhoni attribu-
 tam esse constat ex Academiæ. IV. Ergo
 ab extrinseco pati potest Stoicus Sapiens,
 quo nomine eum à Deo distinguere po-
 tuit Hieronymus, & à Saxo : à Deo quem
 non attingunt mala; à Saxo verò, quod
 nullo mali sensu afficitur. Concedunt
 ulterius secundò, in suo quoque Sapiente
 reperiri o^gna, illi, de quo diximus, ma-
 larum sensus, respondentes; quæ eadem
 omnino sunt, quas Propassiones appellant
 Scholastici, & in Christo etiam agnos-
 cunt. Ergo illud solum à Sapiente suo
 alienum, esse contendunt ut visis illis,
 sive etiam affectibus ea consequentibus,
 obsequatur. Verùm Tertio, ne hoc
 ipsum quidem adeo severè pro hujus
 saltem vitæ statu exigunt, ut nihil hu-
 manis affectibus indulgeant, nec ut
 omnem prorsus Rationis ~~consequenter~~
 excludant, præsertim iis in causis,
 quibus, ex vulgi sententia, licet er-
 roneâ, frana erant affectibus, etiam
 ex virtutis normâ, laxanda, qualis
 ii 3 ~~alibi~~ erat

(x) Sic etiam Ep.
 126. Inhumanitas
 (inquit) est ista,
 non virtus, funera
 suorum hisdem ocu-
 lis, quibus ipsos vi-
 dere, &c.

erat Luctus Amicorum do-
 functorum. (y) Ubique vi-
 deri hoc potest in Seneca
 Consolationibus, ut Luctum
 frangatur temperetque po-
 tis quàm prorsus abscondi.
 Quanquam ergo omnes hos
 ce affectus tandem penitus er-
 dicandos esse docerent Stoici, non primo
 tamen impetu, sed diutino usu exercitioque,
 eò contendendum esse censuerunt, quod
 nemo vel sanctissimis Christianorum
 negaverit. Quod ergo Stoici Sapientem
 suum cavere voluerunt, erat, ut vide-
 tur, *οὐκ ἐκ δυνάμει* illa, non quâ permi-
 teretur affectibus nonnunquam venia,
 sed quâ prorsus probarentur, ut nempe
 ipsa Ratio & Voluntas ad similes affectus
 etiam consultò & maturo cum iudicio
 abriperentur, quæ est *ἡ ἰσχυρὴ ἐκείνη*
 ab illis, uti infra videbimus, toties pro-
 hibita. Hanc autem *οὐκ ἐκ δυνάμει* hoc
 modo intellectam in nostra potestate
 tam, adeoque vitiosam, esse quemvis po-
 to facile concessurum. Aliter sanè quod
 hos affectus permiserint in inferiori ap-
 petitu sese continentes; siue nostri gra-
 tia, ut affectus leni regimine molliamus,
 & tandem morigeros reddamus; vel ut
 sensibilibus eorum iudiciis aliquantul-
 per indulgendo, eorum vim eo strata-
 gemate

gemate enervemus (siquidem experi-
mur eorum vires, laxatis habentis, pro-
prio impetu paulatim imminui) siue
aliorum, ut intelligant similem in nobis
esse *Sensibilem affectum* quem illis vel
maximè, vel solum, arridere videmus;
non ex dictis tantummodo patet; ve-
rumetiam amplius patebit ex statim
dicendis de *Simulatione Doloris*. Hisce
autem non obstantibus, crediderunt
non sequi *Superioris Animæ partem*, nec
proinde eam necessario mor-
vendam esse istiusmodi *sensibilibus affe-
ctibus*; viz. non necessario consequi ut
qualia videntur objecta *imaginationi*
nostre, primo *extrinseci objecti* impetu
perculsæ, talia iudicentur à *Ratione*; unde
sequitur alio modo *Appetitum Ra-
tionalem*, alio *Sensitivum*, affici posse ab
eodem objecto. Quòd autem hos *Aff-
ectus* eo solo nomine prorsus eradican-
dos crediderint, quatenus locum in
Ratione haberent, non quatenus in *infe-
riori Animæ parte*; inde patet, quòd
passiones has extirpandas omnes defini-
niverint per ordinem ad *Ra-* (1) Vid hzc om-
tionem, ut nempe (2) omnis nia probata apud
passio sit *rei*, quam soli eti- *Lips. Manud. ad*
am Rationi assignarunt; quòd *Stoic. Philo.soph. L.*
passiones nullas *naturales*, sed *iii, Diss vii, & Sal-*
duntaxat sponte susceptas, ag- *mæst. in Epictet. &*
no- *Simple.*

noscerent, quod sanè de motibus *Appetitibus* Sensitivi dici non potuit; quod nec diversam illis à *Ratione* sedem addixerint, immo in *hypothalamo* collocarint, quod proinde in aliis *brutis animalibus* veras *passiones* negaverint, immo similes esse duntaxat, quas experiri, esse docuerint. At *passiones Animarum rationalium* dominantes ipsam quoque *Peripateticorum mediocritatem* excesserunt, ideòque ex eorum quoque sensu male erant, & consequenter extirpandæ; unde sequitur *Peripateticum* etiam *Sapientem à Hieronymo* probatum, hoc sensu, non esse *passionibus obnoxium*. Secundò, etiam *hanc omnimodam apathiam*, ex eorum sensu, soli *Sapienti competere*, indeli-quet, quod hosce solos *affectus* esse putarent qui nos à *Rationis* præscriptis discernerent; qui ergo ab eorum impetu liber esset, is soli *Rationi* obsequeretur per omnia. Talis autem, ex eorum sententiâ, nemo est præter *Sapientem*.

SECT. LXIII.

SECUNDUM, de *apatia* ista dogma tribus modis intelligi potest: Primo, pro *impeccantia*, quemadmodum red-
ditur

ditur ea vox ab Hieronymo, i.e. pro immunitate ab actuali peccato: Secundò, pro posse non peccare; Tertio, pro non posse peccare. Multum autem interest inter hosce sensus, & pro eorundem diversitate diversimodè statuendum erit. Sensibus enim primo & tertio solum prima nota Sapientem (qualem non dari ex eorum principiis jam vidimus) docuerunt ἀναμάρτων esse sive ἀναμάρτων, unde restat ut secundum solum Sapientem, qualis datur, competere crediderint; quam Authoris etiam nostri sententiam esse fatemur, sed eam S. Augustini & Conciliorum Palastini & Arausicani suffragiis ita munitam, uti jam ostendimus, ut nullam omninò censuram duriorē nectuat. Quòd primo & tertio sensibus neminem esse concesserit ἀναμάρτων, ex (a) disertissimis Epicteti verbis constat: (a) Apud Arrian. L. iv, c. 12.

Τὶ εἶ (inquit) δυνάτην ἄνα-
 Μ' ΑΡΤΗΤΟΝ ἢ δὴ ἴη; Ἄ ΜΗ' ΧΑ-
 ΝΟΝ ἂν καὶ τοῦ δυνάτη, πρὸς τὸ μὴ ἀμαρ-
 τάνη τι ἄνδρα διπλοῦς ἂν Ἀγαπῶν γὰρ, εἰ μὴ
 ποτ' ἀνάντης καὶ τὸ πᾶν προσχῶ, ὁλίγω γὰρ
 ἀμαρτανύων καὶ τὸς ἰσόμεθα: Cui plane loco
 Catholicum meminem, Pelagianis licet
 infestissimum, novi, qui nolit ex animi
 sententiā subscribere. Idemque plane
 innunt etiam illa Seneca, uti etiam

k k Stoicorum

Stoicorum omnium, de imperfectione sapientis in hac vita prolata superius Testimonia. Passiones enim illas aliasque illiusmodi imperfectiones, ex eorum sensu peccato non vacasse constat. Quam ergo ratione quemvis in hoc Mundo degentem imperfectum, atque his affectionibus obnoxium fecerunt; eadem etiam peccatis obnoxium fecerint necesse est. Atque hac in parte etiam fatemur molliorem jam Pelagianos Stoicorum sententiam amplexos, ut nempe duriores quemvis huius vocis, ἀναμάρτητος, sensum ipsi quoque respuerint, ne ipso quidem diffidente (b) Hironymus. Simulant (inquit) si sine peccato quidem dicere, sed ἀναμάρτητος dicere non audere, quasi aliud sit sine peccato, aliud ἀναμάρτητος, &c.

(b) Ep. ad Crescensiph.

(c) L. v. Hist. Pelag. P. i. Antith. v. p. 493.

Ubi notat etiam Vossius, (c) non istiusmodi cucurbitarum capita fuisse Pelagianos, ut cum Latinum admitterem, Græcum ejusdem potestatis vocabulum formidarent sine causa. Quod ergo Græcam vocem repudiarent, eam causam fuisse verissimum est, quod alio sensu eam intellexisse viderentur. Adversarii odio quo possent maximo eam onerantes, quam vel ipsi Pelagiani, vel etiam Catholici, Latinam vocem intelligerent, nempe

nempe sensuum jam explicatorum, primi scilicet aut tertii, vel alterutro, vel etiam utroque. Unde duo inferimus: Primo, Pelagianos ἀπαμειβόμενοι non nisi sano, vel saltem minimè reprehendendo, sensu admisisse, nempe, ex Augustini sententiâ, pro possibilitate non-peccandi; Secundo, cum vocem ipsam non agnoverint, quo sensu illis est ab Adversariis objecta, desiderandum esse Hieronymi candorem qui huius conscius eos ipsâ quoque vocis Invidiâ oneraverit. Quando ergo dicit Seneca Sapientem peccare non posse: vel illud non-possè intelligendum est in sensu composito, ut nempe Sapiens non quâ Sapiens peccet, sed quatenus Stultus, & deficiens à vera Sapientia; vel non-possè intelligendum est pro difficilius posse, cuius utriusque sensus exempla satis frequentia occurrunt, non in prophanis duntaxat Scripturibus, verumetiam in (d) (d) SS. Matth. vii. 15. Sacris Scripturis; vel ad summum hoc intellexit non de Seneca, sed prima nota Sapientia, qualem peccare non possè ne Catholicis quidem Christiani negaverint; in eo duntaxat à Seneca discrepantes: quod nostri talem, unâ cum vulgo etiam Stoicorum, pro hac vita non agnoscunt, sed in finem duntaxat; Ille cum talem ex-

18, xii. 34. Joan. v. 44, vii. 7, & alibi sapientius.

bid. (c)

tare saltem suspicatus fuerit, consequenter pro hac quoque vitâ dari agnoverit necesse est, quæ tamen, cum privata fuerit ejus suspicio, non est communi Stoicorum genti prorsus imputanda, nedum *Authori Nostro*. Tertium verò quod attinet, de paritate cum Deo, dogma gravissimâ laborans infamiâ; imprimis Adverto, ne ipsum

(e) *Manud. L.iii.*
Dissert. 14.

quidem (e) *Lipsium* refugere *Homeri* illa viri boni Epitheta, quibus

& ἰσὸς θεοῦ appellatur; at ἰσὸς θεοῦ quid aliud significat quàm parem cum Deo. Unde duo consequentur: Primò, paritatem non semper intelligi omninidam, sed nonnunquam sensu limitato; Secundò, sensu illo limitato probari posse. Quòd verò ipsi Stoici hoc suum viri boni epithetum non alio, quàm limitato sensu intellexerint, inde liquet secundò, quia maximam discrepantiam ipsi quòque agnoverint inter Deum & Animam sui, quantumvis perfecti, Sapientis. Duplicem recenset ipse quoque *Lipsius*: (f) Quod locupletior sit, h. e. bonis pluribus fruatur Deus quàm quilibet, quantumvis perfectus, Sapiens; & quòd iisdem bonis diutius fruatur Deus quàm Sapiens, tum ex parte ante, nemine refragante; tum etiam ex parte post,

(f) *Ibid.*

ex

ex eorum sententiâ qui *Animam* in
iatupâ docuerunt in *Deum* esse dissol-
 vendam, uti jam diximus. Ea autem
 satis ostendunt *veram*, & *summi Dei pro-*
priam, *Divinitatem* ab illis *Sapienti* suo
 negatam, cum tamen cum *Jove* pariter
 ac cum *aliis Diis Sapientem* suum parem
 esse dicant. Ut ergo hæc *εὐαγγέλιον*
 concilietur, necesse est ut ea sui Sapien-
 tis attributa *limitato sensu* intellexerint.
 Tertiò, ergo paritatem hanc *limitato*
sensu intellectam adeo non improbâ-
 runt *veteres* ut ne *Ecclesiæ* quidem dis-
 plicuerit, nedum *Philosophis*, sive *Plato-*
niciis, sive *Pythagoræis*. De *Philosophis*
 patebit ex dicendis. *Ecclesiæ* autem e-
 andem esse, quæ *Philosophorum* erat, sen-
 tentiam ex similibus etiam loquendi
 formulis statim patebit, & ex eorundem
 sententiâ rectè candidèque explicatâ.
 Certè *Hieronymus* ipse (loco sæpiùs ci-
 tato) id ipsum de *Pythagora* & *Pytha-*
goricis agnoscit quod tamen negat *Lip-*
sius: viz. eos *hominem exæquâsse Deo*.
 Eandemque sententiam ex *Sexti Pytha-*
goræi *Sententiarum Libello* collegit
 (quem ediderat *Ruffinus* nomine *Sexti*
Pontificis Romani) ne solus videatur
 hâc in causa *Teles Pythagoræus*, quem ip-
 se solum ita loquutum animadverterat.
 Quod ergo ipse in contrarium ex *Ar-*

chyta protulit, de discrimine viri boni à Deo, non est ita intelligendum ut vir bonus non posset, ex eorum sensu, ita proficere ut tandem Deus evadat; sed quòd viri nomen, non humane nature, sed inferiori profectus gradui assignarent, qualem non est mirum si Deo contradistinguerent. Nempe bonum quemlibet virtutibus bonum fieri crediderunt. Unde sicut virtutes duplices ἀσπασίμους & διὰς distinxerunt ita ἀσπασίμους prædictum, ἀσπασίμων διὰς, διὰς appellabant; quæ quàm longè absint à Lipsii instituto nemo non videt. Addo ergo insuper Quartò, in ipso Dei nomine perfectò Sapiienti attribuendo (quicquid sentiant eruditissimi nostri hæc in causa Antagonistæ) non solos esse Stoicos, nec, quos imitati sunt illi, Platonicos; verumetiam Pythagoræos, necnon primævos Ecclesiæ Patres Platonici dogmatibus imbutos, idem observasse. Possent hæc pluribus probari nisi properandum esset. Pro Pythagoræis, præter jam allatam Hieronymi Authoritatem, sufficiat Aureorum Carminum illud satis disertum Testimonium, ubi satis à Platone metam consecutis, ipsam Divinitatem ita pollicentur:

Idemque erat omnium fere vetustissi-
morum *Ethnicorum* vulgata sententia,
quorum antiquissimi *Dii* fere non alii
erant quam *homines in Canonem relati*.
Immo maxima *Deorum Tutelarium* pars
erat huic *Ordini* accensenda. Erat enim
maximè conforme eorum dogmati de
superstitibus etiam post mortem affectibus
illis similibus quibus *vivi delectati fu-*
erant (de quo videri etiam
poterit (g) *Author noster*) (g) *Epilog.* de
ut qui *vivi gentium suarum* *Obstin.* P. 377.
curam habuerint, ii etiam de-
fundi pariter, iisdem præficerentur.
Deinde quod etiam *Deorum* nomine
hos insignirent, ea ratio esse potuit *Eth-*
nicorum principiis consentanea, quod
Spiritum Divinum, quem etiam *Deum*
nuncuparunt, in bonis hospitare credi-
derint; siquidem hoc omnibus solenne
fuit, concreta ex *Spiritu & Corpore* con-
flata solius *Spiritus* nomine communi
appellare. Idemque etiam observârunt
Platonici Patres, qui ne ipsi quidem
Deorum nomen *viris penitus perfectis* ne-
gârunt.

(b) *Ποιη*
[δι.⊙]
λό.⊙
viz.] τὸς
δι.⊙
'Αδ.⊙
τὸς τὸς
β.⊙
ΘΕΟΥ.Ζ.
Patet
netic. ad
Grec. sub
fin.
(i) *Με-*
τι.⊙
Α' αὐτὴν ὁ δις [de Adamo loquitur] ἐκ τ' ἑστὶ, ἰδὲ
ἰγ.⊙, ἐκ τ' Παρ.⊙, ἰδὲ αὐτὴν ἀ.⊙
ἰγ.⊙ αὐτὴν ἰ.⊙ τὸς γ.⊙, ἰπ.⊙ ὁ ΘΕΟΣ
αὐτὴν ἰ.⊙, ἰπ.⊙ ἰ.⊙ τ' ἰγ.⊙ αὐτὴν. Ad Autolyc. l.
1. p. 101. Ed. Paris.

(k) De λόγῳ loquens ait; καὶ⊙ ἰ.⊙ το αὐτὸς
ἰ.⊙ ὁ δις ἰ.⊙ ΘΕΟΣ ἰ.⊙ ὁ ἄνθρωπος
ΠΟΣ ἰ.⊙, ἰπ.⊙ ἰ.⊙ ὁ δις ἰ.⊙ ἰ.⊙
'Η.⊙, ἄνθρωπος, ἰ.⊙ ἰ.⊙
'ΑΝΘΡΩΠΟΙ, &c. Padag. l. iii. cap. i.

(l) ————— ἰ.⊙ ἰ.⊙
ὁ μ. ΘΕΩΝ τὸς ἰ.⊙ ἰ.⊙
Carm. i. & alibi.

(m) De Consol. Philosoph. Lib. iii. Prof. 10.

(n) Pag. 363: Ubi verba videri possunt.

(o) Δι' αὐτὴν ἰ.⊙ ἰ.⊙ ἰ.⊙, ἰ.⊙ ΚΑΙ
ΚΑ' ΠΙΝ ΘΕΟΥ. De Templ. & Miss. Edit. 604
in Ritual. Græcor.

non duntaxat *Authoritates* accumulo,
 cum de *Spiritus Sanctus* quidem huius
 vocis *hominibus perfectis* attributæ usum
 spernatus fuerit? immo *Platonicam*
 hic in causa sententiam prorsus appro-
 basse valius sit? Non enim duntaxat lo-
 cum huc spectare puto, quo dicimur
 hoc *omni vōtati* (p) verumetiam il- (p) 2 S.
 lum raro intellectum S. Ioan. x. 34. 35. Pet. i. 4.
 36. de illis *Deorum* nomine compellatis
 quæ dicitur: ὁ λόγος τῷ θεῷ ἰσῆυτο. Mirum est
 qualem hinc sensum, quàm inauditum,
 quàmque dilutū, eliciant *Sociniani*
Platonici ad locum intelligendum præ-
 fidius minimè instructi; qui tamen ita
 instructis minimè difficilis erit. Nempe
 ex S. *Iustini Martyris* aliorumque
Platoniorum Patrum principiis, certum
 erat eos qui λόγος participes essent, *Chri-*
sti quoque participes fuisse, qui λόγος
 esset *fontalis*; qui, cum ex eorundem
 quoque principiis *Deus* esset, *Dei* quo-
 que participes, sive *divine vōtati*, censen-
 di erant. Cumque, uti jam diximus,
 totum conflatum ex *Spiritu & Corpore*
Spiritus nomine compellarent, plane
 sequebatur *homines* hoc *Deo* possessos
 ipsos quoque *Deos* esse appellandos.
 Atque ita optimè procedit v. 36. argu-
 mentatio; ut nempe si *Dii* illi quoque
 appellandi essent quos ipse λόγος ἡγιασεν.

ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς ἀνθρώπων, nempe ipsos iusti-
 ficando, quod phrasi ὁ Θεὸς ἀνθρώπων
 intelligebatur; longe potior ratione
 ipse λόγος, *fantalis in eternitas Deus* non
 cupandus esset, quem immediate *homo*
creabat miseratque in Mundum ipse *Pas-*
ter, qui *propter* ἡμᾶς, *sive* ἡμᾶς, *et* ἡμᾶς, *vel*
sive *omnisque Deitatis* sine controversia
fieri audiebat. Eoque in iudicio reprehens-
 enda videbitur huiusmodi locutio, nisi
 quis Adverberio quinto, Deos ideo vo-
 catos esse à Stoicis Sapientes suos pro-
 pter ea quod à Deo afflati putarentur.
 Nisi ergo de *voce* usu (quem tamen
 ipsum neutiquam improbandum esse
 jam vidimus) cum illis litigare veli-
 mus, quod viro candido indignum est,
 ubi de re ipsa convenit, eò tandem re-
 dabit controversiæ cardo, ut queratur,
 An merito Dei nomine insigniendus sit
 hic *homo* hic afflari crediderunt
 Sapientem suum? Et si ita, an summo
 Deo par habendus sit? Utrumque enim
 Spiritui Sancto (quem Stoicos hic intel-
 lexisse, jam superius notavimus) ipsi
 quoque Catholici absque omni dubio
 concesserint, qui Spiritus ejusdem
 ὁμοῦς adversus Macedonianos creden-
 dum esse decreverint; quanquam ut,
 quod verum puto, fatear ingenuè, non
 arbitror hanc omnimodam Spiritus sui
 cum

cum summo Deo paritatem intellexisse
 Stoicos. Veram ergo Stoicorum senten-
 tiam esse puto, ut siquam omnimo-
 dam Deo paritatem Sapienti suo con-
 cesserint, de minorum gentium Diis in-
 telligendi sint, qualem ex sensu Christi-
 anorum non esse prorsus improbandam
 iam ostendimus; vel si de Jove, sive
 quod idem est, de Deo summo, loquan-
 tur, ut non omnimodam, sed limitatam,
 hanc paritatem intellexerint: vel nimi-
 um, ut pariter verum sit virtutem vel
 felicitatem competere Sapienti ac Deo;
 ita Deus Sapientem non excedat
 quemadmodum vas magnum plenum ne-
 que dici plenius vase exiguo itidem ple-
 num, quamquam negari nequeat quin plus
 compleatur. Atque ita ex sensu Sto-
 icorum tum virtus, tum felicitas in in-
 dissolubili constituuntur, ut magis aut
 minus recipere nequeant, quod de iis
 formaliter intellectis verissimum est. Sin-
 t autem materialiter intelligantur pro re-
 bus quibus vel Probi, vel Felices consti-
 tuuntur, ita ne Stoici quidem negave-
 rint, illud quo Deus Probus ac Felix
 constituitur, esse in se melius eo quod
 sufficit ad Sapientem ita denominandum
 (Deum enim locupletiore, esse quam
 sapientem eos agnovisse jam vidimus)
 in vel denique, si de natura Sapientis

inducunt ea intelligatur; respectu ordi-
nis immaterialis, qui juxta illos, aliosque
plurimos Ethnicorum Philosophos, Deos
complectitur, intelligendi erunt; ne-
que id sine exemplo. Habemus enim
qui hominem Deo æqualem creatum
dicat, propter iuxta illam ad quam
creatus est, Manichæum illum Christianum
qui sub Hermæ Trismegisti

(q) Pamandr.
Cap. i. Sect. 42. E-
dit. Colon. Agrip.
A. D. 1630. in fol.

(q) nomine patris suos sup-
ponit. Hominem autem ad
imaginem Dei creatum esse, eam-
que ratione parem, tum Moyses.

disertissimis verbis, docuit, tum nemo
quod sciam, Catholicus in dubium voca-
vit. Sufficiunt hæc ad Obstitutionem
Stoicorum, Authorisque nostri, ab Hære-
ses Pelagiane infamiam purgandam. Cæ-
teras autem hæreses à Hieronymo memo-
ratas, non opus est ut figillatim tracte-
mus. Cum enim hanc sententiam non
tquam ab Ecclesia damnatam fuisse evi-
cerimus; plane sequitur, vel si idem
fenserint quod Stoici, non eam, sed alienam
quærendam, esse hæresim ab Ecclesia
damnatam; sin aliud, eorum nihil attine-
re.

S. E. C. T.

SECT. LXIV.

AUTHOR hactenus Stoicorum
*Authoris*que nostri de *Obdina-* De Simu-
tione sententiam ab *hereseos* *platinæ*
nota vindicavimus. Superest
 unicus in ipso *Libelli* difficultas, de
Authore etiamnum superstite
sententiam rogatus non occurrit quod
 Responderem, cum nondum eius sen-
 tentiam penitus perspectam habuisssem,
 nec enim *Librum*, aut *Libri* partem, dili-
 gentius evolvere concessum est. Quod
 autem nunc, utraq; eius parte plenius
 intellecta, videtur; è re *Lectoris Philo-*
sophi futurum spero si id *Appendiculi*
 locum notare non gravaret. Occurrit au-
 tem Cap. xi. p. 172. & deinceps, ubi
 profertur *Epicteti* & *Sirachidis* loca
doloris sympathetici (ut ita loquar) sal-
 tem *simulationem* commendantia, quod
 tantum (à) *Stoicorum* simplicissimo genio
 alienissimum probavit *Author* inferius.
 Hæc, *insolentia* solvit ipse *Author* inge-
 niose, & fortè, varè. Curioso tamen
Lectori nondum fortè integræ difficul-
 tati satisfacisse videbitur, saltem non
 probasse ex principiis *Stoicorum*, ut do-
 mi potius nata, quàm ex istiusmodi

principiū deducta, Responsio videatur. Neque enim illa Sapiens ad infantilem vulgi captam accommodationem (unde sequitur aliud à Sapiens significari, vulgo aliud intelligi; idque Sapiens non præscio tantummodo, sed &, consensu, & errorem hunc tandem saltem volens donec opportunius aliud monendi tempus occurrerit) revera aliud est quam ipsa ab eo damnata simulatio, quæ æstimanda non est ab ipso Sapiens ac sano consilio; nec à naturali Admonitionum significatione, quæ fortè nulla est; nec ab ea quam ex ipsa hominum institutione Sapiens quispiam ac Prudens eliceret: sed ab ea quam probabiliter credit de facto eum elicturum, cui per allocutionis ius propria eius sententia debetur: unde, si Sapiens probabiliter credit eum, cum quo versatur, sententiam suam rectè percepturum, verax erit dicendus; Sin aliter, non video quo pacto à Simulatione possit excusari; quippe quod, quin ei cum quo versatur Sapiens, debeat signficandi ius, dubium ego prorsus nullum video; Admonitionum autem & Verborum, quoad significationem, sit similis omnino ratio.

SECT. LXV

Go igitur ulterius dupliciter Responderi posse, censeo: Primo, Quod illud non sit extra omnem controversiam: Stoicum Sapientem esse ab omni pueri simulatione alienum. Certè in contrarium habemus disertum Seneca (fr) testimonium. Nunquam (inquit) excidia admittenda est; aliquando simulanda. Neve hoc ei excidisse putemus, cum rursus audiamus, ubi Oratori concedit Ire simulationem. Verba sunt: (in) Orator, inquit, iratus aliquando melior est. Imò imitatus iratum. Nam & histriones in pronunciando non irati populum movent, sed iratum bene agentes: & quid Judices itaque, & in Concione, & ubicunque alieni animi ad nostrum arbitrium regendi sunt: modò iram, modò iratum, modò misericordiam, ut aliis incutiamus, ipsi simulabimus: & saepe id quod opera effectus non effecissent, effecit imitatio effectuum. Ubi Notandum, Misericordia, pariter ac aliorum effectuum, simulationem hic permitti. Idem iterum ad leniendam Iram alienam, Sapientis sui tale remedium proponit: (1) Simulabit (inquit) iram, ut tanquam adjutor & doloris comes plus autoritatis in consiliis habeat: moras necet: & dum

(1) L. ii. de Ir. c. 14.

(2) Ibid. c. 17.

(3) Ibid. L. i. c. 39

majo-

maorem quæret panam, præsentem differet. Neque verò hoc minus credibile de Stoicis enipiam videbitur, qui minuerit cæteros Philosophos omnes, quæ Platonicos, quæ Pythagoræos, unanimi consensu comprobasse mendacium officiosum, siue medicinale, quod vocant; ut longe potiori ratione Simulationem comprobaturi essent, quæ nihil est aliud quàm factorum, ut mendacium est verborum, falsa significatio. Videri possunt

in hanc sententiam *Timem*

(u) πρ. εὐδ.
ἀπομ.

(x) Apud Platon. de Republ. L. x. & apud Euseb. L. xii. Pr. Eu. c. 31. & Xenophon. Memor. Socrat. L. ii. p. 795. Edit. Æm. Port.

(y) Dissert. iii.

(z) Philopseud.

(a) Uterque apud S. Augustin. L. iv. de Civ. Dei. c. 27.

31. 32.

(b) Lib. iii. c. 72.

(c) Æthiopic. L. i. c. 26.

(d) Serm. xii.

(e) Quæst. 68. in Levitic.

(f) Apud Avian. L. iv. c. 6.

Locrus, (u) Socrates, (x) Maximus Tyrius, (y) Lucianus, (z) Marcus Scaevola Pontifex Maximus (a) & Varro; Herodotus (b) & Heliodorus, (c) aliiquæ apud Stobæum. (d) Immo ferè omnes ita sensisse agnovit S. Augustinus; (e) nec ipse dissentire videtur Epictetus, (f) qui cum hanc Philosophorum sententiam recitasset, nullâ tamen duriori censura perstringit: Αὐτὸν (inquit) οὐ φιλοσοφῶν, ἐν δὲ τῇ πολλῇ ψεύσει ἵκνται. Neque in contrarium valere illum damnata simulationis prætextum, quem tanti facit doctissimus Author; vel inde

difficile
dile
mo
qua
am
ficio
; ut
mem
liud
bo
unt
em
(x)
ci-
ola
&
le-
d
re
S.
e
o
o

ne liquet, quod hi qui Simulationis
patrocinium suscepérunt, perni-
tendentes se hostes præbuerint infen-
sum. Nempe damnata erat omnis
quæ simulanti indecora esset, vel aliis
injuria. Simulanti indecora putabatur
quæ simulantem ab aliena potius o-
pinione pendere arguebat, quam à pro-
prie fultorum conscientia, aut ipsa pro-
inde Philosophicæ maximoperè dissen-
sencia. Aliis autem injuria credita est
quæ veritatem iis, jure Societatis Huma-
næ debitam, occultaret. Neutro ta-
men nomine rea erat ea Simulatio, quæ
non sui, sed ipsorum opinantium, gratiâ,
de aliorum Opinione esset sollicita, quæ-
que in deceptorum utilitatem cessura vi-
deretur. Ab ea certè longè discrepant:
Simulatio illa, quâ quis virtutum osten-
tationem præ se fert, quibus reverâ præ-
dictis non est: hypocrisis, quâ quis viri-
bus, velut in Scena, tantummodo per-
sonam agit, intus & in cute longè alius:
& dissimulatio five εὐσυνέχεια illa, quam solus,
ut opinor, commendat Aristo-
teles (g) (certè damnat (a) Ethic. ad Ni-
(b) Apostolus) quâ quis a- comach.
liens terribus, sui vel osten- (b) Ephes. v. 4.
tandis, vel delectandi, gratiâ, turpiter il-
ludit, de quibus perspicuum est intel-
ligenda

ligenda esse prolata in contrarium ab Authore nostro Testimonia. Hanc autem de legitimo *Simulationis* usu (non de *permissio* duntaxat aliquandiu *Inspicientium* errore in *praxi* *Sapientis* *perperam intelligendâ*) veram esse *Epicuræ* sententiam, suspicari quis poterit ex ipso *Enchiridii* loco, ubi non solum permittitur exterior *Sapientis* *συμπεριεργειῶν*, verumetiam conceditur *μίχαλ λόγῳ συμπεριεργειῶν*, ubi vox *συμπεριεργειῶν* dilutè redditur à *Wolfio* *subservire* lugenti; genuinus verò sensus is videtur ut tali utaris oratione, quâ te eodem agi *assessu* (hoc est enim *συμπεριεργειῶν*) colligat miser. Quomodo autem falsa hæc verborum, pariter ac *factorum*, significatio salvari possit sine *Simulatione*, vel conciliari cum *Authoris* nostri principis, de *factorum* duntaxat falsâ, non *significatione*, sed *intellectione*, nos planè non videmus.

SECT. LXVI.

Responderi etiam potest aliter secundò, exponendo ea verba, quibus utroque loco: tum Enchirid. Cap. xii. tum apud Arrian. L. i. c. 18. modus dolori constituitur; nempe quòd concessum est, cavere verò jubemur. Hæc non videtur intellexisse doctissimus *Wolffius*, ideo ab Authore nostro notatus, qui credidit solâ consuetudine separari posse gemitum externam ab interiore. Nos igitur aliter ex principiis Stoicorum explicabimus. Hi, ut explicarent quomodo dolor in nostra potestate sit positus, distinguendum crediderunt inter motus ab objecto impressos, quos, veluti ab objecti naturâ & corporis temperie, pendentes, extra voluntatis arbitrium collocarunt; (nisi quatenus longo rerum usu, exercitioque, ipsum tandem temperamentum ad animi habitus accommodaretur) & secundarios illos ab Arbitrio nostro profectos, quibus solis ve-

ra, & propriè sic dicta, doloris natura competeret. Priores in solo corpore, vel in ea sola animi parte, quæ ejus temperiem sequeretur; fitos esse crediderunt, nec proinde *ἰσχυρῶς* ad *ἡγμονικὸν* penetrare; unde sequeretur de solis posterioribus valde sollicitum esse Sapiensem. Prioris generis putabant in potentia cognoscitiva esse *ὑποληπτικὰ*, sive *διεξαι* etiam quasdam initiales, quibus propensa reddebatur Anima ad *ὑποληπτικὸν* sive *ὑπομνηστικὸν* visis adhibendum, idq; temerè, vi primi impetûs, ante omne *Rationis* judicium; præcipuè verò motus illos *Appetitûs sensitivi* primo-primos, vel *pre-passiones*, uti loquuntur *Scholastici*. Inter primos hosce, ab *objecto* profectos, impetus *συναρπαστικὸν* reposuerunt, cum scilicet qui non penetraret *ἰσχυρῶς* ita ut in animis alioqui *robustissimis*, iis quantumlibet *reluctantibus*, signa ederentur *passionum*, non, quæ ad Animas usque penetrarent, sed, quæ in corpora ab *objectis* imprimerentur. Hanc fuisse *Stoicorum* sententiam, imo

ipsius *Epideti*, luculentissimus occurrit locus apud *A.* (i) *Gellium* (quem etiam huc refert *S.* (k) *Augustinus*) quo usus est ad sui defensionem ejus-

(i) Lxix. Noct.
Attic. c. 1.

(k) Lib. ix. de
Civ. Dei. c. 4 & 5.

eiusdem *Sectæ Philosophus*, qui, cum in *Naufragii* periculo constitutus, animo esset prorsus impavido, nec ploratus ullos, sicut cæteri omnes, nec ullas eiusmodi voces, cieret; coloris tamen & vultus perturbatione non multum à cæteris discrepabat. Is nimirum, ubi *Asiaticum* luxuriosum sibi illudentem, *Aristippi* exemplo elusisset, ab ipso *Gellio* modestius consultus, ex *Epicuræ* apud *Arrianum* *Dissertationum Libro Quinto* se tutatus est. Locum ipsum, ne quid ipse confinxisse videar, & quia non extat is Liber, unde desumptus est, in hodiernis *Arriani* *Dissertationibus*, in gratiam *Lectoris* ex *Gellii* interpretatione, integrum transcribam: *Visiones* (inquit) *animi*, quas *ὑποστάσεις* Philosophi appellant, quibus mens hominis primâ statione specie accidentis ad animum rei pellitur: non voluntatis sunt, neque arbitrii, sed vi quâdam suâ inferunt sese hominibus. Noscitandæ probationes autem quas *ὑποστάσεις* vocant, quibus eadem visa noscuntur, ac dijudicantur, voluntatis sunt, fiuntque hominum arbitrium. Propterea, cùm sonus aliquis formidabilis aut è cælo, aut ex ruina, aut repentinus nescius periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum est, Sa-

pientis quoque animum paulisper moveri,
 & contrahi, & pallefcere neceffum est: non
 opinione alicujus mali præceptâ: fed qui-
 busdam motibus rapidis, & inconfultis,
 officium mentis atque rationis, prævenien-
 tibus. Mox tamen ille Sapiens ibidem
 τὰς τοιαύτας παλίας, viſâ iſtâc animi
 ſui terrificâ non approbât, hoc eſt,
 ἡ οὐκ ἐλαττωμένη, ἔδὲ ἀποσπασμένη, ſed ab-
 jicit, reſpuitque, nec ei metuendum eſſe
 in his quicquam videtur. Atque hoc in-
 ter Inſipientis Sapienſiſque animum dif-
 ferre dicunt: quòd inſipiens qualia ſibi
 eſſe primo animi ſui appulſu viſa ſunt
 ſeva, & aſpera, talia verò eſſe putat:
 & eadem incepta tanquam ſi jure me-
 tuenda ſint, ſuâ quoque aſſenſione ad-
 probat, ἡ ἐπαρμένη. Hoc enim verbo
 Stoici, cùm ſuper iſtâ re differunt, utun-
 tur. Sapiens autem cùm breviter, &
 ſtrictiſſim, colore atque vultu, motus eſt,
 ἡ οὐκ ἐλαττωμένη, ſed ſtatum vigoremque
 ſententiæ ſuæ retinet: quam de huiusce-
 modi viſis ſemper habuit, ut de mini-
 mè metuendis; ſed fronte falſâ, & for-
 midine inani territantiſque. Huiusque E-
 picleti ſententiâ Latinè expreſſit Gelli-
 us, quam communem ei fine dubio eſſe
 ſcribit cum Stoicorum primoribus Zeno-
 ne & Chryſippo (quò etiam pertinere
 viden-

videntur quæ habet *Seneca* Ep. 58. & 72.) ne dubitemus hanc nostram interpretationem esse, non ad solius *Epicteti*, quem hic exponimus, sed *Senecæ* quoque *Stoicæ* mentem accommodatissimam. Simile huic est aliud, apud eundem *Gellium*, (1) alterius *Stoici* exemplum, febricitantis, gemitusque & anhelitus emittentis. Idemque puto sensisse *Panætium Stoicum*, aliosque ex eadem *Porticu* prudentiores, quos ibidem uti vulgari *Stoicorum* de ἀνελπίστου & ἀνελπίστου doctrinæ repugnantes retulit *Taurus Philosophus*, à *Stoicis*, hæc saltem ex parte dissentiens. Nescio etiam annon huc spectet tertium istud, *Posidonii* itidem (m) *Stoici*, cujus meminit in fine *Tusculan.* ii. *Cicero*. Hic, cum à *Pompeio Magno* visitaretur, gravi ægritudine in lecto decumbens, ne tanti viri frustaretur expectatio, ad gravissimam sese de solius honesti bonitate dissertationem accingens, & morbi sui dolore identidem interpellatus, sæpe illud reposuit: Nihil agis dolor, quamvis sis molestus, nunquam te esse confitebor malam. Prodidit hic dolorem suum, molestiam ejus confessus est, quamvis non intus ingemuerit, quæ certè tam valebant

(1) L. xii.
C. 5.

(m) *Strabo*.
L. xiv.

lebant ad *dolorem* eius vulgo significandum ac si *extrinsecus* ingemisset. His ergo ita suppositis, Addo insuper *Misericordiam* (utut damnatam à *Stoicis*, uti liquet ex superius jam dictis) esse tamen *naturalem* hominis *affectum* ad quem *naturaliter* est propensus. Habebit ergo etiam hic locum superius tradita doctrina : Unde sequitur *primum* eius *gemitum*, ad quem hominem *naturaliter* inclinat, non esse, ex *Stoicorum* mente & institutione, *doloris interioris* signum, proindeque nec *Simulationem* quidem dici posse, habito eorum respectu qui non essent *Stoicorum* *mysteriorum* prorsus *amabiles*. *Solari* tamen *ægros* posset (quod est *Epideti* *præcipuum* hic loci institutum) *miseriordia* vel *exteriùs* indicata, indicando, licet *dolorem internum* nullum, at saltem, pro *miserorum insipientiam* captu, *benivolentissimum* erga illos *affectum sensibilem*. Et quidem magis quadrat cum *Autoris* nostri principiis posterior hæc *Responsio*. Nondum tamen, ut dixi, video quomodo *doloris exterior* hæc significatio, quoad illos qui, hanc *Stoicorum* esse mentem, ut non esset *doloris interni* signum, vel non

in-

intelligerent, vel etiam intellexisse præsui-
ni non possent (qui sane vulgi maxi-
mam partem faciunt) à *Simulatione*
possit excusari. Sive ergo *Responsio-*
nibus alterutram, sive utramque,
Authori nostro vel illustrando, vel sup-
plendo, prætulero *Lector*, rem nobis
perinde gratam fecerit, qui nostra
omnia ejus iudicio liberrimo permitti-
mus.

Plura destinaveramus: de *Señis Phi-*
losophicis veteribus, quarum cognitio
possit esse *Theologo*, ex nostrorum
principiorum tenore, necessaria; de
Obtinationis naturâ & progressu, tum
quoad rem ipsam, tum quoad princi-
pis *Stoica*; deque adminiculis *Obtina-*
tionis ex istiusmodi Observandis, ori-
turis; deque vitâ & obitu *Authoris*
qualia in *Posthumorum* editione ex-
pectari solent. Verùm hæc aliaque
istiusmodi plûs æquo intumescens *Pro-*
legomenon moles inopportuna fecit im-
præsentiarum; immo veremur ne in iis
quæ disseruimus nimium nostrum pro-
perandi studium, nimiamque verbo-
rum parsimoniam, *Lector* ægrè sit
laturus. De postremo ergo capite (re-
liquis, ne *Lectori* sim tædio, omis-
sis) qui vitam *Authoris* cognoscere
n n velit,

velit, scitu digna petat ex *Prefatione* ejus ad *Lectorem*, *Animi Medela*, præfixâ. *Mortem* autem talem fuisse noverit quæ vitæ ad dogmatum ejus amussim actæ congrueret, nempe tranquillam placidamque, nullo vitæ tædio susceptam (cujus *voluptatibus* ad *nauseam* usque se plenum esse professus est) sed *Deo Providentiæque Divinae*, quam non ore tenens duntaxat, sed ex *intimis Animi sensibus*, velut optimam comprobâsse visus est, summâ alacritate permissam; talem denique qualem pios omnes *emulari*, potius quàm *dolere*, confido.

FINIS.

facio-
dela,
uific
ejus
ran-
ta-
ad
fesi-
ivi-
sed
nam
ita-
em
le-

Errata pleraque *Typographica* tum in ipso *Opere*
Authoris, tum in *Prolegomenis nostris* calamo,
quoad licuit, correximus. Superesse tamen alia, quæ
nostros oculos effugerint, nulli dubitamus, quæ tuum,
Lector, candorem exerceant. Speramus tamen esse
levioris momenti. In Libro voces *Hebraica* puncta in
literarum medietatibus habent sæpe supervacua. In *Pro-*
legom. p. 9. versiculus tertius non est *Virgilii*, sed *erroris*
nostris, locum ex *memoria*, cui nimium confisi sumus, de-
scribentium.

velit, scitu digna petat ex *Prefatione* ejus ad *Lectorem*, *Animi Medela*, præfixâ. *Mortem* autem talem fuisse noverit quæ vitæ ad dogmatum ejus amissim actæ congrueret, nempe tranquillam placidamque, nullo vitæ tædio susceptam (cujus *voluptatibus* ad *nauseam* usque se plenum esse professus est) sed *Deo Providentiæque Divinae*, quam non ore tenens duntaxat, sed ex *intimis Animi sensibus*, velut optimam comprobâsse visus est, summâ alacritate permissam; talem denique qualem pios omnes *emulari*, potius quàm *dolere*, confido.

FINIS.

facior
edela,
fuisse
ejus
tran-
e ta-
s ad
ofes-
Divi-
sed
nam
ita-
lem
ole-

Errata pleraque *Typographica* tum in ipso *Opere*
Authoris, tum in *Prolegomenis nostris* calamo,
quoad licuit, correximus. Superesse tamen alia, quæ
nostros oculos effugerint, nulli dubitamus, quæ tuum,
Lector, candorem exerceant. Speramus tamen esse
levioris momenti. In Libro voces *Hebraica* puncta in
literarum medietatibus habent sæpe supervacua. In *Pro-*
legom. p. 9. versiculus tertius non est *Virgilii*, sed *erroris*
nostris, locum ex *memoria*, cui nimium confisi sumus, de-
scribentium.

JOHANNIS STEARNE
M. & J. U. D.
De *OBSTINATIONE*
LIBELLUS.

*Domine, quid me vis facere? Act. Cap. IX.
Ver. 6.*

*Plus operis est in eo, ut proposita custodias, quàm ut
honestà proponas. Perseverandum est, & assiduo
studio robur addendum, donec bona mens sit, quod
bona voluntas est. Senec. Lib. II. Ep. 16.*

DUBLINII,
Excudit Benjamin Tooke, Typographus Regius;
Et prostant venales apud Josephum Wilde.

M. DC. LXXII.

JOHN W. STONE

JOHN W. STONE

JOHN W. STONE

JOHN W. STONE

VIRIS CONSULTISSIMIS;
PRÆPOSITO, SOCIIS,

ET

Scholaribus COLLEGII,

Sanctæ & Individuæ

TRINITATIS

Juxta

DUBLIN.

Nec non,

SOCIIS COLLEGII Medicorum,

JOHANNES STEARNE,

Prioris Collegii Socius senior, Præses

posterioris, Hæc suas lucubrationes,

quales quales sint, jure, meritoque

dicat, consecratque.

IVIRIS CONSULTISSIMIS

PRÆTORIO SOCIIS

ET

Scholaribus COLLEGI

THEATRIS

DUBLIN

SOCIIS COLLEGI

In obitum Charissimi sui D.
Johannis Stearne, Med: &
J. V. Doctoris meritissimi.

ELEGIA.

At fueram dives binis ego nuper amicis,
Nam fuit his numerus demitur unde nihil.
Hos ego sum parili vivos complexus amore,
Hei mihi nunc dolor est alter, & alter amor.
Iscue sit ut numerus, quo non minor inde recessit
Sternius, & numero cum pereunte, perit.
O Spes fallaces, O vita fugacior umbrâ !
Inferior certi quam nihil orbis habet !
Ille inter Medicos, Medicorum Præses & ipse
Nec sibi nec Medicus præstitit alter opem.
Quod fuit officium Medici fecere, sed artis
Non est perpetuâ pellere fata manu.
Est ubi, sed simplex invadit corpora morbus,
Est & ubi superent astra maligna malum.
Non rudis Author Opus de morbo sæpè triumphat,
At de morte tulit sola Trophæa.

Sternius ergò cadit qui nostri maximus ævi
 Audit *Aristoteles*, audit & *Hippocrates*.
 Nota magis nulli cui *pagina Sacra*, tenebat
 Utraque quod docuit, vel docet ille, *Schola*.
 Quæ doctum, faciunt *lingua* callebat ad unguem,
 Quodque subest illis noverat ille *tribus*.
 Denique quicquid erat præclari, quicquid ubiq;
 Est *Sophiæ*, id totum fecerat esse suum.
 Doctrinam dicas, quam doctum veridè, ut qui,
 Vel procul à libris *Bibliotheca* fuit.
 Quæ dedit hæc nūquam peritura volumina testor,
 Et quæ (si finerent *fata*) daturus erat.
 Non ego *Perithoum*, *Pyladen*, *Patroclon* amicū,
 Non ego *Sterniade* *Castora* prætulerim.
 Totus erat candor, sed non cute qualis inhæret,
 Sed qui divinis mentibus esse solet.
 Quantum ego perdidimus meus & *Silæus* in uno?
 Consilium nobis, & fuit ille *salus*.
 Jacturam at nostram *Fortuna* rependat, & alter
 Qui nos forsitan amet, nos & amemus, erit:
 Sed tibi continget nunquam, *Dorothea* maritus
 Qualis erat, donec *Sternius* ille fuit.
Sternia, quicquid erit, mox icis decede mariti,
 Ne videre tuo bis viduata *viro*.
 Ille nihil docuit *felicibus* esse dolendum,
 Tuque sis ut *felix* unde minoris enas?
 Ast hic qui teneant, paucos reor esse, *Magistrum*,
 Vix puto præceptis paruit ipse suis.
 Corrigit affectus, quàm quis Sapientiùs, aufert.
 Indidit hos, frustra qui nihil unus agit.
 Disputet ut contra major *Zenone* dolorem,
 Doctri lachrymis frater uterque stetit.

Lacus & hæc lacrymæ tibi sunt, mœstissima, laudi,
Si locus & modus est, fletibus esse licet.
Ergo ego non doleam? quia desunt viscera Stœ,
Naturamque veteri legibus ire suis.
Iuvius à nobis, Chrysippi ut mille reclamant,
Flebitur, & nostris umbra madescet aquis.

R. K I L M.

EPITAPHIUM

EPITAPHIUM Marmor
in sculptum ad latus *Boreale*
Magni Altaris in *Sacello*
Collegii SS. & *Individ.*
Trinitatis Reginae *Elizabe-*
thæ juxta *Dublin.* ubi Se-
pultus jacet.

P*Hilosophus, Medicus, summusq; Theologus idem*
Sternius hâc, nullus jam, requiescit humo.
Scilicet ut regnet, Natura quod edidit unum,
Dividit in partes Mors inimica duas,
Sed modò divisus coalescet Sternius, atque
Ibit ab extremo, totus in astra, die.

INDEX

INDEX Capitulum.

C A P. I.

Voluntatem nulla creatura potest efficaciter immutare. Pag. 13.

CAP. II. *Voluntas seipsam mutare potest.* 20.

CAP. III. *Mutationes voluntatis recensentur & explicantur.* 24.

CAP. IV. *Voluntatis non-mutatio distribuitur & explicatur.* 27.

a

CAP.

INDEX CAPITUM.

CAP. V. *Specificæ non-mutationis nomenclaturæ recensentur & explicantur.* Pag 29.

CAP. VI. *Obstinationis species enarrantur : de quâ specie differimus in hoc Libello, ostenditur : Methodus, quâ à nobis ea tractanda est, proponitur.* 35.

CAP. VII. *Propositum, quod est Obstinationis bonæ & generalis subjectum, enarratur; ejusque possibilitas & æquitas demonstrantur.* 43.

CAP. VIII. *Possibilis est executio voti generalis.* 48.

CAP. IX. *Tres modi, quibus institutum universale obediendi Deo, mandamus executioni, proponuntur : de quæ illis in genere describitur.* 84.

CAP.

INDEX CAPITUM.

- CAP. X. De faciendis & fugi-
endis ex præcepto differitur. Pag.
109.
- CAP. XI. De Tolerantia differi-
tur in genere. 115.
- CAP. XII. Mala dividuntur,
& ut singula toleranda sint, o-
stenditur. 135.
- CAP. XIII. Differitur de mo-
dis, quibus institutum generale
serviendi Deo, violatur. 206.
- CAP. XIV. De vita instituen-
da deliberatio ineunda est. 227.
- CAP. XV. Abdicandæ sunt ra-
tiones particulares. 235.
- CAP. XVI. De ratione genera-
li, ejusque excellentiâ & necessi-
tate, differitur. 244.
- CAP. XVII. Ratio generalis
eligenda est. 256.

INDEX CAPITUM.

CAP. XVIII. *Electio rationis
generalis non est procrastinanda.*

Pag. 281.

CAP. XIX. *De periculo &
periculosis differitur.*

308.

CAP. XX. *Adminicula propo-
nuntur, quibus freti, facilius ac
tutius Obstationem consequa-
mur, partemve conservemus.*

321.

CAP. XXI. *Tenoris, vitæ sibi
consentientis, exempla proponun-
tur.*

340.

EPILOGUS OPUSCULI.

358.

JOHANNIS

JOHANNIS STEARNE

JOHANNIS STEARNE

M. & J. V. D.

DE

OBSTINATIONE

LIBELLUS.

PRÆFATIO.

PRÆFATIO.

Virtus, utut rara sit, & vulgò difficilis habeatur, humanæ naturæ congrua est & cōsentanea: pravitās verò, quāvis sit adeò familiaris ut nihil

B suprā,

suprà, & à generis humani parte
longe maximâ, inter faciliora col-
locetur, omnino ascititia & prorsus
adversa. Η ἐπὶ ταῖς ἀδικήμασι καὶ ἀνα-

λατῆσιν ὡς ἐπὶ ἀρχαῖς, καὶ τὰς ἐβόλαις αἰνέσις (in-

quit *M. Aurelius Antoninus* L. 1.

n. 18) Ἐν ἧσδε ἰσχυρὰ ἀφίσταται τὸ εὖ οὖν.

Motus ad injustitiam, luxuriam,
dolores, & metus, nihil aliud est
quàm secessio à natura. Ars imi-

tatur, virtus sequitur naturam.

Vitium est à natura aberratio, illi-

usque deformitas, & corruptela.

Τὸ οὖν ἐστὶν (inquit *Philo Judæus*

πρὸς Ἀπολλῶνα) παρὰ τοῖς ἀρχαῖς εὐλοσοφούμενον

[*Stoicos intelligit*] ἀδύνατον τέλει, πρὸς

ἀκαθάρτου τοῦ εὖ οὖν, ζῆναι καὶ εὖ οὖν, ὅταν ἐν τῷ

εἰς τὸν ἀγαθόν τὸ ἀρετῆς ἰσθῆναι, κατ' ἕκαστον

ἑκάστου λόγου θάρ, καὶ ἐπὶ αἰσθη.

Hoc illud

est apud eos, qui optimè philoso-

phati sunt, decantatum ultimum

bonorum, consentienter naturæ

vivere. Quod fit, cùm animus

semitam virtutis ingrediens, per

vestigia, ductumq; rectæ rationis,

ambulat, id est, sequitur Deum.

Peccando,

Peccando naturam non exerimus,
 sed vitiamus, il aique malum esse
 haudquaquam demonstramus, sed
 talem liber facimus arbitrio; &
 ut ipsi excusetur, naturam accu-
 samus; atque ita famæ nostræ
 consulentes, iniquitatem exagge-
 ramus, quoniam naturam temerè
 causando, illius opificem impiè,
 quamvis tacitè, causamur. *Επὶ τῇ
 3 τῷ 11.* (inquit Basiliius Homil.
 ix. de operib. sex dier.) αὐτοὶ
 εἰσὶν, ὅτε καὶ ἐν οὐρανῷ τῇ ψυχῇ ἐκ
 διδασκαλίας ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆ φύσεως
 ἀνθρώπου καὶ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. καὶ οὐ διδασκαλίας
 ἡμῶν, ἀλλ' αὐτομάτως ἡ φύσις ἐστὶν ὅτι
 καὶ ἐν τῇ φύσει ἐστὶν τὸ καλόν.
 καὶ ἐκκλίσκει τὸ καλόν. h. e. sunt &
 apud nos virtutes secundum natu-
 ram, ad quas familiaritas ipsi ani-
 mæ, non ex doctrinâ hominum,
 sed ex ipsâ naturâ inest. Quem-
 admadum enim nulla disciplina
 nos docet morbum odisse, sed
 spontaneam habemus accusatio-
 nem adversus ea quæ nobis mo-

lesta sunt : sic etiam est animæ
 quædam declinatio, & fuga vitii
 citra doctrinam. Virtus (inquit
Seneca. Ep. 1.) secundum natu-
 ram est, vitia inimica & infesta
 sunt. Quod in nostrâ manu ducti-
 one ad vitam prob. n. 2, fusiùs
 ostendimus, eoque lectorem ple-
 nioris demonstrationis avidam,
 ne, repetendo quæ alibi disserui-
 mus, Præfatio nimium intumescat,
 abiegamus.

Quamvis autem naturæ virtus
 grata sit & amica, pravitas mole-
 sta & inimica; & quamvis cum
 virtus vitio, tum vitium virtuti,
 bellum indicat perpetuum; eon-
 que tamen nec virtus, nec pravi-
 tas hætenus invaluit, ut altera al-
 teram funditus exterminaverit,
 solaque totum hominem sibi pla-
 nè vindicaverit. Pugnam vide-
 mus & triumphum, non autem
 tantam victoriam, quanta nullas
 omnino hostis reliquias sibi super-
 esse permittit. Omnino bonas,
 malûsve,

malusve; non est. Optimus non
 qui nullâ fadatur iniquitate, sed
 qui minimè malus. Pessimus, non,
 qui omni bono destituitur, sed, qui
 minimè bonus. Non potest malus
 omninò malus esse, sed evenit ut ha-
 beat aliquid boni: neque bonus esse
 omninò bonus, sed & nonnulla solet
 habere peccata. *Ius Chrysostomus*
Hom. 67. ad Pop. Antiochen.
 Quis adeo sanctus, purus, & syn-
 cerus, ut, completâ & omnibus
 numeris absolutâ, à cunctis deli-
 ctis, & erratis, immunitate, verè
 queat gloriari? quisve adeo, ne-
 quam, flagitiosus, & prefligatus,
 ut non aliquando experiatur rati-
 onem piis quibusdam votis, quam-
 vis iniquitate vehementer relu-
 ctante, sese exerentem, præsertim
 cum urget insignis aliqua calamita-
 tas, eaque hominem exascitet &
 severius admonet officii? *sine aliis*
quibus bonis operibus, difficile vita
cujuslibet pessimi invenitur, ut in-
quit Augustinus T. 3. de Spir. &
lit.

lit. c. 28. virtutem vitio plus
minus reuocamus omnes, & viti-
um ipsa hominis natura subinde
corrigit, saltem reprimere cona-
tur.

Ὅτι δὲ γέννησι καὶ ἐκείνῳ ἐκείνῳ,

Ἄλλ' ἐστὶν πρὸς ἀνθρώπου.

Ita nos edocet *Euripides*, eique ni-
mis constans & perpetua omnium
Sæculorum experientia suffragari
videtur. Scoriâ laborat virtus vel
maxima, & flagitiosissimis insunt
rudera virtutis; seu ut *Crates* in-
quit, in malo Punico etiam probo,
granum putre aliquod, & ex adver-
so, nullum sine auctoramento ma-
lum est.

Diogen.
Laert 1
6. p. 422.

Inter bonos igitur, malosque
quid interest? Si ad supremum
bonitatis apicem, ultra quem mor-
tales sese hæctenus promovisse,
haud compertum est, respiciamus,
Illi propositis paucioribus, rario-
bus, & levioribus, Hi pluribus, fre-
quentioribus, ac validioribus, suam
oppug-

opugnant naturam; & instituta
 bona illorum quidem vegeta sunt
 & efficacia, & priusque reperiuntur;
 horum verò languida, enervia, &
 rara. Atque ita tenore bonitatis
 ad quam hactenus se provexit hu-
 mana natura, Boni sunt, quorum
 bona preposita, frequentia, nume-
 ro & efficacia, mala superant &
 excedunt; Mali verò, quorum
 mala, multitudine, reiteratione, &
 vigore, bona vincunt obruuntque
 ut corpus illud calidum nuncupa-
 mus, in quo calorem graduum su-
 orum numero & viribus domina-
 ri videmus, quamvis ab adversa
 qualitate non sit omnino liberum.
 Quodcumque ~~regit~~ est, sive mi-
 stura, tam boni malique, quam ca-
 loris & frigoris, aut aliarum qua-
 litatum, nomen dat, qualitatis
 non, solitudo, sed, dominium &
 imperium.

Verum enimverò bonitatem
 sublimiorem, puriorem, magisque
 defacatam, non, quæ paucis aut
 minutis

minutis conspurcatur iniquitati-
bus, sed, quæ nullis omnino vicio-
rum sordibus inquinatur, suspici-
mus, ad eamque, an, & quomodo
pervenire liceat, indagamus sedu-
li. *Non diminutionem malorum in*

bono viro intelligo, sed vacationem.
Nulla debent esse, non parva. Iste
omnis fructus ut [*non imminu-*
atur, sed] *auferatur peccatum,*
Ita, cap. 27. ver. 9. vulg. Inu-
sitata petimus, sed non inaudita;
ea quippe pollicetur Philosophia,

Ἡ ἐπιστήμη δὲ ἐκκαθάρει τὸν ψυχῆς, τὸ ἀν-
τιμενόν. Ità loquitur *Epicetus* apud

Arrian l. 4. Grandia conamur, sed
verè generosa, & homine digna
satis. Ob oculos ponimus

ἀγαθὸν ἀνδρα, non, mancum muti-
lumve, sed, quem Philosophi viri-
les, Stoici, uti refert *Johannes Sto-*
bæus, *πᾶσι τὸ ἀγαθόν, διὰ τὸ μετρίως*

ἀπολαύσασθαι αὐτῷ. Et qualis à *Grego-*
rio Nazianz. Orat. 27. ità descri-
bitur *ὅτι οὕτως πᾶσι καὶ τὸ τῷ Θεῷ*

συνεῖναι λίγαν. *Ἐὰ δὲ ἰ ἀυτὸς ἴμυ, καὶ δὲ*
ἀπολαύσας

ἡλικίᾳ, ὅτι καὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας οὐ μὴ ἀνὰ τὸν αἶνα,
 εἰς συμπληρωσὶναι τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἀρετῆς
 γινώσκῃ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως, καὶ πολλὰς
 μεταβολὰς ἔχει, καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως, καὶ πολλὰς
 μεταβολὰς, αἷς αὖτ' ὁμιλοῦσιν: & πρὸς τοῦτο,
 non talem *Synecdochicè*, non, vul-
 garem, sed quem (*Laertio* refe-
 rente in *Mened.*) à *Cynicis* ab
 omni peccato liberum esse prædi-
 catur. Maximas hominum vires,
 & summum officium, id est, quod
 viribus respondeat extremis, non
 opera sola, quæ utrisque tolent
 esse minora, consulimus. Non quid
 præstat, aut præstitit humana vo-
 luntas, sed quousque possit &
 debeat progredi, disquirimus. Si
 nobis igitur quispiam, aut aliis qui-
 buscunque ad altissima generosè
 contendentibus exprobet vitam
 imparem tanto conatui, & ex *Pa-*
cuvio istud objiciat, nempe, homi-
 nes ignavâ operâ, philosophâ senten-
 tiâ: cùm *Augustino* dicimus, quod
 prævolat intellectus ad cælum, &
 tardus sequitur affectus, nosque non

quid ipsi facimus, sed quid omnes
facere debemus, edocere profite-
mur. *Aliter* (inquieris) loqueris,
aliter vivis. Senec. de vit. Beat.
c. 18. respondet: Hoc per maligni-
ssima capita, & optimo cuique
inimicissima, Platoni objectum est,
objectum Epicuro, objectum Zeno-
ni. Omnes enim isti dicebant, non,
quemadmodum ipsi vixerunt, sed
quemadmodum ipsis vivendum esset.
Rursus c. 20. Non præstant philo-
sophi quæ loquuntur; multum tamen
præstant quod loquuntur, quod ho-
nestâ mente concipiunt. Nam si &
paria dictis agerent, quid esset illis
beatius? Interim non est, quod con-
temnas bona verba, & bonis cogita-
tionibus plena præcordia.

Quid alii in hoc aut simili præ-
stiterunt argumento, ut non om-
nino negligimus, ita nec anxie
disquirimus: nobis quod optimum
videtur, & quod esse parabile de-
monstratum iri, nulli dubitamus,
in medium preferimus, non inviti
&

& lubentes aliorum iudicio per-
mittimus ; subinde tamen, prout
inter scribendum aut legendum,
aut oculis occurrunt, aut memo-
ria, citamus *Authores*. *Non enim*
(ut verba mutuer à Præfatione
*Hieronimi Wolfii in Ciceron. Of-
fic.*) *ad ostentationem hæ nostræ
operæ, sed ad utilitatem Auditorum,
sunt referenda.* Quorum
nihil admodum interest, siue alie-
na, siue nostra, modò utilia & ne-
cessaria cognitu, in medium affe-
ramus. Hoc utinam seriò perpen-
dant fastuosi scioli & morosi *Zoi-
li*, quorum hæc ætas est longè fe-
racissima, quibusque, tametsi libros
Reipub. literariæ & moribus in-
stituendis profuturos nesciant exa-
rare, & ab aliis exaratos satis in-
telligere nequeant, lucubrationes
alienas, hoc nomine, quòd apposi-
tis clarissimorum virorum suffra-
giis muniuntur, & ornantur, ca-
lumniari volupe est. Quis est
autem ; Doctum esse nihil aliud

est, quam ab aliis aut viva voce, aut literis nos instruuntibus doceri. Doctrina est קבלה quædam seu acceptio. Cur pudeat nos illorum à quibus doctrinam derivamus; à quibus in illâ stabilimur; à quibus denique veritas eruditionis, acumine ingenii, nec non eloquentiâ perquam grata redditur splendidior & illustrior? Imprudens est, inurbani, & immodesti, convivium satis opiparum ideo causari, quia dapes omnes & cupediæ, quibus instruitur, non domi nascuntur, sed eò quædam transferuntur aliunde. Sed infrunitos istos operis alieni censores (quos *Zacutus Lusitanus* Præf. in lib. de Medicor. princip. Histor. *Muscos* vocat *Cantharides*) missos facimus, &, quam elegimus, agredimur, provinciam.

CAPUT Primum.

Voluntatem nulla Creatura potest efficaciter immutare.

Creatura voluntatem, varias occasiones præbendo, tentare, plurima ^{in multis} proponendo sollicitare, & multas illecebras offerendo, allicere & potest, & solet, voluntas tamen non ^{inquinatur}, seu haud extrinsecus movetur. Nam primum, res prorsus easdem appetunt alii, averfantur alii, illas quinimò voluntas eadem nunc deperit, nunc execratur; quòd res objectas voluntati, utut provocare & suadere valeant, ipsi ^{non minus} live motum haud inferere luculentissimè demonstrat. Sol quidem lutum obdurat, & ceram liquefacit, sed eidem, voluntati putà, indi motus planè contrarios, quales sunt appetitio & averfatio,

ab iisdem objectis, quæ, ut objecta, si agant omninò, agunt naturaliter, non liberè, impossibile est. Quod si dicas contrarios motus voluntatis ab objectis iisdem, sed illorum contrarietatem à diversitate temperamenti & opinionis proficisci, id est, hanc diversitatem efficere, ut ab eodem objecto, eidem voluntati inserantur motus omninò contrarii: Respondemus, voluntatem quandoque temperamento vehementer reluctante, averfari & appetere, quod motus illos à temperie nihil mutuari probat; & non esse physicum aut temperamenti aut opinionis influxum in objecta (uti manifestum est) sine quo fieri non potest, ut eadem objecta, vi aut opinionis aut temperamenti, sese exerant effectibus contrariis.

Secundò, motus voluntatis versantur circa objecta, tam quæ videntur, & non sunt, quàm quæ videntur & sunt in rerum natura,

&c

& ab istis non minus quàm ab
 hisce dependent : sed ab objectis,
 quæ videntur, & reverà non ex-
 istunt, tanquam causis, motus
 haudquaquam derivantur ; ergo
 nec ab his, quæ videntur, & ex-
 istunt, suam trahunt originem.
 Motus voluntatis realis est, sive
 objectum reale sit, sive secùs : tam-
 damna quæ tantummodò in opi-
 nione subsistunt, quàm quæ verè
 existunt, molestè ferimus. Si verò
 objectum reale non sit, effectum
 realem quomodo producet ? Si
 reale sit, illius tamen in volunta-
 tem influxus realis non est, quoni-
 am sublatà objecti realitate (quæ
 ad realem influxum est prorsus
 necessaria) modò eadè perfe-
 veret opinio, idem motus in vo-
 luntate perdurabit ; imo, si ob-
 jectum semper fuisset, impossibile,
 nihilominus, opinione de ipsius
 realitate, præmissà, idem fuisset
 motus voluntatis, ac si objectum
 realitatem sibi vendicare potu-
 isset.

isset. Objecti in voluntatem influxum Metaphoricum facile agnoscimus ; sed illius influxus physicus & realis , ipsius realitatem præsupponit , quæ ad motus in voluntate excitandos haud exigitur necessarium, eò quòd, cum objecta sunt merè fictitia, excitantur ; & quando objecta sunt realia, non aliter voluntas afficitur, quàm afficeretur, si merè imaginationi suam omnem deberent existentiam: Cur itaque vel objecti realis influxus propugnaretur, eive motus voluntatis adscriberetur ?

Tertiò, si creaturæ voluntati objectæ ipsi motus insererent, tam quæ *κατὰ τὴν φύσιν* quàm quæ peccata vocitantur, non voluntati, sed objectis forent imputanda, ita ut nec illa præstando, laudem aut præmium, nec hæc perpetrando, vituperium poenamvè mereremur. Quare voluntatem, etiamsi delinquere censeatur, irresistibili imperio cedentem, potiùs quam creaturas

turas illius motum efficaciter imperantes, causaremur?

Quartò, pleraque voluntatis objecta sunt materialia; materialia verò, qua talia sunt, voluntatem utpote spirituales, influxu physico & reali nesciunt immutare.

Quintò, voluntas libera est, seu actuum suorum domina, ut *Anim. Medel. l. 2. c. 6.* fufiusculè demonstravimus. Motus itaque suos haud debet physicæ objectorum influentiæ. Si reali objectorum efficaciam voluntas moveatur, dominium penes est objecta inoventia, non voluntatem, motricibus illorum viribus, obsequentem.

Sextò, Ubinam est illa creatura, quæ voluntati desiderium vel leviusculum possit infundere, quemvis appetitum vel languidum extorquere, propositum, utut debile, rescindere vel immutare? Creaturas realiter immutare voluntatem in genere frustra contendimus, ad aliquas nisi descen-

damus,

Quartò, pleraque voluntatis objecta sunt materialia; materialia verò, qua talia sunt, voluntatem utpote spirituales, influxu physico & reali nesciunt immutare.

Ignoti nulla curo aut fuga
(19) Bonū et malū voluntatē mo-

rum, quamvis illud nobis haud
bonum esse videretur; & odium
sui nunquam excitaret, à nobis
etfi tanquam malum haberetur
(inquit Simpl. in c. 1. *Et actionis suae*
Eochirid. Epictet.) hoc est: voluntas extrinsecus, sed objectiva,
moveri non potest. Quare tristis
es anima mea, & quare conturbas
me? Ps. 41. v. 6. & 12. vulg. seu
ad verbum Textus Hebraei, cur dū bonū, ad fu-
deprimis te anima mea, & cur iugam dū malū
multuaberis super me? nostra ipsa voluntati
forum anima, non objectum, nos
deprimit & conturbat; in nobis
illa, non hoc, tumultus excitat & tristici moueri
tragedias. nō potest effectus certū est, et appo-
sitū: sed extrinsecus et ad obiecto moraliter
et obiectivū moueri necesse est et conceden-
dū. Potentia omnis (sensitiva aut intellectiva)
ad obiectū suo extrinsecus moueri utitur ut
potentia a colore aut luce, appetitiva a bono
aut malo) sed obiectivū tantū, potentia vero
ipsa adū suū efficit. sed cū hoc discrimine.
Obiectū potentiae naturalis potentia illi na-
turaliter et necessario ad alitū determinat
(colorem obiectū, modis aut dispositis, si oculi
sunt aperti, Petrus nō potest nō videri) sed obiectū
potentiae moralis (voluntatis scilicet) nō ita: quia
voluntas potest proponere libere amat aut odit

CAPUT Secundum.

Voluntas seipsam mutare po-

test

Voluntas Ric Pauli non potest intelligi de libertate illa boni
 voluntati naturali (cui enim voluntati naturali boni
 liboni agit) quod omni tempore et omni loco
 loquitur tunc Ric Paulus de potestate
 de datus vol non

Libertas voluntatis est

id est ἀνάγκη καὶ ἐξουσία, [I Cor. c.

v. 37.] seu τὸ ἀνεξέτιστον, (ut

Græci, cum Philosophi, tum Theo-

logi, loquuntur) quod, ex senten-

tiam supponit Simplici in c. 5. Ench. Epist.

est, ἰσοποιεῖν τὸ ἀνθρώπινον ἕπαις, eaque ut

egregiam prerogativam & singularem

privilegio, voluntas non solum

non est reliquarum creaturarum

obnoxia dominio, verumetiam ip-

sa sibi præficitur, ipsa sibi domina-

tur, ipsa se movet, mutatque.

inquit Por-

phy. Tentent. 22. Vinculis, qui-

bus alia creatura aliis, ad excipi-

endum quicquid illæ sunt hisce

in.

impressurae, obstringuntur, immu-
nis est voluntas; & è servitute,
quã aliæ aliarum impulsui parere
coguntur, exempta. Ad opposita
& contradictoria, & contraria
flexibilis est (ut c. 6. l. 2. Anim.
Medel. suprâ cit. plenius enarra-
vimus) sed à se solâ, idque in *viâ*
tantummodò, non autem in pa-
triâ. *Via* cõvenit immutabilitas (Eccl. 1. *mutabilitas*
ce inter sanctos ejus nemo immuta-
bilis, Job c. 15. v. 15.) immuta-
bilitas *termino*. Voluntas in hoc
Sæculo *planetam* refert; in futuro,
quasi *Stella fixa*, immobilis est. *Libera tamen sit*

Hæc duo verò, nempe *voluntas* *ut cogit et volun-*
tem non *est* *in patria apud*
ut necessaria *obstinationis* funda-
menta, Dissertationi futuræ con-
sultò præmittimus. Si quippe
nostra voluntas pro creaturarum
arbitrio moueatur, & pro illarum
imperio afficiatur, *obstinationem*
frustra commendamus & temere
suademus, quoniam apud objecta,
utpote vi naturæ operantia, nihil
valent

D 3 *Actio est salutaria, cujus A-*
nima *ob viam* *hypotheticam, et hanc dei*
larum *semper est in patria, nec bona dici po-*
rant, actu meritoria, si non sunt libera.

valent argumenta, quamvis liquida ratione muniantur; nihil valet eloquentia, quantumvis exquisita. Nec opprimitur natura pondere rationis, nec succumbit illa vocularum elegantia. Quod si voluntas nec à se, nec aliunde mutari queat, illi, nullis argumentis, nullâ suadelâ, nullis omnino stimulis, quibus ad constantiam amplexandam excitetur & moveatur, opus est, eò quod ipsa voluntatis immutabilitas omnem inconstantiam reddit illi prorsùs impossibilem.

Ast, inquires forsitan, *αὐτοκρατία* & *αὐτονομία* sunt voces tumidæ nimis, superbæ & arrogantes, & potius Deum sonant, quàm creaturam; è quibus illa, de potestate Dei voluntatem eximere; hæc, eam in ipso Dei folio collocare, videtur. Verùm hæc potestas voluntatis mutuatitia est & precaria, eam quia soli Deo referimus acceptam, qui pro omnipotentia suâ illius exercitiū prohibere potest, vel etiam animam

animam ipsam unà cū hac dote
 reliquisque unīversis, ad nihilum
 redigere; etsi nunquam vel im- *Voluntatem in*
 pediat quod minū sēse exerat hāc *precatū prona;*
 eximia potestas, vel annihilēt ani- *omni potestas*
 mam, quā ad pristinum nihilum quādam *ut in*
 relabente, cunctas illius facultates *actu opat; im-*
 & perfectiones oportet evanesce- *redit dōg. si e-*
 re: & ad fastum quod attinet, cur *Saul & perniciem*
 illum potius redoleret τὸ αὐτιξέειν *quam ἢ τὸ* *oculū minū*
δὲς δὲ λήμα. & ἐξουσία, quam ab illis haudqua- *tem omnipoten-*
 quam discrepare constat, quam *ter r' s' it dōg;*
 que propugnat *Apostolus* 1 Cor. c. *ita tamen, ut*
 7. 37. quā *παρρησία*, quā hone- *libertatem nec*
 statur sapientia, de illā cum dici- *absolutū, nec a-*
 tur, Sapient. c. 7. v. 27. *μία ἐστὶ* *liquefens im-*
μία δὲ αὐτῆς, una cū sit, omnia *minuit.*
potest? Calvinum non moramur,
 ejusve insulas & futes calumni-
 as. Deo non facimus injuriam, sed
 praeclara ipsius dona accipimus, ac-
 ceptaque grati, uti par est, asse-
 rimus; & pro virili tuemur:
τὸ ἡγεμονικόν ἐστὶ, τὸ ἐαυτὸ ἐγείρει καὶ διαίρει, καὶ
τίθει μὲν ἐαυτὸ ὡς αὐτὸ καὶ διαίρει. h. e. princeps
hominis pars est ea, quae seipsam
excitat

*excitat atque ciet, seque talem,
qualem vult, efficit. M. Anton.
L. 6. N. 6. juxta divisionem
Casauboni.*

CAPUT Tertium.

*Mutationes voluntatis recen-
sentur & explicantur.*

Mutatio, cui voluntas in hoc
Sæculo obnoxia est, alia
est *negativa*, alia *positiva*: è qui-
bus illa fit merâ cessatione actûs,
hæc ad alium actum transeundo.
Positiva mutatio est, vel *numerica*,
vel *specifica*: *Numerica* est volun-
tatis transitus ab instituto ad in-
stitutum non *contrarium*, sed *nu-
mero* diversum: ut cum institur-
tum serviendi Deo, quod somnus
intermisit, excusso somno renova-
tur: *specifica*, quando voluntas ab
instituto transit ad contrarium.

Hæc

Hæc *specifica* mutatio duplex est, *explicita* vel *implicita*; *explicita*, quodocunque institutum, ad quod transimus, instituto, quod relinquimus, repugnat *formaliter* & *expresse*. V. g. qui statuit aliquando in omnibus Deo obedire, postea verò mutat sententiam *expresse*, & in *terminis terminantibus* (ut loquantur) Deo repugnare statuendo, illius voluntas mutatione *specificâ*, eâque *explicitâ* laborat. *Specificâ* verò mutatio, & *implicita*, fit, non transeundo ad institutum priori *formaliter* contrarium, sed opera instituto priori repugnantia perpetrando; hæc enim perpetrari nequeunt, nisi ex instituto, saltem *virtuali* seu *interpretativo*, quo prius rescinditur & abrogatur. Exempli gratiâ: qui statuit aliquando, Deo obedire, postea verò delinquit, tacitè admittit institutum rebel-landi adversus Deum, quo & prius antiquat, & ad peccandum præceps impellitur. E Ex

Ex hisce mutationibus *specificis*, quæque institutis benè vivendi solent accidere, *explicita* rarior est, *implicita* frequentior: illa quippè inconstantia laborat adeò manifestâ, ut, nisi pudor omnis radicibus extirpetur, quod infrequentius est, in eam haud facilè prolabamur. Hujus autem inconstantia adeò occulta est, ut pudorem, cui in tenebris vix locus est, eludat, & usu pudoris, quod frænum est aut esse solet, eliminato, in eam præcipites feramur. Deo complures accuratam vovent obedientiam; inter hos qui peccant, quod isti voto adversatur, multos; qui verò Deo resistere statuunt *expresse*, paucos, vel potiùs nullos, reperire est. Pudet nos inconstantia tam apertæ, sed tacitam, & clandestinam, amplexamur avidi.

Idcirco verò mutationes voluntatis dividimus & illustramus, ut quid sit ejusdem non-mutatio, quæ hujusce opellæ scopus est, plenius intel-

intelligamus, quò ad illam promptius & facilius assequendam præparemur.

CAPUT Quartum.

Voluntatis non-mutatio distribuitur & explicatur.

Quemadmodum mutatio voluntatis, ita quoque illius non-mutatio, alia est *numerica*, alia *specifica*. *Numerica* est actus unus, & ejusdem numero, continuatio; ex æquo, mutationi negativæ, & mutationi, quæ *positiva* est, ac *numerica*, opponitur, eò, quòd nec est actus cessatio, nec transitus ad alium, quamdiu actus idem numero perseverat; estque in *via* prorsus impossibilis, quoniam morbi, somnusq; actus individualiter eisdem semper permanere vetant, & aliæ complures neces-

firmitates mortalitatis, ab actionibus
 quæ eadem numero redire nesci-
 unt, voluntatem feriari jubent.
 Hanc itaque non mutationem, nec
 ipsi speramus, nec aliis suademus.
Specifica voluntatis non-mutatio,
 est perseverantia in actu *specificè*
 eodem. Ut autem in actu *specificè*
 eodem perseveremus, oportet nec
 admittere institutum instituto *ex-*
PLICITÈ contrarium, nec institutum
 quod *implicitè* priori repugnat,
 elicere; seu, quod idem est, opus,
 quod adversatur instituto, non
 patrare. Quicquid enim à nobis
 fit adversus institutum olim con-
 ceptum, id provenit à novo, quod
explicitè vel *implicitè* veteri re-
 pugnat: Exempli causâ: volun-
 tas hominis Deo pollicentis obe-
 dientiam, si deinceps nec *expressè*
 statuatur non obedire Deo, nec
 quamvis aliam eliciat actionem,
 quæ pristino obedientiæ voto sit
 contraria, *specificâ* non-mutatione
 honestatur & insignitur. Huc us-
 què

quæ ut in amænissimâ virtutis se-
mitâ voluntas provehatur, hujus
opusculi finis est & institutum.
Immutabilitatem in bono, malove
haud patitur hoc sæculum; sed
institutum bonum ac generosum
nec vetat, nec cogit pravis, illud,
aut propositis, aut operibus, re-
scindere.

CAPUT Quintum.

*Specificæ non-mutationis no-
menclaturæ recensentur &
explicantur.*

S*pecifica voluntatis non muta-
tio, Latinis dicitur obstinatio,
Græcis* *παρρησία & ἰσχυρίς.* Est autem
obstinare, animum obfirmare; id-
que deducunt alii ab *obs,* & *teneo,*
alii ab *obsto,* alii denique ab *ob* &
inulitato stino, quod est *stare fa-*
cio. Juxta has Etymologias, *ob-*
E 3 *stinatio*

stinatio est voluntarium animi robur, quo munitus, decretorum suorum adeò tenax est, ut ea sibi nec eripi, nec surripi, nec mutari patiat^{ur}; sed rebus quibuscunque, institutorum ruinam quovis modo minitanti^{bus} & molientibus, fortiter ob^{sistat}; & invitis quasi tentationibus, sollicitationibus & illecebris, stare faciat instituta; seu, est animi vis infracta, invicta, sed spontanea, sed libera. A Marco Aurelio Antonino, Imperatore & philosopho nunquam satis laudato, passim vocitatur *παράταξις*, hoc est *παρατάξις*, quia tanquam acies benè instructa & munita, hostium, institutorum, veluti stragem & excidium, molientium conatus viriliter eludit. Ab Eusebio de Christi Martyribus, ut & ab Episteto apud Arrian. l. 3. c. 14.

Τῶν

ἑστῶτων. * παρατάξις (inquit posterior) τὰ μὲν περιγυμνῶν ἀνάτλις, τὰ δὲ πείρασιν, τὰ δὲ καὶ οἰκονομίᾳ, τὰ δὲ συμπεριεσθῆναι, τὰ δὲ καὶ ἑστῶτων.

Quæ verba postrema,

postrema, nempe κατ' ἵκεται, *Mericus*
Casaubon. in lib. xi. *M. A. Ant-*
imi reddi vult, ex *obstinatâ* animi,
 vel *propositâ*, *firmitate*; & rectè
 quidem, quoniam ἵκεται est ἀνταγία,
 seu ἀνταγισμα, i. e. *pugnax contena-*
tio instantis adversario; quâ *ob-*
stinationis indoles commodissimè
 exprimitur. Etenim viribus *ob-*
stinationis, quæcunque tanquam
 adversaria, satagunt instituta no-
 stra profligare, debellamus.

Nobis valdè placent hæc verba
militaria; scil. περὶ τοῦ ἵκεται. Cum
 enim quæcunque nobis occurrunt
 in hoc sæculo non solùm mutabi-
 lia sint, sed etiam mutationibus
 adedò obnoxia, ut ad mutationes
 nasci videantur; cùmque hæc, quasi
 non-mutationem animi nobis invi-
 derent, ad animi mutationem nos
 perpetuò sollicitant, impetûque
 suo eò pertrahere & adigere co-
 pentur; nobis per totum vitæ
 nostræ curriculum cum istis tan-
 quam hostibus dimicandum est.

Vita

Vita hominis super terram [Job
 c. 7. v. 1.] *est militia*, juxta
 vulg. *πιορσία*, (secundum 72.)
 quod aliis est tentatio & aliis (in
 quibus *Mercerus* est) *tentationis*
officina, ubi homo varia experi-
 tur, variis eventis & periculis, ut
 miles in bello, expositus est & alia
 denique *sedes piratarum*. Crea-
 turæ Dei in odium factæ sunt, &
 in tentationem animabus homi-
 num, Sapient. c. 14. v. 11. *Non*
est nobis colluctatio adversus car-
nem & sanguinem, sed *adversus*
principes & potestates, *adversus*
mundi rectores tenebrarum haram,
contra spiritualia nequitiæ in cele-
stibus. Ephes. c. 6. v. 12. vide
 I Pet. 2. c. v. 11. Jacob c. 4. v. 1.
Adhuc in seculo sumus, adhuc in
acie constituti. Cyprian L. 1. Ep. 5.
 Ἀγρία ἔστι ἡ παρὸν χρόνος, πόλεμος ἔστι καὶ μέγας
Chrysostom in Act. Orat. 15.
 πόλεμος καὶ ἐστὶν, πᾶς ὁ τῷ βίῳ χρόνος,
 Idem in 1 Thessalon. Hom. 3.
 ἀποκτενεῖσθαι ἐστὶν ὁ πόλεμος, καὶ ἀνταρκαὶν ἐστὶν
 ἔχουσιν, Idem in Genes. Orat. 3.
 Quibus

Quibus philosophi consentiunt.
 ο ὅς τ' ἐπ' αὐτῷ *M. Antonin. L. 2.*
 ἡγεμονία τις ἔστιν ἡ βίη· ἡγεμονία δὲ αὐτὴ μακρὰ
 ἡ πόλις, *Epicl.* apud *Arrian. L. 3.*
 c. 24. *Omnibus iis quæ inciderint*
(inquit Simp. in Epicl. Enchir. c.
75.) rectè uti licebit, atque etiam
rebus inter se contrariis, si eas rectè
ratione moderere : sive res labori-
osa, sive suaves objiciantur, sive
gloria, sive ignominia. Nam sive
parvum fuerit illud quod offertur,
non contemnes : sive magnum, non
reformidabis : neque illud præter-
fluere fines, sed, in unoquolibet,
 ἡμεῖς τὸν πρὸς τὸ ἀρετῆς ἀγῶνα ἔχον προκοπῆσαι,
in quo aut coronari sit necesse, aut
repudiari. Nec enim aliud est re-
liquum instante certamine. ὅλας τ'
ᾠδυναίην, ὡς βίη· ἡμῖν κινδυνὸς μακρὸς πρὸς
 τὴν ἡγεμονίαν ἐπ' αὐτῷ, *Hierocles, πρὸς*
 οὐλαδολφίαν apud *Stob. Tom. 2. Tit.*
 81. *Nobis quoque militandum est :*
 ὅτι καὶ ἐν ᾧ γενεῇ μιλιταίᾳ, quo nun-
 quam quies, nunquam otium datur.
Sentc. Ep. 51. Sed quorsum hæc
 F testium

testium congeries ? Ea est nostra
 segnities & ignavia, ut de officio
 nostro sæpiùs admoneri sit panè
 necessarium. Quotiescunque vi-
 tam nostram esse bellum, idque
 perpetuum, in quo pereant iner-
 mes, necesse est, cogitemus, quod
 fit, quandocunque viros fide dig-
 nos vitam esse constans & jube
 certamen audimus, aut legimus
 seriò prædicantes ; cogitamus e-
 tiam de præparatione ad certa-
 men illud, cùm successu fælici in-
 eundum, quæ est ipsa voluntatis
obstinatio. Hæc si muniamur, de
 hostibus certissimè triumphamus ;
 eâ verò si destituamur, omni pro-
 cul dubio turpiter succumbimus,
 utut alia omnia nobis præstò sint
 auxilia.

CAPUT Sextum.

Obstinationis species enarrantur; de quâ specie differimus in hoc Libello, ostenditur: Methodus, quâ à nobis ea tractanda est, proponitur.

O*bstinationem*, quæ sæculo futuro, peculiaris est ac propria, quâque Beati in amore Dei necessario perseverant in æternum, (seu quâ *ὡς οἱ ἅγιοι παλιγγενεσὶα τῶν ἐν τῷ αἰῶνι ἐξουσι διαφιδεσθῆναι μὴ ἀπαρῆναι*, uti *Dionysius* loquitur c. 7. Hierarch. Eccles.) & damnati in æternum quoque necessario persistunt tum in appetitionibus eorum quæ consequi nequeunt, tum in aversionibus eorum quæ devitare non possunt, missam facimus

impresensiarum : eam verò *ob-*
stinationem, cuius hæc vita capax
 esse videtur, in *malam* & *bonam*
 distribuimus.

Obstinatio mala est, vel cum obje-
 ctum propositi malum est, vel cum
 propositum solâ voluntate nititur,
 non aliquâ præviâ ratione seu ju-
 dicio, & vi solius voluntatis perse-
 verat, quamvis illius objectum
 malum non sit, sed indifferens,
 qualis esse videtur illa quam vo-
 cat *M. A. Antoninus*. L. ix. n. 2.
 φιλόπεριξιν, hoc est, *meram ob-*
stinationem, estque pura. puta
 ἰσχυρονομούν, quò reduci potest ἢ ἡ
 εἰς ἐπιβουλὴν ἀπολίδουσι, nempe ἐπὶ τῇ περὶ πα-
 ρταγμῶν ἢ, μὴ ἐπιβούλῃ τῇ ἀπαρτί, μὰ
 ἀπὸ τοῦ μαχομένου ἀείρεται, h. e. 'Cum
 'quis ita est affirmato animo, ut
 'rebus evidentibus assentiendum
 'non putet, nec à pugnantis re-
 'cedendum, uti loquitur *Epidetus*
 apud *Arrian*. L. I. c. 5. Mala est
 (inquam) *obstinatio* quando pro-
 positum solâ voluntate vititur, &

vi solius voluntatis perseverat,
 tum quia *ratione actuum huma-*
norum normâ, destituitur, tum
 quia in volendo perseverare quia
 volumus, abdicatâ ratione, in illius
 locum sufficimus voluntatem, seu
 voluntatem nobis quasi regulam
 præficimus. Hominem, utpotè
 qui ductu rationis universam vi-
 tam debet instituere, dedecet hu-
 iusmodi omnis obstinatio. Est
 animi, non tam *virilitas* aut *robur,*
 quàm *rigiditas* quædam & *duri-*
ties.

Ast (inquies) hæc obstinatio
 mera haud esse videtur inhonesta,
 quia mediorum omninò similium,
 & ad eundem finem, quem assequi
 debemus, quemque citra medio-
 rum alterum comparare nequi-
 mus, ex æquo conducentium, al-
 terum potiùs quàm alterum licet
 acceptare, non ex imperio rationis
 (nam esse media prorsùs æqualia,
 & æqualia videri supponimus)
 sed ex arbitrio mero alterum alte-

ri præferente. Si pauperibus Ele-
 mosynam, donec ipsam alterâ
 manu, potius quàm alterâ, ratio
 dictaverit esse porrigendam, elar-
 giri recusemus, illis fortè ino-
 piâ pereundum est. Et si fameli-
 cus panes inter undiquâque simi-
 les, & æquè distantes collocatus,
 rationis de alterius potius quàm
 alterius electione iudicium debeat

* 1. Impossibile est, ut electio sit rationalis, si ratio non prævalet. Quocirca potest esse laudabilis electio, quamvis non ab au-
 go. nec laudabilis auctoritate rationis præscribentis,
 2. Impossibile est, ut à voluntate, pro puro-puto ar-
 bitrio, ad æqualium alterum ver-
 geat ratio non dirigente, proficiscatur. Quod si vo-
 luntat eligendo: quæ voluntas rationis in iussu indifferen-
 voluntas quid sit, tum alterum rectè queat eligere;
 bonum aut malum quidni ejusdem rationis in iussu
 non cognoscatur rectè quoque in electione perseve-
 nisi prout ratio ret. Verùm primò, aut non om-
 ni die. In digne, aut quàm rarissimè, occur-
 ti casus, quibus sunt media quovis respectu similia
 dicuntur ratio boni & æqualia, seu, in quibus aliquam,
 eligenda, in bonum, et in malum saltem, disparitatem non
 non potest et potest reperit intellectus.
 hoc quod est, vel ex circumstantiâ, quia est
 proprium: vel ex necessitate (si sit omnimoda
 æqualitas) quia utrumque non potest go. hoc.

Secundò, media prorsùs æqua-
 lia nobis occurrere supposito, di-
 cimus, rationem voluntati non
 tantùm optionem dare, sed etiam
 jubere ut hanc suam meram liber-
 tatem exerat, quia necesse est ut
 pro merâ libertate alterum eli-
 gat potiùs quàm alterum, aut ut
 non eligat omninò. Quamobrem
 tametsi voluntas non præligat vi
 rationis alterum alteri immediatè
 præferentis, præligit tamen vi ra-
 tionis, ut pro suo arbitrio alterum
 alteri præferat, imperantis. *et hoc potius quàm il-*

Tertiò, in hâc præelectione
 idèò perseverare quia non necesse
 est eam immutare, est *obstinatio*
 non *mera*, sed *bona*. Etenim rati-
 oni congruum est, ut non mute-
 mus, quòd mutari necesse non
 est.

Quartò, in hâc præelectione
 ideo perseverare, quia prælegi-
 mus, seu velle quia volumus, est
obstinatio mera, quam ut homine
 prorsùs indignam, eò quòd ratio-
 nis

nis, & authoritatem antiquat, & munus, enervat, eaque sibi voluntas arrogat, quod rationi peculiaris est, aut esse debet, jus scilicet *Voluntas mihi* cunctos nostros actus moderandi, *justi eligat, nisi* eliminandam esse judicamus. Sed *quod ratio indicat.* nec de *malâ obstinatione* nobis hic sermo est.

Quod autem *obstinatio* & *obstinatus* quandoque in bonam partem usurpantur, facile demonstramus. Apud Livium, *obstinatam Lucretiæ pudicitiam* legimus. *Quæ ego omnia* (inquit Cicero) *non ingrato animo, sed obstinatione quâdam sententiæ, repudiavi. Quæ imo virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus apud gratiam animus.* Tacit. in Orat. *Thraseanâ.* Annal. L. 15. *Sed quidam* (inquit Tertullianus Apologet. c. 27.) *desipientiam existimant, quod cum possumus & sacrificare in præsentibus, & illesos abire, manente apud animam proposito, obstinationem salutis præferamus.* Rursus, cum erumpunt adversus

adversus nos, ingratis resistimus, ut
 aequales; & repugnamus, perseve-
 rentes in eo quod oppugnant & il-
 lus nunquam magis detrimphamus,
 quam cum pro fidei obstinatione
 damnamur. Et illud c. ult. Illa
 ipsa obstinatio quam exprobat, &
 magistra est. Denique Cyprianus de
 de disciplina. & habit. virgin. c. 3.
 sic loquitur: neque enim fas est
 virginem ad speciem fame sue
 comi, aut de carne & ejus pulchri-
 tudine gloriari: cum nulla sit illis
 magis quam adversus carnem col-
 lutatio, & vincendi corporis ob-
 stinata certatio. Est autem obsti-
 natio bona, stabilitas & firmitas
 propositi, cujus objectum est bo-
 num, quodque nititur iudicio. Ta-
 lis obstinatio fuit constantia quâ
 gravitatem suam roborâsse, sem-
 perque in proposito susceptoque
 consilio Catonem permanisse, te-
 statur Cicero: Estque vel univer-
 salis, vel particularis; universalis,
 cum objectum propositi est uni-
 versale

versale ; *particularis* , cùm *parti-*
culare , cuiusmodi forsitan est
 ἀπὸ τοῦ illa , quam modò citatus
Antoninus meminit. Lib. 7. n. 23.
 & L. 4. n. 3. juxtà divisionem
 à *Merico Casaubono* institutam.
 Nam eodem *Casaubono* definiente,
 ἀπὸ τοῦ est *obfirmata animi con-*
stantia , quā doloribus corporis for-
titer obstitit , & *aditus ad se quasi*
præcludit omnes ; *animūque sese*
 ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ est , *cum omni interdicto*
sibi cum corpore commercio , *se se-*
questrare . Sed nec de *particulari*
obstinatione differimus ; verū de
 / *unicā obstinatione* , eāque *bonā &*
 / *generali* , sermonem instituímus , in
 eāque tractandā hanc methodum
 observamus. Primum, quodnam
 propositum sit *obstinationis bonæ*
 & *generalis* subjectum , disquiri-
 mus. Secundò, propositi possibili-
 tatem declaramus. Tertio, ejus-
 dem æquitatem ostendimus. Quar-
 tò, propositum executioni posse
 mandari demonstramus. Quintò,
 modos,

modos, & quibus exequimur pro-
positum, & quibus illud violamus,
in medium proferimus. Sextò
denique, ipsam propositi stabilita-
tem seu obstinationem expendi-
mus.

CAPUT Septimum.

Propositum, quod est obstina-
tionis bonæ & generalis
subiectum, enarratur; ejus-
que possibilitas & æquitas
demonstrantur.

*Obstinatio est robur et vis
animi, per quam est instituti tenax (pag. 30.) 80.
est vis instituti conservativa, et subiectum*

Obstinationis cujuscunque sub-
jectum, est aliquod institu-
tum animi seu propositum; bonæ, *in anima; ita
ut anima sit
ejus subiectum,*
bonum generalis, generale; bon-
næ & generalis, bonum & genera-
le. *et animi facti-
tatis dicitur mi-*
Propositum verò bonum & generale
est cujus obiectum est *ut
p. obiectum*
bonum generale, seu, cujus influxus obstinationis
us est in totam vitam, cunctas

actiones, & mores universos. Unitate gaudet hoc propositum, estque illud, quo Deum in omnibus sequi statuimus. Cætera proposita, utut bona fuerint, vel particularia sunt, eorúmque vis & efficacia duntaxat ad quasdam vitæ portiunculas, certa loca, temporaque & nonnullas particulares operationes extenduntur: vel ab his, non reipsâ, sed nomine discrepant; qualia sunt instituta in cunctis, vel sequendi rationem, vel secundum naturam vivendi. Nam sequi jubet Deus rationem, ratio naturam, natura rationem, ratio Deum. Eadem præcipiunt Deus, Ratio, Natura. Si Deus rationi, vel naturæ, aut ratio Deo vel naturæ, aut natura rationi Deo ve repugnaret; consistendi Deo, laudendi rationem, aut viclandi naturam, aliquando nobis incumberet obligatio; quod vel somniare frivolum est ac ridiculum.

Hoc

Hoc autem propositum generale, quo Deum, scilicet, in omnibus sequi statuimus, possibile est. Etenim Obedientia Catholica nihil in se continet, quod ipsam tanquam appetibilem apprehendi vetat; imo in omni Sæculo optimique eam maximoperè expetendam esse censuerunt. Quicquid autem ut appetibile potest apprehendi, id ipsum potest voluntas appetere; & quicquid ab intellectu nobis, ut appetendum, representatur, eò voluntatem suo ferri desiderio, impossibile non est. Præterea, obedientiam universalem vovisse nonnullos, est extra omnem aleæ controversiam; quod autem in votis habuerunt aliqui, id velle possunt & omnes. Sed de possibilitate quid loquimur? Facile est quod absque magno labore, citràque multum sudorem fieri potest. Deo in cunctis obedire, bonum esse, num labor est cogitare? An boni apprehensi de-

siderium postulat sudorem vel minimum ? Si *non* velle inter facilia collocare verearis, quid tibi non difficile videbitur ? Facile est, inquam, & præterea naturale. *Omnes populi ambulabunt, unusquisque in nomine Dei sui.* Mic. c. 4. v. 5. Sed à proposito universalis obedientiæ *possibilitate*, ad ejusdem progredimur *equitatem*.

Ad *equitatem* (inquam) quæ aded manifesta est, ut compoti rationis de eâ haud liceat ambigere. Rationi non prorsùs obnubilatæ quid consonum magis, quàm in omnibus creaturam velle Creatori, omnia cui debet, obedire ; servum Domini, ipsum qui protegit & conservat, auscultare ; quàm filium Patri benignissimo obtemperare ; quàm ad optimum, maximum, sapientissimum, velle conformari ; quàm potentiæ prorsùs irresistibili, omnia summâ cum ratione disponenti & administranti velle devoveri, in eâque ex animo

acquiescere? *solum Deus* (inquit
Anselmus) quicquid vult debet
 velle propria voluntate ; ita ut ali-
 um quam sequatur, non habeat su-
 pra se. Cum igitur homo vult ali-
 quid per propriam voluntatem, Deo
 aufert quasi suam Coronam. Sicut
 enim Corona soli Regi competit :
 sic propria voluntas soli Deo. Et
 sicut Regem aliquem inhonoraret,
 qui suam Coronam illi auferret :
 sic homo inhonorat Deum, qui au-
 fert ei propriae voluntatis privilegi-
 um, habendo, quod ille debet habere
 solum. Sed sicut propria voluntas
 Dei, fons est & origo totius boni ;
 ita propria voluntas hominis, to-
 tius est exordium mali. Quare
ὁ θεός ἐστι πᾶσι, Deum tibi superpo-
 ne, seu, Deum tibi Praesidem statui-
 to, uti pie monet *Επιφάνης* apud
Arrian. L. 3. c. 22. vel, uti lo-
 quitur *Jacobus Apostolus*, c. 4. v.
 7. *ὑποτάγητε τῷ κυρίῳ*, Subditi estote
 Deo. Sed de voti generalis aut
 possibilitate, aut equitate non du-
 bitatur ;

bitatur ; illius verò *executio* nonnullis videtur *impossibilis* ; quibus redarguendis Caput proximum destinavimus.

CAPUT Octavum.

Possibilis est Executio voti generalis.

Qui legem Dei, à nobis perfectè observari posse, negant, ut *Calviniste*, executionis voti generalis obedientiæ possibilitatem inficiuntur necesse est, eò quòd universalis obedientia ambitu suo complectitur id omne quod à lege divinâ præcipitur aut prohibetur : possibilitatem (inquam) inficiantur, quamvis ad illud votum & concipiendum, & exequendum ferè perpetuò nos exhortentur & extimulent ; quasi optimum foret, impossibilia desiderare

re ;

non-
iibus
num

ge

er-
ne-
nis
bi-
ed
bi-
ne
ut
n.
il-
&
os
fi
,
;

re; generosum, talia conari; & heroicum tanta desideria, tantosque conatus excitare. Res vulgaris est ac levicula, possibilia suadere, vel præstare: majora cogitare; possibilibus altiora spirare: ^{id est} quærere. Hæc ausa quàm præclara! Hi motus quàm egregii! Hujusmodi molimina, animi excelsi ^{τρυφή} quàm eximia, quam luculenta!

Ab hâc opinione *Calvinistarum* *Episcopus* ipse haud multùm dissidere videtur. Is quippe Lect. sacr. in 1 *Johan.* c. 5. v. 5. in tractandâ hâc Quæstione famosâ, quâ quæritur, An possibile sit homini Christiano perfectè implere legem Dei in hâc vitâ, duplicem constituit mandatorum præstationem: alteram quæ *Evangelicâ* gratiâ & misericordiâ temperata est, talemque observationem mandatorum notat, quæ omnem peccandi consuetudinem, aut peccati omnem habitum tollit, sibi quæ adjunctum

H habet

habet studium sincerum infirmita-
 tes, & imbecillitates omnes magis
 magisque corrigendi, occasiones pec-
 catorum vitandi, & proficiendi
 semper in melius. Hæc, ex illius
 sententiâ, possibilis est; sed, ut
 ipse loquitur ibidem, Hujusmodi
 præstatio mandatorum Dei, strictè
 & rigidè perfectâ impletio legis sine
 opus legis dici, nullo modo, potest.
 Alteram verò, quæ universalem &
 perpetuam legis totius strictissimè &
 rigidissimè observationem notat, om-
 nemque omninò reatum, & quamli-
 bet culpam, quâcunque demùm ex
 causâ ortam, aut profectam, etiam
 infirmitates, inadvertentias, lapsus,
 delicta, & similia errata, potius
 quàm crimina, excludat. Hanc
 asserit esse impossibilem, sic enim
 (inquit) nemo homo dabitur, da-
 rive poterit, qui legem Dei præstite-
 rit, & de quo verè affirmari pote-
 rit, quòd legem & mandata Dei ob-
 servaverit. Quis enim est, qui
 ante conversionem, non tantum non
 est

immunitas à peccato, sed post eam
 non facile aliquando cessitat,
 delinquit, hallucinatur, & labitur?
 Quasi legitima foret hæc argu-
 mentatio: Legem Dei nemo per-
 fectè vel observavit, vel obser-
 rat, ergo nemo potest: & quasi
 iacobus Apostolus c. I. v. 4. no-
 bis impossibilia suaderet, dicendo:
 ἡ ὁ παμμενὴ ἰσχυρὸν τέλειον ἔχοντες, ἵνα ὅτι τέλειον
 ἡ ἰσχυρὸν, h. e. patientia autem o-
 perum perfectum habeat, ut sitis per-
 fecti & integri. Nonnulli quidem
 τέλειον & ἰσχυρὸν, non absolutam
 perfectionem, & integritatem ac-
 curatam; sed minus quiddam, sci-
 licet aut τὸ ποσὸν in profectu, quod
 comparativè censerì debeat inte-
 gritas & perfectio; aut assiduita-
 tem operandi, hoc in loco signifi-
 care statuunt: verum, nè vis hu-
 iusmodi verbis inferatur, Aposto-
 lus consultò & de industria subjun-
 git: ὡς μὴ εἶναι λείποντες, in nullo defici-
 entes, seu, ut alii reddunt, ita ut
 nihil desit; Quod esse vide-
 tur

tur ἀκείρα, quam S. Paulus Aposto-
lus præcipit, *Ephes. c. 5. v. 15.*
Qualis est illa ^{τληέτης}, quæ, rea-
tu, culpæque laborat? Qualis
^{ὁλοκληρία}, quæ infirmitatibus, inad-
vertentis, lapsibus, & delictis on-
ratur ac polluitur? Num in nullo
deficere, est, semper corrigenda
subindè perpetrare? non ignora-
mus quidem *Epictetum* *Enchirid.*
c. 75. τὸν τέλειον ἢ τὸν ἀποκείμενον con-
jungere, dicendo: ἴδου ἔν ἀξίωσιν, σι-
αυτὸν βίβειν, ὡς τέλειον καὶ ἀποκείμενον, *nonne*
igitur viri perfecti & proficientis
vitam tibi summa: nec latet nos *Sim-
plicium*, in hæc verba commentan-
tem, ita loqui: Ἴδου ἔν ἀξίωσιν, καὶ
σικαυτὸν βίβειν, ὡς τέλειον, ἢ καὶ ὡς τέλειον ἀποκλει-
σόμενος· ἰκάνειν γὰρ ἢ διαταί τῶντων ὅτι λέγουν. ἀλλ'
ὡς καὶ τὸ ἀποκείμενον τέλειον, τῷ αὐτὸ ἀποκείμενον ἢ
μικροτέρῳ διακρίνεται τῷ ἀποκείμενῳ. ἀλλὰ πᾶς τὸ
κατακείμενον καλῶς ἔχειν, ἰούσι ἡγῆ, τῷ ἐξγα-
στῆσι αὐτῷ ἀποκρίσσειν. h. e. Jam igitur
(inquit) vivendum tibi esse sta-
tue tanquam perfectio, non quod per-
fectionem sis assecutus (id enim
Sermones

sermones hujusmodi non desiderat)
 sed quasi ratione progressum per-
 fectum, qui nunquam progredi desi-
 nit, nunquam cesses aut remolles-
 cas. Sed quicquid tibi rectum vi-
 debitur, id legem putato, quæ idem
 exequi jubeat. Hæc observat He-
 insus, & cum admiratione, ut ipse
 fatetur, & quoniam τὸ πλεόντα seu
 ἡλικίαν statuit esse certum pro-
 fectus gradum, si cum aliis confe-
 ratur, ut perfectioni conciliet pro-
 fectum, adducit. Verum, primò,
 ἡλικία adultum non rarò significat.
 Apud Laertium Heracitus dicitur, Lib. ix.
 ἡλικίᾳ μάλιστα γινώσκουσα πάντα ἐγνωνκίαι, qui P. 630.
 in adolescentiâ suâ se nihil scivisse
 affirmavit. πλεόντα etiam dicun-
 tur (ut observavit Budæus, Com-
 ment. Ling. Græcæ) εἰ ἀνδρῶν ἢ
 ἀνθρώπων, οἱ εἰς ἀρετὴν καὶ γνῶσιν
 ἐφθάρκοντο. Aristoteles in octavo
 πολιτικῶν, 'Αλλ' ὅπως αὖθις ἡ εἰς τὴν ἀρετὴν
 ἀφθάρκωσις ἐστὶν χάρις αὐτοῦ τοῦ γινώσκοντος καὶ
 πλεονεξίας. Hi etiam πλεονεξίᾳ dicun-
 tur, ut alibi dictum in verbo ἀρετῆς
 γινώσκου.

ἔτι. *Inde τάλῳ ἰμῶνι Plutarch. in*
Antonio, pro togâ purâ ac virili
dixit, ut quidem ego censeo. τάλῳ
enim est justæ magnitudinis & inter
græ ætatis. Et hoc sensu, vocabu-
lum in Enchiridii cap. jam citat,
accipiendum est. Etenim, verbis,
quæ modò recensuimus, quæque
Heinsius admiratur, hæc præmittit
Epicæetus : Ἐπεὶ τοῖος ἔστι ἄνθρωπος ἀνὰ τὴν
 ἡλικίαν βελτίστων ἀρετῶν σκευὴν, &, paucis in-
 terjectis, ὅτι ἐν τῇ μέσσει, ἀλλὰ ἀπὸ
 τῆς τάλῳ. h. e. *Quousque tandem*
differes præstantissima quæque tibi
vendicare : non jam adolescens es,
sed maturâ ætate vir. In virtute
verò, adultum proficere nec mirum
est, nec inservit instituto Heinsia-
no, nec interpretationi Simplicia-
næ favere videtur. Certè, si quid-
piam mirati liceret, tantos viros
Simplicium & Heinsium, præceden-
tia cum consequentibus, quæ am-
bo caput idem idque breviculum,
complectitur, non conferendo,
tantoperè hallucinatos fuisse, mi-
raremur.

(55) ^{ante legem naturae obliuiscimus}
^{absolutè integritatē requirit, et sic}
^{facilem dicat, et indifferenter}
^{obligat, non}

remur. Secundo, perfectionem
quam hoc in loco praecipit ^{solū ad omnem} ~~Apos.~~
~~solus~~, omne peccatum excludere ^{aut moraliter}
statuimus, quoniam, ut paulo antea sonu, sed et ad
observavimus, subjungit: ^{in unius gradu; ut dicitur}
^{in unius gradu; ut dicitur} ~~i. e. in nullo deficientes~~, diligamus ex toto
seu, in nullā re delinquentes. Ter-cordo, et totis
tudo, ne quis existimet, perfectio ^{in vobis. Luc. 10.}
nem (quoniam illud esse perfe. 27. sed nō in do-
ctum, cui nihil addi potest, defini-sequitur, post
ant ^{Metaphysici}) ~~profectui repositū~~ ^{lapse} ~~Adde nos~~
~~nare~~, aut nos ita sentire, suspice hoc ^{profectu}. Hoc
tur; perfectionem, quæ peccatum constat. 1. In
omne prohibet & excludit, ^{profectu} ~~integritatē. Rom.~~
~~unum~~, eumque duplicem admittere 3. 7. 8. 11. 2.
profitemur. Alter definit in ^{in integritatē. Gal.}
~~mutabilitatem~~ statui futuro peccatū
liarem; alter durabit in æternum.
E quibus prior ille hoc nititur, ^{(a) sicut in celo}
quod quo sapius nostro defungi ^{in ant. lib. 1. 1. 1.}
mur officio, eo magis habiles eva- ^{quia virtus: si-}
dimus & idonei ad nostra munia ^{ut liberabit vir-}
ritè peragenda, donec ad eum sta- ^{tus nulla est}
tum fuerit deventum, in quo fælix ^{p. Actiones in}
muneris obeundi ^{(a) necessitas omnes} ^{celo vel sunt}
inclinationis gradus consummabit, ^{liberos, vel a-}
eosque ^{liber laudabi-}
^{les et virtuo-}
^{sæ nō sunt.}

eosque sistet ut superfluos. Gra-
 dibus propensionis ad bene agen-
 dum quid opus erit, quum bene
 agendi necessitas regnabit ac tri-
 umphabit? *vidit Jacob in somni*
Scalam stantem super terram, &
cacumen illius tangens cælum: An-
gelos quoque Dei ascendentes, & de-
scendentes per eam, Genes. c. 28.
v. 12. Sed in ipso cælo Scala non
~~est~~ est; illic nec ascendunt inten-
 sione, nec remissione descendunt
 Angeli, Angelisve similes. Poste-
 rior profectus in officii repetitio-
 ne, fluxui durationis respondente
 positus est. Ut enim anima du-
 rando in æternum progreditur, ita
 & pro durationis progressu, offici-
 um præstando, ultra vitam hanc
 caducam in omnem æternitatem,
 in uirtute proficiet, seu, suos illa
 faciet progressus. Sed, ut ad in-
 stitutum nostrum proprius redea-
 mus, vir egregie doctus *Sim.*
Episcopus eam tantummodò man-
 datorum divinorum præstationem
 tanquam

*Aliud est in virtute
 hoc profectus j. t. perf. et
 aliud profectus
 Angeli et animas
 Beatos persistunt
 in virtute nō proficiunt*

Gra-
 gen-
 bene
 tri-
 mni
 &
 An-
 de-
 28.
 non
 tem-
 dunt
 ste-
 tio-
 nte
 du-
 ita
 i-
 an-
 em,
 illa
 in-
 ea-
 m.
 n-
 m
 m

inquam possibilem agnoscit, quæ
 contaminatur & gravatur reatu,
 culpa, infirmitatibus, inadvertenti-
 s, lapsibus, delictis & erratis &
 (uti constat ex illius verbis pau-
 lantea recitatis) qualem Calvi-
 niste propugnare solent & mordis-
 cisteri; sed quali majorem, h.
 e. quæ omnem reatum, culpam, in-
 firmitates, inadvertentias, lapsus & x
 delicta & errata proferibit, Sirach 1. scripti est
 chides credit esse possibilem; alii Apocryphi. 2.
 as quorsum ita præciperet? esto hortationis of-
 firmus in viâ Domini? [c. 5. v. 12.] Tendunt officium
 Firmitas in viâ Domini, haudquæ quid debemus,
 quam admittit infirmitates, reatum ut dicit, quid
 excludit & culpam, prohibetque possumus. 3. Nec
 cunctas inadvertentias, omnes lapsus, ac delicta quævis & errata
 ita ut si hæc peccatione sit impossibilis, tam prudenter tantam perfe-
 ctionem, quanta competit Angelis, as-
 cendit, qui
 ipse Deo, quàm nobis eam, filius perfectionem
 Sirach suadere potuisset, & impe-
 rare: & fortè sanctus Johannes
 nunquam dixisset: Omnis qui na-
 nobis
 I
 173

tum est ex Deo, peccatum non facit
quoniam semen ipsius manet in ipso,

x
1. nō p. peccat p. s. non potest peccare (quod ma-
cabit illud irr-
misi b. l. 2. nō
fuit peccatum
habituahiter, nō
rogat in ro p. s.
cabit, licet in s. i. f.
porali reliquie.
3. nō peccat in
quantum a deo nō
4. Tunc tunc
1. Joh. 1. 10.

non potest peccare (quod ma-
gis est ea perfectione. quam possi-
bilem esse contendimus) quoniam
ex Deo natus est. Ep. c. 2. v. 9.

Si quidem omnia quæ juxta gene-
rale institutum serviendi Deo opti-
max. seu, quod eodem recidit,
quæ tenore legis divinæ ab homi-
ne sunt præstanda, ab ipso forent
simul & semel peragenda; obser-
vationem mandatorum Dei, sive
executionem voti generalis obe-
dientia, tanquam prorsus impossi-
bilem, jure meritoque causare-
mur: tum quia tot operibus, quot
ad alterutram exiguntur, simul
obeundis, haud sufficiunt humana
vires; tum quia munera nonnulla
uno eodemque tempore nequeunt
adimpleri. Exempli gratiâ, die
Mercurii, Dominicum haud possu-
mus observare. Cum publicis
Ecclesiæ præcibus intersumus, non
licet inservire vocationi. Bonum
quidem

quidem bono non repugnat, sed, habita ratione temporis, loci & aliarum circumstantiarum, quævis cujusque officii executio quamvis cujusque alterius officii executio nem non permittit, seu, ut vulgò dicitur, *non possumus sorbere & stare*. Verùm non ita se res habet quod enim postulat institutum generale serviendi Deo, id in temporibus, locos, aliasque circumstantias præstandum distribuitur. Atque ideo quæstio est, non, an omnia munera, ad quæ obeunda, vi generalis instituti serviendi Deo, per totam suam vitam obligatur homo, possit simul adimplere? sed, an ad eum statum, ex loco, tempore, & rebus aliis quibusque constatum, reduci possit, in quo ipsi sit impossibile, suo defungi munere, quod pro ratione status illius, ex instituto generali serviendi Deo, debet adimplere? seu, num eo redigi queat, ut de eo verè dici possit, *Hic & nunc* defungi ne-

quit officio, quod *hic* & *nunc* obire
debet? &, bonâ cum veniâ *contra-*
Remonstrantium, respondemus ne-
gativè, & quamvis quæ hactenus
dicta sunt, possint ac debeant mo-
destis & ingenuis abundè suffice-
re, nihilominus porro disputare li-
bet.

Primùm igitur æquum est (uti
cap. septimo demonstravimus) ut
Deum in omnibus sequi, seu, in
quovis statu, omni conditione, &
quibusque circumstantiis nostro
munere defungi velimus: hoc igitur
præstare possumus; aliàs non
à ratione foret alienum, impossibi-
lia in votis habere. *Μίμονος* (in-
quit *Epicætetus*, *Enchirid.* c. 6. *ἐν*
ὁρίσιναι μὴ ἐπαγγελία, ἵεναι ἐμπυχία ὃ ὁρίσῃ
[alii legunt *τὸ ἐμπυχῆν ὃ ὁρίσῃ*] h. e.
Appetitionis eum finem esse memen-
to, ut id quod appetis consequari;
vel ut alii vertunt, appetitionis
eam esse pollicitationem memento,
fore ut consequatur id quod apper-
tat. Quò *Maximus Tyrius* facere
videtur,

*X. Aliud vult, aliud
pfero. Vult adoptare
sed nō ita perfectum.
Rom. 7. 18. 19.
Gal. 5. 17.*

obire
ntra-
s ne-
enus
mo-
ffice-
re li-

(uti
) ut
o, in
e, &
stro
igi-
non
ibi-
in-
in
e.
e.
en-
re;
nis
to,
oe-
re
r,

videtur, cum Dissert. 20. dicit
ἡ ἐπιθυμία ἡ ἐπιθυμία. Verum quid no-
bis pollicetur desiderium rerum
impossibilium? Appetitionis ea-
rum quis finis est ac corpus? quod
ἡ ἐπιθυμία? S. Jacobus igitur, c. 4. hoc
genus desiderii, inter alia merito
reprehendit: *Ἐπιθυμαίνετε* inquit (v. 2.)
ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὐκ ἔχετε, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ
ἐπιθυμείτε. h. e. concupiscitis, & non
habetis: occiditis & zelatis: &
non potestis adipisci. vulg. seu,
juxta Latin. Interpretem version.
Arabica; concupiscitis, & votum
vestrum non assequimini: occiditis
& invidetis, & optatum non pote-
stis adipisci. Tam in morali phi-
losophiâ malum est, impossibilia de-
siderare, quàm in Disciplinis Ma-
thematicis falsum, partem esse totoliet ex culpa
majorem: absurditate perquam magis in biâ
manifestâ laborat utrumque, & æ-impossibilibus:
quali, sed illud ethicâ, hoc Mathe-
stet falsis sy-
maticâ. Si Lucifer ambivit *ἐν τῷ κόσμῳ* hoc malum est
(ut Theologi complures arbitran-
tur) tam expetendo rem prorsus detrahitur.

impossibilem, quàm temerè superbiendo, à Cœlo meruit exulare. Universalis obedientia quidem est pietas faci è ma ima, sed ad eam modò sit impossib lis, aspirare, nec pietas est, nec pietatis rudimentum ; sed extrema stultitia, máque vesania. Χολιπότης C. μ. ζ. η.

[Ecc. c. 3. v. 22.] *Altiora te ne quæsieris* : [vulg.] *ne quæras quod vires tuas superat*, juxta Latin. Interpretationem version. A.

Aliud Antonium,

aliud nos docet r. ab. 'Ει δὲ ἄλλοι οὐκ ἔστιν ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου, Si erat

Paulus. Rom. 7. 14. Justum, erat utique etiam possibile :

19. Rom. 8. 5. M. Anton. L. 12. n. 5.

3. 17. Paulo potius

addendum, quia

Antonius.

Secundò, Deus ejusque Sacerdotes, ut in omnibus obsequamur Deo, monent & hortantur, idque adeo frequenter, ut in hujusmodi exhortationibus & admonitionibus tantùm non luxurient. Num erant obedientiam universalem possibilem esse statuendo? Si obsequium Catholicum sit impossibile, idque probè nôrint Deus, & illius Sacerdotes ; certè, aut illis

in volupe est, miseria hominibus, eos ad impossibilia peragenda frustra excitando, stimulan-
 do, & pelliciendo, illudere; aut illos, talia suadendo, in sanire pu-
 tamus; aut denique nobis impos-
 sibilia commendando, ad ea que prestanda saepius instigando, prae-
 textum nos male tractandi Deus occupatur. Quemadmodum Rex-
 Israelis de Rege Syriae, ab ipso, lequenda est in
 proli Naamani curam, quam prae-
 stare nequivit, efflagitante, conque-
 ritur, dicendo: *animadvertite & videte quod occasiones quarit ad-
 versum me; seu, secundum Inter-
 pret. Latin. version. Arab.) verum
 unumverò sciatis oportet hoc esse
 pretextum adversandi mihi, 4 Reg.
 c. 5. v. 8. Ad obedientiam im-
 possibilem amplevandam e horta-
 tio, praesertim crebro repetita & his, sed hic male
 inculcata, exhortantis arguit vel
 errorem, vel insaniam, vel animum
 hominibus illudendi, aut captandi
 pretextum, quo illos torqueat &
 affligat:*

affligat : Deum verò errare, infan-
 nire, hominibus illudere, aut pu-
 niendi occasiones aucupari, nefas
 est vel cogitare. Quis mutum
 psallere, pedibus destitutum sal-
 tare, oculis captum legere, ege-
 num templa ædificare, aut extrue-
 re Collegia, senem capularem li-
 beros procreare, suaderet? Quod
 si dicas Deum non ex errore, infan-
 tia, aut proposito, vel hominibus
 illudendi, vel captandi occasiones
 illos affligendi, sed, ex instituto
 nobis exprobandi impotentiam
 nostro ipsorum vitio contractam,
 ad impossibilem obedientiam am-
 plexandam, nosmet exhortari:
 Respondemus, primò, quòd Divi-
 nas ad piè vivendum exhortatio-
 nes, non ex animo miseriam nobis
 exprobandi, sed ab amore profi-
 cisci credimus, idque omnes credat
 necesse est, apud quos exhortatio-
 nes illæ sunt valiturae. Nemo
 quippe lubens excipit consilium,
 quod ab odio potius quàm amore
 : arguitur
 suam

*Objectiones ridiculas
 adducit, quas de
 facili refutat.*

quam ipsius originem trahere existimat. Secundò, Deum ad præstanda impossibilia ideò nos exhortari, ut nobis exprobraret impotentiam nostram, asserere, est mera *petitio principii*; etenim num Deus præcipiat obedientiam universalem & impossibilem? &, num Deo in omnibus obedire nequeamus? sunt una eademque quæstio.

Tertiò, nullam impotentiam ob-
servandi mandata divina in Adamo contraximus, ut alibi demonstrabimus. Quartò, nos in Adamo impotentiam contraxisse, indeque eam ad nos usque derivasse, supposito, sed non concessio, exprobratur nobis ista impotentia, eam ut à olim damnata nostro vitio perfectam, commemorando, non nos jam impotentes, ad ea facienda, quæ nunc facere non possumus, hortando & stimulando. Exprobrationis finis est illius, cui quidpiam exprobramus, dedecus, & vituperium. Si quis igitur sibi oculos eruat ei que jactura

Hic precatu Originali negat, et Pelagiani sapienter prodibant, Hanc imp. toto Ordo (Attiano) jam approbat.

oculorum objiciatur ut voluntaria, hoc damnum exprobramus illi, illum quia pudore suffundimus, & afficimus dedecore: sed oculis nunc orbatum quamvis à seipso, ad legendum hortari, non est exprobrare; quia oculis orbato, undecunque jactura provenerit, non legere, nec est vituperio, nec dedecori. Cæcitatem accersendo peccamus, non ideo vero, quoniam Cæci non legimus. Quocirca, homines ad ea patranda, quæ patrare nequeunt, adhortari, illis probo non est, quamvis sibi ipsis hanc debeant imbecillitatem, sed potius exhortantis errorem, vesaniam, illudendi propositum, aut institutum aucupandi pretextus, quibus alios miserè affligant (uti supra diximus) arguit & demonstrat; verum maximâ ex parte immanitatem sonat & barbariem, ut cum hominem ad extremam pauperiem, suâ licet culpâ, redactum contuemur, eumque rogamus iterum atque

X
De cæcitate prius
ex quo ad officium
substitutus est
inhabiles et im-
potentes reddimus
non tunc post
terius. Relinquitur
hæc lex: Ebrui flagiti-
camillæ, duplici
pœnâ plerumque

atque iterum, ut ampla condatur
 Xenodochia, eaque dotet magnis
 proventibus, & latifundiis. *Fili
 peccasti? non adjicias iterum* [Eccl.
 c. 21. v. 1.] Quod *Sirachides*
 haudquaquam monuisset, si ab eo,
 qui peccavit semel, foret necessa-
 rium vel eadem peccata repeti, vel
 alia perpetrari. *Iesus* hominum
 salvator, *Johan.* c. 5. v. 14. ho-
 mini, quem ipse sanavit, dicit:
Ecce sanus factus es, unxit aqua platis,
ne deterius tibi aliquid contingat.
 Quod, si peccatum accurata obe-
 dientia nequeat excipere, perinde
 foret, ac si dixisset: *Impossibilia*
præstato, ne graviora patiaris.

Tertio, obedientiam, ratione
 loci, temporis & aliarum circum-
 stantiarum quarumcunque, univer-
 salem, Deus præcipit; (Deus e-
 nim ita præcipit *Abrahamo*: *Ambula*
coram me & esto perfectus.
 vulg. juxta *Latin.* Interpretatio-
 nem version. *Arabicae*, esto integer;
Syriacæ, esto sine macula; Secun-

dum lxx. *vita apud*, esto incul-
pabilis. Gen. c. 17. v. 1.) quod,
ut obligat, omni consilio majus est
& exhortatione. Si Deus ergo
Impossibilibus quæ haud suadeat impossibilia, ea nec
legem ferenda præcipit. Præterea, cum præcepti
perdit, obligat finis sit & effectus obligatio, quor-
hæntem impos- sum præciperentur impossibilia?
dit, sed quæ naturaliter obligatio perimitur so-
ex culpa nos- lutione, aut natâ solutionis impos-
tra latam so- sibilitate, ut loquuntur *Juris-con-*
sulti, quos videsis apud *Sharrocki-*
um c. 14. Hypothes. Ethic. Unde
Damasus veteris Juris Ecclesiasti-
ci, Canonique Doctor, in Regul.
septimam, nempe, *omnium rerum*
rationem esse reddendam, sic loqui-
tur: *Secus tamen contingit in qui-*
busdam, propter impotentiam, quod
non potest de iis ratio reddi. Vul-
scipit ea, quæ gò responderetur, Deum haudqua-
cum scipit, quæ quam præcipere ea, quæ naturâ
naturâ sua in- suâ sunt impossibilia, sed quæ ta-
pæsi Gilia: sed tum sunt nostro ipsorum vitio, id
ex his nos- quæ ad demonstrandam, non sibi,
no hî imposs- quid enim opus est ut illi quid-
Gilia, manet tamen *legis naturali obli-* *piam*
gatio (æterna cum qd. & inmutabilis) privando
viam legem naturæ violamus, sed obli-
gationem ejus pro futuro nō tollimus.

(69) *Finem legis ridiculū fingit
quasi deas legem condidit, & im-*

piam ostendatur?) sed homini *potentia homi-*
suam ipsius impotentiam, seu im- *ni ostendit*
becillitatem. Verū, praeceptum *cū legem tulit*
nostrae potentiae, aut impotentiae *Deus, Romo ff*
est omninò extrinsecum, & neutri *hanc potuit. ex*
us est vel effectus vel causas &, *ex fine a deo*
quāvis aliā ratione sit argumen- *intento) quia*
tum satis idoneum, quo sua homi- *indical, et ad*
ni ostendatur imbecillitas, ex eo *obediētiā*
quòd Deus non zachari & non *obligat iurāt*
furari praecepit, nos non posse non *et pōssibilem.*
zachari, & non furari concludere *quod si bitio*
licebit. Quòd si Deum quādam *nostro impo-*
possibilia, quādam impossibilia *teret, addi-*
praecepere contendas; regerimus, *mur, impoten-*
quòd tenore hujus responsi prae- *tia illa nec*
ceptum ad utraque extenditur, *intendit Deū*
atque ideo, ipsum praeceptum no- *ute approbat*
stram haudquaquam demonstrat
impotentiam. Ut igitur praecep-
tum demonstret impotentiam, ut
aliud quiddam ipsi jungatur,
oportet, cujus viribus fiat imbe-
cillitatis demonstrativum. Hoc
autem quid aliud vel esse, vel fin-
gi, potest, quàm aut ipsa natura

rei quæ præcipitur, aut nostra non-observatio? Ad illam quod attinet, quæ Deus præcipit, ea non esse naturâ suâ observatu impossibilia, seu, eorum observationem nullam implicare contradictionem, in confessio est; & si observatio naturâ suâ foret impossibilis, nostra non-observatio haud magis indicaret nostram impotentiam, quàm non productio rerum contradictiones involventium Divinam imbecillitatem demonstraret. Quod si præcepti observatio

*Certe observatio
legis non erat ab
originis naturâ suâ
impossibilis: sed
impossibilitas illa
ex post facto oritur
non ex culpa legis
sed Romæ, qui
peccando potenter
estandi legem
perdidit.*

non sit impossibilis naturâ suâ, ex illius non-observatione quid inferemus? Certè tantummodo, nos peccare, neutiquam verò non posse præceptum observare; aliàs ex alius negatione, ipsius potentie negationem concludimus, à quo genere argumentandi abhorret Dialectica. Si Sacram Scripturam impotentiam nos edocere dicas: primùm hoc protinùs inficiamur; dein quamvis Sacra Scriptura doceret

ceret

ceret impotentiam, præceptum tamen haud ideo foret magis impotentiae nostrae demonstrativum, quam creationis coeli & terræ, ex-
cidii *Pharaonis*, & interitus *Samsone*, quæ Sacris in literis disertissime traduntur. Denique, si præcepti scopus est & finis, impotentiae demonstratio, duo quærimus; alterum est, cur *Deus* utatur argumento quod probabilitate majori contrarium demonstrat? nam magis verisimile est, idcirco quidpiam esse possibile, à *Deo* quia præcipitur, quam ideo esse impossibile, illud quoniam à *Deo* præcipitur. Alterum, cur non aperte dicat *Deus*? *Vos O homines, hæc præstare non potestis*? Si enim ita disertè loqueretur, instituto suo imbecillitatem nostram declarandi, breviter & sine ambagibus, sed abundè satisfaceret, seu de sua ipsius imbecillitate nemo dubitaret.

Quartò,

Quartò, munus universum, quo Deum sequi oportet, ex opere bono constat, fugâque mali. Quod, nam verò tempus est, qui est iste locus, quæve sunt illæ circumstantiæ, in quibus haud liceat nobis bene operari, vel non peccare?

*Nulley est locus aut tempus in quibus nō liceat bene agere: sed queritur. 1. An omni loco et tempore omni-
by Libeat bene agendi licentia concludimus, sed (in deo dedit Phil. 2. 13.) voluntatem negamus, ut et potentiam loquere integre p[ro]ferendi. 2. In potentia R[ati]o nō est naturalis: Intellectu habemus et voluntatem, potentiamque scilicet Argumentationi, ut scindi et do-
verba Laetantii ex Inst. Div. L. 3. hndi m[er]iti cap. 6. huc transferamus) simile est pacti naturæ illud quod in Scholis proponi solet licet, sed moralis, quæ oritur (nō ex dicta po-
tentia alicujus naturalis) sed a prædicta natura voluntaria, originali aut actuali Intellectu oc-
currebat, et voluntatem consequenter depravante.*

in *Assyati generis exemplum, som-*
nasse quendam ne somniis crederet.
 Si enim crediderit, tum sequitur, ut
 credendum non sit. Si autem non
 crediderit, tunc sequitur, ut creden-
 dum sit. Sed, certum peccatum
 nominetur, isteque locus determi-
 natus ac tempus, in quibus illud
 effugere nequimus; nominetur
 quoque *particulare*, sta-
 tusque ex circumstantiis determi-
 natis conflatus, in quo verè dici
 possit: *illud mihi est impossibile.*
 Quæ fieri non posse nulli dubita-
 mus; nisi fiant tamen, Patricii im-
 possibilitatis, adversus obedientiæ
 Catholice possibilitatem, in gene-
 re disputando, oleum perdunt &
 operam Obedientia generalis non
 est, & impossibilis, nisi complecta-
 tur aliquam particularem, eamq;
 impossibilem, quam propterea, si
 possint, in medium proferant Cal-
 vinistæ. Interea temporis, ut pi-
 per esse frigidum in genere meritò
 negamus, donec, quod frigefacit,

L

osten-

*X. Populi filii
 illa p. forte, nō
 est catholica
 sed Blagiana*

ostendatur aliquod illius individuum: ita generalem obedientiam impossibilem esse liceat inficari, nobis donec aliqua particularem obedientiam impossibilem esse demonstretur.

Quintò, possibilitatem obedientiae universalis testatur Ecclesia. *Domine Deus Omnipotens*, qui ad principium hujus diei nos pervenire fecisti: tuâ nos hodie salva virtute: ut in hac die ad nullum declinemus peccatum sed semper ad tuam justitiam faciendam, nostra procedant eloquia, dirigantur cogitationes & opera. per Dominum nostrum *Jesus Christum filium tuum*, qui tecum vivit & regnat in unitate *Spiritus sancti Deus*, per omnia secula seculorum. Ita precatur Ecclesia Romana in Feriali officio ad Primam. Anglicana vero, Deo supplicat, eodem sensu, sed verbis nonnihil immutatis, in hunc modum: *Domine Sancte Pater, Omnipotens*

*potens Æterne Deus, qui nos ad
 principium hujus diei pervenire se-
 cisti, tuâ nos hodiè serva virtute, ut
 in hac die ad nullum declinemus pec-
 catum, nec ullum incurramus peri-
 culum sed semper ad tuam justitiam
 faciendam omnis nostra actio tuo
 moderamine dirigatur, per Jesum
 Christum Dominum nostrum. Et
 utraque in Hymno, qui vulgò di-
 citur Te Deum, & ab aliis adscribi-
 tur Ambrosio & Augustino, ab aliis
 Nicetio, ita preces instituit. Dignare
 Domine die isto sine peccato nos
 custodire. Num roget Ecclesia Ecclesia Roma
 Dei, cùm publicè, tum constanter, Angliana &
 quod nequit impetrari? Quòd si istiana omnis
 dies unicus omni peccato vacare orat, in Oratio-
 neat, quid vetat quominus eâ-que dominica
 dem & omnes reliqui gaudeant dimittit nobis
 immunitate, præsertim cùm dies debita: cū fac-
 hodiernus piè transactus, crasti-
 num piè transigendi possibilitatem potest, si possit
 & probabilitatem augeat & in-
 tendat? Si unius diei immunitas est ut peccata
 ab omnibus peccatis sit homini res nulla sit, qd
 prorsus dimittat Deus*

prorsus impossibilis, credimus Ecclesiam Dei esse adeo, vel imperi-

Nō frustra orat Ecclesia
ut illa ab omni peccato
liberetur & Deus. *ut, agnitā rerum impossibilitate,*
2. Quia Deus orando publicē & quotidie illas
rationem audit *frustra postulet & efflagitet? Quod*
it, ut Ecclesia *impossibile est, frustra petitur, &*
ab omni peccato *quod impossibile esse certō scitur,*
liberetur, id est *id frustra peti mandatur, inquit*
1. In via, dum Ecclesia *Episcopus* *Lect. Sacr. in 1 Joh. c.*
mitat, illam *5. v. 5. Si verō sit possibilis, cæ-*
liberatur Deus *teri dies omnes à peccatis quibus-*
gratiam, par- *cunque immunes esse possunt li-*
berum a culpā, *berique, nisi tempus inveniatur,*
adjuvando i- *quod creat peccandi necessitatem*
ta ut nō pec- *in quo propterea cum Ecclesia*
cat, et in pec- *non licet orare ad hunc modum:*
cat a peccato, *Dignare Domine die isto sine pecca-*
perat. 2. In *to nos custodire: quod haudqua-*
patriā absolute *quam fieri posse, nulli dubita-*
liberetur ab omni *mus,*
culpa et pœna *Deus ad omnia sua man-*
sedo qd petit Ecclesia *exto, Deum, sed suo tem-*
poris, 1. 6. praxim *data accuratē & perfectē observan-*
in via, partim *da nos omnes obligat: hæc obli-*
in patria *gatio jugum est, cui sustinendo,*
colla & onus, cui ferendo, hume-

(77) X. *Gravia nō sunt regniti,*
1. per spiritū libentur a domo.

ros permittere debemus. *Mandat enim porciati. 2.*
verò *Lei grāvia non sunt* [1 Joh. *a maledictione*
c. 5. v. 3.] *quinimo onus leve est,* 1. *legis per Ostin*
& *suave jugum quod requiem præ-* 1. *boni suos ne*
stat animalus, Matt. c. xi. v. 29. 2. *cū peccant*
& 30. Ad impossibilia præstanda *nō imputat*
obligari num leve est? num *suave?*
num *requiem* præbet nostris *ani-*
mabus? Si ad observandum quod
observari non potest obligemur;
si obligemur, inquam, ergo debe-
mus observare; sed non observa-
mus, nec observare possumus,
quia quod observare debemus
non potest observari. Quid igitur
reliquum est? Peccandum est ne-
cessariò, quia necessariò non faci-
mus, quod facere debemus. Vides
obligati nem nos illaqueantem,
& delinquendi necessitatem, quā
gravius onus non est, aut *jugum as-*
perius, quæque molestiam longè
maximam creare potest & solet,
nobis obtrudentem. Cū igitur
Sacris literis modò fidem adhibe-
amus, præceptum Dei sit *onus,* non

X
 Posse et fidei
 per apostolum
 felix si ita
 accurate
 libet ita enim
 non remissione
 peccati, non
 redemptione
 Christi opus ha-
 bet.

grave, sed leve, sitque jugum non
 molestum, sed suave, requiemque
 præstet animabus; legem Divinam
 accurate possumus observare.
 Summatim, impossibilia, aut velle,
 aut hortari, aut mandare, absur-
 dum est: nullus est locus, qui nos
 munere nostro defungi prohibet;
 nullum tempus, quod officio vetat
 satisfacere; nullæ circumstantiæ,
 quæ boni fugam imperant, am-
 plexumve mali; & Ecclesiam
 Christi jugiter ^{adversum} rogare,
 haudquaquam verisimile est:
 Christi jugum suave est, onusque
 leve. Tenebræ palpabiles Ægyptio-
 rum *plaga* fuit; non peccatum,
 quod istis oppleti tenebris, voca-
 tionis opera non peregerunt.
 Aquas omnes in sanguinem fu-
 isse transmutatas earundem fuit
^{audientibus} *audientibus*, non *delictum*, quod aquas
 ab illarum conversione non bibe-
 runt. Quod absque paleis & sti-
 pulis *Pharaoh* lateres exegit, illius
 quidem fuit egregia tyrannis, sed
 magnum

magnum *Israelitarum* infortunium; ipsos verò absque paleis, & stipulis lateres non confecisse, quis credit *apud nos* fuisse? Voluntas libera est, liberèque tum peccat, tum bene operatur, & nec Deus nos pecca e facit, nec impedit bona opera, neutrumque est in potestate aut arbitrio Creaturæ. Non desunt vires, sed abest voluntas. *Et æternu abs-*
 Quod pravitati Spontaneæ oportet, *in bonis per-*
 tuit adscribi, im potentia id ipsum spiritum *regno-*
 imputamus tunc e, & ideo forsitan, *et voluntas-*
 tan, ut pravitas minor videatur, *et tunc dicitur d.*
 tolerabilior. *Debitatem nobis in-* Phil. 2. 13. *et*
duxere delitia: & quod diu no *in actu in fo-*
 luimus, posse desivimus, inquit *Se-* *necrit. Jo. 8. 19.*
neca Ep. 56. 4. 5. *Certe ex*

Si hominem, qui Deo in omni-
 bus obedivit, nunquam extitisse
 negaverint Adversarii; Respon-
 deat *Sebastianus Castellio*. Sed
 unde id *sciant*? (inquit ille de
 obedientia Deo præstanda) suntne
 omnium corda perscrutati? Puta-
 bat Elias neminem in Israelitis re-
**. Unde: e Sacri Codici loci stare*
plurimè et manifestè. 1. Reg. 8. 46. 2. Chron: 6.
36. Eccles. 7. 20. Prov. 20. 9. Jam. 3. 2. 1. Joh.
1. 8. 20. Job. 9. 2. Gal. 2. 16. et. 3. 21. 22.

stare pium; & fallebatur, cum
tamen universi populi scelera palam
videret. Isti contra videre possent,
si quærent, aliquos (sed plerum-
que obscuros & ignotos homines)
sic piè vivere, ut sint & coram

sc. Praeavit Deo, & coram hominibus (id quod
mon Zacharias de Johannis Baptista parentibus,
sc. Johannis pater sub ipsâ adhuc lege viventibus, testa-
Luc. 1. 20. *sc. ab* tur Lucas) inculpati. Et indem A-
o 8 infidelitatem *sc. per* postolorum tempore, in quo magis
parva peccata, ardebat, quæ nunc refrigit charitas,

si vixissent, magis videre potuis-
sent: ac postea quenquam negabunt
unquam à Christo, ab omni peccato
fuisse reverâ expiatum? Norm

sc. scilicet (hæc per omnes, Judâ excepto, mundos esse
cata remittentis, *sc. et corda per* pronuntiavit? Quibus testimoni-
sc. fidem mundantem is, hoc egregium de Samuele libet
adjicere: Non accusavit illum ho-

mo, Eccl. c. 46. v. 22. Verum,
utut nemo unquam fuerit ornatus
obedientiâ Catholicâ, quærimus,
non quid, aut factum fuerit, aut
fieri soleat, sed quid, homo facere
possit debeâtque?

Quod

Quòd si dicant rursùs *Adversarii* : Quemadmodùm Deus omnes *Chananeos* subitò extirpari noluit, ne in finibus *Israelitarum* feræ invalescerent : ita omnia peccata in hoc sæculo noluit abigere, sed quasdam istòrum reliquias superesse voluit, ne homo superbiret : Verùm Deum peccata, nec magna, nec exigua, nec multa, nec pauca velle *Anim. Med. L. 2.* abunde demonstravimus & quod spectat ad metum superbiæ, quam immunitatem ab omni peccato imitari suspicantur *Adversarii*, vanus est, ac planè ridiculus. Cùm enim peccatum sit superbia, si ab omni peccato, à superbiâ quoque, liberamur. *Stulti homines* (inquit *Castellio* ubi supra) *ibi metuentes ubi nihil metuendum est : Rursumque ibi securi, ubi summum est periculum.* Metuunt ne liberatus ab omni peccato homo superbiat : quod perinde est, ac si metuas, ne ab omni morbo sanatus aegrotus, aegrotet.

Si superbiam peccatum esse credant *Calvinistæ*, ex eorum sententiâ, illius piaculum vel minimum, eliminat ab omni peccato liberatio : Si verò, quod verisimilius est, non credant, superbiam cur adeo reformidant ?

Fusiùs autem de possibilitate obedientiæ generalis idcirco disseruimus, quoniam (ut verbis utar *Castellionis*) si hic erratur, magnâ pietatis jacturâ erratur, præsertim si ad sinistram erratur, hoc est, si non posse [hominem scilicet perfectè obedire Deo] docetur, & tamen potest, sic enim fit, ut spe destitutus homo, ne con-tur quidem. Cur enim conere, quod non speres ? Quis unquam conatus est volare ? aut montem humeris gestare ? ita præceptis Dei, si te perfectè obedire non posse speres, nunquam eis perfectè obedire (nisi planè demens) conabere. Ad dextram verò si erratur, minori periculo erratur, propterea quòd conari perfectè obedire Deo,

Deo, idque ipsius ope sperare, res est,
 quæ Deo displicere non possit, cum
 præsertim eo animo non fiat, ut in-
 de salus tua pendeat: Sed in Deum
 charitate, ejusque in honorem co-
 meris, id enim nunquam in aliquo
 est reprehensum, nec quod Deus sit
 reprehensurus, est timendum. Itaque
 sperandum sit, malim ad dextram.
 Quibus viri Doctissimi & Sanctissi-
 mi (ut Theodorus Zuingerus, The-
 atr. Hum. vitæ vol. 18. L. 2. Tit.
 de paupertate ex contemptu o-
 pum Philosophico, testatur.) Cal-
 vino licet exosi, dictis, has nostras,
 de possibilitate obedientiæ gene-
 ralis, meditationes absolvimus.

CAPUT Nonum.

Tres modi, quibus institutum universale obediendi Deo, mandamus executioni, proponuntur, de quæ illis in genere disseritur.

MOdi quibus exequimur institutum generale servienti Deo, seu sequendi Deum, sunt tres; facere nimirum, fugere, ferre, quæ Deus facere jubet, fugere, ferre. Hæc omnia si præstamus, universalis obedientiæ voto abundè satisfacimus, & accuratè nostro defungimur officio. Quapropter de modis jam commemoratis, primò generaliter, dein sigillatim, disserere operæ pretium est.

Primùm igitur facimus, fugimus, ferimus, quæ Deus fieri præcipit,

cipit, devitari, ferri, aut quia Deus
 præcipit ; atque ita, opus, fuga,
 tolerantia, bona sunt *formaliter*,
 & vera, genuina, atque absoluta
 obedientia, quam Deo nos debere
 manifestum est : vel aliquâ aliâ
 de causâ ; quod si fiat, opus, fuga,
 & tolerantia sunt bona tantum
materialiter, Deoque ut æquum
 est haud obsequimur. Nisi volun-
 tas divina nobis sit ratio faciendi ;
 fugiendi, ferendi, utut bonum sit
 quod præstamus, illud tamen
 haud bene præstamus, eoque, quod
 in obedientiâ faciliè præcipuum
 est, ad eamque prorsus necessari-
 um, omnino destituimur. Non
 bona faciendò, & mala, sive quæ
 sint, sive quæ videantur, devitan-
 do vel ferendo, sed *benè* bona fa-
 ciendo, *benèque* mala fugiendo fe-
 rendoque, *boni* sumus, & Dei se-
 quaces. Nec *verba*, nec *nomina*,
 sed *adverbia* Deo nos commendant,
 eique reddunt obsequiosos. *Male-*
dictus, qui facit opus Domini frau-
dulenter,

dulenter, Jer. c. 48. v. 10. *Quis*
verò facit opus Domini fraudulen-
ter ? Qui facit quod præcipit De-
 us, non, quia præcipit ille, sed ut
 privato suo ipsius desiderio satisfaciat.
 Is quippe opus Dei facere
 videtur, quia facit quod Deus
 præcipit ; sed reverà suum fa-
 cit opus, quia facit ut ambitioni
 suæ, avaritiæ, libidini, aut hujus-
 modi vanitatibus, inserviat. Præ se
 fert cultum Divinæ Majestatis, sed
 humanæ litat concupiscentiæ. *Eccū*
in die jejunii vestri invenitur vo-
luntas vestra, [Is. c. 58. v. 3.
 vulg.] seu, *cupiditatibus vestris*
indulgetis, juxta Lat. Interp. Syri-
 acæ vers.

Secundò, in faciendo, fugien-
 do, ferendo, duo sunt observanda,
 & sedulò distinguenda ; *interius*
 scilicet & *exterius* : illud, est me-
 dulla ; hoc, cortex ; illud, ex se
 bonum, malumve ; hoc, per extrin-
 secam denominationem ; illud,
 quamdiu viget in nobis ratio, nos
 penès

nens est ; hoc non item : illud, in
 faciendo, est actus *elicitus*, in
 fugiendo, *elicti* negatio, in feren-
 do, vel non-perturbatio, vel etiam
 actus *elicitus*, qui dicitur approba-
 tio ; hoc, in faciendo, actus *impe-*
ratus, in fugiendo, actus corporei
 negatio, in ferendo, absentia cujus-
 vis indicii corporei, quo prodi so-
 leat, vel perturbatio, vel non ap-
 probatio. E quibus, si nonnulla
 quibusdam obscuriora videantur,
 ea, cum ad particularem *modorum*
 considerationem fuerit deventum,
 explicare conabimur.

Tertio, facere, fugere, ferre,
 quæ Deus facere præcipit, fugere,
 ferre, Deo præcipienti haudqua-
 quam profunt ; & ex adverso non
 facere, fugere, ferre, quæ jubet
 facere, fugere, ferre, eum non læ-
 dunt vel minimùm. Quid Deum
 juvat omnis nostra obedientia ?
 illive quid obest nostra maxima
 rebellio ? Infinitæ Majestati opera
 creaturæ, siue bona fuerint, siue
 mala,

mala, nec addunt quidpiam, nec
 detrahunt. ^{Αὐτάρακτος}, qualis est
 Deus, aliunde vel affici damno, vel
 emolumentum mutuari, nescit.
 Quod immeasum est, patitur, nec
 incrementum, nec detrimentum.
Bonorum meorum non eges, Psal. 16.
 v. 2. vulg. *Bonitas mea non ad te*,
 ad verbum. Nunquid voluntas om-
 nipotenti ut justificeris? & an uti-
 litas erit illi quum perfectas reddi-
 deris vias tuas? Job. c. 22. v. 3.
 Porro, si justè egeris, quid donabis
 ei? aut quid de manu tuâ accipiet?
 Homini, qui tui similis est, nocebit
 impietas tua, & filium hominis ju-
 vabit justitia tua: c. 35. v. 7. & 8.
 Videsis *Anim. Med.* L. 2. c. 11.
 Contrà verò faciendo, fugiendo,
 ferendo, quæ Deus facere præci-
 pit, fugere, ferre, nosmetipsos ju-
 vamus, quoniam ita nos gerendo,
 boni sumus ac fælices; sed non fa-
 ciendo, non fugiendo, non feren-
 do, quæ ex mandato Dei facere,
 fugere, ferre debemus, evadimus
 mali

mali miserique, seu , nosmetipsos
ledimus.

Ast, inquires, Deus, quandoque
præcipit & prohibet *indifferentia*,
quandoque *contra-naturalia* : &
quibus ista, nimirum præceptum
& prohibitio *indifferentium*, im-
perii ostendendi sapiunt desideri-
um ; hæc, scilicet præceptum eo-
rum, quæ naturaliter averfamur,
& eorum prohibitio quæ natura-
liter appetimus, non ullum nostri
sonant amorem, quin potius odi-
um redolent, eò quòd naturalibus
appetitionibus & averfationibus
è diametro repugnant. Verùm
respondemus, *Religionis finem esse*
ut homines ad ea, quæ ultro facere
debuissent, adstringerentur, uti do-
cet vir nobilis, & apprimè doctus
Edoardus Herbert, de Religioni.
Gentilium c. 16. seu, uti loquitur
Thomas Albius Method. perveni-
endi ad veritatem in Disceptatio-
nibus de Religione, Reflex. 3.
Præcepta [Dei] non esse possunt,

N

nisi

nisi earum rerum, quæ, virtute suarum essentiarum, viam constituent integram rectamque, in quâ (de causis rerum nobis modo constaret) sponte nostrâ & vi moralis philosophiæ, & incederemus ipsi, & alia nostræ curæ atque tutela subditi dirigeremus. Si Deus ea præciperet, quæ naturaliter averſamur, eaque prohibeat, quæ naturaliter deperimus, Lex *positiva* Dei repugnaret *naturali*, quæ à Deo quoque suam trahit originem, & auctoritatem mutuatur, atque ita Deus sibi ipsi contradiceret, & contradicendo, hominem ad peccatum obligaret, eique crearet necessitatem delinquendi; quia alteram, quam oportet observare, observando, alteram quam etiam observare debemus, necessario violamus. Sed Deo quàm exiguum & exile servitium, naturalis cum amoris, tum odii, impetum sequendo, præstamus? Qualis servitus est nostræ tantummodo naturæ fatif-

satisfacere? Servire quidem ali-
 quando est, prodesse, seu operam
 utilem præstare, & servitus est
 usus sive commoditas. *Producens*
fenum jumentis, & herbam servi-
tuti hominum, Ps. 103. v. 4. vulg.
 72. h. e. usui,
 seu commoditati. *Producit fenum*
jumentis & olus ad usum hominis.
 Interp. *Latin.* vers. *Syriacæ*. Hoc
 sensu, exequendo mandata Dei,
 nobis solis, non Deo, servimus,
 quia nos soli, non Deus, inde uti-
 litatem, percipimus. A nobis quæ
 summa præstari possunt, non sunt
 tributa aut *vectigalia*, quibus nu-
 men datur, sed piperis illis gra-
 nunculis similia, quibus nonnulli
 prædla redimunt, non ut Feudi
 Dominum tantillo locupletent, sed
 in recognitionem Domini, quæ
 prodest, non *Domino*, sed *Feudata-*
rio, seu *Vasallo*. Quocirca servi-
 tium, quod exhibemus Deo, illius
 præcepta observando, non est hoc
 nomine elevandum, quod ipsi su-

mus prorsus inutiles, quoniam illi nequaquam prodesse possumus; nec ideo vis naturæ inferenda est, ut servitutem asseramus impossibilem. Si verò servire Deo, sit obsequi, obsequimur illi naturam nostram, ex illius mandato, tam sequendo, quàm oppugnando, imò multò magis, si *lex positiva* præcipit quæ naturaliter amamus, & prohibeat quæ naturali prosequimur odio, quia legibus *duabus, naturali & positiva*, iisque *Divinis*, obtemperamus: contrà verò, si quæ impetu naturæ prosequimur, vetaret, & quæ naturaliter averſamur, præciperet *Lex Dei positiva*, eique pareremus, *unicam* tantùm Dei legem, nempe *positivam*, observaremus, eamque observando, alteram, scilicet *naturalem*, transgrederemur. Ad *indifferentia* verò quod spectat, Deum, *prorsus indifferenter*, præcipere negamus, v. g. hunc denarium potius, quàm alium ipsi omninò similem & æqualem,

lem, pauperibus erogare; aut illis, dextrâ potiùs quàm sinistrâ, E-leemosynas porrigere. Hujusmodi quippe restrictio, ratione destituitur, frivola est, & non tam prudenti Legislatori & innoxie libertatis subditorum studioso, quam Tyranno sùsque déque habenti Subditorum libertatem, illisque, pro puro-puto imperio, merôque arbitrio, dominanti, convenit. Quandocunque igitur præcipit aut prohibet ea Deus quæ nobis videntur *indifferentia*, hæc vel per se spectata, vel ad ea collata, quæ ipsi cognoscimus, esse *indifferentia*, observandum est; atque ideo nobis bona sunt aut mala, quia præcipiuntur aut prohibentur: Si verò ad ea omnia quæ Deus novit, nos ignoramus, & ad quæ Deus, inter præcipiendum respicit, conferantur, non est quod metuant *à flagitiis*. Aliàs Dei Lex aliqua foret inutilis, ac propterea non obligaret, quia (ut observat Fran

ciscus à Victoriâ Relect. de Temperantia) ipso facto, quod lex est inutilis, non habet vim obligandi. Quod autem lex omnis hominem astringens ac determinans ad alteram partem potius quam ad alteram, eorum, quæ sunt prorsus indifferentia, h. e. quæ talia sunt, ad omnia, è quibus ipsi plurima forsitan ignoramus, habito respectu, v. g. ut utar exemplo superius adducto, ad pauperibus erogandum potius hunc denarium, quam alium omnino similem & æqualem, manifestâ laborat inutilitate, facillè probatur. Etenim creatura Deo, quicquam faciendo, omittendo, vel ferendo, nec usui est, nec esse potest, & ad me quod spectat, pauperesque, utile est quidem, & mihi dare, & illis accipere denarium, sed alterum nummulum potius quam alterum illi prorsus æqualem similemque, quid vel illorum accipere, meave refert, e' argiri? Vide, si libet, *Reflexionem*
suprà

supra citat. ubi praecepta Dei
 non esse merè voluntaria, *Albinus*
 probat ex professo; vide quo-
 que, si placet, capita 36. 37. 38.
 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47.
 48. & 49. Partis tertiae *More Ne-*
buchim, ubi *Maimonides* praecep-
 torum divinorum causas exhibet
 & rationes; saltem, quae caput 49.
 ferè concludunt, hæc verba per-
 pendito: *Omnia praecepta tam ne-*
gativa, quam affirmativa, quorum
nobis ratio est occulta, nihil aliud
sunt, quam remedia & medicina
morborum quorundam illius tempo-
ris, quæ ad nostram scientiam (Deo
sit laus) non pervenerunt; prout
quis credet, qui perfectionem ve-
ram habet, & veritatem novit ejus,
quod Deus ait; non dixi semini
Jacob, in vanum quarite me. Mai-
monidi addamus virum eruditissi-
mum Johannem Spencerum. Longè
obst ut eum (inquit dissert. de
Urim & Thummim c. 5. sect. 4.)
cui & Δόξος nomen, ulla Ecclesiæ
sua

sua leges, sine ratione, dedisse credamus. Leger absque ratione obsequium pariunt sine corde, vel culpam sine pudore. Deus, pro bonitate sua singulari, leges, non tam imperii & dominii sui argumenta, quam commodi humani instrumenta, sancire solet.

Cum itaque Deus, nec spe commodi sui, nec metu incommodi, ad præcipiendum moveatur, sed præcipiendo ad nostram ipsorum utilitatem unice respiciat; si ipsi nobis tam benignè & gratiosè consulenti obedire recusamus, supermodum, & sumus ingrati Deo, & vacordes. Quæ major, turpior, & sordidior ingratitude, quam, è re nostrâ quid sit, optimè cognoscenti, & inter præcipiendum non ullam sui rationem habenti, sed nostram ipsorum felicitatem tantummodo spectanti, ad eamque solam collimanti, repugnare? Quævè gravior vanitas quam nostram beatitudinem, ex amore pu-

ro nobis, & commendatam, & vinculo mandati quodammodo alligatam, excutere, contemnere? Ingens & merè gratuitus amor, quo Deus humanum genus prosequitur, ingenuos, ad obsequium ipsi præstandum, tantum non cogit, idque *φιλανθρωπία* quoque naturalis vehementer efflagitat. Quem verò nec divina *φιλανθρωπία*, nec *φύσις* naturalis, potest ad obsequium movere, excitare, flectere, illum ut omnino deploratum, & argumentis aliunde deductis prorsus indignum, suæ, cum, ingratitude, quæ maxima est & turpissima, tum, miseræ, quæ gravissima est ac meritissima, permittimus.

Quartò, facere, fugere, ferre, quæ Deus facere, fugere, ferre præcipit, quia Deus præcipit, nihil aliud sunt quam amare Deum. Quod, ne quispiam erroribus de amore Dei vulgaribus irretiat, aut subtilibus & ingeniosis Metaphoribus

phoris decipiat, plenius enarrare
conabimur. *Ecce 3. 70. 81. 82. (inquit
Arist. 2. Rhetor. c. 8.)* *πῶς αὖτε ἐκείνῳ
παρὰ τὴν ἐξουσίαν, ἰσχυρὸν ἔχει, ἀδύνατον αὖτε.*
Hoc est; sit autem amare, optare
alteri, quæ bona esse putantur, idque
ejus, non nostræ causâ. Johannes
Sturmius in hunc locum sic loqui-
tur: Amor est voluntas erga alte-
rum in rebus bonis; Rursus, a-
mare non perficitur absque velle, a-
mor enim est voluntarius. Et rectè
quidem, quoniam ut Gabriel in
3. dist. 27. q. Unic. Lit. B. obser-
vavit; Amor est essentialiter voli-
tio quædam, estque ea generica ra-
tio, omnium prima, in amore: Et
ad aliud genus actuum voluntatis
eum referri posse negat Scotus in
2. D. 6. Alicui verò bonum velle,
est illi per affectum uniri; sed
Metaphorica est hæc unio affecti-
va, & illâ volitione obscurior, ut
docet & probat Theophil. Rayn-
dus, Discipl. Mor. D. 3. Q. 2. A. 1.
quem vide.

Cum

Cùm itaque amare sit velle ali-
 cui bonum, in amore duplex est
 habitudo, altera ad bonum, quod
 volumus, altera ad personam, illud
 cui volumus : è quibus illud est
 veluti *materiale* & *finis cuius*,
 hæc, persona scilicet, cui volumus,
 tanquam *forma*, & *finis cui* : Re-
 spectu prioris habitudinis dicitur
 amor *Concupiscentiæ*, posterioris,
 amor *amicitiæ* ; quæ non reipsâ,
 sed ratione solâ, præscinditur
 à priori. Atque ita hæc amoris
 divisio, non est illius in binos amo-
 res distributio, sed unius & ejus-
 dem amoris, ad objectum ex perso-
 nâ, & bono, quod ipsi volumus,
 conflatum terminati, distinctio in
 denominationes variantes.

Exhibuimus & illustravimus
Aristotelicam amoris definitio-
 nem, quam *Schola* recipit & ap-
 probat ; nunc an illius tenore
 Deus amandus sit, necne, quæri-
 tur, & respondemus negativè.

Etenim *Aristotelicè* amare, est
 alicui bonum velle, quo genere
 dilectionis, *Nemo aliquem amat* (ut
 vir quidam eximius loquitur)
quem non vult esse meliorem : sed
 infinito bono, cuiusmodi Deus est,
 nullum bonum addi potest. Cur
 igitur illi bonum optaremus? Deo
 nihil omnino deest, nostris itaque
 votis haud opus est : ad illius per-
 fectionem nihil potest accidere :
 ipsi propterea frustra precamur
 additamentum : *Maximus* est
 num illi volumus *auxilium*? *Op-
 timus* ; etiam volumus eum fieri
meliores? Illius natura est, ut
 canit *Lucretius*,

— *Privata dolore omni, privata
 periculis* ;

*Ipsa suis pollens opibus, nihil in-
 dige nostri.*

Bonum temerè volumus personæ,
 quæ illius omni vacat indigentia.
 Amoris moraliter boni, quo vel
 nobis

est
 ere
 (ut
 tut)
 sed
 est,
 Cur
 Deo
 que
 per-
 ere ;
 mur
 est ;
 Op-
 fieri
 ut

nobis, vel aliis, optamus bona;
 basis est ac fundamentum ;
 eam verò si demas, cuius optare
 bona, est amor superfluus, benevo-
 lentia supervacanea, & luxuries
 vötorum.

Si Deo gloriam velle, nos &
 posse & debere dicas; Respon-
 demus, quòd homines Deum glori-
 ficare, est ipsos de Deo honorificè
 sentire; hæc autem hominum de
 Deo opinio, est quiddam, non Deo
 bonum, sed hominibus; Opinio-
 nes nostræ, nec si bonæ, Deum
 juvant, nec, si malæ, laedunt. An
 personæ, quòd illi bonum non est,
 velle, est illam amare?

Theophilus verò *Raynandus* loc.
 suprâ citato, alium, sed mirum
 comminiscitur modum, quo, salvâ
 definitione *Aristotelis*, Deum pos-
 sumus diligere. Addendum est (in-
 quit) duas illas denominationes
 [habitudinem scilicet ad perso-
 nam, & habitudinem ad bonum
 quod ipsi volumus] semper con-

*jungi : ita ut omnis amor amicitiae
 habeat adjunctam amorem concupis-
 centiae , & vice versâ. Quinetiam
 in eo amore perfectissimo quo quis
 uni personæ vult suum intrinsecum
 bonum, v. g. Deo infinitam perfe-
 ctionem, distinguere licet duo illa.
 Nam Deus est is qui amatur amore
 amicitiae, Divina verò perfectio, Deo
 concupiscitur , & amatur amore
 concupiscentiae. Stratagema pla-
 nè stupendum ! Si rei cuius bo-
 num suum intrinsecum, seu perfe-
 ctionem essentialem (quam à re,
 cujus est perfectio, non nisi ratio-
 ne solâ, differre constat) volen-
 do, amemus illam , idque amore
 longè præstantissimo, amore scilicet
amicitiæ ; se illi volendo, illam
 amamus : quo pacto, tam equos,
 asinos, lapidésque, quàm ipsum De-
 um, amore diligimus *amicitiæ*.*

Cum itaque Deum, juxta vul-
 garem atque usitatam amoris no-
 tionem, haud deceat amare , Deus
 tamen amandus sit, idque super

omnia ;

omnia; alius sit amor necesse est,
 quo tantum impleamus officium;
 estque, uti nobis videtur, divino-
 rum mandatorum observatio, seu
 facere, fugere, ferre, quæ Deus
 facere, fugere, ferre præcipit, quia
 præcipit. Nam primum, *Si dili-*
gitis me, mandata mea servate, Joh.
 c. 14. v. 15. *Vos amici mei estis,*
si feceritis quæ ego præcipio vobis, c.
 15. v. 14. *In hoc cognoscimus*
quoniam diligimus natos Dei, cum
Deum diligamus, & mandata ejus
faciamus. Hæc enim est charitas
 Dei [*אֱהָבָה וְשִׁמְרָה*], quâ scilicet ip-
 sum diligimus] ut mandata ejus
 custodiamus, 1 Joh. c. 5. v. 2. & 3.
 Si quis verò *Sacram Scripturam*,
 præceptorum observationem, tan-
 quam effectum finemve, amor
 coniungere, non verò rem prorsus
 eandem, sed terminis diversis, no-
 bis proponere existimet; recolat
Apostoli Pauli, verba modò citata,
 nempe, *hæc est charitas Dei* [*אֱהָבָה*
וְשִׁמְרָה] ut mandata ejus custodia-
 mus;

mus, eundemque perpendat *A-*
postolum, Rom. c. 13. v. 10. A-
 morem esse ipsissimam mandato-
 rum observationem, non minùs di-
 fertè affirmantem: *μακρὰν νόμον* (in-
 quit) ἢ ἀγάπην, *Plenitudo legis est*
dilectio, vulg. *impletio legis*, juxta
 interp. vers. *Syriacæ* & *Perfectio le-*
gis, quomodo redditur versio *A-*
thiopica. Secundò, *Qui amat*,
 (ut observavit *Cardanus* de Præ-
 parat.) *quatenus amat*, eo, qui a-
 matur, *inferior est*: Ergo Deum a-
 mando, ipso sumus inferiores.
 Quid ita? Superioris, est manda-
 re; inferioris, obsequi: Deo ve-
 rò non obsequimur, nisi faciendo,
 fugiendo, ferendo, quæ Deus fa-
 cere, fugere, ferre jubet, quia
 jubet. Denique, Deus, amorem
 sui præcipiendo, à nobis haud po-
 stulat, ut illi bonum velimus (hoc
 enim vanum esse paulò antea de-
 monstravimus) quinimo à nobis
 nihil exigit aliud, quàm ut facia-
 mus, fugiamus, feramus, quæ ipse
 præcipit

præcipit facere, fugere, ferre, quia
 præcipit ; hæc enim ita præstan-
 do, universæ Legi, quam Deus
 nobis imposuit, omnino satisfaci-
 mus ; quapropter facere, fugere,
 ferre, quæ Deus facere præcipit,
 fugere, ferre, eò quòd præcipit,
 est amor ipse, quo Deum, ex illius
 mandato, prosequi debemus ; quod
 erat demonstrandum. Amor Dei
 est, non ludicrum votum, quo Deo
 bona, quibus haud indiget, opta-
 mus, sed res seria ; non *Metaphysi-*
ca, aut *Seraphica*, mentis, ultra
 cerebrum, cælumque *elevatio*, quâ
 luxuriant & intumescunt ingenia
 malè feriata, sed res obvia, planâ-
 que, *facere voluntatem Dei*. Hoc
 amor est, quæ, non aliquâ naturæ
 cognatione, Christi *fratres, sorores*
 & *matres* evadimus, *Matth. c. 12.*
v. ult. & quo, non Deum cæte-
 râque omnia, sed illum magis, hæc
 minùs, amando, uti vulgò statui-
 tur, verum Deum super omnia di-
 ligimus, hoc est, mandatorum di-
 P vinorum

re jubet, præstat id, non, quia jubet Deus, sed, quia mercedem deperit expectatque; vel quia pœnam execratur, metuitque. Si amore præmii ad virtutem amandam invitemur, odioque pœnæ, ad vitium detestandum excitemur; virtus est amoris nostri objectum tantummodò *materiale*, præmium *formale*; vitium quoque odii nostri objectum est solummodò *materiale*, supplicium verò *formale*. Quandocunque duo, aut amore, aut odio, ita prosequimur, ut alterum, ratione alterius, vel diligamus, vel execremur, hoc est objectum *formale*, quod potissimum est in re morali, illud *materiale*, cujus minimam rationem habet *Ethica philosophia*. Est amor quidam (inquit *Theologia Germanica*, c. 40.) omnino falsus, videlicet cum aliquid amatur ob præmium, ut si quis justitiam, sed ut aliquid, hac ratione consequatur, & similia: eadēque ratione, iniquitatis odi-

um, quod pænæ formido procreavit, fucatum est & adulterinum. Quicumque spe mercedis, qualiscunque fuerit, incitati, Deo serviunt, aut potius servire videntur, non Deum amant ex animo, sed *panes manducare* desiderant [*Joh. c. 6. v. 26.*] cultum, qualis qualis est, haud præstant ex affectu generoso, sed vendunt; verbum Dei religiosè non observant, sed *cauponantur*; [*2 Cor. c. 2. v. 17.*] suntque reverà ^{καὶ ὁμοῦ} *ut loquitur Nazianzenus.* Deus quidem sapissimè cum præmia pollicetur, tum supplicia comminatur, sed illum nec ista promittere, nec hæc interminari, ut sperando & metuendo vitam instituiamus, verùm alias ob causas finésque, ostendimus alibi, & rursus alibi ex professo enarrabimus. Sed de faciendo, fugiendo, ferendo, *in genere* satis, ea nunc sigillatim conuehimur.

CAPUT decimum.

*De faciendis & fugiendis, ex
præcepto, differitur.*

PRÆCEPTUM vulgò distribuitur
in *Affirmativum* & *Negati-
vum*: Præceptum *Affirmativum*
dicitur, cujus objectum est du-
plex actus à nobis edendus; alter
elicitus, seu *interior*; alter *impe-
ratus*, seu *exterior*. E quibus ille
est *primarium* objectum præcepti,
hic *secundarium*. Hic enim est
tantummodò illius executio, ab
eoque omnem suam moralitatem
& bonitatem mutuatur. E. g.
Præcepti de parentibus honoran-
dis, objectum est tum actus *interi-
or*, quo ipsos honorare volumus,
tum *exterior*, putà, quo illis suc-
currimus egenis.

Præceptum negativum passim vocatur, cuius objectum etiam ex actu duplici constat, *interiori*, & *exteriori*, sed à nobis devitando. *V. c.* quod à præcepto de non furando prohibetur, est cum velle furari, quod est actus *interior*, tum actus quietis *exterior*, quo res aliena surripitur. Non ideo verò dicitur *negativum*, quia prohibendo actum, illius negatio præcipitur, aliàs & quod *affirmativum* nuncupatur, foret *negativum*, quoniam actum præcipiendo, illius negatio prohibetur: Sed quia *prohibitio* est quædam, juris operandi, *negatio*, seu, quoniam obligat ad non operandum. Quamvis autem utrumque præceptum obliget, *affirmativum* quidem ad operandum, *negativum* verò ad non operandum; varia tamen est obligatio. Hoc enim obligat ad semper (ut loquuntur) illud non ita; quia nunquam non malum est, malum vel facere, vel velle facere; sed

sed quodvis bonum quovis tempo-
 re vel facere, vel velle facere, nec
 possumus, nec debemus. E. g.
 mentiri, vel mendacium velle, sem-
 per est illicitum & inhonestum, &
 nunquam ut mendacium vel dica-
 mus, vel velimus, necesse est.
 Contrà verò, Sabbatum quovis
 die observari non potest, idque
 tum temporis observare velle,
 quando nequit observari, malum
 est. Similiter, parentibus auxili-
 ari, aut illis velle auxiliari, cùm
 haud indigent auxilio, non est ne-
 cessarium. In omni loco, & tem-
 pore, aliisque circumstantiis qui-
 buscunque, peccatum oportet ef-
 fugere: bonum verò pro ratione
 loci, temporis, & aliarum circum-
 stantiarum, nunc hoc, nunc illud,
 velle præstare, & præstare, debemus.
 Semper enim tam bonam
 amplexari, quàm malum debemus
 evitare: sed actus ex præcepto
negativo fugiendus est semper &
 ubique malus; actus verò ad quem
 edendum

edendum obligat præceptum *affirmativum*, non ita catholicè bonus est ; sed in loco congruo, debito tempore, aliisque circumstantiis accomodatis. Muneri conjugali satisfacere bonum est, non autem in templo. Honestum est negotiari, non verò die Dominico. Veracitas laudanda est, nihilominus nonnunquam intempestivè proferimus. Gladium mutuatum restituere licitum est, sed non infans. Opus quod a nobis vi præcepti *affirmativi* præstandum est, illud, nisi circumstantiæ coeuntes, fieri permiserint, & suo quasi calculo approbaverint, non est *actio bona*, seu rectè factum ; ac propterea ad illud, circumstantiis reclamantibus, præstandum, ex præcepto haudquaquam obligamur. Actus verò qui prohibetur, quamvis illius malitiam nonnullæ circumstantiæ queant extenuare, in quovis circumstantiarum concursu malus est, ejusque prohibiti-

onem

onem nullus locus circumscribit ;
 nullum tempus definit, nullaque
 alia limitat circumstantia. Actio-
 nem, alias bonam, ^{exiguit} edere
 possumus, sed fuga peccati nec
 unquam est, aut esse potest, intem-
 pestiva.

Sed ut, quæ hæcenus de præ-
 cepto, cum *affirmativo*, tum *negati-
 vo*, disseruimus, ad institutum no-
 strum breviter reducamus, actus
ex elicit & *imperato* conflatus,
 quo, pro ratione loci, temporis, &
 aliarum circumstantiarum, adim-
 plemus præceptum *affirmativum*,
 nobis est *facere*, quod est pri-
 mus modus exequendi propositum
 generale serviendi Deo, & negatio
 actus, cum *elicit*, tum *imperati*,
 quo præceptum *negativum* viola-
 tur, est *fugere*, seu modus secun-
 dus, quo, executioni mandamus
 idem propositum serviendi Deo.
 Quæ verò à nobis *facienda* sunt,
 quæque *fugienda*, docet naturalis
 cujusque hominis *conscientia*, præ-
 Q dicat

dicat Lex, & inculcat Evangelium;
ita ut hic loci ea recensere, haud
opus esse judicemus. *Modis tamen*

54. C. in Genes.) ας δι' ἁγίων ἀντι:

ἀποκαταστήσει τὸ μὲν ἔχει τὸν ὑποδύκωμα τὸν
παύσης ὁδὸν. ἀρχήν γὰρ ἔχειμεν διδασκαλίαν, καὶ
σωτηρίαν, ἣ ἔξ' ἑσέος τὴν ἐπιστηθεὶς τὴν
βουλήν. καὶ γὰρ ἅμα τῇ πλάσει τῷ αὐτοῦ καὶ
ἡ γὰρ σὺν ὁρακτῶν αὐτῷ ἐναπείσθη. h. e.

Nullus prætexat, quòd ignorans vir-
tutem negligat, vel quòd non habeat
aliquem vitæ ducem & demonstra-
torem; sufficientem enim magistrum
habemus conscientiam, & fieri non
potest, ut quis illo adjumento priver-
tur. Nam simul cum formatione
hominis, implantata est scientia fa-
ciendorum & non faciendorum.

De modis primo, & secundo, dictum est: ad tertium, seu *tolerantiam* accedimus, eamque, quia difficilior & obscurior esse videtur, fusius prosequemur.

CAPUT

CAPUT Undecimum.

De Tolerantia differitur in genere.

Tolerantia, seu, patientia, est
 aequo animo ferre quaecunque
 acciderint. Illâ charitas insigni-
 tur; *1* Cor. c. 13. v.
 7. Illam nobis commendat *saluator*
Lue. c. 21. v. 19. Præcipit Apo-
 stolus *2 Tim. c. 4. v. 5.*
 & ut necessariam prædicat *Author*
Epistolæ ad Hebræos: Patientia vo-
bis necessaria est, ut voluntatem Dei
facientes, reportetis promissionem.
c. 10. v. 36. Quocirca, *Væ his qui*
perdiderunt sufferentiam,
Eccl. c. 2. v. 16. Fraudibus, su-
 perbiâ, tyrannide, avaritiâ, libidi-
 ne, mendacio, perfidiâ, quid est
 utilitius? Quam ob causam, se-

culum *præfens* ab *Apostolo*, Eph. c. 6. v. 13. *τὸν ἡμίονον πορεύει*, *Diem malum* vocari statuit *Theophylactum*. Infamiâ, pauperie, morbis, inundationibus, incendiis, morte parentum, liberorum, consanguineorum, affinium, & amicorum, aliis infortuniis, quid est frequentius? Hæc omnia generosâ tolerantia vincere possumus; nequaquam verò industriâ, vel summâ, aut cautelâ, vel maximâ, devitare. Malis, siue quæ sunt, siue quæ videntur, quod, ad miseriam quod spectat, eodem recidit, mundus adedò refertus est, ut ea nisi feramus æquanimitè, aut protinùs ex hoc mundo discedere oportet, aut nos perpetuò ærumnosos esse, sit omnino necesse. Nos igitur oportet esse tam passivos quàm activos; quemadmodum *verba communia* significationem tam passivam, quàm activam, obtinere statuunt *Grammatici*. *Non est perfectè bonus* (inquit *Gregorius* in Hom. 35. super *Evan-*
gel.

ph. c. *Diem lacum.* inun-
te pa-
ineo-
aliis
tius?
rantia
quam
cau-
Malis,
ntur,
erat,
re-
qua-
nun-
per-
nino
esse
em-
nifi-
eti-
ati-
uit
an-
el.

gel. Luc. 21.) nisi qui fuerit, &
cum malis bonus. Bonus enim non
fuit, qui malos tolerare recusavit.
Mixe apud (inquit Bion apud Diog.
Laert.) *τὸ μὴ δύνασθαι οἰεῖν κακῶς* Mag-
num malum est ferre non posse ma-
lum. Dixit Sapiens : quisnam in-
ter homines est honore dignus &
eximius ? Qui gratias agit pro bo-
no, & patienter suffert malum.
Emmanuel, fol. 96. In malis illud
certè primas obtinet, quod uni-
versam vitam inamænam reddit
& amaram.

Homo nascitur ad laborem [h.
e. erumnas seu calamitates] &
avis ad volatum, Job c. 5. v. 7.
Omnes qui piè volunt vivere in Chri-
sto Jesu, persecutionem patientur,
2 Tim. c. 3. v. 12. In Mundo
pressuram habebitis, Joh. c. 16. v. 23.
ἢ Κρίσις (inquit Solon, referente
Clem. Alexandrino, Strom. l. 3.)
ὁ κόσμος ὅλος ἐστὶ στυγερὸς. Totus mundus
in maligno positus est, 1 Jch. c. 5.
v. 19. Oportet hereses esse : 1 Cor.

c. 11. v. 19. *Necesse est ut veniant
 Scandala*, Matth. c. 18. v. 7. *Se-
 culum istud, iniquitatis, & incred-
 ulitatis substantia est, quæ non finit
 per immundos Spiritus veram Dei
 apprehendi virtutem.* * Evangel.
 secundum Marc. c. ult. v. po-
 stremo, qui non reperitur in no-
 stris Bibliis. Quid igitur factum opus
 est? citra dolorem cuncta tolere-
 mus; cuncta, inquam, sive reapse
 mala sint, ut hominum peccata,
 sive talia censeantur, ut quævis
 ἀκαθάρματα; aliàs certè, aut hic miserè
 vivendum est (οὐδὲ ὑμῖν τοῖς ἀποστόλοις
 τῷ ὑπομένειν, ἢ τὶ ποιήσῃ ὅταν ἰσχυρῶς
 κῶει, Eccl. c. 2. v. 16.) aut
 hinc è vestigio demigrandum, ut
 paulò antea à nobis dictum est.
 Vitæ si lætitia desit, in eâ nihil est
 amarum; si dolor adsit, nihil non
 amarum. Verùm ut olim *Elisæi*
 farina omnem sustulit amaritudi-
 nem [Reg. 4. c. 4.] & aquis
 dulcedinem conciliavit *Signum*,
 quod *Moyse* Deus indicavit [Ex-
 od.

od. c. 15.] ita tolerantia, vitæ
abigit, eamque γλυκύνει.

In noſtrâ *Animi Medelâ* genera-
liter & adeo fuſè lætitiâ aſſeru-
imus, & dolorem oppugnâvimus,
ut hîc loci ſufficiat obſervare, tum
quod vires gaudii (quod eſt al-
terum munus tolerantia, uti pau-
lò poſtea declarabimus) & dolo-
ris (qui tolerantia repugnat è di-
ametro) ultra tempus, in quo
gaudemus, aut dolemus, proten-
duntur; tum quòd peculiaris eſt
indoles habitui doloris.

Ad prius quod attinet, omnes
actus voluntatis (in quibus ſunt
gaudium & dolor) quamvis tran-
ſeant citiſſimè, à tergo in eâ relin-
quunt ſui veſtigium, & ſemen, quo
ſimiles actus progignantur. Prin-
ceps *Avicenna* de Medicinis Cor-
dialibus, *Tract. 1. c. 6.* Probat
unamquamque paſſionem cordis diſ-
ponere ad generationem ſui ipſius :
Et ibidem, quòd propiùs ad no-
ſtrum ſpectat inſtitutum, de læti-
tia

tiâ ac dolore sic loquitur ; *Lætan-*
di frequentia disponit Spiritum ad
lætitiâ, & tristandi frequentia, ad
desolationem & tristitiâ. Tam
 sæpe vel gaudendo, vel dolendo,
 gaudendi, vel dolendi, quàm sæpe
 scribendo, habitum scribendi,
 comparamus. Lætitiâ, quâ jam
 perfundimur, non tantum iuvat,
 verum etiam iuvabit ; & dolor
 quo nunc temporis affligimur, non
 solum nocet, sed etiam nocebit ;
 scilicet propensionem, ad repeten-
 dum dolorem, progignendo. Quo
 nomine, iniquitas dolendi sese
 quodammodò ulcisci videtur. Do-
 lor est malum summum, est quia
vitium & supplicium ; cui quamvis
summo, addi possunt, ad summum
 malum, renovandum *amponenda ;* isti-
 usque renovatio. Hoc sensu for-
 tasse Cicero ad Atticum, *dolorem*
peccati & maximum & æternum
esse fatetur. Quisquis igitur futu-
 ræ, vel miseræ, vel felicitatis rati-
 onem habet, vel minimam, in suo
 presenti

presenti statu, qualiscunque fuerit, abdicato dolore, lætus acquiescat, ne prolabatur in *habitum doloris*, qui discrepat hæudquaquam ab *habitu miserie*, quoque porcellis similes evadimus. *Hominem* (inquit *M. Antoninus* l. 10. num. 28.) *de re ullâ dolentem, atque agrè ferentem quicquam, similem habet porcello, qui dum mæstatur calcitratur, & vociferatur. Cujusmodi est qui decumbens tacitè solus, secum sortem deplorat suam.*

Quod spectat ad alterum: omnia consuetudine, utut primùm inamæna fuerint & aspera, nobis dulcescere vulgò creditur; &, si dolorem excipias, nos quoque credimus. Excipimus verò dolorem (quod forsitan à nemine fuit hætenus observatum) quia dolorem nobis fieri gratum & jucundum, est prorsus impossibile. Gratis & jucundis lætamur, sed quæ fieri possit, ut ipsâ mæstitiâ gaudeamus?

R

Con-

Consuetudinis est, actus intendere,
 potius quàm remittere; ita ut
 tristitiæ magis assuescendo, ut ma-
 gis doleamus, sit omnino necesse.
 Si verò pro consuetudinis incre-
 mento, quâ tristitiæ navamus o-
 peram, tristitia vel imminuatur, vel
 jucunda nobis eyadat, quò sæpius,
 eò minùs, dolemus, (quod liqui-
 dò falsum est) vel eousque inten-
 di potest *habitus dolendi*, ut actus
 ipse, quo doleamus, placere pos-
 sit, quod implicat *contradictio-
 nem*. Habitibus quidem omnibus
 hæc sunt communia: actus sibi
 congruos accelerant, eosque red-
 dunt intensiores. *h. e.* à volunta-
 te, cui habitus inhærent, actus ci-
 tius ac promptius eliciuntur, iisque
 vehementiores, quàm, ab eadem
 si vacaret habitibus, ederentur. Ve-
 rùm inter *habitum doloris*, alios-
 que, hoc interest, quod hi actus
 suaviores reddunt & amæniores,
 ille verò actuum amaritudinem
 non tantum non elevat, sed etiam
 aggravat.

aggravat. Quò magis enim dolere consuevimus, eò dolor est acerbior ; quod dolores inveterata melancholiæ, cum doloribus, quos recens, excitavit, collati, seu dolores eorum, qui jam diutiùs istis indulserunt, ad eos, quibus iidem in prinò succubuerè comparati, luculentissimè demonstrant. Dolor *habitu doloris* non lenitur, non mitescit, sed efferatur & acceleratur. Quocirca de hoc *doloris habitu* Episcopiùs haudquam cogitasse putamus, quùm Lect. Sacr. in 1 Joh. c. 5. v. 3. dixit: *Habitùs proprium est, facilitare actiones, i. e. efficere, ut voluntas faciliè & libenter velit, faciatque, id, quod habitui illi consentaneum est.* *Habitus enim nihil aliud est quàm forma sive qualitas quadam impressa permanens, afficiens & movens potentiam ad meliùs & faciliùs operandum, ut quod antea molestum erat, ac difficile, id non leve tantùm, sed volupe etiam &*

jucundum fiat. Cùm igitur actus singuli, quibus ægrè mala malosq; ferimus, ad habitum dolendi, plus minùs conducant; cumque habitus iste sit adeò heteroclitus, adeoque irregularis, ut quò vetustior est, & altiores agit radices, actus sibi familiares eò magis exacerbet: danda est opera, ut singula sive *magna* putentur, sive *pussilla*, semper & ubiquè æquo placidòque ferantur animo. Quod ut fiat, semper ob oculos versentur *Apostoli Quæstio*, & diserta præcepta *Servatoris*. *Quis* (inquit ille 1 Petr. c. 3. v. 13.) *est qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis?* vulg. *Quis est qui noceat vobis, aut damnum vobis inferat, quum fueritis amulatores rerum bonarum?* ut *Latinus* interpretes reddidit *Verf. Arabicam*. Hæc interrogatio est negatio vehementior, idémque valet, quod hæc propositio: *Quod bonos iadat nihil est* ut ex *vers. decimo, undecimo, & duodecimo,*
ques

quos interrogationi præmittit *Apostolus*, vel primo constat intuitu. Errat hic *Apostolus*, si deslere debeamus, quæ luctum nostrum postulare & mereri vult gò statuitur. Etenim, si deslenda sint aliena, aut nostra, vel *delicta*, vel *infortunia*, quando luctus otiaabitur? Quando desinent nocumenta? Imo si ideo dolere debeam quia peccavi, ideo (inquam) quia peccavi; cum certum sit & omninò necessarium, me peccavisse, fore verò in æternum, in æternum quoque mihi dolendum est, quod an sit nocumentum, necne, penes sobrium Lectorem esto iudicium. Quocircà pii, si lugere debeant, *Apostolo* queunt ita respondere: Iniquitates nostræ præteritæ, quæ multiplicatæ sunt super capillos capitum nostrorum, [Ps. 39. v. 13.] Si ideo sit lugendum, quia peccavimus, nobis & in hoc sæculo nocebunt, & in futuro. Aliena delicta, quæ numero facile superant & superabunt

arenam, quæ est in littore maris,
 [Gen.c.22. v.17.] Ea, si cum do-
 lore ferenda sint, nobis quoque no-
 cebunt nostra & aliena infortunia,
 quibus omnibus recensendis nemi-
 nem sufficere meritò putamus, no-
 stri modò sit officii non citra per-
 turbationem ea tolerare, nobis quo-
 que nocebunt. Quid quæris igitur,
Quis est qui nobis noceat? Ita rogi-
 tando, nobis quippiam negas esse
 nociturum, & negando, nos conso-
 lari videris; sed quomodo? ut
 ónerosi consolatores, quales *Jobum*
exercuere. *Exterminandi sumus*
 (ut hìc *Arnobii* adversùs *Gent.*
 verba ex L. I. transferam) si per
nos examina tanta marorum mor-
talium importata sunt seculis.
 Quot, quantàque sunt nostra &
 aliena delicta, & infortunia, cùm
 nostra, tum aliena, tot tantàque
 nobis obtrudunt examina mæro-
 rum, qui singula, sive delicta, sive
 infortunia, & nostra, & aliena, à
 nobis esse deflenda prædicant. De
 Quæstione

Quæstione Apostolicâ satis; ad
 mandata Servatoris generis huma-
 ni progredimur. *Μὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κυρίου ἡ*
ἐξουσία, non turbetur cor vestrum, Joh.
c. 14. v. 1. & 27. (Cui non absi-
mile est illud M. Antonini moni-
tum: τὸ ἀπὸ τοῦ κυρίου τὴν ἐξουσίαν) hic loci
 saluator disertè præcipit ἀταραξίας;
 idemque præceptum, sed terminis
 mutatis, & additâ ratione validâ,
 reperire est, *Matth. c. 24. v. 6.*
& Marc. 13. v. 7. ὁ ἐχθρὸς τοῦ κυρίου ἔσται ὁ ἀντί-
χριστός, Videte ne turbemini,
oportet enim hæc fieri. Matth. c.
24. v. 6. vulg. Μὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κυρίου, ἡ
ἐξουσία, Ne timueritis, oportet enim hæc fie-
ri. Marc. c. 13. v. 7. vulg. Au-
 thoritas quidem Domini nostri
Jesu Christi, vel sola, nobis *Chri-*
stianis satis est, aut esse debet;
 verùm mandato suo rationem ipsi
 placuit adjicere, ne pro imperio
 præcipere videretur. Qualis au-
 tem est hæc ratio? *Necessaria non*
sunt deslenda. Christus quippe
 ita ratiocinatur: ne turbemini,

αὐτῶν, oportet enim, seu, quia neces-
 se est hæc fieri. *Necessaria*, lachry-
 mas nostras non vident, cæca sunt
 non audiunt ejulatus, surda sunt
 nostrâ calamitate non flectuntur,
 dura sunt, illisque defunt viscera
 misericordiæ. Quamobrem talia
 temerè lugemus. Et talia sunt
 omnia quæ lugent homunciones.
 Ea quippe mala (sive quæ sunt,
 sive quæ videntur) tantummodò
 lugemus, quæ volumus effugere,
 & non possumus; nam si effugere
 velimus & possimus, effugimus, at-
 que ita luctui locus non est. Quæ-
 cunque verò effugere volumus
 quidem, sed non possumus, ea nobis
 sunt necessaria; & propterea
 luctui nihil profuturo parcamus.
 Ὅστις ἀνάγκη σὺ, καὶ πόρνη καλῶς, σὸς δὲ παῖς ἔσθι
 καὶ τὰ θεῖα ἰπταίαι, ut observavit E-
 pīctetus ex Euripide. Quomodo
 verò Thom. Goodwinus in Tract.
 cui titulus est, *Filius lucis ambu-
 lans in tenebris*, pios per vitam su-
 am universam posse dolere, cruci-
 ari,

ari, demonstret ex hisce versicu-
lis; *Quis est ex vobis timens Do-*
minum, audiens vocem servi sui?
qui ambulavit in tenebris, & non
est lumen ei, speret in nomine Do-
mini, & innitatur super Deum su-
um. Ecce vos accendentes ignem,
accincti flammis, ambulate in lumi-
ne ignis vestri, & in flammis quas
succendistis, de manu meâ factum
est hoc vobis, in doloribus dormie-
tis [*Is. c. 5. v. 10. 11.*] haud-
quaquam intelligimus. Etenim
pius omnis est *filius Lucis*, seu in-
terno lumine collustratus; obse-
quitur Deo, & quisquis obsequitur
illi quamdiu obsequitur, ut non
malus, ita nec miser esse potest, eò
quòd omnia, siue nuncupentur ad-
versa, siue prospera, eveniunt ex
ipsius sententiâ, qui ad divinam,
ut quæ frustrari nescit, suam cor-
format voluntatem. *Absentia lu-*
minis itaque, & *tenebræ*, quibus pi-
os obnoxios esse, hinc rectè con-
cluditur, non animi miseriam, sed

res denotant aduersas, quod confirmat Targum Jonathan, seu Chaldaica paraphrasis. Ita quippe redditur : Quis est in vobis ex timentibus Dominum, audiens vocem servi sui Prophetae, qui est factor legis in tribulatione, sicut vir qui ambulat in tenebris, & non est lumen ei : speret in nomine Domini, & innitatur super salutare Dei sui. Respondebunt populi & dicent coram eo, Dominator noster, non potest fieri ut laboremus in lege, quia quotidie irruimus unus contra alterum in bello, & quando mutuo vincimus, alter alterius succendimus domos, & captivos ducimus paruos eorum, & substantias eorum: & hoc pacto consumpti sunt dies nostri, itaque non est possibile nobis ut incumbamus legi : Ecce omnes vos immittentes ignem, & tenentes gladium, ite & cadite in ignem quem immisistis, & in gladium quem tenuistis, a verbo meo factum est hoc vobis, in interitum vestrum reuer-

mini. Quòd autem res adversæ,
 non tantum *το μὴ κινῆσαι, non mo-*
veri, seu, non-turbari, quod
 i *Thess. c. 3. v. 3.* præcipitur, sed
 ipsammet fælicitatem patiantur,
 quemadmodum secundæ miseri-
 am, alibi nos adeò fusè demonstra-
 vimus, ut unicum tantummodò
 exemplum, sed egregium, hùc li-
 beat adducere. *S. Paulus,* Apo-
 stolus Gentium, quem *Spiritus*
sacrus tribulationes & vincula
 manere testatus est, [*Act. c. 20.*
v. 23.] expromit hæc verba ge-
 nerosa, *Ἀλλ' ἔτι τοὺς λόγους ποιεῖται, ὅτι ἔχω*
τὸ σῶμα μου πρὸς τὴν θάνατον, ὅς τιμωρὶς τοῦ
θιμοῦ με μετὰ χαρῆς, h. e. Nullius rei
habeo rationem, nequè vita mea mi-
hi ipsi cara est, ut peragam cursum
meum cum gaudio. [*V. 24.*] utut
Interpres vulg. aliter legisse videa-
 tur. Habes *institutum* verè hero-
 icum, planè *magnificum*, & *Apostolo*
 dignum: *Executionem* instituto
 tanto parem, si non superiorem,
 accipe: *Repletus sum consolatio-*

ne, ^{impugnata} ^{uoluntate}, *superabundo gaudio in omni tribulatione nostra*. [2 Cor. c. 7. v. 4.] In tribulatione gaudet Apostolus, abundat gaudio, eoque *superabundat*; quod, quàm in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis ^{indignis}, oblectari, quod de seipso, ibid. c. 12. v. 10. asserit Apostolus, quiddam majus atque sublimius esse videtur. Quod autem fecit Apostolus, id ipsum & nos facere possumus. Nam *Thessalonicenses*, Paulum imitando, exceperunt verbum in tribulatione multâ, cum gaudio Spiritus Sancti; ita ut facti sint forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaia, 1 Thess. c. 1. v. 6. 7.

Objecta verò tolerantiae, sunt mala, aut vera, aut apparentia. Nunquam est patientiae virtus in prosperis, Greg. L. 11. Moral. Patientia est malorum, quæ aut inferuntur, aut accidunt, cum æquanimiter perlatio. Lactant. L. 5. Quid interest

terest igitur inter *fugienda* & *ferenda*? Mala, cum à nostro, fugienda sunt; cum ab alieno pendent arbitrio, toleranda.

Duplex autem est munus tolerantiae: alterum, sine quo tolerantia ne subsistit quidem, estque *ἀταξία*, *indolentia*, seu, *non-perturbatio*, seu voluptas *κατασκευαστική* i. e. stans, voluptati in animalibus, quæ, siti reſtrictâ, perſentiſci ſolet, non abſimilis; Alterum verò, quod ipſi tam ſolùm competit, cum obſectum reverâ malum non eſt, ſed eſſe videtur, non homini tolerantis, ſed aliis, eſtque *approbatio*, ſeu gaudium, ſeu voluptas movens, voluptati quæ in bibendo ſolet accidere, cognata, uti poſtea declarabimus. Quapropter præter præcepta purè vel *affirmativa*, vel *negativa*, de quibus capite ſuperiori diſſeruimus, quibùſque faciendo, & fugiendo, ſatiſfacimus; ſunt & alia de *tolerantiâ*, ancipitis naturæ, quândoque *negativa*: ut cum

sola non-perturbatio exigitur; quandoque, partim *negativa*, partim *affirmativa*, quando præter *non perturbationem*, quâ sumus non-miseri, requiritur *approbatio*, seu gaudium, quo ultra *non miseriam* ad *felicitatem* provehimur. Quisquis utroque munere defungitur, est ille *vas admirabile opum excelsi*, Eccl. c. 46. v. 2.

Hæc de tolerantia in genere dixisse sufficiat; nunc mala toleranda dividenda sunt, & quomodo singula ferenda sint, oportet enarrare.

CAPUT Duodecesimum.

Mala dividuntur, & ut singula toleranda sint, ostenditur.

Objectum *tolerantie*, aut malum est, aut esse videtur, idque distribuere licet in *præteritum*, *præsens* & *futurum*, & inde sic argumentari : mala *præterita* non sunt ægrè ferenda, quia *esse desierunt* ; nec *præsentia*, quia sunt *momentanea* ; nec *futura*, quia nondum sunt ; nec denique quæ *futura videntur*, quia *forſitan nunquam erunt*. Sed indolentiam à tempore mutuari nolumus ; malæque, ſive quæ ſunt, ſive quæ videntur, dividimus in *noſtram*, *iniquitatem*, *noſtram calamitatem*, *alienam iniquitatem* ; *alienam calamitatem*, *alienam* denique *proſperitatem*. Quæ omnia *toleranda* complectuntur,

plectuntur, & à nobis figillatim tractanda sunt, juxta ordinem quo ea jamjam proposuimus.

Ad nostram iniquitatem quod attinet ; quamvis peccatum à nobis olim perpetratum, odio vehementissimo prosequi, & hoc odio peccati perpetrati, non ipso peccato perpetrato, quàm maximè lætari, debeamus, haud idcirco tamen dolendum esse quia peccavimus, *Anim. Med. L. 3. c. 3.* ex professo demonstravimus : demonstravimus (inquam) argumentis, quæ displicent aliis, eò quòd vetustas erroris ipsos fasciavit ; aliis, quoniam invidia atq; malevolentia eos protinus occurrunt ; aliis, quia rationum pondera mundanis Authorum dignitatibus metiuntur ; aliis, iisque complurimis, quia vim argumentorum haud satis intelligunt : argumentis, quæ Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ judicio, & censuræ subjecimus : argumentis, quibus hætenus

latim
 quo
 quod
 a no-
 che-
 odio
 cca-
 læ-
 ta.
 avi-
 ex
 de-
 gu-
 eo
 fci-
 atq;
 ex-
 on-
 gni-
 que
 en-
 ar-
 Ec-
 fu-
 us
 nus

hastenus (nisi pro imperio con-
 demnare, quod est Sciorum, Ne-
 ophytorum, & Fastuosorum, sit
 legitima confutatio) nemo satis-
 fecit. Hæc obiter. Nemo verò,
 vel dolet, quia peccabit, vel pec-
 catum metuit ut futurum, ut c. 14.
 Libri jam citati probavimus. Sed
 quando peccamus, plerumque lu-
 gemus; non quia debemus, sed
 quia necesse est. *Οὐδὲν δὲ καὶ ἀπολείπει, καὶ*
ὅπως γὰρ οὐκ ἔστι; *Nemo sine perditione,*
damnoque ovalus est. Epict. apud
Arrian. L. 2. c. 10. Sese ulciscitur
 omnis nequitia: sui pæna est atq;
 supplicium omnis iniquitas, ut in
 Appendice ad cap. 4. Libri jam
 citati, & *Aphorism. de felici-*
tate, Sect. 1. *Aphorism. 21.* fu-
 tis enarravimus. Non igitur, ut
 citra dolorem præsens iniquitas
 toleretur, sed ut eliminetur, seu
 cesset esse præsens, danda est
 opera.

Nostri*s Aphorismis de Felicitate*
 hanc præmisimus *Admonitionem*:

T

Sect.

Sect. I. Aphorism. 21. *Malos*
 "esse miseros dicimus, quod mi
 "de rerum quas depereunt, in-
 "certitudine omnino non cogi-
 "tent, vel illas esse certas falso
 "existiment (cujus incogitantia,
 "aut erroris frequentiam & diu-
 "turnitatem vetat evidentissima
 "fortunæ inconstantia) semper
 "verum esse putamus; & Apho-
 "rismi veritatem haud aliter
 "asserimus, quod Te latere nolu-
 "imus. Quam huc traductam
 augere libet & illustrare. *Ἡ ἀμα ἰουδαίων ἐστὶ καὶ αὐτὴ ἀμα καὶ σιωπῆς*
 " *καὶ λόγος καὶ πᾶν ἐπὶ τῷ* h. e. *Quies-*
tum quiddam, & agile tamen, alacre
pariter & compositum est, quicquid
rationi per omnia obsequitur. M.
Antonin. L. 10. n. 11. juxta di-
visionem Gatakeri: gaudium verò
improbiorum, est veluti spinarum
sub ollâ crepitus; [Eccl. c. 7. v. 6.]
instar flammæ stipulâ accensa, claro
strepitu; largo fulgore, cito incre-
mento. sed cum materiâ levi, caduco
incendio,

incendio, nullis reliquiis, ut loquitur Apuleius in Apolog. Imò, juxta dicitur Solomone, impiorum risus, seu lætitia, est insania. [Eccl. c. 2. v. 3.] seu ignis, non anima. *Animus* (inquit Seneca, Ep. 23.) debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gaudium. Ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt, nisi fortè tu illius judices gaudere, qui ridet. Ad hæc hilaritates Solomon respexit videtur, dicendo, Prov. c. 14. v. 13. Risus dolore miscbitur, & extrema gaudii luctus occupat, seu ad verb. Text. Hebr. Etiam in ridendo doluit cor, & novissimum ejus lætitiæ tristitia. Impiorum lætitia adeò rara est & infrequens, adeò brevis & momentanea; (*Stultus* (qualis est omnis impius) *felix* diu omnino, etiam (ut ita dicam) si dii una conspiraverint, esse non potest, inquit Hieronym. Cardan. de util. gen. ex advers. capiendâ, c. 1.)

adeò fucata, & adulterina ; adeò
 levis & superficialia ; seu, *temeraria*
ac persuasoria (ut *Senec.* loc. jam
 citato loquitur) denique successu
 funesto, & planè tristi adeò gra-
 vata ; ut pro nullâ, jure meritò
 que habeatur ; Impiorum verò
 luctum quod attinet, ille quidem
 aliquando dormit, sed impii *para-*
ti sunt suscitare Leviathan. [vulg.]
luctum suum ; [juxta *Mercerum*
 aliosque] seu, *parati sunt ad*
luctum suum evigilare faciendum,
Job c. 3. v. 8. Nam, datâ quâvis
 occasione, etsi leviculâ, ad luctum,
 non tantùm *alienum*, ut *præficere*, sed
 & *suum*, ut *funera*, excitandum
 & renovandum prompti sunt ac
 proclives ; & occasiones istæ lu-
 gendi vel ab impiis factæ, vel illis
 occurrentes aliunde, adeò sunt
 frequentes, ut ipsorum vita tota
 sit luctus quodammodò constans
 & perpétuus, ipsique ferè sint
ἡμετέριον, uti loquitur *Epiſtetus*
 apud *Arrian.* L. 2. c. 16. Apud
Italos

Malos idem vocabulum, *Triste* sci-
 ficet, iniquitatem indigitat & mæ-
 stitiam; apud Hebræos נַחַם Pec-
 cati itaque haudquaquam patro-
 cinamur, vel peccatores, ut inter
 peccandum lætentur, exhortando,
 vel eorum, dum peccant, lætitiā,
 qualis-qualis est, approbando: sed
 peccatum omne quā certissimè
 abdicandum esse censemus, ut,
 istud abdicando, gaudio solido,
 fœcero stabilique perfruamur, &
 exultemus *καὶ ἀνυμνεῖται καὶ δοξάζεται*,
lætitiā inenarrabili & glorificatā,
 i Petr. c. I. v. 8. *Δόξα καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ*
ἡ δόξα καὶ ἡ δόξα. Prov. c. 29. v. 6. lxx.
ἐξουσία καὶ δόξα καὶ ἐξουσία. ibid. c. 30.
 Videtis *Aristot.* Ethic. L. 9. c. 4.
 ubi malos omnes esse miseros
 apertissimè demonstrat, nobisquo
 donat hoc consilium, & pium, &
 validā ratione munitum, nempe:
Malos assidue actionum suarum pa-
nitet. Non videtur igitur homo
malus ne in seipsum quidem amico
esse animo, quia nihil habet amabile.

Quod si ita affectum esse, valdè est
 miserum : acerrimâ contentione
 fugienda improbitas est, operâque
 cuique danda, ut sit bonus : sic enim
 & amico in seipsum erit animo, &
 aliis poterit amicus esse. Vide
 quoque Stob' i Ser. I. ubi refert
 Archytam Pythagoræum, lib. de mor.
 doctrinâ dicentem : Ἄνθρωπος γὰρ ἀνὴρ
 δαιμονίων ἀνὰ τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν αἰσθητικὴν ὕλην, καὶ
 τὴν γὰρ αὐτὴν ὀρεῖται. αἰσθητικοί, ὅτι ἐν τῇ
 ψυχῇ αἰσθάνονται, καὶ λαμβάνονται ὁρᾶται
 αἰσθητικὴ ἐν πᾶσι διατεταμένη, i. e. Semper enim
 malum esse miserum necesse est, siue
 materiam habeat, quoniam eâ malè
 utitur : siue non habeat, quemad-
 modum & cæcum, siue lucem atque
 splendorem habeat, siue in tenebris
 degat, cæcum esse necesse est. Verùm
 fortè supervacanea videbitur om-
 nis ab iniquitate lugendâ dehor-
 tatio, eò quòd ad illam oblivioni
 mandandam sumus omnes plus
 æquo proclives : ad nostras igitur
 calamitates festinamus, quas ægrius
 obliviscimur, & ad quas mulieb-
 riter

riter defendas supra modum faciles sumus ac propensi.

Nostri ipsorum calamitas (Fortuna parvâ brevique, cui *Servium* tantum dedicasse testatur *Plutarch.* in *Qu. st. Rom.* hic consultò omis-
si, quia eadem Argumenta, quando Fortuna parva & brevis calamitas habetur, utramque tolerandam esse demonstrant, & si calamitatibus non accenseatur, non ultis opus est argumentis, quibus ad eam tolerandam moveamur) non cum luctu & mæstitiâ, sed cum approbatione seu gaudio excipienda est: hoc *Anim. Medel.* L. 3. c. 4. demonstratum est. Quæ ibidem disseruimus repetere nolumus sed nonnulla libet adjicere. *ἡ ἀντιθεσις ἀπὸ τοῦ ἀπορροῦ, ὅτι πάντα τὰ ἐναντία*
omnia contraria viro imprudenti, *Prov. c. 14. v. 7.* juxta 70. Interp. quibus concitant *Latine* interpretationes versionum *Syriacæ & Arabicæ.* Ab imprudentiâ solâ provenit hæc contrarietas, ab hac contrarietate miseria.

miseria. • Eadem, sive prospera di-
 cantur, sive adversa, accidere so-
 lent tum prudentibus, quàm im-
 prudentibus ; prudentes verò, Di-
 vine providentiæ res cunctas ad-
 ministranti optimèque disponenti
 suam omnem voluntatem accom-
 modant, seu, placet illis, ipsas
 evenire cùm eveniunt, & illis quo-
 que placet, ipsas non evenire, cùm
 non eveniunt. Illorum itaque vo-
 luntati nihil est quod repugnare
 queat : unde illos beatos esse con-
 stat. Sed imprudentes, susque
 deque habitâ Providentiâ Divinâ,
 mundi res instabiles depereunt, il-
 lasque vel acquirere, vel acquisitas
 conservare, unicè conantur. Non
 autem acquiruntur res illæ, quod
 jubente providentiâ sæpè fit, atque
 ita imprudentium desiderio sunt
 contrariæ, illas quippè acquirere
 volunt, sed illæ acquiri recusant ;
 vel acquisitæ, eadem providentiâ
 statuente, non conservantur, quod
 etiam frequenter accidit ; & ita
 quoque

quoque illorum voluntati adver-
 satur, quoniam illas conservari
 appetunt, sed illæ conservari no-
 lunt: vel denique conservatæ,
 amissionis periculo, quod omnibus
 rebus mundanis, jussu ejusdem
 providentiæ, nunquam non adhæ-
 ret, manifestè laborant; & sic
 quoque illorum desiderio repug-
 nant, eas quoniam perennes esse,
 idque citra quodvis jacturæ pe-
 riculum, vehementer exoptant.
 Quandocunque verò inter appeti-
 tum, ejusque objectum, interce-
 dit contrarietas, luctus exoritur,
 & aliunde quàm ab hâc pugna
 promanare nequit hominis ærum-
 na. Hæc pugna fons est à quo
 profluxit olim, jam profluit, & in
 æternum profluet omnis ærumna.
 Dicit quidem *Seneca* *Lud. de*
Mort. Cl. Cæsaris. "Placuit no-
 "tam penam excogitari debere, in-
 "stituendum illi laborem irritum,
 " & alicujus cupiditatis species
 " sine fine & effectum. Tum *Æacus* ju-
 U "bet

"bet illum aleâ ludere pertuso fri-
 "tillo. Et jam ceperat fugientes
 "semper tesserâs quarere, & nihil
 "proficere. Verum, adverten-
 dum est, hominem esse miserum
 irritò labore, aut cupiditate sine
 sine & effectu, non esse novum;
 aliter enim quâ fieri possit, ut ho-
 mo puniatur? Sed ad quærendas
 tesserâs semper fugientes, potius
 quàm res quasvis aliâs, nunc non-
 comparandas, ex sententiâ judicis
 obligari, pœna nova est, & digna
 satis Imperatore ridiculo. Ut im-
 prudentes itaque appetitus & ob-
 jecti dissidio, cùm magno, tum
 perpetuo, laborant, ita jugi atque
 ingenti miseriâ obruuntur. Eadem
 (inquam) patiuntur prudentes
 sive boni, & imprudentes sive ma-
 li; sed illis omnia sunt prospera,
 omnia sunt propitia, quia volun-
 tatem suam ad Divinam confor-
 mare didicerunt; his autem om-
 nia sunt adversa, omnia sunt con-
 traria, quia faciunt. Qued ut
 plenius

plenius intelligamus, sedulo adver-
 tendum est, quod non ideo res
 dicuntur adversæ, quia secundis
 adversantur; aliàs & res secundæ
 forent adversæ, quoniam ex æquo
 sibi mutuò adversantur, sed quia
 nostris adversantur desideriis. Hæc
 si demas, perit adversitas; hæc si
 tollas, evanescit contrarietas. Si
 opes haud expetas, tibi pauperies
 non erit adversa; nec repugnabit
 infamia, si in votis non sit gloriola.
 Res ex se, seu naturâ suâ, nobis
 adversæ non sunt, nobis non sunt
 inimicæ, sed pravis desideriis, ipsi
 nos illis facimus adversos & ini-
 micos, & adversitatem, quam ipsi
 soli fecimus, ad res traducimus.
 Nam, si nos desiderando rebus
 adversemur, & res ipsas nobis ad-
 versari necesse est; & ideo tan-
 tum nobis adversantur, quæ nostra
 est stultitia & amentia, quia nos
 illis adversamur. Nostra quidem
 desideria res ipsas mutare nesci-
 unt, illas tamen nobis aut noxias
 faciunt,

faciunt, aut innoxias. Appetitum
 abdicando, non naturam, sed ve-
 nenum, eliminamus: non res, quæ
 nuncupantur adversæ, extermina-
 mus, sed adversitatem procul abi-
 gimus, & omnem contrarietatem
 proscribimus; quo fit, ut omnia
 fluant ex animi sententiâ. *Passus es*
aliquid mali [quod scilicet pravo
 tuo desiderio tibi malum fecisti]
sed si velis, non est malum. Age Deo
gratias, & mutatur malum in bo-
num. Chrysostom. in 1 Thess.
 Hom. 10. Age Deo gratias, in-
 quam: Etenim ille castigat ^{ἡμετέρας} ^{τὸ μέγαλα βλάπτει} ^{ἀγρίοις} quam-
 vis parentes castigent ^{καὶ τὸ δοκῆς ἐπιτίμῃ}
 Hebr. c. 16. v. 10. Quo nomi-
 ne tribulationes à Deo immittæ.
 יסורים של אלהים *castigationes a-*
lis à sapientibus Hebræis merito
nuncupantur. Calamitatem non
 subimus, nisi quam ipsi fecimus,
 nec adversa patimur, nisi quæ nos-
 tro ipsorum vitio talia evase-
 runt.

Res verò, quas aduersas tam fa-
 ciunt, quam vocamus, ideoque
 solum rectè vocamus, quia stultè
 facimus, haud vacant ipso Deo.
 Cum ipso *supra* in tribulatione, Ps.
 90. v. 15. Suntque, si inter prof-
 peritatem & aduersitatem compa-
 ratio instituat, magis quam pro-
 pter amoris *numera*. Beneficium
 (ut inquit, *Johannes Eusebius Nie-*
rembergius de Vit. Divina. c. 25.)
 non perinde certum semper est amo-
 ris signum, atque castigatio: cum
 beneficia extraneis quoque præstari
 soleant, castigatio autem non nisi
 suis adhibeatur. Adeoque justum
 est, ut iucunditatem nobis afferant
 certissima isthac indicia, quod de
 deo simus & familiâ Dei, & quia
 ita nos tractat, maximam ipsi gra-
 tiam habeamus. Atque ideo Deus
 Paulum esse vas electionis demon-
 strat hoc argumento. Ego enim
 ostendam illi, quanta oporteat
 cum pro nomine meo pati, Act. c.
 xv. 16. Quis dicit hoc Deus,
 qui

qui ex Epicteti sententiâ, ^{ex istis}
^{ἡδὺν δὲ αὐτῷ μὴ φασίην} non opus habet
 spectatore querulo ; & de quo se-
 ptimus ab Adam dicit : Ecce venit
 Dominus in sanctis millibus suis,
 facere iudicium contra omnes, &
 arguere omnes impios, de omnibus
 operibus impietatis eorum, quibus
 impiè egerunt, & de omnibus dicitis,
 quæ locuti sunt contra Deum pecca-
 tores impii. Hi sunt ^{ἡ πόλις ἡ ἀποσταλένη}
 Jud. Ep. v. 15. 16. Et fuit popu-
 lus ^{מְרִמְרִים} [quasi murmuran-
 tes, seu, juxta Latin. Interp. Tex-
 tûs Hebreo-Samaritani, velut con-
 querens] malum fuit in auribus
 Domini, & audivit Dominus &
 iratus est nasus ejus, & exarsit in
 eis ignis Domini & comedit in ex-
 tremitate castrametationis. Num.
 c. II. v. I. ad verbum. Deus
 murmurantes & conquerentes a-
 deo execratur, ut etiam quasi-mur-
 murantibus, seu, velut-conquerenti-
 bus irascatur ; & hoc in loco, ideo
 Nun̄ inverti videtur, ut populum
 à Deo,

Deo, *quasi-murmurando*, seu *ve-*
conquerendo, averti denote-

Denique cum nobis suppetit
 omnium rerum externarum co-
 muni non-perturbari, magnum est;
 etiam majus: cum verò fortuna
 nobis undiquaque novercatur,
 lectu procul amandato, æquabili
 gudio, & serenitate perfundi,
 maximum. Quàm egregium est,
 evitari omnibus infortuniis, dolori
 maledicere! Quàm generosum,
 animi tranquillitate & alacritate
 de cunctis miseriis triumphare!
 Quàm pium, quàm Divinum à
 Deo, cum nobis irasci videtur, ex
 toto pendere, ab eoque felicità-
 tem, cum præ se fert vindictam
 potius, atque odium, quàm amo-
 rem & benevolentiam, ex integro
 mutuari! *Ecce par Deo dignum,*
vir fortis cum malâ fortunâ com-
positus, Senec. de Div. Providen-
tiâ, C. 2. Διζήμεναι μὲν τὴν καὶ νικῶντα καὶ ἐντυχῶντα,

καὶ ἀνδρῶν καὶ ἐντυχῶντα, ἀνδρῶν καὶ ἐντυχῶντα,
καὶ ἐντυχῶντα.

[*Epist.* apud *Arian.* L. 2. c. 19.] hoc est, *o*
stendite mihi aliquem, qui & agro-
ret, & beatus sit: qui in periculo
sit, & beatus: qui & moriatur, &
sit beatus: qui & relegetur, & be-
atus sit: qui in ignominia sit beatus.
 Talem, tantumque virum videre,
Epistolus impensè desideravit. Et
 quid mirum? *o* (ut idem po-
 stea loquitur) *o* à quo genere loquendi non ab-
 horrere videtur *Apostolus*, cum di-
 cit: *2 Petr. c. 1.*
v. 42.) constat esse spectaculum,
 quo ne fingi quidem potest ama-
 bilius, pulchrius, aut præstantius.
 Spectaculum, quo nos amare De-
 um ex animo, luculentissimè de-
 monstramus. Etenim (ut inquit
Theologia Germanica, c. 10.) Verus
 amator Deum, sive æternum bonum,
 æquè amat in incipi, atque in copiam
 æquè

in acerbitate, atque in dulcedi-
ne, itidemque in ceteris. Sed de
nostra calamitate ferendâ, hic lo-
quimur, eò quod eâ de re, supra
cap. 4. Lac. Anim. Meid.
copiose discerimus: Ad iniqui-
tatem alienam progredimur. Adeo
mortales insaniunt, ut, quasi sua
infortium iniquitas, & calamitas, ad
felicitatem diruendam & miseri-
am progignendam haudquaquam
sufficerent, aliunde, scilicet ab ali-
cui vel iniquitate, vel calamitate,
vel etiam prosperitate, accersant
copias auxiliares, quibus certius
miseri reddantur, & ærumnosi.
Atque ita homines (ut loquitur *Basilius*)
quàm illis ad
felicitatem sibi comparandam o-
pus est.

Ex hisce copiis subsidiariis, alio-
rum iniquitatem, eò quod maxime
omnium, nostrum luctum mereri
videtur, imprimis aggrediemur.
Iniquitas aliena, quamvis nec eâ

nec nostrā, gaudere debemus, toleranda est. Nam primum, non ideo dolendum est, quia peccavimus ipsi; (uti supra dictum est, & alibi à nobis demonstratum) multò minùs igitur dolendum est ideo quia peccaverunt alii. Secundò, si iniquitates aliorum deflere oporteat, quid aliud esse debet tota nostra vita, quam luctus, gemitusque? Tertiò, dolor est miseria, (ut alibi demonstravimus) & miseria pœna peccati; quocirca rationi consentaneum non est, me lugere quia delinquit alius. Quisque suum ferat onus, operisque sui mercedem sibi reportet. An ideo me miserum esse oportet, quia malus est alius? E diametro justitiæ repugnat, alium puniri, quia alius puniri meretur. Quisque malus miser est; & hoc satis est: Societatis ergò ne sis ærumnosus. Alienam quidem, ut tuam ipsius, iniquitatem, odio prosequaris, eamque pro viribus emendare studeas,

videas, & hoc odio, studiôque
 evadendi nunquam non lateris:
 ἡ δὲ καὶ αὐτὴ ἀπορία, *Sed non*
impediat te aliena malitia, uti
 docet *M. A. Antoninus*, L. 12.
 §. 1. Quid ita? 'Εἰ μὴ ἡμεῖς' (in-
 quit idem L. 9. n. 33.) καὶ τὸ κακόν
 ὃ ἡμεῖς πεccavit, *malum apud ipsum est.*
 Quod etiam docet *Epietus* quan-
 do apud *Arrian*, L. 2. c. 13. dicit,
 οὐκ ἐστὶν μάλ' ἡμεῖς ἀπορία; ἢ καὶ ἐκείνου ἀμαρ-
 τία; πῶς γὰρ ἢ; δύναται δ' ἄλλος μὴ τῇ ἀμαρ-
 τίᾳ, ἀλλὰ κακίᾳ; *Sed ad Imperato-*
rem & philosophum nunquam sa-
tis laudatum revertimur. Ἀμαρτάν
 οὐκ ἐστὶν ἀμαρτάν, *Peccat quis? sibi*
ipso peccat. L. 4. n. 17. Rursus
 Lib. 5. n. 27. *Si hoc neque mea*
est malitia, neque actio est à meâ
proficiscens malitiâ, neque commu-
nitati damno est; quid sollicitus de
eo sum? Quod vero damnum est
communis Societatis? Denique,
 τῶνδε μὴ [L. 8. n. 46.] ἢ καὶ αὐτὸ
 βλάπτει τὸν κόσμον. ἢ δὲ καὶ μὴ βλάπτει
 τὸν κόσμον; μὴ γὰρ δὲ βλάπτει ἔστι τὸ ἔμψυχον, ὃ ἐπὶ τῇ

γενεῶν καὶ ἀπολλύμενοι καὶ οὗτοι, ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι
 500. h. e. *Generatim malitia puni-*
do non obest: in specie autem, ni-
hil ledit proximum: soli ei obest,
cui & concessum est, ut cum pri-
mum ita voluerit, liberari eā possit.
 Si verò à nobis deslenda sit iniqui-
 tas aliena, ea quoque nos lædere
 deberet. Quid enim est lædi,
 dolere non sit? Quòd autem bo-
 no publico haud advesetur ini-
 quitas, præter *Antoninum*, testan-
 tur *Epicæetus*, *Chrysippus* & *Augu-*
stinus. Διότι καὶ ὁ Θεὸς δύνει ἵνα ἡ χρηστότης
 ἐκείνη καὶ ἀρετή καὶ ἀγαθὴ καὶ καλὴ, καὶ τὰς πόλεις
 καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν ὅλως, *Epic.*
 apud *Arrian.* Lib. 1. cap. 12.
 Καὶ οὗτοι δὲ καὶ οὗτοι, ὅτι οὗτοι ἀγαθὴ καὶ
 ἰσχυρὴ καὶ ἀρετή, *de Justit.* Lib. 1.
 ὅτι καὶ ἀπολείπει καὶ τὴν αὐτὴν λόγον, ἐν τῷ
 καὶ οὗτοι: ὅτι καὶ οὗτοι ἰσχυροὶ καὶ πρὸς τοὺς
 δικαστοὺς. *de Diis* Lib. 2. Γίνεται καὶ ἡ
 καὶ οὗτοι καὶ τὴν οὐσίαν λόγον. καὶ αὐτοὶ
 ἴππο, ὅτι ἀρετὴ καὶ γένεσι καὶ οὗτοι τὰ ὅλα.
Chrysippus, uti *Gatakerus* in *Anto-*
nin. Lib. 2. n. 3. refert ex *Plu-*
tarch.

arch. de Stoicis contradicit, c. 31.
 32. Quamvis ea quæ mala sunt,
 in quantum mala sunt, non sint
 bona; tamen ut non solum bona,
 sed etiam sint & mala, bonum est.
 Nam, nisi esset hoc bonum, ut ef-
 fect & mala, nullo modo esse li-
 berentur ab omnipotente bono:
 Cui procul dubio quàm facile est
 quod vult facere, tam facile est quod
 non vult esse non sinere, Augustinus.
 Enchirid. c. 96. Eundem videlis
 apud Prosp. Sent. 140. ex Civ. Dei.
 Lib. 11. c. 128. In Genes. ad Lit.
 Lib. 11. c. 9. & adversus Julian,
 Lib. 5. c. 3. Quibus adde Dio-
 nysium dicentem: Quinetiam iis
 qui mali evaserunt, ad ipsorum, aut
 aliorum, privatam vel communem
 utilitatem, providentia benignè uti-
 tur; & Clementem Alexandrinum,
 cui, Strom. Lib. 1. videtur esse
 ἡ μὲν ἐν τοῖς κακοῖς, τὸ μὲν εἶναι τὸ κα-
 κόν, ὡς ἐν τοῖς κακοῖς οὐκ ἔστι κακόν, ἀλλὰ καὶ
 ὡς ἐν τοῖς κακοῖς, καὶ μὴ ἐν τοῖς κακοῖς ἀλλὰ ἐν τοῖς
 κακοῖς, &c. Cùm igitur pecca-
 tum

cum bono publico non sit prorsus inutile, sed illud quodammodo promoveat; (scilicet *καὶ προμύνηται*, ut loquitur *M. Antoninus* Lib. 6. &, ut idem ex *Chrysippo* testatur, quemadmodum *ἡ ἐντολή καὶ ὁ νόμος* *εἰς τὸ εὖ διαμενεῖν*, h. e. *utile & ridiculum versus in fabulâ*; vel modis aliis, de quibus *Theologi* consulantur (ut eos præteream, qui malos non simpliciter malos, sed minùs bonos, & id, quod peccatum vocitatur, non simpliciter malum, sed minùs bonum esse statuunt) cùmque lædat ipsius Authores (nam *ὅσοις ἡμῶν ἐστὶν ὁ δῶν βλάση ἐστὶ καὶ κατὰ τὸν ἥμενον, ὅσοις ἀναγκαῖον ἡν ἀπομύνηται ὅσοις*, *Prov. c. 10.*) alii verò non omnino lædantur, nisi, quod ipsos penes est, doleant; cur, quæso, deflenda est iniquitas aliena? Si quatenùs iniquitas; quare non defleamus omnia omnium Sæculorum jam præteritorum delicta, & singula præsentis ætatis *ἀμαρτήματα*? Si verò quatenus alienas

Luctu

Luctu nostro quid magis absurdum & ridiculum? Hoc nomine quod nostra non sit iniquitas, potius gaudendum est, quam dolendum; quoniam nostra ipsorum immunitas ab iniquitate, nobis est quiddam valde bonum, quo propterea lætari debemus. *Τὸ ἀπὸ πάσης ἡμῶν τοῦ κακοῦ καὶ γυναικὸς ἔστι τὸ ὑπερβαίνειν τὸν ἀνὴρα, ὅτι ὁ ὁμοῦ καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἔστιν ἡ ἀρετὴ, καὶ τὸ κακὸν ὅτι τοῦ ἀνδρὸς ἔστιν ἡ ἀρετὴ, καὶ τὸ κακὸν ὅτι τοῦ ἀνδρὸς ἔστιν ἡ ἀρετὴ.* *Quod alterius naturæ repugnat, tibi malum ne esto. Neque enim tua natura fert, ut unà deprimaris, & calamitosus sis: sed ut unà sis fortunatus. Si quis verò calamitosus est, memento suâ culpâ esse calamitosum. Deus enim omnes homines ad felicitatem, ad constantiam, condidit. Epist. apud Arrian. Lib. v. c. 24. Consilium vides, sed & Argumentum perpendito. Deus ad felicitatem, ad quam solâ bonitate pervenitur, homines condidit: ne perturbetur igitur.*

igitur, ed quod alii sunt mali.
 Quorsum Deus hominem condes-
 ret ad felicitatem, si ad eam com-
 parandam sua cuiusque bonitas
 haud sufficeret? Ad acquirendam
 felicitatem nostra ipsorum probi-
 tas, quantumvis egregia, quid om-
 nino conduceret, si oporteat nos
 miseros esse improbitate aliena,
 quæ nunquam non grassabitur?
Quid interest quâ re vincaris? in-
 quit *Epict.* apud *Arrian.* Lib. 2. c.
 16. Haudquaquam iuvat homi-
 nem gladio interemptum alieno,
 suo non interiri. Animi tranquil-
 litas, quam expugnare queat & di-
 rhere perversitas aliena, non est
 tanta & beatitatem, aliorum
 nequitia, quâ nihil fuit, est, aut
 erit, vulgarius, obnoxiam, vitiosâ
 huic non emerim. *Malus* [*Malignus* juxta vulg.]
non tangit eum, qui scilicet ex Deo
 genitus est. *Job.* c. 5. v. 18.
Generosus Symmachus, Lib. 9. Ep.
 105. *Nulla*, inquit, tam vehementi
 nequitia

multa est, ut *monu* meo digna sit.
 extra perturbationem vel mini-
 mum, Deus qui optimus est, om-
 nem tolerat iniquitatem, & tu
 quasi sanctior esses ipso Deo, ex-
 cuses? Deus non agere fert
 iniquitatem grassari, quam tamen
 vel unico nutu voluntatis inhi-
 bere potest; & tu Homuncio, eo
 quod grassatur iniquitas, quam
 necesse nequis, protinus indig-
 nis? *Iustus Lot* quidem erat
 ἰσχυρὸς καὶ δίκαιος ἀνὴρ ὁλοκαρπής
 ὁ δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς ἀνὴρ ὁλοκαρπής
 ὁ δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς ἀνὴρ ὁλοκαρπής
 [2 Petr. c. 2.
 v. 7. 8.] Sed *Lot* non magis cru-
 catum & vexationem, quam e-
 brietatem & incestum (de quibus
 agitur *Genes. c. 19.*) nobis suo
 commendat exemplo. *Libenter*
 [libenter, cum iucunditate juxta La-
 tin. Interpretat. vers. Arabicæ]
suffertis insipientes cum sitis ipsi
sapientes, [2 Cor. c. 11. v. 19.
 quasi dixisset *Apostolus*: Quia sa-
 pientes estis, ideo toleratis; id-
 est]

que insipientes, quales, omnes malos esse constat. Hæc ipsi de causâ *Epicæti* apud *Arrian.* Lib. 1. c. 18. demonstrat
 ἐπὶ τῷ δὲ χαλεπαίνοντι τοῖς ἀμαρτανεύουσιν. Quia
 scilicet errant, seu, quia sunt insipientes. Sapiensem verò, non aliena vitia, sed istorum tolerantia, debet oblectare. *Satius est, publicos mores & humana vitia placide accipere, nec in risum, nec in lachrymas excidere, nam alienis malis torqueri, eterna miseria est: alicui delectari malis, voluptas inhumana.* *Senec.* de Tranq. vitæ. Lib. 1. c. 15. *Noli amulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem, Ps. 36. v. 1. vulg.*] seu potius (uti rectè vertit *Aldercerus*) *Ne succenseas ob malè agentes, & ne invideas facientibus iniquitatem, ne succenseas in malignis* [*Prov. c. 24. v. 19. ad verbum Textus Hebr.*] seu, *malos ne feras agri.* Sed ab iniquitatibus alienis, ad alienas calamitates, quæ mærorem frequentius

frequentius à nobis scirent impet-
rare, transimus.

Si nostræ ipsorum calamitates
ferendæ sunt absque omni pertur-
batione, & cum gaudio exci-
piendæ, (ut supra dictum est, &
alibi probatum.) absque dolore
cum lætitiâ oportet alienas tolera-
re, hac lege nisi nascamur, ut ali-
is, magis quàm nosmet-ipsos, dili-
gamus, quod ab omni sobriâ ra-
tione alienum est. Ast, inquires,
adversitate alienâ lætari, sævum
est, inhumanum, barbarum; &
Apostolo Paulo, flere cum flentibus,
[Rom. c. 12. v. 15.] præcipi-
enti, repugnat. Si quidem cala-
mitates essent vera mala, istis gau-
dere summa foret barbaries, & in-
tolerabilis immanitas; sed vera
mala non sunt, quinimo opera sunt
Dei optimi, Maximi, bona, & hu-
mano generi perquam utilia, vel
ut *valentium exercitationes*, vel ut
curationes ægotantium. His igitur
gaudere, nec sævum est, nec

inhumanum, nec barbarum; sed
 verè bonum, eximè pium; & ap-
 primè religiosum; ita quippe no-
 stram voluntatem ad Divinam
 cuncta optimè disponentem, &
 administrantem, conformamus. *Æ-*
grotat hic, ille pauper est; alius
 est ignobilis, alius suis orbatur li-
 beris: eveniunt hæc omnia, ut &
 similia, non temerè, non casu, non
 fortuito, sed jussu providentiæ
 prudentissimè singula distribuen-
 tis & moderantis. Quod si alicui
 alia pati, Deo pro infinitâ sapien-
 tiâ, & immensâ bonitate visum
 fuerit, dolendo, Deum ipsum in-
 culamus, ejusque providentiam
 saltem tacitè causamur. A Deo
 quæcunque fiunt, si benè rectèque
 fieri existimaremus, ea haudqua-
 quam agè ferremus. Quis enim
 iniquo fert animo, quod ipsi bo-
 num videtur, rectumque? Ut igi-
 tur adversitate quâvis laboranti-
 bus condoleamus, Deum haud be-
 nè rectèque illos *tristare* statu-
 mus

mus necesse est, quod est pravi-
 tatis & insipientiae numen insinua-
 re. Si itaque, ut æquum est, er-
 rores vulgi missos facimus, & ad
 Deum oculos convertamus, in il-
 lius voluntate res tam adversas,
 quam prosperas dispensante, ex
 animo acquiescere, seu, illius ope-
 ribus, quia sunt illius, gaudere, non
 durum est aut immane, sed
^{imp. supra} verè generosum, & homi-
 ne dignissimum, & Deo optimo
 Maximo longè gratissimum. Au-
 thor libelli, qui inscribitur *Theolo-*
gia Germanica, postquam ex *Joh.*
c. 14. recitasset hæc verba Salva-
 toris: *Pacem meam relinquo vobis,*
pacem meam do vobis, c. 12. ita
 loquitur: *Non qualem dat Mun-*
das, nam Mundus suis donis deci-
pit. Quam verò pacem intelligit
Christus? Interiorē videlicet, quæ
per omnes calamitates, res adver-
sas, angustias, miseras & infamias,
aut si quid simile est, perrumpit atq;
penetrat. Ita ut in eâ sit homo læ-

*tus & patiens, quemadmodum ejus
 chari discipuli fuerunt: nec illi
 solum, sed & omnes electi amici
 Dei, & veri imitatores Christi &
 c. 44. Qui rebus adversis resistit,
 & adversus eas seipsum tnetur, in
 Deum pati non vult aut potest. Sed
 flere cum flentibus jubet Apostolus.
 Verum, quasi dolendum esset cum
 dolentibus, hic præcipi negamus.
 Etenim, dolor illorum, quibuscum
 ex Apostoli mandato flere oportet,
 actus est vel bonus, vel malus;
 si bonus, eò quòd benè agunt, gau-
 dere potius quàm lugere debe-
 mus: Si malus, an ideo nobis pec-
 candum est, quia peccant alii? Si
 bonus, nobis placere debet: si
 malus, istum similemque oportet
 evitare. Si peccant alii dolen-
 do, peccamus & nos condolendo:
 Si verò benè rectèque agant do-
 lendo, cur actum bonum, rectum-
 que illis invidemus, & non potius
 gratulamur iis, quorum bonis gau-
 dere debemus? Quando igitur
 cum*

in flentibus flere præcipit Aposto-
 lus, non mæsticiam secundum af-
 fectum, sed effectum præcipit, i. e.
 non ipsum dolorem, sed qualia à
 condolentibus præstari solent;
 scilicet, auxilium salubre, & tem-
 pestivum consilium, erogationem
 divitiarum, aliáque quibus ipsi
 lugendi auferantur, saltem miti-
 gentur, & ipsa tristitia leniatur,
 vel etiam penitus aboleatur. Hinc
 & aliud exurgit argumentum, quo
 alii condolere vetamur. Alii quip-
 pe alios consolari debemus, b. e.
 alii aliorum dolores abigere debe-
 mus, quia doloris extirpatio con-
 solationis finis est ac scopus. Si
 locus igitur alterius sit bonus, cur
 illum studeamus eliminare? Si
 malus, cur malum, quod ab alio re-
 movere volumus, admittimus ip-
 si? Si velis ut alii à dolore libe-
 rentur, ipse ne doleas. Tu tibi
 proximus es, charitas incipit à se-
 ipsa, peccando nemini consulere
 debemus, & condolendo alterius
 dolorem

dolorem exterminare, perinde est
 ac si medicus agrotum, lue vene-
 reā laborantem, eandem sibi ac-
 cersendo, curaret. Sed quid moli-
 tis opus est? Si me oporteat do-
 lere, quia dolet alius, hunc quo-
 que oportet dolere, quia ego eti-
 am doleo: & atque ita primus do-
 lon, v. g. *Petri*, in *Paulo*. Secun-
 dum, hic secundus in *Petro*, tertius
 um, hic tertius in *Paulo* quantum
 merebitur: & in infinitum pro-
 cedetur: quod si fras, ut fieri de-
 bet, si aliis condolere debeamus,
 quando consolatio suam sortietur
 effectum? Si dolor laeniū esse
 debeat, meum: *Cardolum* (ut lo-
 quitur *Plautus*) seu mihi quoque
 malum *inquit*, lugendi quis si-
 nisterit, aut meta? Cum lugenti-
 bus una quoque lugere idoloris, seu
 imperitis, esse videtur: quadam
inquit T. eaque humanitatis ple-
 nissima; est tamen absurditatem,
 quas modo recensuimus, farrago
 est agrotare cum agrotantibus, est
 inobis insignis

insignis debilitatis argumentum.
 Umbrelli, malique oculi est ne-
 cessitas. (Inquit Justus Lipsius de Const.
 l. 1. c. 12.) lippire ad conspe-
 ctum lippientis : sic animi, dolere,
 esse dolente. Dolor meus est mea
 perturbatio, mea afflictio, mea
 miseria, & cuivis alteri prorsus
 inutilis humanitas (uti Seneca lo-
 quitur loc. modò citato) quem
 admodum haudquaquam levatur
 onere iumentum, illud humeris
 selloris imponendo, sed sellor ipse
 gravatur, nisi naturam humanam
 evuendo, alter iste dolore meo
 suum elevet, aut mea miseria læ-
 tetur, è quibus neutrum vacat im-
 maginate, & quicquid alii aliis
 condolentes, quo releventur, præ-
 stant, aut præstare vel possunt, vel
 solent, id omne mea præstare po-
 test ratio, non turbata aut obnu-
 bilata mærore, sed liquida & sere-
 na, idque viriliter & generosè,
 absque iacturâ meæ felicitatis, cum
 aliorum levamine non minore.

Quod si hoc, illius aliis optu-
 lor, atque ita & mihi & aliis
 consultatur. Ut non ager & sa-
 nas agros curare: ita non ma-
 lous & tranquillous, merentibus
 succurrere possum debeoque.
 inquit Pythag. ad Hieronem Syra-
 cusanum. Illi denique quibus ac-
 cident adversa, in iisque sunt a-
 ruminosi, & ruminosi sunt, quia
 adversa statunt esse vera mala,
 sed talia non sunt, uti docet Sen-
 eca de Provid. e. 3. Hoc (inquit) est
 propositum Deo, sapienti viro osten-
 dere, hac qua vulgus appetit, qua
 reformidat, nec bona esse nec ma-
 la: apparebunt autem bona esse,
 illa non nisi bonis viris tribuent,
 mala esse, si malis tantum erogave-
 rit: & nos alibi demonstravimus
 atque ideo miseri sunt errore suo.
 Error hic illis malus est, illos quia
 reddit aruminosos, sed mihi aliter
 de rebus adversis sentienti, cui
 malus esset haud video. De re-
 bus

us adversus rectè sentire, homi-
 nem quid juvat, si de iisdem alio-
 rum errores quos ante diem ex-
 tremum nunquam desituros esse,
 plus quàm probabile, (*nimis an-
 gustia res est non errare*) ad ipsius
 sufficiant miseriam? Quorsum
 pravas opiniones extirpando, feli-
 citati navamus operam, si aliorum
 miseria, quam falsas opiniones am-
 plexando & ferendo, sibi metipsis
 atterunt, ac si contagiosa foret,
 sui similem miseriam in nobis pro-
 crearet? Quoad possum, errores
 alienos corrigam & emendabo, sed
 miser esse nolo errore, vel meo, vel
 alieno, meâ, vel alienâ, miseriam.
 Non libet cum insanientibus insa-
 nire, cum claudicantibus claudi-
 care, cum ægrotantibus ægrotare,
 quid tamen multo minus est,
 quàm dolere cum dolentibus, quia
 morbus patitur felicitatem, quam
 dolor eliminat. Adeo mala, ade-
 oque odiosa est omnis miseria, ut
 ne secundariò quidem, seu in gra-

tiam alterius miser esse velis a-
deoque pretiosa res est animi
tranquillitas, ut eam vel offensa-
tioni vulgaris humanitatis postpo-
nere, vel conditione quavis pro-
digere mihi videatur esse nefas
longè stolidissimum.

πορρὸ δὲ ἄλλοθεν ἔστιν ἡ ἀλγία, ἡ δὲ ἐξ ἑαυτοῦ ἡ ἰσχυρία
 ἡ δὲ ἐξ ἑαυτοῦ ἡ ἰσχυρία. h. e. *Alienus*
porrò dolor alienus est, meus verò
meus. Ego verò quod meum est
quovis modo sedabo, inquit Epide-
tus, ubi suprà. Quamvis autem
omnem condolentiam (ut ita
loquar) exterminandam esse cen-
seamus, an tamen dolorem simu-
lare liceat, ambigitur. Cum eju-
lantem quempiam videris (inquit
Epictetus Enchirid. c. 22.) in la-
tu, sive peregrè profectò filio, sive
rebus amissis; cave ne te visum il-
lud moveat, ut existimes, versari
eum in malis ob externa: sed sta-
tim ipse tecum distinguito: sitque in
promptu, ut dicas: istum affligit
non casus ille (alium enim non af-
fligit)

figit) sed concepta de eo opinio.
 Ac oratione quidem tuâ ejus pertur-
 bationi subseruire ne dubita ; atque
 adeo, si res ita tulerit, *congemiscere*.
Cavebis etiam, ne intrinsecus etiam
congemiscas, καὶ ὃ ἐνδοῦ ἐκπαύσῃς.
 Doloris simulationem hic loci
 Epictetus commendare, eamque
 Strachides c. 38. approbare vider-
 tur. Nam, postquam versibus
 16. & 17. luctum præcepisset, sub-
 jungit : καὶ οὕτως λέγουσιν οἱ σοφοὶ τὸ
 ἀποκρύπτειν τὸν πόνο, h. e. ad verbum, *ne*
dederis in tristitiam cor tuum, re-
 pelle eam, v. 21.

Simplicius in modò citatum cap.
 Enchiridii, dicit : ὁ ἀποκρύπτει τὸν πόνο
 ὁ ἀγαθὸς, *bonum virum non decet*
simulatio, cujus patrocinium ne E-
 picteto ascribatur ; *Illud* (inquit)
gemenum est, tantam esse homi-
 num imbecillitatem, ut istiusmodi
 res gemitu dignetur ; & paulò post
 verat ὁ ἐνδοῦ ἐστὶν ὁ πόνο ἀποκρύπτειν οὐκ ἔστιν.
 Atque ita gemitui exteriori re-
 spondet interior, propter illam

Z 3 hominum

Ἦντα μὲν τοιαῦτά π, μάλιστα λυσιπιδία ἐν
παι, μάλιστα ὑπὸ παι-ῶ χιρῶναι δισπιδία.

ecillitatem, ut res, quæ adversæ
 occupantur, gemitu dignentur,
 quamvis illas prorsus indignas es-
 se, ipsi judicemus. Idem civitati
 imminet exitium, sive portæ om-
 nes à civibus negligantur, sive a-
 perta relinquatur vel unica, per
 quam hostes ingredi, & ingressi,
 ipsam diripere valeant & devasta-
 re; & quid tibi prodest non oc-
 cidere veneno, si gladio perimaris?
 Ad eundem modum, si perturbe-
 mur, aut quia alii adeo sunt imbe-
 cilles, ut res externas luctum me-
 reri existiment; aut quia illas ipsi
 maiore nostro dignas esse cense-
 mus, occasiones sunt variæ, & por-
 tæ sunt diversæ, per quas in arcem
 mentis irrumpit perturbatio, ipsamq;
 occupat; sed eadem est perturba-
 tio, eadem afflictio, eadem miseria.
 Ut igitur alteram portam oc-
 cludamus sedulo, hoc est, omnem
 de rebus externis, ut nostrâ tristi-
 tiâ dignis, opinionem supprima-
 mus; si pateat tamen altera, id
 est,

est, si aliorum imbecillitatem commendam esse statuamus, *miseriam* non *arcessimus*, sed *aliam viam* interdiciamus illi, *aliam*, quâ ad nos usque perveniat, concedimus. Verum, nec *Sirachidem*, nec *Epidetum*, vel *lucini*, vel ejusdem *simulationi*, favere putamus, & utrumque propterea aliter interpretari volumus.

Observandum est itaque primum, eos omnes qui, eò quòd in res adversas prolabuntur, evadunt miseri, seu torquentur, & cruciantur, quamvis nobiles viri, & sancti censeantur, reipsâ plebeios esse, & idiotas, pueros, animoque ægrotare. Quid enim magis vulgare, sordidum, aut ignobile, quàm evanida & parum, aut non omnino, præ futura, admirari, deperire? Quid puerile magis quàm magno cum labore & anxietate multâ, res externas comparare, comparatas aut fastidire, aut, cum amittendi metu, possidere; & amissas, tanquam

quam funera, luctu nostro planctu-
 que prosequi. Quidve majus aut
 luculentius ægritudinis argumen-
 tum, quàm salutem quærendo, ubi
 nec invenitur, nec inveniri potest,
 hoc illuc temerè jactari, aut mæ-
 litiæ indulgendo, sibimet-ipsi
 irasci & novercari, eò quòd ipsi
 fortuna irasci & novercari vide-
 tur, quasi fortunæ malevolentiam
 & injurias, nostrâ ipsorum miseriam,
 ulcisci, præclarum foret & egre-
 gium? Secundò observandum est,
 hosce plebeios, pueros, & ægrotos,
 cum alios ipsorum vicem non do-
 lere, & multò magis, cum illos
 ipsorum calamitate lætari opinan-
 tur, suam aggravare miseriam &
 exasperare: istis ex adverso volu-
 pem esse aliorum *ἑταίριας*. (seu,
 miseriam *Socialem*, ut ita loquar)
 eique suam infelicitatem lenire,
 quod barbariem redolet. Animad-
 vertendum est Terriò, quod Ar-
 gumenta, quibus illi moventur ad
 judicandum, alios ipsis condolere,
 A a sunt

sunt vultus serius sermo gravis,
 promptus ad iuvandum, & ^{arctus}
 signorum, quibus vulgò proditur
 lætitia. Etenim, idiotis gaudium
 res ludicra videtur, & levicula,
 dolor verò, gravis, ac seria; ne-
 minemque, nisi prævio dolore si-
 muletur, aliis opitulari credunt;
 illisdenique pro dolore est lætitia
 occultata, seu, quæ signis vulgari-
 bus sese non exerit, præsertim cum
 ex illorum opinione, ad testandum
 dolorem alienum, quem unice de-
 siderant, cætera concurrunt indi-
 cia. Considerandum est Quarto,
Sapientem tanquam *virum*, tan-
 quam *medicum*, illis, ut pueris (nam
 ἰσχυρὸς πᾶσι καὶ ἀναισθητός ἐστιν πᾶσι καὶ οὐκ ἔστιν ἰσχυρὸς)
 ut *egrotis* sese accomodare:
 sese verò accomodat vultu serio
 (In calamitoso quippe vel risus est
 injuria, ut inquit *Mimus Publicanus*)
 gravitate sermonis, ad succurren-
 dum promptitudine, & vulgaria
 gaudii indicia supprimendo: quæ
 omnia citra vel minimam doloris
 simula-

simulationem, à sapiente præstari
possunt aut assumi. Ut luctum
quippe similem, non lugeam, lu-
tum tamen præ me feram, neces-
se est. Verum linguam vultum-
que ad seriam gravitatem, calami-
toso aliorum statui congruentem,
componere, juvandi desiderium
declarare, ipsumque gaudium ve-
lare, licet; quamvis nec doleam,
nec velim, ut alius me dolere ex-
istimet, nec abstineam à signis, qui-
bus imperiti soli dolorem putant
demonstrari. Integra est lætitia,
etsi nullis se prodat indicibus; in-
violata tranquillitas, quamvis vul-
tus sit serius; intacta serenitas,
etiamsi sermo gravis; gaudium
pulum ac sincerum, tametsi ex
amore juvemus. Cum sapiens qui-
dem ita se accomodet idiotis, hi
illum mærare putant, & decipiun-
tur, sed à seipsis haud rectè
accommodationem interpretanti-
bus, non à sapiente, qui tantum-
modò prævidet errorem & ali-

quandiū permittit, ipsum quoque,
 rectā opportunitate, tandem ex-
 terminaturus. Hæc sapientis ac-
 commodatio, (quā, tantum
 ἀνέμω, evadit 2 Cor. c.6. v.1c.)
 eò quòd *interioris* doloris, seu ge-
 mitus, imperitis videtur esse de-
 monstratio, *gemitus* est (ut prae-
 ridere dicimus) quem solum, *Epi-*
Etum suadere ; & *luctus* ille, quem
Seirachidem præcipere, credimus.
 Nam utrosque & ab omni simula-
 tione, & à quovis cordis dolore
 abhorruisse, nulli dubitamus. Ete-
 nim : *filius Seirach*, cap. suprà ci-
 tat. v. 21. ita præcipit : *μή δὲ οὐ*
λύπῃ τὸν καρδίαν σου, ἀπὸ πόνου αὐτοῦ, οὐ
 jus mandati rationem duplicem
 reddit ; alteram ab inutilitate, al-
 teram à noxâ deductam ; *τὸν δὲ*
ὀρελάσις, ὃ σθαιπὲν κακός τις, id est jux-
 ta vulg. *Hinc nihil proderis, & te*
ipsum pessimabis, v. 22. Occasio
 prohibitionis est *particularis*, lu-
 ctus scilicet, quo mortuus profe-
 qui solemus ; sed ipsa doloris pro-
 hibitio

libitio *generalis* est, & valent generaliter adductæ rationes adversus omnem dolorem; illum præsertim, quo aliis condolemus. Omnis enim Dolor dolituros affliget, cruciabit, torquebit, eoque si aliis condoleamus, illis erit prorsus inutilis, seu illis haudquam proderit. Το συνεξείναι est tam aliis quam nobis ἀλυστικός. Hebr. c. 13. v. 17. Idem tamen versib. 16. & 17. luctum præcipit, & c. 1. v. 17. vetat hypocrisin. *Ne fueris* (inquit) *Hypocrita in conspectu hominum.* Aut igitur luctum jubendo, *Seirackides* præcipit externa tantum quibus sapiens sese accommodat infirmis & inbecillis, quæque paulò antea recensuimus; aut, quod nemo facile crediderit, *tantus Author* in eodem sibi contradicit opusculo. Universam vero *Stoicorum* (quorum omni proculdubio *Coryphæus* est *Epietetus*) gentem, indolentiam, ex professo, tutari, & præpugnare, quis ambigit?

git? Hieronymus Wolfius quidem
in hæc Epicteti ex Arrian. L. 1, c.
18. verba, nempe : ὁ λυγρὸν ἐστὶν ἡ
δύστω στυγερὰ, ἀλλὰ ἰσχυρὸν τοῖς μὲν στυγερὰ : hæ.
Non dico non licere gemere, sed in-
trinsecus tamen noli gemere, (quo-
rum & verborum, jam ex Enchi-
rid. citatorum, eandem interpre-
tationem esse volumus) ita loqui-
tur. Gemitus concedunt Stoici, ad
animi confirmationem. Sed cum
qui gemit, sine animi aliquâ affec-
tione gemere, vix credo : nisi forte
ex consuetudine fiat : ut de Virgilio
proditum est, & ipse nonnullos no-
vi. *Aeneæ* quidem suo tribuit hoc
Poeta :

*Mens impota manet, lachrymæ
volvuntur inanes.* Sed (misæ ge-
mendi consuetudine, quæ potest
esse fucata, quia nihil vetat quod
miseris assuescamus simulationi)
quis nescit Epictetum reliquosque
Stoicos, à vero gemitu, seu dolore,
prorsus abhorrere? Et dolorem,
non tam animum confirmare,
quam,

quàm eundem enervare & labe-
 factare, quis ignorat? Mirum cer-
 te videri queat doctum *Annotato-*
rem, & in scriptis *Stoicorum* versa-
 tissimum, opinari, vel *Stoicos* ap-
 probare dolorem, eùmve, ex illo-
 rum sententiâ, mentem roborare.
 Sed, viderit ille; & ad *simulatio-*
nem quod attinet, & ab eâ quàm
Stoa fuerit aliena, *Iustus Lipsius*
 nos edoceat. Is Lib. 3. *Manud.*
ad Stoic. Phil. Dissert. 8. de Sapi-
ente Stoico ita loquitur: *Neque*
enim aut ipse fallitur, aut fallit
alios, & est quoque inter decreta:
αυτὸς οὐδὲν ἢ τὸς ἄλλους, ἐπὶ τῷ πνεύματι τῷ
αὐτοῦ τὸ ἁπλοῦς αὐτῶν παρῆναι, διὰ παρα-
νοίας τὴν αὐτῶν μὴν διακρυπνύσας, τὰ δὲ
ἐμφανῆς ἀγαθὰ ἐκείνων ποιῶντες, ἀπλάτως,
ἀποκρύπτειν τὸ ἐν αὐτῷ τὸ πλάσμα τῆς τοῦ
ἡλίου. *Dolosos non esse sapientes; sed*
simplices, viros bonos: & cavere
sine fuce; ne melius aut suprâ quàm
sint, appareant, ex preparato mala
sua occultantes, & bona quæ sunt
ostendentes. Tollere enim in voce
fictiōnem

*fictionem ovinem, & in specie exter-
 na. Rursus ex Stobaeo. Imò verè,
 τὸ πᾶσι κοινὸν αἰσθάναι (et si Socrati usurpatum)
 ἐκείνῳ ὅτι οἱ πάντες ἀδελφοὶ καὶ ἀλλήλους ὡς συνδεδω-
 μένους ἀγαπᾶν, Ironiā uti malum censent.
 Nullum enim liberum & probum
 usurpare. Amplius, pro hoc can-
 dore, καὶ φαύλῳ τὸν σφόν λήγουσι, καὶ
 οὐ πάντες ἀλλήλους, Non mentiri sapien-
 tem dicunt, sed in omnibus utrari.
 In quo consistit Philosophia? Ut
 genium quis suum (inquit M. A.
 Antoninus Stoicus cum primis ne-
 bilis L. 2. n. 17.) conservet inte-
 grum, contumeliā ac lesione omni
 immunem, voluptate ac dolore om-
 ni superiorem, καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν παλαιῶν, καὶ
 ἀποφασίζουσιν ὅτι μὴ ἐπὶ τοῦ καὶ οὐκ ὀκνέουσιν, nihil te-
 mere, aut fictè, simulatèque agen-
 tem, &c. Sed egregia Epicteti,
 Antonini, Seneca, aliorumque Sto-
 icorum, relegantur opera: hoc ad
 demonstrandum ipsos simulationi
 haudquaquam patrocinari, satis
 est.*

Quòd,

Quòd si dicas adhuc, *Christum*
indolentiæ simulationem præcipe-
re, *Matth. c. 6. v. 17.* [*Tu au-*
tem cum jejunas, unge caput tuum,
& faciem tuam lava] & tam do-
lorem quàm indolentiam posse si-
mulari, idque licitè contendas ;
versiculos, modò citatum scilicet,
& illi prævium, inter se conferen-
do, quòd verba *Servatoris* nulli
simulationi patrocinantur, liquere
respondemus. *Cum autem jejunatis*
(inquit Servator v. 16.) nolite
feri sicut hypocritæ, tristes,
quod ab aliis redditur,
exterminant, ab aliis, atras præbent ;
ab aliis, tristes & tetricas osten-
dunt, ab aliis denique, & rectius,
obscurant, aut velant) facies suas,
ut appareant hominibus jejunantes.
Amen dico vobis, quia receperunt
mercedem suam. Hypocritis autem
jejunantibus opponitur homo jeju-
nans, caput ungens, & faciem la-
vans, versu proximè sequenti. Ut
itaque commoda fiat oppositio, ex

eaque genuinum verborum sen-
 sum eliciamus, observandum est,
 unctionem & lotionem, esse indo-
 lentiae, si non etiam laetitiae, sym-
 bola. Cum *David* luctum absol-
 visset, surrexit de terrâ, & lotus
 unctusque est, 2 Reg. c. 12. v. 20.
 & c. 14. v. 2. Lugere te simula, &
 induere veste lugubri, & ne ungaris
 oleo, ut sis quasi mulier jam pluri-
 mo tempore lugens mortuum. Cum
 itaque *Christus* dicit: Tu autem
 cum jejunas, unge caput tuum, &
 faciem tuam lava; jejunium, si non
 latum, indolens saltem, approbat,
 nobisque commendat. Ut salva
 sit igitur Antithesis, jejunium,
 quod à *Christo* improbatum & pro-
 hibetur, versu præcedenti, luctuo-
 sum est, ejusque symbola sunt
καυδραστηριον & *ἀπαριστήριον*, ut unctio,
 & lotio, jejunii approbati & com-
 mendati. Indolentiae *παιδεία* præ-
 cipiendo, jejunium omni dolore
 vacare præcipitur; seu doloris figu-
 ra vetando, jejunium dolore gra-
 vari,

vari, prohibetur. Sed quare dicuntur *hypocritæ*, quos *Christus* hoc in loco reprehendit? Non quia dolorem, quo non laborant, cogunt; nam reapse dolent: sed quoniam præ se ferunt eximium Dei amorem, quo tamen omnino destituuntur.

Postremum objectum tolerantiz, scilicet, *aliena prosperitas*, reliquum est. Miseri sunt Mortales alienam tam prosperitate, quam aduersitate, aliis, tam invidendo, quam condolendo, sunt ærumæ positi.

*Invidia Siculi non inuenere Tyranni
Tormentum majus.*

Grave quidem tormentum, sed facile stolidissimum. Invidus enim aliorum pinguedine macrescit: ex rebus, quas bonas esse credit, verum elicit inale, nempe suam ipsius miseriam: ex innoxiiis conficit venenum: ex præclaris Dei muneribus

neribus sibi turpissimum fabricatur exitium : infelix est aliena felicitate : ægrotat prospera valetudine aliorum. Invidia quippe, uti definit *Simplicius* in *Epicth. Enchirid.* c. 26. Αὐτὴ ἡ ἐξουσία τῆς ἀτυχίας ἐστὶν ἡ ἐξουσία τῆς ἐπιθυμίας *Aristoteles* 2 *Rhet.* c. 24. clarius & plenius : ὁ πόθος (inquit) τῆς τοῦ ἑτέρου εὐτυχίας ἐστὶν ἡ ἐξουσία τῆς ἐπιθυμίας *hoc est : Invidia est Dolor ob felicitatem, & successum eorum bonorum de quibus dictum est [bonorum scilicet corporis & fortune] inter pares ; sed non ut ei qui invidet aliquid eveniat, sed illorum quibus invidetur causa.* Unde *Johannes Sturmius*, in hunc locum invidum vocat, *Canem in praesepe*. Affectus hic nostrae felicitati exitialis est, & charitati, quâ, cunctos homines tanquam fratres nostros prosequi, & cujus impetu, quando cunque bonis potiuntur, illis gratulari, quod est καὶ τὸ εὐχέσθαι (ut à *Simplicio* in c. 32.

Enchir.

Enchir. *Epicleti* demonstratur e-
 gregiè) debemus, è diametro re-
 pugnat; opinione nititur, quæ la-
 borat errore duplici; alter est,
 quod res quæ prosperæ nuncu-
 pantur, sunt vera bona, illisque,
 quibus accidunt, bene est; alter,
 quod nobis malè est, quoniam aliis
 bene est. Denique pusillanimos
 occupat & abjectos. Καὶ ὁ αὐτὸς φιλό-
 σοφος περὶ πρῶτου περὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μακροψυχοί·
 τίνα γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ μεγάλα εἶναι, ut obser-
 vavit *Aristoteles* ubi suprà. Ani-
 mus autem verè *pusillus* est, qui
 magno hanc fallacem, & evani-
 dam Mundi, prosperitatem æsti-
 mat; *magnus* verò, cui, præter
 seipsum, nihil est magnum, nihil
 pretiosum. Unica nostra μακροψυχία
 sive nostram, sive alienam, rerum
 externarum affluentiam, veluti
 grande quidpiam & egregium sus-
 picit ac veneratur. Sed *parvulum*
occidit invidia, Job c. 5. v. 2. Pus-
 sillanimitatis merces est ingens
 miseria. Hic igitur affectus tam
 B b 3 vitiosus,

vitiosus, tam sordidus, tam perniciosus (quique non absimilis est arbori sensûs omnis experti, quæ de vicinarum arborum nutrimento handquaquam sollicita, ad se radice suâ succos omnes, quibus alitur, è terrâ prolicere conatur) omnino abdicandus est. Quod ut fiat, ipsam eandem divinam providentiam, quæ tibi negat, aliis dare cogita; *An oculus tuus nequam est quia Deus bonus est?* [Mat. c. 20. v. 15.] & unâ quoque memineris, quod omnibus sedulò pensitatis, & inter sese diligenter collatis ex quibus totus hominis cujusque status conflatur, *æqualiter omnibus dispensatur* (ut præclarè docet *M. Antoninus* L. 8. n. 5.) hoc est, unicuique, quod ipsi maximè congruum est, ac consentaneum attribuitur. *ὅστις* (inquit idem L. 5. n. 22.) *πῶς ἐστὶν ἡ πόλις, τοῦτο καὶ αἰεὶ ἀνίσταται ἐκείνη*
Vides, ut subjecerit, conjunxerit, ac unicuique secundum dignitatem su-

tribuerit, scilicet, Mens univer-
 ſa, ſeu Deus. Quò fortè reſpexit
 Author Libri *Sapientia*, cùm de
 Deo dixit c. 6. v. 9. *Ὁμοίως ἀποροῖ
 καὶ τὰς θηρίας, Ἀqualiter cura eſt illi de
 omnibus.* Nam *omnibus equalia*
tribuere, & *ὁμοίως ἀποροῖ καὶ τὰς θηρίας,*
 prorsùs idem ſonare videntur. O-
 ves ſunt animalia prorsus innoxia,
 ſed & aſtutià, quã ſibi proſpiciant,
 & armis, quibus animantium ſæ-
 vorum, ferocium atque rapacium
 vim reprimant, & impetum, deſti-
 tuta. Num fors earum propterea
 inferior atque deterior? Minimè
 gentium. Etenim lac lanamque
 ſuppeditant hominibus; quo no-
 mine curam humanam, quã defen-
 duntur & proteguntur, adverſus
 animalia rapacia, merentur, ſibiq;
 conciliant. Deus ita ſtatus omnes
 & conditiones temperat, æquat-
 que, tametſi fortè ſingula, quibus
 ſtatus omnes & conditiones ad
 temperiem rediguntur, & æquali-
 tatem, vel ignoremus, vel inter
 ſeſe

sele conferre negligamus. *Christi-*
ani ferè primi, possessiones & sub-
 stantias vendebant, & dividebant
 illa omnibus prout cuique opus erat.
 Act. 2 c. v. 45. Dividebatur au-
 tem singulis prout cuique opus erat,
 c. 4. v. 5. Hæc *κοινωνία* (quod ip-
 sum vocabulum habetur Act. c. 2.
 v. 42.) esse videtur ea *κοινωνία*,
κοινωνία, quam in Apostolorum sym-
 bolo profiteamur, (ut arbitrantur
 viri longè clarissimi, *Hugo Grotius*
 & *Henricus Hammondus*) opti-
 méque refert immensam Dei bo-
 nitatem, singulis; prout cuique
 opus est; non prout cuique opus
 esse videtur; sua beneficia divi-
 dentem. Quâ de causâ forsitan,
 ab *Aristotele* de Mund. c. 6. Deus
 appellatur *Νόμος αἰδίου καὶ ἰσχυροῦ*.
 Aliis quidem τὸ πολὺ conceditur;
 aliis πὲρ ὀλίγον. omnibus verò quod
 ipsis maximè convenit: Æquan-
 tur ita multum & modicum. *ὅτι
 γίνονται ἰσότης, καὶ οὕτως γίνονται, ἵνα τὸ πολὺ
 ἕκαστος ἱκανοῖται· καὶ ἵνα πὲρ ὀλίγον, ἕκαστος ἡλικτιοῖται*

Ut fiat æqualitas, sicut scriptum
 est: Qui vultum, non abundavit:
 & qui modicum, non minogavit:
 1. Cor. c. 8. v. 14. 15. vulg. Op-
 tima nullam patiuntur inæqualita-
 tem, & status hominis cujusque
 ipsi maximè convenit, seu optimus
 est. Cùm igitur status tuus tibi
 sit optimus, (quod ex eo quòd
 Deus Optimus Maximus in illo te
 collocavit, abundè demonstrari
 videtur) quid conquereris de tuâ,
 vel alienâ, conditione? Quæ verò
 Deus fecit æqualia, imperitis (quo-
 rum voces eodem loco fuisse De-
 metrii Cynico, quo, crepitus ven-
 tre redditos, Seneca refert Ep. 91.)
 ea videntur inæqualia, & ab illis
 reverâ fiunt imparia, hoc est, illis,
 quod alias foret optimum, id ip-
 sum querebis, invidiâ, aliòve luctu,
 malum redditur ac perniciosum.
 Dic ergo (inquit Alfonsus Anto-
 nius de Sarasa, Tract. II. de Arte
 semper gaudendi) An universam
 conditionem integram quam habes,
 C c deferere

deserere vis, eamque cum alieni,
 prout est, integrā commutare? In
 tuo derelicto statu, in alterum quē
 tu quantus est, vis demigrare? Sic
 ut bona malāque omnia, quae secum
 is fert, nullo rejecto, suscipias? quid
 deliberas? Quid nāp ut obuertis?
 Quin annis? Nolles, sat scis,
 Rursus in Synopsi Tractatū ejus-
 dem. Si te alteri comparare velis,
 omnia simul appende, & quae habent
 incommoda, à commodis, quae sola
 tu trutinis, ne disjunge: verū &
 bona & mala tua, cum alieni bonis
 & malis aequā lance expende: vide-
 bisque confestim, nihil prorsus de
 esse tibi, justissimāque trutinā om-
 nia tibi fuisse appensa.

At, inquires, si status omnes op-
 timi sint, & aequales, & suo quisq;
 propterea contentus esse debeat,
 cur inopiam procul abigere, rem
 familiarem amplificare, morbos
 depellere, aegro corpore sanitatem
 restituere, aut quamvis conditio-
 nem mutare, conamur? Non
 quod

quod optimum est, temerè muta-
 tor, ipsumque mutandi studium
 nos, statu à nobis mutando, haud
 contentos esse, demonstrat. Verùm
 observandum est primò, quod sta-
 tus omnis ex iis rebus, quæ corpo-
 ris & fortunæ bona malæ vulgò
 nuncupantur, quomòdocunque
 mixtis & temperatis conflatus (de
 quo solo Sermonem nunc institui-
 mus) naturâ suâ mutabilis est, &
 omni procul dubio, vel à nobis,
 vel ab aliâ causâ aliquando muta-
 bitur. Secundò, quòd ratio sta-
 tus optimi, quamvis ab uno solo,
 Deo scilicet Optimo Maximo, in
 eo nos collocante, derivetur, ad
 status omnes alios, tam adversos
 quàm diversos, extenditur. Mihi
 nunc aliud est, alias aliud erit, op-
 timum. Tertio, quòd, ut ratio
 status optimi, ita & αὐτάρκεια, sese
 ad status omnes, qualescunque fu-
 erint, extendit. αὐτάρκεια uni con-
 ditioni non alligatur, uni forti non
 adstringitur; sed catholica est,

omnem conditionem lubens excipit ; quamvis sortem lubens amplectatur, nec est status *qui se abscondit à calore ejus*, Pl. 18. v. 7. Quartò , quod illud solùm quod semper & ubique , non quod tantummodo *hic & nunc*, optimum est, temerè mutatur. Famelico, comedere ; sitibundo, libere ; lassato, quiescere ; quàm maximè conveniunt ; aliquando tamen, citra minimam suspicionem temeritatis aut inconstantiae, nec edimus, nec bibimus, nec quiescimus. Status omnis optimus est, non cuivis, nec in omni loco aut tempore, sed alius huic, alius illi, alius hoc tempore, alius alio. Quocirca, statum mutari, expedit hominibus. Quintò, quod mutationem status, qui mihi nunc est optimus, in eum, qui mihi erit optimus, moliri, animum, priorem nec agere ferre, nec fastidire, demonstrat. Complures quidem vel tædia sollicitati, vel impulsu displicentiæ, statum

statum suum immutare satagunt, idque quoniam res externas depereunt, in iisque fœlicitatem sperant invenire, quâ spe falsi, statûs, ut ægroti locorum, variationem desiderant : verum, aliâ de causâ statum mutare possumus. Etenim cum vocationi suæ ex mandato Divino quisque debeat inservire, quod statum hominis plûs minûs immutat necessario ; quid vetat quominûs credamus esse Dei voluntatem, ut nostrum ipsorum statum mutemus ipsi, & ita persuasi, illud, etsi nullum præcesserit fastidium, aut *displexione*, ex purâ putâ obedientiâ lubenter obeamus ? Quemadmodum, quando in pratis ambulamus recreationis ergô, loca subinde mutamus, quamvis derelicta nobis haudquaquam displicuerint : ita vir probus, seu qui voluntatem suam Divinæ ex integro devovit, per omnes status, tanquam amœna loca, ambulat, & ab alio statu transit ad alium cum

alacritate ; non quia status quem deserit, ipsi fuit ingratus, sed ipsi quia gratum est, mutationes institutas à Deo , peragere. Status omnis, quem res externæ constitunt, & de quo nunc loquimur, est, Deo ita jubente, in fluore perpetuo , & nunquam non obnoxius mutationibus, & ex officio sequendi Deum, ad earum tam alias faciendas , quàm alias perferendas, obligamur. Ut autem ea omnia, quæ de rebus tolerandis hactenus disseruimus , summam comprehendamus : Danda est opera, non ut cum voluptate delinquamus, sed ut non omninò delinquamus ; peccatum haud metuendum est, & de præteritis delictis , absque dolore, sed cum odio, quo, ut actu homine satis digno, lætari oportet, sæpiùs cogitandum : *Iniquitas aliena* , quatenus *iniquitas* est, nostrum odium meretur, & quatenus *aliena*, nostrum corrigendi studium efflagitat ; sed ipsam quatenus odio

adio prosequeris, quatenus illam
 studes emendare, quatenus deniq;
 tua non est, latandum: Alienæ
 cum adversitati tum prosperitati,
 ut tue, eò quòd proximum, sicut
 ipsum debes amare, tibi licet
 haud ita propinquæ, cum gaudio
 occurrendum. Verùm, i^o Rem
 aliquam molestè ferens, oblitus es
 (ut observat M. Aur. Antoninus
 L. 12. n. 21.) omnia fieri se-
 cundum universi naturam, &
 quod peccatum sit alienum: præ-
 terea, omnia ita ut nunc sunt,
 semper facta esse, & futura nunc-
 que fieri ubique: item quæ homi-
 ni sit cum universo genere homi-
 num conjunctio: non ea siquidem
 sanguinis aut seminis sed mentis,
 communicatio. Oblitus es etiam
 mentem unicuiusque esse Deum,
 & inde fluxisse: nihil cuiquam
 proprium esse, sed illinc & filios,
 & corpusculum, & ipsam ani-
 mam venisse. Oblitus es omnia
 versari in opinione, & quod id
 tantum,

" tantum, quod præsens est, unus.

" quisque vivit & amittit.

Hæc ideo prolixius enarravi-
mus, à nobis quia plura sunt fe-
renda, quàm aut facienda, aut fu-
gienda : imo hæc utraque con-
juncta sunt illis longè pauciora, ita
ut magis ad tolerandum, quàm
ad faciendum & fugiendum, nasci
videamur. Absque gaudio si ferre
nesciamus, planè deplorata est om-
nis fælicitas ; si absque luctu tole-
rare nequeamus, miseria certa est
& inevitabilis ; miseria, inquam,
quam ipsi accersimus facimusque,
& ad quam, Deum homines con-
didisse, credere vetat illius ingeni
& immensa εὐλαδὸρ νῆα. In imaginem
pertransit homo, sed & frustra con-
turbatur, Pl. 38. v. 7. vulg. μεταστοιχείω, lxx. Mibi perinde est gau-
dere, ac sapere, inquit Alphonsus
Antonius de Saratà, in Epist. Dedi-
catoriâ Arti semper gaudendi præ-
fixâ. Scito tantum tibi ex sapientiâ,
quantum ex gaudio deesse, Senec.

Ep. 59. quam totam vide ; ideoque disce gaudere, uti monet idem Ep. 23. Verum, si quispiam adeo sit vāsanus, ut doctrinam, argumenta contemnendi, non ad ea respondendi (quam Cressius profiteri videtur, Exomolog. Sect. 3. c. 2. n. 7.) amplexari velit, & mordicus tueri ; hæc nostra argumenta, quæ dolori extirpando dicavimus, contemnat & doleat. Nemesium quoque de Natur. hom. c. 19. dicentem : *μήτις λυγρὸν ἔστι ἐκ τούτου οὐκ εἶναι*, spernat, & lugeat. Et talis esto Monachus, qualis placuit Eugenio Pape in Concilio quodam, (uti refert Radulphus Hospinianus, de Monachis L. 6. c. 77.) decernenti in hæc verba : *Ut nullus Monachorum pro lucro terreno de Monasterio exire nefandissimo ausu presumat : sed sit claustro suo contentus : quia sicut piscis sine aqua caret vitâ, ita sine Monasterio Monachus. Sedeat itaque solitarius & taceat, quia Mundo mortuus est.*

Agnoscat nomen suum; Monos enim
 Græcè, Latine est unus : Achos
 Græcè, Latine tristis sonat : Inde
 dicitur Monachus, id est, unus tri-
 stis. Sedeat ergo tristis, & officio
 suo vacet. Sed meminerit, quod
 est homo laborans, & festinans, &
 dolens impius, Sirach. c. 11. v. 11.
 & meritò. Est etenim ἀνέστης καὶ
 (uti philosophicè docet M. Anto-
 ninus L. 4. n. 29. juxta divisio-
 nem Gatakeri) ὁ ἀνέστης ὁ
 ζῶν ἑαυτὸν τῷ τῷ κατὰ φύσιν λόγῳ, διὰ τὴν
 συνεκτικὴν τῆς συμπάσης. Deus bone
 quot in Mundo sunt apostemata &
 quodque Tartarus, locus iste de-
 stinatus impiis, ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν, suam
 mutuatur originem. Sed quid
 multis opus est ? Duotantummo-
 dò mala, sive quæ sunt, sive quæ
 videntur, deflere, veramus. Alie-
 rum est, quod remove possi-
 mus; alterum, quod remove
 nequimus. E quibus illud si nobis
 accidat, removeatur, & hoc satis
 est. Cur luctu prorsus superfluo
 grava-

gravaretur anima ? Sin hoc eveni-
t, dolor est inutilis ; quoniam ,
utut nosmet-ipsos cruciemus, ma-
lum perseverat. Instructuosæ mi-
seriæ cur operam navamus ? *Cor*
inquam gravabitur in doloribus, Si-
rach. c. 3. v. 29.

Hinc facilè respondetur ad il-
lam quæstiunculam, quam *Demo-*
crito noster *Hippoerates* olim pro-
ponere statuerat ; nimirum, εἰ θε-
οῦ ἂν, (ut ipse refert in Epistolâ
ad *Damagetum*) ἢ, δύο ἐόντων ἐν κόσμῳ,
ἡδὺ καὶ λυπρὸν, οὐδὲν ἀντιπαρα-
στήσειν αὐτῶν ἐκείνῳ ;
h. e. *Non autem repugnās Deo, si,*
quum duo sunt in Mundo, Gaudium,
& Tristitia, tu alterum ipsorum
ejecisti ? Quamvis enim Tristitia,
non tantum existat in Mundo, sed
in eo quoque sæviat & longè latè-
que dominetur, cùm tamen gau-
dio, & *Christo* serviamus, & Deo
placeamus, uti disertè docet *Apo-*
stolus, nos, nostrâ tristitiâ, & ad-
versùs Christum rebellare, & Deo
displicere constat. Quisquis igi-

tur tristitiam eliminat, unâ eadem-
 que operâ ^{διπαρξίδι} exterminat.
 Quid est ^{χαρὴ}? Quid est ^{ἡσυχία}? ^{ἡσυχία τῆς ἐννοίας} [Rom. c. 8. v. 6.]
 & fructus Spiritûs, Gal. 5. v. 22.
 Fructibus Spiritûs quid opponi-
 tur? ^{τὰ ἡγὰρ τὰ σαρκὸς} ibid. v. 19.
 Gaudio verò pacique quid adver-
 satur? Dolor omnis atque pertur-
 batio. Omnis itaque Dolor atq[ue]
 perturbatio sunt operâ carnis.
 Quare non est quòd miremur Rab-
 binos autumâsse, tempore luctûs,
 & tristitiæ, cessare Prophetiam,
 uti refert *Maimonid.* More Nevo-
 chim Part. 2. c. 36. Dico autem:
*Spiritu ambulate, & desideria car-
 nis non perficietis. Qui sunt Chri-
 sti, carnem suam crucifixerunt cum
 vitiis & concupiscentiis. Si Spiritu
 vivimus, Spiritu & ambulemus.*
 Ibid. v. 16. 24. 25. Nolite contri-
 stare Spiritum sanctum Dei, inquit
 idem *Apostolus*, Ephes. c. 4. v. 30.
 Unde tristitiam convenire, sive
 congruere, nec Spiritui, nec San-
 ctitati,

dem- *bitati, nec Deo, satis superque con-*
 minat. *stat. Quid autem est animus no-*
 . 7. *ster? Spiritus est, qui Sanctus es-*
 v. 6. *se debet, Deoque similis. Annos*
 v. 22. *quindecim, habitui nihil sperandi,*
 poni. *comparando dedicavit Hieronymus*
 19. *Cardanus; averuncandis vero do-*
 lver. *loribus quis vel dieculas totidem*
 rtur- *impendere dignatur? Nec aliud*
 atq; *(inquit Lodovicus Vivei, Introduct.*
 rnis. *ad Sapient. n. 209.) conatur pie-*
 Rab- *tas Christiana, quam ut serenitas*
 tūs, *humanos animos exbilaret: &*
 am, *trāquillitate animorum, compositisq;*
 vo- *affectionibus, simus Deo & Angelis*
 em: *quā simillimi. Omnis illa religio,*
 car- *cujus finis atquē fructus non est*
 bri- *animi tranquillitas, utut Divinam*
 um *præ se ferat originem, inutilis est*
 ita *& omnino sublesta. 'Ου γὰρ ἵεναι ἢ βίον*
 11. *ἢ τὸ Θ. ὤ βρῶσις ἢ πόσις, ἀλλὰ διακρίνειν,*
 vi- *ἢ ἰεῖν, καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἀγίῳ. Οὐ γὰρ*
 uit *ἔστιν δ. αὐτὸς τὸ χρεῖν ἐν ἀγάπῃ τῷ Θ. ὡ, καὶ*
 o. *ἀμὲν τοῖς ἀνθρώποις Rom. c. 14. v.*
 vè *17. 18.*

Caput Decimum Tertium.
*Differitur de modis, quibus
 institutum generale, servi-
 endi Deo, violatur.*

INstitutum generale serviendi Deo violamus, ei quandocunquè repugnamus ; illi verò repugnamus vel *explicitè*, vel *implicitè*. *Explicitè*, ut cum expressum institutum rebellandi adversùs Deum, admittimus : *Implicitè*, ut quando, absque *expresso* proposito rebellionis, generali instituto serviendi Deo, adversamur. Prior violatio rarior est. Istius quippe impietas tam insignis est, tam manifesta, tam absurda, ut eousquè procedere vix audeant mortales. Aperta ^{iniquitas} adeò vana est, horridaque, ut ad eam suscipiendam (quo genere Argumenti, homo ratione non omnino

ino spoliatus, impelli queat & moveri) difficile sit vel cogitare.

Posterior autem violatio est rebellio, sat perniciosa quidem, sed, tacita, & reponenda inter *τὰ κρυφὰ* & *ἀφανῆ*; *occulta Dedecoris*, 2 Cor. c. 4. v. 2. & plus nimio vulgaris. Ipsam peccandi audaciam, utut magna sit, ferè pudet impudentiæ disertè Deo bellum indicendi, & quatenus abstinet à tanto gradu iniquitatis, quodammodo modesta est: verùm mandata Dei quàm libenter, quàm avidè, quàm frequenter, violamus & transgredimur?

In hanc *implicitam* instituti generalis serviendi Deo violationem prolabimur primùm, prorsus omit- tendo, quæ ex præcepto Dei facere debemus. Secundò, ea, quæ facere jubemur, aliter faciendo, quàm oportet ex mandato. Tertio, faciendo quod fugere præcipitur. Quarto, ea quæ fugere jube-

jubemur, aliter fugiendo, quàm fugere debemus. Quintò, lætando rebus, quibus oportet non-lætari. Sextò, res illas lugendo, quas citra mærorem debemus excipere. Septimò, non-gaudendo rebus, quibus ex præcepto gaudendum est. De quibus sigillatim pauca dicere sufficiat, eò quòd ex modis, quibus institutum generale serviendi Deo, exequimur, quòsque suprà dedimus explicatos, modi jam recensiti, quibus illud institutum violamus, maximâ ex parte facilè intelliguntur.

Primùm itaque, omissio frequentis renovationis instituti generalis serviendi Deo, est grande peccatum. Nam quemadmodum institutum serviendi Deo, illud sæpius repetendo, vires acquirit, & altiores agit radices: ita infrequentius repetendo, paulatim e-languescit; & nunquam repetendo, protinùs exolescit. Institutum illud nunquam renovando,

omnino antiquamus. & rarius verò
 repetendo, nos illud haud magno
 estimare testamur. Quoties igitur
 institutum generale serviendi
 Deo renovabimus? Non aude-
 mus quidem tempora definire, sed
 dicimus; quò sapius, eò melius;
 & illius renovationem omnibus,
 præsertim quotiescunque de soma-
 no excitamur, ad eum componi-
 mur, sacræ cænæ sumus participes,
 nos peccasseprehendimus, &
 occurrit notabilis aliqua *nequiti-
 as*,
 maxima petè commendamus. Nun-
 quam intempestiva est hujus insti-
 tuti renovatio, sed eam nobis
 maxime expedire iudicamus, cum
 Diem vel inchoamus, vel absolvi-
 mus, Eucharistiam celebramus, de
 reatu peccatorum cogitamus, aut
 cum oboritur insignis aliqua for-
 tunc mutatio; & *Serenissimam
 Magdalenam*, quam uno sæpè die
 (rem inter Ascetas & Anachoretas
 ipsa raram!) venties, eoque am-
 plius voluntatem suam cum Divinâ

E e

confor-

conformasse, ex Drexelio refert
Martinus Sebenius in Ep. Dedicato-
ria, Nurembergii vita diome
præfixa, ab oculis ponere suade-
ntis. Omissiones, quibus præce-
pta affirmativa violantur, sunt
complures: sed ex illis hanc reno-
vationis omissionem, ut minus ob-
viam, & ab aliis propterea fere
neglectam, quamvis pessunder
clanculum & sensum sine sensu, se-
legimus, ipsamque libuit obser-
vare.

Secundo, faciendo, quod Deus
facere præcipit, sed non quia præ-
cipit, peccamus magis, quam illud
non omnino faciendo: quoniam
actione à Deo cultui suo destina-
ta, ad nostræ libidini inservien-
dum, abutimur; quo vacat abusu
pura illius actionis omissio. Præ-
stare, quod jubet Deus, non quia
jubet ille, sed quia privata nostra
concupiscentia illud efflagitat, est
ex templi lapidibus extruere lupa-
nar. Ego dedi et frumentum & vinum

num, & oleum & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal, [Hos. c. 2. v. 8.] h. e. ut explicat Mercerus, auro & argento ad cultum Baal sunt abusi. Va qui de Deo bene (inquit Bernardus in Cantic. Serm. 41.) & assentire & eloqui acceperunt, si questum estimaverunt pietatem; si convertant ad inanem gloriam, quod ad lucrum Lei acceperunt erogandum; si alta sapientes humilibus non consentiant. Paveant illud, quod in Prophetâ legitur, dicente Domino; Dedi eis aurum meum & argentum: ipsi autem de argento meo, & auro meo operati sunt Baal, *עָשׂוּ בַּאֵל מִכֶּסֶּת אֲרָגָתִי וּמִכֶּסֶּת אֲרָגָתִי בַּאֵל*, XX.

Tertiò, faciendo, quod Deus fugere, quàm omittendo quod facere præcipit, magis delinquimus. Nam omittendo, Deo tantum non obedire videmur; sed faciendo quod vetat, ipsi positivè contradicimus & resistimus, & ad apertam propius accedimus.

E c 2

Quartò,

Quartò, fugiendo, quæ ex præcepto Dei fugere debemus, non quia vetat Deus, sed quia est e re nostrâ privatâ, simul & malum fugimus, & incidimus in malum. Ex hypothefi *malum fugimus*, quoniam hominem, quod vetat Deus, fugere supponimus: *in malum vero incidimus*, quia fugam mali non ex obedientiâ, quæ in cultu Divino utramque facit paginam, sed ut satisfaciat pravis nostris desideriis, elegimus, & amplexamur. Sic

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.

Quintò, gaudere peccato, vel suo, vel alieno, inhumanum est, eo quod d peccatum omne humanæ naturæ contrarium est, & proximos omnes, tanquam nosmet ipsos, amare debemus; & rebus prosperis, si vè nostris, si vè alienis, quatenus sunt prosperæ, latari, homine piorsus indignum; quoniam, ut

Anim.

Anim. Medel. L. 1. demonstravi-
mus, res omnes externæ, utut pre-
tiosæ videantur, & magno æsti-
mentur, sunt evanidæ, fugaces, &
omnino indignæ hominis affectu
vel minimo; earumque cupiditas
omnibus iniquitatibus suam dat
originem. Bona corporis vocantur

πλοικηλίματα μέτοις ὅσους ἀλάθιδον ἔστιν ἀγαθὰ.

Philo Judæus L. Quod deterius
potiori insidiari soleat. Ἐν ᾧ μὴ γὰρ

ψυχῇ τὸ ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ, ὡς μάλιστα ἀγαθὸν τιμή-
ται, ὡς ταύτης λόγῳ ἀρετῇ ἔχ' εὐδοκίαν·
ἡ δ' ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ ἀγα-
θὸν ἔχ' ὑπερλαμπάνει. Ἐυφραίνει (inquit *M.*

Antoninus L. 8. n. 37.) ἄλλοι ἄλλοι,

ἐμὲ δ' εὐφραίνει ἡ αὐτὴ ἰσχὺς ἰχθ. τὸ ἡγμονικὸν μὲν
καταφρονέμενον, μὲν αἰσθητοῦ πῖνα, μὲν ἑστὶ αἰσθη-
τοῦ σωματικῶς· ἀλλὰ πᾶν θυμαίνον, ὁρῶν λαμπρὸν
ἰσχυρὸν ὃ ἀχέμενον, ὃ ἡγμονικὸν ἐκείνου ἔστιν ἀξίον,

h. e. Aliis, aliæ res letitiam af-
ferunt: mihi, si pars mei princeps
sana sit, nequē avertetur quenquam
vel hominē, vel humanum casum,
sed omnia placidis afficiat oculis,
omnia accipiat, iisque utatur uti

E c 5 dig

dignum est. Aureus est hic sermo,
veréque generosus.

Sextò, A defæcatissimæ rationis
normâ deficiamus, sive peccatum
futurum, nimis metuendo, cuius
fuga, divinâ nobis gratiâ opor-
tante, penes nos est; sive iniquita-
tem non nostram deslendo; sive
calamitatem, sive nostram, sive ali-
enam; quia calamitates, tam no-
stræ, quam alienæ, sunt opera Dei
Optimi Maximi. Vide Cap. duode-
cimum, ubi vel hæc probantur;
vel de locis admoneris, unde de-
monstrationem queas mutuari.

Septimò, cum omnibus actibus
bonis (in quibus sunt odium in-
iquitatis omnis, sive nostræ, sive
alienæ, & alios emendandi studi-
um) nostra ipsorum immunitate
ab istis peccatis, quibus alij labor-
rant, rebus denique externis, sive
prosperæ sint, sive adversæ, sive
nostræ, sive alienæ, non quatenus
sunt res externæ, nec quatenus
sunt, aut prosperæ, aut adversæ, sed
qua-

quatenus à Deo Optimo Maximo, cuncta prudentissime optimèque dispensante, suam trahunt originem, gaudere debeamus, hisce non gaudendo delinquimus.

Sed, quonam referendi sunt vani cogitatus, (ista *palquime tu vede*, saltem pars illius facile maxima, in qua Gentes ambuiasse refert *Apostolus*, Eph. c. 4. v. 17.) quibus mentes humanæ luxuriant? Ad modos primum & secundum, paulò antea traditos & explicatos, quibus generali instituto servienti Deo, tacite repugnamus. Etenim, cogitatus utiles proscribendo, asciscimus vanos, & inutiles; Illis absentibus, hi succedunt, ut *egresso Jacob foras, venit Esau*, Genes. c. 27. v. 30.

Quia verò vani cogitatus non esse vel levia delicta, sed prorsus innoxie mentis excursions, licet aq̃ animi laxamenta, plerique videntur, iisque conscientia ferè non reclamante, propterea liberius & securius

curius solent indulgere; (Quo
facere videtur *Timonis* ille versu-
culus

& quoniam vana cogitatio, est
ἀφανὴς ἀμαρτία, exurgitque ἀφανὴς
ἀλόγως & ἀνομαλότης (ut loquitur
Basilius) ē it operæ pretium de
hoc genere peccati, usitati magis,
quàm intellecti, dicere nonnulla;
idque præsertim, quia, *sermo Dei*
vivus est κεντρίκις ὡς θυμὸς αἰνέει
[*Hebr. c. 4. v. 12.*] & quoniam
pacis Dei, quæ exuperat omnem sen-
sum, corda nostra, & νόημα, seu
cogitationes, custodire, munus est
ac prerogativa singularis, *1. Cor. c.*
4. v. 7.

Cogitatus (de quibus hic loci
disserimus) non sunt voluntati
instituta, aut intentiones, aut pro-
posita, sed actus intellectus; eo-
rūque alii sunt *motus primi pri-
mi*, ad quos evitandos, quia nobis
obtruduntur, eosque effugere ne-
quimus, seu, ut *Augustinus* 3. de
lib. arbitrio, loquitur: *Non est in*
potestate

potestate nostrâ, quibus visis tangamur, neminem exhortamur. Alii verò à nostro pendent arbitrio, & esse videntur *volubiles illæ cogitationes*, quas *voluntatem jactare* dicit *Augustinus* 11. de Trinit. 3. Ut autem intelligas quomodo cogitationes sunt obnoxie voluntati, videsis *Johan. Duns Scot. Quæst. Reportat. in 3. Distinct. 41.* Ex hisce cogitatibus, ad omnes actiones, quas exigit præsens status rerum & circumstantiarum, ritè obtundas, nonnulli conducunt, nonnulli secus: Illos, utiles; hos, quamvis aliàs utiles esse queant, inutilis seu vanos appellamus, eosque, tametsi nec corpori noceant, nec ledant rem familiarem, nec ullam nobis creent infamiam, protinùs abigendos esse putamus, non quia non licet de vanis citra vanitatem, & de malis absque malitiâ morali, quandoque cogitare, nec quia cogitatus, aut quævis alia, intellectus, operatio, capax est mora-

lis malitiæ, citra denominationem ab actu voluntatis mutuatitiam; sed quoniam intempestivam est, ex imperio voluntatis intellectum se se de rebus quibusdam cogitando exerere, de illis quandocunque cogitare supervacaneum est, de aliis verò necessarium. Cogitationibus, ut & verbis ac operibus, sua sunt tempora; quibus non observatis inutiliter occupati, necessaria temerè negligimus & miserè prodigimus. *Mala anrea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo* [Prov. c. 25. v. 11.] denique verbum in tempore non suo prolatum, haud vacat imprudentiâ, & nos quàm sæpius in maxima discrimina præcipitat. Arrare, anni tempore illud postulante, & sanctitate diei non prohibente, bonum est; hoc autem, vel die Dominico, vel quandocunque haud opus est aratio, peragere, malum. Cùm Sacræ Coenæ mysteria celebrantur, de medicamentis
compo

componendis ac præscribendis cogitare impium est, quamvis aliàs licitum sit, honestum, & necessarium. Hora non est, in quâ tanquam propitiâ sceleribus & amicâ, oportet ea perpetrare; omnisque actio calculo temporis destituta, utut naturâ suâ sit laudabilis, prava est & vitiosa: hoc est, nullum tempus iniquitatem suadet aut approbat; & ut actus sit undique bonus moraliter, nunquam non exigitur tempus idoneum. In statu præsentis rerum & circumstantiarum, à nobis quædam sunt facienda, quædam fugienda, quædam ferenda; in eo, quæ sunt facienda, fugienda, aut ferenda, & quomodo, cogitandum est, hæc integros cogitatus sibi vendicant, hæc mentem totam debent occupare. Quòd si aliò cogitatus transferantur, aut omninò non præstamus, quod præstare debemus, aut non eo modo, quo nos ea præstare oportet, præstamus. Quando ve-

rò status ille mutatur in alium, ad
 alios cogitatus statui succedenti
 congruos & consentaneos transe-
 undum est. Quod si fiat, non præ-
 ter propter, sed pro re natâ cogi-
 tamus ; & meditationes sunt, non
 confusæ & inordinatæ, non tumultu-
 ariæ, sed, methodicè disponun-
 tur ; quod facile est, pulchrum, &
 perutile. *Facile* ; nobis quippe
 ordo transeundi à cogitatibus ad
 cogitatus, ab ipsis mutationibus
 rerum oblatarum suggeritur, ita
 ut opus sit, non indagatione curi-
 osâ vel operosâ, sed, acceptance,
 quam omnis difficultatis expertem
 esse, quis ignorat ? *Pulchrum* ;
 quoniam tam intellectum, quàm
 alias, sive res, sive facultates, de-
 decet *ἀτάκτα*, & tam cogitatibus,
 quàm sermoni, operibus, aliisve
 rebus, ordo decori est ornameto.
Utile ; Tempus enim, quo nihil
 ferè pretiosius, ut amittimus, illud
 impendendo cogitatibus, quando
 & quamdiù sunt inutiles, & super-
 vacanei,

vacanei, ita cogitatibus, quando
 & quamdiu sunt utiles, seu con-
 ducunt ad vitam ita moderandam,
 ut officio nostro, pro re natâ, de-
 fungamur accuratè, illud devo-
 vendo, lucramur. Tempeſtiva
 cogitatio eſt *opus diei in die ſuo*.
 [1 Eſdr. c. 3. v. 4.] ſeu λόγος
 ἡμετέρας αὐτῶν, lxx. & temporis
 uſus genuinus ac legitimus: In-
 tempeſtiva verò, facta temporis
 ἀνέχουσι, & jactura prorsùs irrepa-
 rabilis. Quocirca, *ſcrutemur vias*
noſtras, Lament. c. 3. v. 40. &
 opera danda eſt, ἵνα μὴ εἰς ὕπνῳ λάθῃ
 ἡμετέρας παρολίσσῃται κακία, μὴ εἰς ἰσχύσει,
 μηδὲ μελαγχολῇ, ut præcipit *Epiſte-*
lus apud *Arrian*. L. 3. c. 2. & L.
 2. c. 17. *Ecce anni tres ſunt ex*
quo venio, quarens fructum in ſicul-
neâ hâc, & non invenio: ſuccide
ergo illam; ἵνα τί καὶ τὴν γῆν ἀναστρέφῃ;
ut quid etiam terram occupat?
 [vu g.] ſeu, ut alii reddunt:
Quorſum etiam terram inutilen
reddit? vani cogitatus ſunt ſurcu-

li mentis infructuosi : Amputen-
 tur : quare mentem occuparent,
 aut eam redderent inutilem ?
 μη ἔτι καὶ τὸ 'ικῆν καὶ μάττω αἰ τῇ ἰσχυρῇ
 φαντασίῳ περιεσθῆναι , oportet itaque in
 cogitationum serie, frustraneum &
 superfluum omne declinare. οὐ γὰρ
 μὲν μόνον ἀφ' ἧς τὰς μὲν ἀναγκαίως περιεσθῆναι,
 ἀλλὰ καὶ φαντασίας· ὅπως γὰρ ὁδὸν ἀφ' ἧς περι-
 κύπτει ἐκκαταλείπειν , Nec actiones tan-
 tum sed cogitationes etiam non-
 necessariae sunt excidendae; siquidem
 id agendo fiet, ut nec actiones conse-
 quantur supervacanea , inquit M.
 Antoninus L. 3. n. 4. & L. 4. n.
 24. juxta divisionem Gatakeri.
 Sicut enim fabri, quatenus faber, ho-
 minum est, artis rationibus congrua
 actio, quae in rebus externis ceru-
 tur : ita Philosophi actio in cogita-
 tionibus versatur, ut inquit Simplicius
 in c. 11. Enchirid. Epicteti.
 Eruditi vivere est cogitare. Tuscul.
 Q. L. 3. Et quales sunt animi
 cogitatus , talis est vitae pars reli-
 qua, sermones, operaque.

Cogi-
tantes

tantes agimus, quicquid agimus & co-
 gitantes loquimur, quicquid loquimur
 uti docet *Augustinus*, c. 13. de per-
 severantiâ. כח שער בנפשו בן הוא
 h. e. Ad verbum: *sicut cogitaviſ*
in animâ suâ, sic ille est. Prov. 23.
 c. v. 7. quod majorem meretur
 observationem quàm hæc illatio
Cartesiana, nempe *cogito, ergo sum.*
 Ut autem vani cogitatus exulent
 in perpetuum, porro consideran-
 dum est, quòd intellectum ex in-
 tegro conuerti & applicari ad co-
 gitandum de rebus, quæ à nobis
 pro re natâ faciendæ sunt, fugien-
 dæ & ferendæ, ad vitam pro re na-
 tâ ritè moderandam, summoperè
 necessarium est; quodque olim
 Deo reddenda est ratio cogitatu-
 um vel otiosorum; quamvis eos
 esse liberos, hoc est, non aut ex-
 amini subjectos, aut iudicio ob-
 noxios, vulgò credatur. *Dico au-*
tem vobis, quoniam omne verbum
otiosum, quod locuti fuerint homi-
nes, reddent rationem de eo in die
judicii,

judicii, Matt. c. 12. v. 36. Si
 verbi cujusque otiosi, multò ma-
 gis omnis otiosi cogitatus, ratio
 reddenda est; illud enim huic,
 tanquam fonti, suam debet origi-
 nem, seu, ut docet generis huma-
 ni *Redemptor* : *Ex abundantia cor-
 dis os loquitur*, Ma. c. 12. v. 34.
*Cogitantes cogitationes vanas odio
 habui*, Ps. 119. v. 113. Ut reddi-
 tur *Paraphrās. Chaldaic. Iniquas
 odio habui.* vulg. *περὶ τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ
 τοῦ ἀνθρώπου* lxx. sensu non diverso; *Adultos
 enim malitiam docuit otiositas.* Eccl.
 c. 33. v. 29.

Summatim; vani cogitatus,
 ordine quo mentis actus ornari
 decet, omninò destituuntur, tem-
 pus quod nequit revocari, per-
 dunt; cogitatus ad vitam rectè
 transigendam utiles ac necessario
 excludunt; opera verbaque otio-
 sa & vitiosa progignunt; extre-
 mo denique judicio nos reddunt
 obnoxios. Ex adverso cogitatus
 utiles, methodo gaudent haud
 faci

facili minùs & pulchrâ, quàm utili,
tempus expendunt tempestivè ;
inanes mentis excursionses & di-
stractions inhibent ; probis cùm
sermonibus tum operibus vitam
ornant & honestant ; & sententi-
am, extremo die ferendam, non est
quod metuant. πᾶσις ὥρα: σφόνδρως

(inquit *M. Antoninus* L. 2. n. 5.
juxta division. *Gatakeri*) Σπαραγμός,

ἡ ἰσχυρὰ, ἡ ἀρετή, τὸ ἐν χειρὶ μὲν τῆς ἀρε-
τῆς καὶ ἀπλῆς σπουδῆς, καὶ φιλοσοφίας,
καὶ ἡλιουδίας, καὶ δικαιοσύνης, καὶ
ἡλὼ σκαυτῆ ἀπὸ πᾶσιν ὅσιν ἄλλαν ἐδιδασκί-
νται.

h. e. *Cura hæc jugiter in-*
cumbat tibi, ut quicquid in vanibus
est, strenuè peragas, prout Roma-
num, virumque decet, cum exquisitâ,
non accersitâ tamen, gravitate, hu-
manitate, libertate, justitiâ : ani-
numque interim ab aliis omnibus
cogitationibus abducas. Usquequò
morabuntur in te cogitationes nox-
ie, seu, (ut ferre potest Textus
Hebraicus, & Vatablus interpreta-
tur) cogitationes vanitatis tue,

Jer. c. 4. v. 14. "Mirabile quid-
 "dam (inquit Chrysostomus, Hom.
 "87. in Matth.) & inauditum
 "dicere audeo. Solet mihi nonnun-
 "quam non tanto studio magna
 "peccata videri evitanda, quanto
 "parva & vilia i illa enim ut aver-
 "semur, ipsa peccati natura efficit;
 "hæc autem hæc ipsâ re, quia par-
 "va sunt, desides reddunt: & dum
 "contemuntur, non potest ad ex-
 "pulsionem eorum animus generosè
 "insurgere, unde citò ex parvis
 "maxima fiunt negligentia nostrâ.

Atque hæc dicta sunt de vanis
 cogitatibus, qui fortè sunt *occulta*
delicta, à quibus David mundari
 desideravit, [Ps. 18. v. 13.]
 istaque *occulta de-*
decoris, quæ vetuit Apostolus, 1
 Cor. c. 4. v. 2. Qui suum animum
 permittit cogitando temerè vagari,
 in suâ projecit vitâ & intimâ suâ.
 [Eccl. c. 10. v. 10.]
 quia nō dixerunt, seu, vis cogitandi,
 unusquisque nostrum
 esse

esse videtur, uti docetur, Eth. L. 9.
n. 17. & 25.

Caput decimum quartum.

De vitâ instituendâ deliberatio inveniendâ est.

PROPOSITUM, bonæ & generalis
obstinationis subjectum, e-
iusdémque cùm possibilitatem
tum æquitatem ostendimus; quòd
illud propositum executioni potest
mandari, demonstravimus; nec
non modos, quibus aut adimple-
tur aut violatur, enarravimus: ut
tandem ad ipsam propositi *tenaci-*
tatem, seu *obstinationem*, perveni-
amus, restat disquirendum. Ad
hanc generosam *obstinationem*
comparandam, tria videntur esse
necessaria: Deliberatio scilicet de
vitâ rectè instituenda; rationum
particularium abdicatio; & ratio-

nis generalis Electio. Deliberationi hoc caput dicavimus, de reliquis postea disserimus. De vitâ rectè instituendâ deliberandum est. Institutio quippe vitæ nostræ est consilio longè dignissima, ad eamque ritè peragendam summo perè necessaria. Si spectemus miram voluntatis fragilitatem, pericula magna & multa, tentationes ingentes & varias, sollicitationes complures & graves, quæ nobis hoc in sæculo nunquam ferè non occurrunt : &, si perpendemus quàm multa ad actionem bonam exiguntur, è quibus, si desit vel minimum, de bonitate actum est ; quàm sine bonitate impossibilis est omnis vera solidaque felicitas ; denique, quàm frequenter vitium specie virtutis nobis blandiatur, illudat, tandèmq; perimat ; de necessitate deliberationis haudquaquam possumus ambigere : hæc destitutes prodit nostra voluntatis fragilitas, decipit

pit iniquitas, sollicitationes agitant,
devincunt tentationes, obruunt
pericula: hâc si vita nostra vaca-
verit, vento quovis, ut naves qui-
bus sua defunt gubernacula, seu
clavi, hûc illûc impellimur: ve-
lut effrænes equi & indomiti, hûc
illûc ferimur præcipites: præter
propter vivimus: quinimò, non
tam vivimus, quàm erramus; non
tam vivimus, quàm fluctuamus.
Quorsùm verò deliberandum?
Non ut aliis beati videamur, sed
ut ipsi reverâ sælices evadamus,
sed quomodò nosmet ipsos ita ge-
ramus, ut quam naturaliter expe-
timus beatitudinem, sinceram ac ge-
nuinam consequamur. Hoc postu-
lat consilium, hæc deliberationem
meretur & efflagitat. In paradiso
corrui protoplastes; in Scholâ
Christi, lapsus est *Judas Iscariota*; in ipso cælo ceciderunt Angeli:
quid igitur nos homunciones hu-
mi repentis, in medijs periculis
versantes, ad eâque vel devitanda,

vel superanda, consilio non muniti
 & præparati, expectabimus ? Ubi-
 que sunt pericula : in nobis, caro
 impellit ad exitium : extra nos, ad
 idem mundus pertrahit, circa nos,
 præstò est Diabolus, qui circumit
 .tanquam Leo rugiens, quærens
 quem devoret. Pericula ingentia
 ac innumerabilia nobis inhærent,
 circumstant, & undiquaque obfi-
 dent ; quæ ut fugiamus, vel, ut
 quæ effugere nequimus, devinca-
 mus, deliberatione longè maximâ
 quis opus esse diffitebitur ? De
 opibus undique corradendis, reti-
 nendis, & augendis, seriò multum-
 que consideramus ; de vitâ vero
 regendâ, & ita moderandâ, ut ex
 pers miseriæ fælicitate honestetur,
 non nisi leviter & admodum per-
 functoriè cogitant mortales. Sed
 imprudens est, quisquis beatita-
 tem, *Maximum bonorum*, parco
 æstimat, cuique *tantum bonum* abs-
 que maturo gravique consilio pa-
 rabile videtur.

Cum

Cum verò de vitâ rectè institu-
 endâ deliberationem ineundam
 esse dicimus, *universam*, non illius
 tantummodò *partículas*, intelli-
 gimus. Καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ αὐτὴ διὰ διότις ἵστ
 ὡς: σὺ μὲν οὖν, ὑπὸ τῷ λόγῳ περὶ ὅλων τῶν βίων
Clem. Alexandrin. Pædag. L. i. c.
 13. Imò, tanta vis esse videtur
 hujus *ἐλευθερίας*, ut, ex sententiâ *Le-*
gis Mosaicæ (quam vide Lev. c.
 13.) *mundus* sit homò, non cujus
 aliæ partes leprâ laborant, aliæ
 verò ab eâ sunt immunes, sed cu-
 jus *omnem cutem*, à capite usquè ad
 pedes, *quicquid sub aspectum oculo-*
rum cadit [v. 12.] seu, quem
lepra totum operuerit [v. 16.]
Ideò peccamus (inquit Seneca) *quia*
de partibus vitæ omnes deliberamus,
de totâ nemo. Quævis pars vitæ
 consilium meretur: ipse somnus,
 quamvis nuncupetur mortis Ima-
 go, sororque, dignus est, de quo
 seriò deliberemus, quandò scilicèt
 ineundus sit, quamdiù continuan-
 dus, & quomodò turbulentis in-
 somniis

somniis vacare, nōsque somniis
 placidis ac jucundis oblectare
 queat & reficere. Certè, nisi de
 vitâ totâ deliberemus, vitæ perit
 uniformitas, & pulchrum illud
 ὁμαλὲς, quod quærimus unicè,
 quodque tantoperè celebratur ab
 Imperatore laudatissimo & Philo-
 sopho eminentissimo, *M. A. Anto-*
nino; & nihil aliud est hæc nostra
 vita, quàm *cento* quidam ex *consi-*
lio & *temeritate*, ex *deliberatione*
 & *præcipitatione*, conflatus. Nauta
 universo prospicit navigio, non
 quibusdam tantùm illius particu-
 lis: prudens ita vitam totam, tan-
 quàm navem sibi commissam, regit
 ac moderatur, eique toti consulit,
 & integræ gubernandæ, non ali-
 quibus solùm illius portiunculis
 administrandis, suam navat ope-
 ram. In omni loco, quovis tem-
 pore, cunâisque vitæ particulis,
 suus Philosophiæ locus est, aut
 esse debet; & inter *rationem* in-
 terest & *passionem*, quòd operibus
 suis

suis illa considerationem seriam
 præmittit, ad eaque peragenda,
 lentè, cautè, animoque sedato
 progreditur; hæc verò seriæ co-
 gitationis, tanquam prolixitate
 nimia, tædióque, plenæ, impatiens,
 festinat, & torrentis ad instar, im-
 petu rapitur turbido cæcòque,
 quod *Jacob* in primogenito suo
Reuben, improbat, cùm dixit *Gen.*
c. 49. v. 4. Festinatio sicut aqua,
ne fias excellens. Ad verbum *Tex-*
tus Hebr. & à *Salomone* perstrin-
 gitur, quando *Prov. c. 14. v. 29.*
 מַרְדָּחַר בְּרוּחַ *brevem spiritu, seu praci-*
pitem animo, stultitiam exaltare,
 testatur. ἡ ἐπιθυμία ἵσκητι τὴν ψυχὴν
 sed passio est ὁρμηὶ πλεονάζουσα καὶ παρὰ
 τὴν ψυχῆς κίνησις, **A**ccedit & aliud
 discrimen; prudens cautaque ra-
 tionis tarditas lætitiâ coronatur:
 Etenim ut ratio multa nec asserit,
 nec negat: ita voluntas rationis
 imperio subdita, multa nec appe-
 tit, nec averfatur; sed ea tantùm,
 quæ consequi, appetit, eaque sola

H h

quæ

quæ devitare potest, averſatur.
 • Hæc verò pauca ſunt, eorūque
 nec conſecutio & devitatio exi-
 gunt impetum & feſtinationem,
 nec appetitio & averſatio fruſtra-
 tionis aliquo periculo laborant.
 Temeraria verò præceptſque paſſi-
 onis feſtinatio multatur gravi mo-
 leſtâque pœnitentiâ. Quod deli-
 berationem, ad *obſtinationem*, vel
 acquirendam, vel conſervandam,
 demonſtrat eſſe neceſſariam. Ad
 operandum, vel præviâ delibera-
 tione, perſuaſi lentiùs movemur,
 vel repentino rapidôque paſſionis
 impetu violentiùs agitamur, quod,
 triſtis luridâque pœnitentia, *obſti-*
nationi prorsùs inimica, excipiat
 neceſſe eſt.

Caput decimum quintum.

Abdicandæ sunt rationes particulares.

E Rationibus, quibus homo movetur ad agendum, alia *particularis* est, alia *generalis*: de illâ nunc sermonem instituimus, de hac verò postea disseremus.

Ratio *particularis*, nobis est, non quæ ita privatis quibusdam inhaereat hominibus, ut eâ reliqui destituantur, sed quæ ad hominis officium comparata, angustior est officio. E. g. si idè intemperantiâ sedulus effugiam, quoniam saluti corporis valdè præjudicat ingluvies; ratio *particularis* est, idè quòd multa corpori innoxia vitanda sunt, ad quorum fugam suadendam, omninò inepta est hæc ratio. Pecuniæ jacturam si æquo feramus animo, quoniam pecuniâ,

H h 2

quæ

quæ amittitur, exigua est facileq;
reparabilis ; & hæc ratio quoque
particularis est, quia non sufficit
damno ferendo majorum, quæque
vel difficile, vel non omnino, pos-
sunt refarciri. Si, quod revera
justum est, faciam, quia gloriam
promovet aut divitias ; *particula-
ris* est & hæc ratio, nam & alia
multa à nobis præstanda sunt, quæ
nec ad illam comparandam, nec ad
has conducunt assequendas.

Ratio quidem cunctis homini-
bus, & cuivis, in omnibus facien-
dis, fugiendis & tolerandis, debet
imperitare ; illi verò tantam am-
plitudinem imperii invidit huma-
na perversitas, idque propterea
dissecuit in *fragmenta*, rationes *par-
ticulares* ; è quibus alia, veluti
reginula, alios, quibus dominantur,
sibi vendicare videntur ; &, quæ
nostra est amentia, alii aliarum
jugo sese devovent. Quo fit, ut
homines alia bona præstent, alia
negligant ; alia mala fugiant, in
alia

alia prolabantur ; alia excipiant
 citra perturbationem, alia ferant
 ægerrimè ; nemo verò omne bo-
 num amplexetur, omne malum
 proscribat, cunctaque toleret cum
 indolentiâ. Quævis opera bona
 præstare, nulla non effugere mala
 facinora, & æquanimiter omnia
 tolerare, nostri muneris est ; ad
 quod obeundum ratio movet &
 excitat. Si igitur ipsi nobis præfi-
 ciamus rationem *particularem*, seu,
 quæ tantum particularium, aut bo-
 norum amplexum, aut malorum,
 vel fugam, vel tolerantiam, sua-
 dere potest, illius astricti dominio,
 alia, sive bona præstare, sive mala
 devitare, vel tolerare, nequimus.

Verùm, rationis imperium de-
 perimus, nec in frustra divisum,
 aut in minutias dilaceratum, nec
 angustum, sed integrum & am-
 plissimum ; quod ut illi restitua-
 tur, rationes *particulares*, quæ
 latissimum rationis dominium
 discindunt, ut olim *Alexandri*

Magni duces illius regna diviserunt, abdicandas esse contendimus.

Nam primum, si ad faciendum, fugiendum & ferendum, à rationibus *particularibus* moveamur, Deo nequaquam exhibemus obedientiam, sed privato obsequimur desiderio; ut enim Deo obediamus, non tantum facere, fugere, ferre, quæ Deus facere, fugere, ferre, præcipit, verum etiam, ideo facere, fugere, ferre, quia Deus præcipit, opus est, uti supra demonstravimus; sed, cum rationes *particulares* nos regunt & moderantur, non ideo facimus, fugimus, ferimus, quia Deus præcipit, sed quia nostræ privatae concupiscentiæ satisfaciunt. v. g. Si ab ingluvie, eò quòd corpori nocet, mihi caveam, non Deo, sed amorì corporis inservio. Si parentes honore prosequar, hoc nomine, quòd honore ad plura bona temporalia liberis suppeditanda

A. Ci

flecti soleant parentes ; non mandato Divino, sed cupiditati rerum temporalium, obtempero. Quandounque regnant in nobis rationes *particulares*, utut illæ nos moveant ad ea facienda, fugienda, & ferenda, quæ Deus facere, fugere, ferre præcipit, Deo haud magis auscultamus quàm qui de Deo ne cogitant quidem ; quia ratio faciendi, fugiendi, & ferendi, non à Deo præcipiente, sed vel à corpusculo, vel è gloriolâ, vel à reculis quibusdam externis, deducitur. Imo, præstando quod Deus præstare jubet, sed non quia jubet, non tantùm Deo non obedi-
mus, verùm etiam, magis delinquimus, quàm illud prorsus omit-
tendo ; (uti capite Decimo ter-
tio suprâ probavimus) ac propte-
rea actio ita edita, quàm ipsâ pro-
tinùs supersedere, gravior est re-
bellio.

Secundò, Quisquis ratione *par-*
ticulari movetur, eâ solâ movetur ;
ita

ita ut, illâ cessante, illud quoque cessaturum sit, ad quod ducit & inclinât. E. g. Si furtum declinem, eò quòd vitæ creat periculum; ita sum affectus, ut hoc periculo evanescente, furarer; alias, haud propter periculum, sed aliâ aliquâ de causâ, à furto manus abstinéo. Sed facere, fugere, ferre, quæ ex præcepto Dei facienda sunt, fugienda, & ferenda, cum animo non-faciendi, non-fugiendi, & non-ferendi, modò desinant rationes *particulares*, est omninò illicitum. Qui non perpetrât adulterium, quia creabit infamiam, is, natâ opportunitate sese occultandi, istud facinus perpetrabit. Vide nostram *Mamuduct. ad vitam probam.*

Tertiò, cùm rationes *particulares* angustæ sint, valdèque mutabiles & incertæ, illis si ducamur & impellamur, haud erit vita unius modi, seu, vita nostra sibi non constabit; quod *obstinationi* prorsus adversatur:

adversatur : vita (inquam) sibi
 non constabit, sed erit quasi *tunica*
polymita Josephi ; (Genes. c. 37.
 v. 3.) *vel jumentum coiens cum*
alterius generis animantibus ; *ager,*
cui creduntur semina diversa ; &
vestis quæ ex duobus texta est, quæ
 omnia disertè vetantur, *Levitic. c.*
19. v. 19. vel ut τὸ ποικίλον ἢ πολυστικτον,
 quod in lege de leprâ, ut *nefarium*
 à Mose rejicitur, τοῖς ποικίλοις ὅσως
 εὐλόμεν ἰσχυρὸς, ut quod sit *Serpentis*
variis squamis simile, ut *Clem. A-*
lexandrin. observavit, *Pædag. L. 3.*
 c. 11. Nam quædam, Sive bona
 amplexabimur, sive mala fugie-
 mus, aut tolerabimus ; quædam
 verò, sive bona, non amplexabi-
 mur, sive mala, non fugiemus aut
 non feremus ; quoniam vis ratio-
 nis, cujus imperio nosmet-ipsos
 permittimus, ad omnia bona ma-
 lèque non extenditur. E. g. Si
 vitia quædam devitavero, eò quòd
 ista Reipublicæ, in quâ dego, leges
 ulturæ sunt ; alia omnia, legibus
 I i ultatricibus

ultricibus non obnoxia, facilè per-
 petrabo. Si suum cuique tribuam,
 ne alius mihi, quod meum est, au-
 ferat ; quodocunque occurrit
 alius, à quo non est quòd metu-
 am, aliena rapiam. Præterea bona,
 quæ, ducti *rationibus particu-*
laribus, facimus, eadem quando
 aspernamur, quamprimùm scili-
 cet rationes illæ particulares eva-
 nuerint, quo nihil est frequentius.
 Si parentes honorem, ut me con-
 stituant hæredem ; spe hæredita-
 tis sublatâ, honori valedico. Si
 mutuum ideo reddam, quia aliàs,
 reddere cogar ; hoc metu cessan-
 te, illud restituere negabo. Simi-
 liter mala, quæ nunc effugimus,
 aliàs perpetrabimus ; v. c. perjuri-
 um, quia infame est, declino ;
 Cum igitur hæc fuga nitatur infam-
 iâ, de iniquitate celandâ secu-
 rus, pejerabo. Breviter, rationes
particulares non respondent toti
 hominis officio præstandi omne
 bonum, quod præstare, & fugien-
 di

di vel ferendi omnia, quæ fugere
 debet, aut tolerare; sed quasdam
 duntaxat officii partes suadent,
 easque *materiales*, viliores & igno-
 biliores: Suntque instabiliore
 Proteo, Euripóve: ita ut quisquis
 illas sibi dominari permittit, absit
 quam longissimè ab uno eodemq;
 vitæ tenore, quem nostris hisce lu-
 curationibus tanquam scopum
 præfigimus & omnibus unicè com-
 mendamus; idque meritò, Κἄν τ' ὁ
 ἀνθρώπος ἴσῃ μακροχρόνῳ, ὅς διὰ τέλος ζῶν
 ἡμετέροις ἡσυχίᾳ βίον, ut inquit *Meschion*
Comicus. Ubi verum lumen est (ita
 docet *Theologia Germanica* c.38.)
 ibi est etiam vera rectaque vita, quæ
 Deo accepta & cara est. Ac licet
 ea non sit perfectè vita Christi, est
 tamen ad eum informata atque in-
 stituta, ab eaque amatur vita Chri-
 sti, & quicquid rationis, ordinis, &
 omnium virtutum proprium est. In
 hac, inquam, vitâ perit omnis ipsi-
 tas, ego, meum, & similia; hoc est,
 Rationes particulares eliminantur,

& sola *generalis*, ad quam nunc properamus, eligitur ; idque rectè, quoniam (uti *Bernardus* loquitur) *cesset voluntas propria, & non erit infernus.*

Caput decimum sextum.

De ratione generali, ejusque excellentiâ & necessitate, differitur.

Abdicatâ ratione *particulari*, ut angustâ, & *obstinationi* inimicâ, ad generalem, tanquam regulam satis amplam, & constantiâ valdè propitiam, accedimus. Nobis verò ratio generalis est, quæ universo sufficit hominis officio, seu quæ ad illud obeundum, faciendo, fugiendo, & ferendo, quæcunque debet facere, fugere, & ferre, hominem obligat & inclinât.

Hæc

Hæc catholica humani officii
 norma, est Dei Optimi Maximi
 voluntas. Quicquid enim ab ho-
 mine præstandum est, devitan-
 dum, aut tolerandum, id omne
 sanxit Divina voluntas, cui conso-
 nat hominis cujusque ratio, seu na-
 tura. Dei quippe voluntas est, ut
 suam quisque rationem, & jubet
 sua cujusque ratio, ut Divinam
 voluntatem sequatur : hominis
 (inquam) ratio, seu natura, quia
 ratio est ipsissima hominis natura :
 Unde *Juvenalis* Satyr. 14. v. 322.

*Nunquam aliud Natura, aliud Sapi-
 entia dicit.*

Atque ideo vivere è lege natu-
 ræ, est juxta rationem vivere,
 (quod est, ἡ τῆς λόγου ὑπακοή, ἢ τῆς φύσεως
 ὑπακοή, uti loquitur *Clemens Alexan-
 drinus*, *Pædag.* L. 1. c. 13.) &
 hoc, secundum voluntatem Dei
 vitam instituere. Sequimur ratio-
 nem seu naturam, sequendo Deum.

Quòd autem voluntas Divina sit regula facilè excellentissima, quid opus est, ut demonstremus? Eâ quippe nulla est amplior latiorque, quia totum hominis complectitur officium; eâ nulla major, melior, altior, sublimior, generosior, & creaturâ, servo, filiôve dignior; stabilis est ac perennis, semper una, semper eadem: Sed, ut modò diximus, de hujus regulæ præstantiâ, quid verba facimus, cum adeo sit manifesta, ut illi ipsi, qui regulæ non obtemperant, illius tamen excellentiam inficiari nequeant? Ad tanti verò Canonis necessitatem quod attinet: Ad eundem vitæ tenorem per omnia sibi concordantem, assequendum, opus est, ut vitæ universæ præficiatur hæc regula; seu, ut in toto vitæ curriculo nobis semper constemus, à voluntate Divinâ, in faciendo, fugiendo & ferendo, nos moveri oportet, duci, & gubernari. Cum enim regulæ, ad quas nosmet.

finet ipsos conformamus, varia
 & incertæ, quales sunt omnes
 præter voluntatem Divinam, vita
 illarum arbitrio instituta, va-
 ria sit etiam & incerta necesse est:
 verò regula, cui nos totos de-
 vemus, una est, qualis est sola
 Dei voluntas, vita quoque una est,
 una ratio, quâ movemur, una est
 semper atque eadem. Res, in
 quibus occupamur, multæ sunt æ-
 mutabiles, & sæpius mutantur, sed
 ad unitatem & immutabilitatem
 facile reducuntur, & ut eò redu-
 ctas intuetur ille, cui sola voluntas
 Dei imperat & moderatur. Quæ
 physice varia sunt, & sibi mutuo
 adversa, ea, quatenus opera volun-
 tatis Divinæ, *conveniunt*, & sunt
unum, & ut talia, à sese ad volun-
 tatem Divinam conformante, ac-
 ceptantur. Si mihi placet opulen-
 tia, quia Divinæ voluntatis opus
 est; mihi quoque placebit Diviti-
 arum jactura, utut opulentia con-
 traria, quoniam & illa Divinæ vo-
 luntatis

luntatis opus est. Nobis Divinæ voluntati ex integro devotis, Divitias sive comparemus, sive perdamus, quoniam in opibus acquisitis & amissis eandem agnoscimus Dei voluntatem, quâ solâ ducimur & movemur, perinde est. Hæc unitas sufficit ad gaudendum contrariis, quemadmodum coloris ratio nigredini & albedini communis, quantum ex parte objecti requiritur, ad utramque videndam satis est.

Τῇ πάντα διδύται καὶ ἀπολαμβάνεται ἐν πᾶσι
[communi scilicet, seu Deo]

ὁ πᾶσι διδύται καὶ ἀπολαμβάνεται λίγαι. Δὲ οὐδέποτε
ἀπόλαβε οὐδέποτε · λίγαι ὅτι τῆτο, ἢ καὶ ἀπο-
λαμβάνεται, ἀλλὰ ἀπολαμβάνεται μόνον καὶ ἰσχυρῶς αὐτῇ,

M. Aurel. Antonin. L. 10. n. 14.
juxta divisionem *Gatakeri*. Vides, ut in unum coeunt *datum* & *ablatum* : Deus vult utrumque : vides etiam ut voluntas Deo obsequentis fertur ad utrumque, nempe quatenus utrumque in unum coalescunt, seu, quatenus ab unâ eademque voluntate decernuntur. Ex animo
qui

qui Deo statuit obedire, in rebus
 illi nihil occurrit, quod amorem
 suum mereatur, præter *derivatio-*
nem à voluntate Divinâ : *hæc* au-
 tem *derivatio* tam adversitati,
 quam prosperitati, communis est ;
 in *hæc derivatione* conveniunt op-
 posita ; *hæc derivatione identitatem*
contraria nanciscuntur ; & hæc
contraria, ut *ita derivata*, h. e. ut
conveniunt, ut sunt *unum & idem*,
 amplexatur : *οὐδὲν γὰρ ἴσμεν τῷ Θεῷ* .
Delectasti me, Domine, in factura
tuâ : & in operibus manuum tua-
rum exultabo, Ps. 91. v. 5. Aliàs,
Heu ! quàm sordet mihi terra, cùm
Celum aspicio ! Ut piè loquitur
Ribadeneira. De peccatis verò,
 sive alienis, sive à nobis olim per-
 petratís, quæ non sunt Dei opera,
 quid censendum est ? Peccatis,
 quia Deo decernente, non perpe-
 trantur, lætandum non est ; verùm
 quamvis opera Dei, suâ *derivatione*
 ab illius voluntate, differant à pec-
 catis, ita ut prorsùs indigna sint
 K k peccata,

peccata, quibus gaudeamus, tamen
a. iâ ratione peccata Deique opera
conveniunt, quia ratio *indolentia*
utrisque communis est. Eò quòd
non servieris Domino Deo tuo in
gaudio cordisque letitiâ, & car.
Servies inimico, quem immittet tibi
Dominus, in fame, & siti, & nudi-
tate, & omni penuriâ, Deut. c. 29.
v. 47. 48. Servite Domino in leti-
tiâ, Pl. 99. v. 1. Semper gaudete,
Phil. c. 3. v. 1. 1 Thess. c. 5. v.
16. Si verò nobis sit dolendum,
eò quòd aut ipsi peccavimus, aut
alii delinquant, quâ fieri possit, ut
Deo serviamus in lætitiâ, semper-
ve gaudemus? Cùm itaque Deus
prohibeat, tam ægrè ferre peccata
à nobis aliisve commissa, (ut *A-*
nim. Med. L. 3. c. 3. fusiùs, & ex
professo, demonstravimus) quàm
quævis Dei opera deflare, utraq;
hoc nomine sunt unum, seu eadem
indolentia ratio competit utrisq;
Unitas, quâ Dei operibus inter se
se convenit, letitiam ; quâ verò
opera

opera Dei & peccata conveniunt,
 postulat *indolentiam*. De rerum
 unitate (quam tanti, *Nicolao de*
Lyrâ in c. 1. *Genes.* referente, à
 Deo æstimari statuunt nonnulli, ut
 arbitrentur secundum creationis
 diem. hâc approbatione, *Et vidit*
Deus quod esset bonum, quâ reliqui
 honestantur, ideo destitui, quia
numerus binarius est infamis, cò
 quod prius recedit ab unitate; quam
 sententiam *Hebraeis* ascribit *Hiero-*
nymus L. 1. contra *Jovinianum*. No-
 tandum etiam, inquit, quod hujus
 diei secundi opera secundum *He-*
braeos non dicuntur bona, cum bona
 sint sicut cetera: quod fit propter
 binarium, principem alternitatis,
 qui primus ab unitate discedit: &
 in figurâ bigamia ponitur, & multo-
 rum reprebensibilem; unde, quæ
 bina ingrediuntur in arcam, im-
 munda sunt, &c.) dictum est, ad
 earum progredimur immutabili-
 tatem.

Opera Dei sunt mutationibus obnoxia, eaque quàm frequentissimè mutantur. Unicâ literulâ differunt *Orior* & *Morior*, & apud Hebræos idem vocabulum *Or* scilicet, admisâ variatione punctuationis admodum exiguâ, tam *mortuos*, quàm *homines*, significat. *Omnia quæ nunc sunt, quasi semina sunt eorum, quæ post ex illis consecutura sunt*, inquit *M. A. Antoninus* L. 4. n. 22. Quinimò, Natura de suis operibus jam conditis, vel conservandis, vel reparandis, esse videtur haud valdè sollicita, ei quoniam perfacile est, alia de novo condere & extruere: Quemadmodum de vestibis refarciendis, eò quòd ipsis in promptu est, novas sibi comparare, opulentiores non sunt magnoperè solliciti. Sed de conservandi curâ minori quid loquimur? Natura ad diruendum, quàm ad ædificandum prior est atque propensior. *Nihil* (inquit *Seneca*) *difficile est natura,*

ubi in finem sui properat. Ad
 originem rerum parcè utitur viri-
 tu, dispensatque se incrementis fal-
 sibus: subitò ad ruinam, & toto
 impetu, venit. Quàm longo tem-
 pore opus est, ut conceptus ad perpe-
 ram perducatur infans? quantis
 laboribus educatur, & adolescit?
 ut quàm nullo negotio solvitur?
 Urbes constituit atas, hora dissol-
 vit. *Momento fit cinis, diu Sylva.*
 Verùm, quæ mutantur, à volunta-
 te Divinâ, quæ irresistibilis est, mu-
 tantur. Quocirca nobis hæc re-
 rum mutatio immutabilis est, eam
 quia inhibere nequimus. Ad pec-
 catum verò quod attinet, quod
 jam factum est, sive à nobis, sive
 ab aliis, infectum fieri nequit; at-
 que ita & peccato olim perpetra-
 to sua constat immutabilitas. Hæc
 immutabilitas peccati oritur à
 contradictione, quam implicat
 fieri infectum, quod factum est: sed
 immutabilitas illa, quæ convenit
 rebus à Deo mutatis, à voluntatis

divinæ illas mutantis efficaciam, proficiscitur : & utraq; inservit sapienti. Etenim, immutabilitas peccati vetat omnem actum, quo volumus peccatum non fuisse perpetratum : hoc quippe si vellemus, perinde esset, ac si foret in votis partem esse toto majorem. Actum verò, quo volumus peccatum non fuisse perpetratum, prohibendo, peccatum perpetratum desistere prohibet, quia fieri non potest ut peccatum perpetratum lugeam, illud nisi velim non fuisse perpetratum. Dolendo, doloris objecto sumus infensi, ejusq; desideramus excidium. Altera verò immutabilitas, nempe quæ competit rebus à Deo mutatis, ad sapientis, non *indolentiam* solum, sed & gaudium summoperè conducit. Cum enim res mutatae, earumque mutatio, & mutationis immutabilitas, à voluntate divinâ, cui sapiens in omnibus sese conformat, suam ducant originem ; ille, rebus
in istis,

mutatis, earum mutatione, & mutationis immutabilitate, lætatur.

Sed quorsum hæc? Voluntatem divinam, tanquam regulam, quam in omnibus sequamur, nobis præficiendo, vitæ nostræ tenor est, non tantum mœstitiâ liber & lætitiâ plenus, verum etiam unus & idem, & quasi nunc *stans*, non *fluens*, aut veluti *modiolus*, qui utut rotæ radii loca mutant, locum non immutat; quia, nobis voluntatem nostram ad divinam conformantibus, objecta omnia, in quibus versamur, utut in se diversa sint, & sibi mutuò adversa, & variis ac frequentibus obnoxia mutationibus, sunt *immutabilia*, sunt *unum*; hoc est, nos divinæ voluntatis addicti, & devoti, omnia, ut nobis *immutabilia*, contuemur, & quæcunque nobis occurrunt, ea, ut in communi ratione, vel indolentiæ, vel lætitiæ, convenientia, consideramus & excipimus.

mus. *Cui aliquid & nihil* (inquit Theolog. Germanica c. 44.) *non idem valent, unumque sunt, is Deo contentus esse non potest. Cui omnia unum sunt* (inquit Thomas à Kempis, de Imit. Christi. L. 1. c. 3.) *& omnia ad unum trahit, & omnia in uno videt : potest stabilis corde esse, & in Deo pacificum permanere.*

Caput decimum septimum.
Ratio generalis eligenda est.

CUM voluntas divina sit regularum facile præstantissima, & maximoperè necessaria, nobis sit norma, quam in faciendo, fugiendo, & ferendo semper observe-
 mus ; nobis sit lex quam nunquam transgredimur. Eligamus, inquam, non ex impetu calamitatis, nec casu quovis, aut fortuito, sed ex maturo, serioque de voluntatis divi-
 næ

(in
 44.)
 ut, is
 Cui
 bonas
 L. I.
 rabit,
 et fia-
 ificui
 est.
 egu-
 ma,
 nobis
 iugi-
 rve-
 uam
 am,
 e cas-
 ma-
 livi-
 na

na cum excellentiâ, tum necessi-
 tate, iudicio. Si votum, quippe,
 ratione sobriè cuncta pensitante,
 & præscribente destituatur, illud
 facile abrogamus. Votum, quod æ-
 rumnarum impulsu vehementiori
 excitatur, seu potius vi quâdam
 nobis extorquetur, id ipsis ærum-
 nis diuturnius non est aut vivaci-
 us; atque ideo cum, vel ærum-
 na desinunt, quod sæpe fit, vel
 liberationis spes nobis allucescit,
 quo nihil est frequentius, votum,
 cui ortum dederunt ærumnae, re-
 scindimus. Quod si casu aliquo
 temerè in votum incidamus, istud
 quoque nullo negotio & temerè
 mutamus, & ad mores pristinos
 revertimur. Quod temerè aut
 fortuito eligitur, non diu placet.
 Hâc de causâ fortè *Petrus Aposto-*
lus, qui *primus*, ut *Christum* Magi-
 strum suum defenderet, gladium
 evaginavit, eundem *primus* nega-
 vit. Verùm, quod ex maturo ju-
 dicio singula attentè, sedulôque
 L I per-

perpendente, votum suscipitur, illud haud facile mutamus, quia fundamentum, quo nititur, haud vacillat, & ratio, quâ freti votum nuncupavimus, stabilis est, firma, solidâque. Vis omni dolore liber esse? Deum sequaris. Jugi latitiâ perfundi? Deum imiteris. Semper unus esse? Tibi Deus esto *Cynosura*. *Adsuesce unus esse*, (monet S. Ambros. Ep. 82.) ut *vita tua quandam picturam exprimat, eandem semper servans imaginem, quam acceperit. Magnam rem puta* (inquit Seneca Ep. 120.) *unum hominem agere: præter sapientem autem nemo unum agit.* Rursus, Ep. 20. *Exigit philosophia, ut ipsa inter se vita unius, sine actionum dissensione, coloris sit.* Idemque alibi: *Ante omnia hoc cura, ut constes tibi.* *Euclidi, Sectæ Megarica conditori, illud est summum bonum, quod simile est, & semper idem, uti refert Lactantius, Divin. Instit. L. 3. c. 12.* Hæc unitas autem

autem posita est, non in corpuscu-
 lo, quod perpetuo fluori obnoxii-
 um est; non in ipsius animæ sub-
 stantiâ, quæ tam in inconstantibus,
 quàm in constantibus, tam in ma-
 lis, quàm in bonis, una eademque
 semper perseverat; non denique
 in physicâ operationum *identitate*,
 quoniam à sapiente præstantur o-
 perationes numero, specie, gene-
 réque discrepantes; sed in plenâ
 & absolutâ omnium actûum, &
 suspensionis earundem, ad unam
 eandemque regulam, voluntatem
 nempe divinam, conformitate:
 quâ vita destituta, varia est, mul-
 tiformis, & desultoriè misera.
 Quàm brevis est hæc Methodus,
 quàm efficax, quàm generosa, ad
indolentiam, ad *letitiam*, ad *unita-*
tem !

O felix hominum genus,
Si vestros animos, amor,
Quo Cælum regitur, regat !
Eccius, Consolat. Philosoph. L. 2.

Ἄγχι δὲ μὲν οὐκ ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι πρὸς τὴν φύσιν.

Me Jupiter duc, & fati necessitas.

Ita precatur *Cleanthes*. Ἀρχαὶ μὲν
(inquit *Epictetus* apud *Arrian*. L.
4. c. 10.) αὐτὸς οὐκ ἔστι &c. Satis mi-
hi erit ad Deum posse, manibus ex-
tentis, dicere : Quas facultates à
te accepi, ad intelligendam guberna-
tionem tuam, ei que obtemperandum,
eos non neglexi : non dedecori tibi
fui, quantum in me fuit. Ecce
quomodo usus sum sensibus meis ?
quomodo anticipationibus ? Num te
unquam accusavi ? Num quid eo-
rum quæ evenerunt agrè tuli, aut
aliter fieri volui ? Num Affectiones
violavi ? Quia me genuisti, gratiam
tibi habeo : iis rebus quas dedisti
mibi, usus sum quoad voluisti : hoc
mibi satis est : recipe eas, & ubi-
cunque volueris, collocato. Tua e-
nim fuerunt omnia, tu mibi ea dedi-
sti. Non satis est sic affectum vi-
vere ? Quæ vita præstantior & ho-
nestior est, quàm sic affecta ? Quæ
mors

mors felicior? Rursus c. 7. Illud
 potius volo quod fit. Melius enim
 id judico quod Deus vult, quam
 quod ego. Adhæreo illi ut minister
 & Pedissequus: cum illo desidero,
 cum illo expeto: denique quod ille
 vult, idem & ipse volo. Adversus
 alios (inquit idem L. 3. c. 26.)
 habent fasces, & contos, & gladios:
 Ego vero nunquam volens prohibi-
 tus sum, nec coactus nolens. Quo
 pacto istud fieri potest? Appetitum
 meum obedientem præbui Deo: vult
 ille me febricitare? Volo & ipse.
 Vult me aggredi quidpiam? Volo &
 ipse. Vult me aliquid appetere?
 Volo & ipse. Non vult? Nolo.
 Mori me vult? Mori igitur volo.
 Quis adhuc me prohibere potest
 contra meam sententiam, aut coge-
 re? Nihilò magis quam Jovem.
 Denuò, Vir prudens ita rem consi-
 derat, hanc rationem secum init, si
 Deo se dederit, se iter tutò confe-
 cturum. Quid est istud dedere se
 Deo? Ut, quod ille voluerit, & ipse
 velit:

velit : & quod ille noluerit, nec ipse
 velit. Plura vis ex eodem fonte ?
 Vir bonus & sapiens, memor quis
 sit, & unde venerit, & à quo factus
 sit : in eo solo elaborat, quo pacto
 suam stationem ritè tueatur, Deoque
 suam probet obedientiam. Vis me
 diutius esse ? Ero, ut liber, ut ge-
 nerosus, ut voluisti. Tu enim ita
 me condidisti, ut probiberi non pos-
 sim in rebus meis. At me non am-
 pliùs eges ? Benè tibi sit : etiam ad
 hoc tempus propter te mansi, pro-
 pter alium neminem, & nunc, ut
 tibi paream, discedo. Quomodo
 discedis ? Quemadmodum tu volu-
 isti : ut liber, ut minister tuus, ut
 mandatorum tuorum intelligens, &
 interdictorum. Dum verò in tuis
 negotiis versor, quem me esse vis ?
 Principem, an privatum ? Senato-
 rem, an Plebeium ? Militem, ducem,
 ludi-magistrum, an Patrem famili-
 as ? Quem mihi locum & stationem
 mandaris, ut ait Socrates, mil-
 lies potius mortem oppetam, quàm
 eum

am ut relinquam. Ubi autem esse
 me vis? Romæ an Athenis? Thebis
 an in Gyris? Tantum illic mei
 nemento, si eò me miseris, ubi ho-
 mines secundum naturam vivere
 nequeunt: non contra imperium tu-
 um discedam, sed tanquam te rece-
 ptui mihi canente: non te deseram
 (absit hoc) sed animadverto tibi
 operam meam non esse opus. Sin na-
 turæ congruens vitæ ratio contige-
 rit, alium locum, præter eum in quo
 sum, non quæram: non alios homi-
 nes, nisi eos cum quibus sum. Hæc
 notum, hæc interdum in promptu esse
 debent: hæc scribenda: hæc legen-
 da: de his verba facienda sunt cui-
 que & secum, & apud alios. L. 3. c.
 24. Christo dicenti: Pater mi, si
 possibile est, transeat à me calix iste,
 veruntamen non sicut ego volo, sed
 sicut tu. Matt. c. 26. v. 39. &, Ab-
 ba Pater, omnia tibi possible sunt,
 transfer calicem hunc à
 me, sed non quod ego volo, sed
 quod tu, Marc. c. 14. v. 38. quam
 similis

similis est hîc noster *Epiſtetus* ?
 Poteſt homo & velle, quod ipſum
 velle, & nolle quod ipſum nolle,
 Deus vult ; imo debet, idque con-
 ſtanter ac perpetuò. Deus enim
 ſemper Deus eſt, nos milites ; ſem-
 per Dominus, nos ſervi ; ſemper
 ille *Pater*, nos *filii* ; ſemper *optima*
 eſt illius voluntas, eam ſequi ſem-
 per *optimum*. Quod ſi præſtamus,
 nunquam omninò frůſtrabimur,
 hoc eſt ſemper erimus beati, ſem-
 per iidem. Certè Deo in cunctis
 obtemperare, vel ipſâ naturâ ju-
 dice, *poſſibile* eſt ; quia volendo
 perficitur, *facile* ; quia *fideli cre-*
atori commendantur anima in bene-
factis, [1 Pet. c. 4. v. 19.] *tu-*
tum ; quatenùs hoc obſequio ſi-
 mul & fœlicitatem, quæ primas
 obtinet inter amabilia, & pulcher-
 riſimum illum vitæ tenorem ſibi per
 omnia conſentientem, aſſequimur,
utile ; & quoniam viſa hâc obedi-
 entiâ non honeſtata, nihil aliud
 eſt, quàm varia miſeria & æruin-

tu? *multiformes, necessarium.* Quin-
 osum *imo, Deo, qui Pater est nostri*
 olle, *amantissimus, creator fidelissimus,*
 con- *Dominusque longè potentissimus,*
 enim *in omni loco temporèq; faciendo,*
 sem- *fugiendo, & ferendo, obedire,*
 per *adeo æquum est ac iustum, ut re-*
 tima *belles ad unum omnes, non tan-*
 sem- *tum improbi sint atq; miseri, ve-*
 nus, *rum etiam ingrati, instabiles, planè*
 ur, *recordes & insani. Quæ namq;*
 sem- *major ingratitudo, turpiôrque,*
 ctis *quàm ei, cui nos totos debemus,*
 i ju- *impie reluctari? Quæ sordidior*
 do *instabilitas, quàm legem unicam,*
 cre- *certain, æternam, quæq; omni pro-*
 ene *cul dubio optima est, derelinque-*
 tu- *re, sibi que novas, incertas, muta-*
 si- *biles, ac mutandas, condere, illis-*
 mas *que sese permittere? Quæ gravior*
 her- *amentia, quàm, aut nostræ ipsorum*
 per *felicitati tanquam rei leviculæ,*
 ur, *non consulere; aut Dei, qui no-*
 edi- *stræ salutis studiosissimus est, &*
 iud *sui contemptores in ignes æternos*
 un- *præcipitare potest, oblivisci? Hoc*
 nz

solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Paralip. 2. c. 20. v. 12. Vulpes Æsopica, Fab. 394. Edit. Joachimi Cameraarii, ostentat ingenii calliditatem, & variâ gloriatur astutiâ: Erinaceus verò hoc tantùm scire profitetur, scilicet sese in globulum convertere. In canes incidunt utriq; à canibus autem illa discerpitur, & spinis suis tectus & defensus erinaceus omne periculum evasit. Hinc illud adagium:

Πολλὰ τὰς ἀλώμεται, ἀλλ' ἰχθυεῖ ἐν μέσῳ.

Filii hujus sæculi [ut vulpes] prudentiores filiis lucis in generatione suâ sunt. Luc. c. 16. v. 8. Sed *filiis lucis*, velut *erinacei*, probè nòrunt τὴν μέσῳ, nempe conformationem voluntatis suæ ad divinam, quâ muniti & obvoluti, facillè quævis pericula contemnunt, & evadunt omnia discrimina. *Cogitatione suffultâ* (h. e. quæ Te, Domine nititur, utut Textus Hebrai-

in vers. vulg. Latin. reddatur :
vetus error abiit) *custodies pa-*
cem (h. e. pacem perfectam, &
 numeris omnibus absolutam) *quia*
in te confisum, seu, *quia in te spera-*
vimus, juxta vulg. II. c. 26. v. 3.
O si Deum homines sponte sequerentur,
 (inquit *Greenhamus Oper.*
Tom. I. c. 31. n. 15.) *omnino*
iquidem sequendum est ; aut *sicut*
ovis pastorem ad caulam ducentem,
aut sicut porcus lanium ad macellum
trahentem : quod si ad macellum
 malimus quam ad caulam, bestia
 sumus, aut bestiis ipsis etiam pejo-
 res. Quid cunctaris igitur ? Tua
 felicitas res operosa non est, cum
 obsita difficultatibus, non indiga
 technarum. Voluntas tua divine
 conformis esto. *Jacob* quidem
 venit *fraudulenter*, & accepit *bene-*
dictionem, *Genes. c. 27. v. 35.* Ti-
 bi verò quid opus est fraude, solis
 aut stratagematis ? Nec Tibi, ut
Judeis, opus est *Anima*, quam *Rab-*
bini passim vocitant, *superflua*, &
 M m 2 qualem

qualem die Sabbathino, ad cor di-
 latandum, ut facilè quiescere, &
 cum lætitiâ benè & mandere &
 bibere queant, curasque omnes &
 molestias è pectoribus extermina-
 re, ipsis Deum condere statuunt,
 & *signum absconsionis* esse contem-
 dunt: Tibi via patet, non valdè
 trita quidem, sed plana tamen, fa-
 cilisque: *Deum ex animo sequaris*:
 seu, *ἡκολούθησόν μοι καὶ ἐγὼ ἐξέλθω μετὰ ὑμῶν*, Eph. c. 5.
 v. 1. Hæc via tibi patet, inquam,
 non ampla, non spatiosa, sed
ἡκολούθησόν μοι, hoc est, *περὶ αὐτοῦ*, ad
quicumque præceptum contracta; quæ
 nobis à *Servatore* commendatur.
 Matth. c. 7. v. 14. *Philosophi* vir-
 tutem ita obscurè varièq; defini-
 unt, ut quid sit haud facilè liceat
 hariolari; &, divisionibus, sive
 distributionibus, per *genera* adeo
 multa, & *species* adeo num-
 sas expatiatur, ut ea si via sit
 citatem, via sit satis ampla laræque
 sed quæ amplius adhuc dilatari
 possit, si pro obsectorum subinde
 nobis

di- nobis occurrentium varietate, ut
 & fieri solet, novas virtutes conde-
 & re, seu, virtutem in frustra dila-
 & cerare, libeat. Etenim, jure, quod
 alii usurpant, nobis permissio, quid-
 ni dicamus, aliam virtutem esse,
 quâ, in vescendâ bubulâ omnem
 vitamus excessum; aliam, quâ, in
 ovinâ comedendâ modum obser-
 vamus; & ita, virtutes esse mul-
 tiplicandas in infinitum. Nobis
 verò virtus est ad felicitatem via,
 estq; virtus hæc cognitu facilis, &
 unica, *sequi Deum*; eamq; *in par-*
tes subjectivas (ut loquuntur *Di-*
alectici) si dispesceremus, perinde
 foret, ac si contenderemus alium
 esse Solem qui ceram liquefacit,
 alium, qui lutum indurat; nec-
 non aliam esse visivam facultatem,
 quâ, nigredinem, aliam, quâ con-
 tuemur albedinem. Materia vir-
 tuti subjecta varia est, scilicet om-
 nia facienda, fugienda, & tole-
 randa. Sed, ratio formalis, illam
 quâ solâ tractat & attingit, est una

Min 3 semper

Semper atq; eadem, nempe Deus:
 quod, & ad unitatem virtuti con-
 ciliandam, & ad ejusdem in genera
*speciès*ve dilaniationem impediend-
 dam, satis est. Unam virtutem
 esse, et si multis insignitam voca-
 bulis, statuerunt *Menedemus E-*
retriensis & *Ariston Chius*. Una
 virtus est (inquit *Cicero* Paradox.
 3.) consentiens cum ratione, &
 perpetua constantia. Quicquid ho-
 nestè fit, una virtus facit, uti docet
Seneca, Ep. 67. Si Deum ames, seu
 quod idem est, sequaris, amas &
 proximum; Deum verò & proxi-
 mum amando, universum præstas
 officium; seu, prudens es, fortis,
 justus, atque temperans. Hic a-
 mor est una virtus illa, quâ facis,
 quicquid honestè facis; & è gene-
 re bonorum, quæ *ut in illis de bono vi-*
nimum non recipiunt, uti, referente
Stobæo, Serm. 1. loquitur *Archy-*
tas Pythagoreus, Lib. de bono vi-
 ro & beato.

Obedientiam quidem universalem Deo vovere, & hoc in voto persistere possumus, debemus; sed quid facimus? Pro nobis Deum serimus, & ex arbitrio mundi vivimus; *Christum* ostentamus, & illius præcepta contemnimus; Religio in ore est, habemus *μίσθον τιμῆς*, & pro libidine carnis vitam instituendo, illius *σώματος* abnegamus; [2 Tim. c. 3. v. 5.] Jactamus rationem, & quæ vetat illa, prosequimur. Aliquando pauci Deum, Christum, religionem, rationem sequi statuunt; sed hæc vota tam facile violant, quàm concipiunt; illisque ferè satis est, aliquando renovare vota semper abroganda. Divina voluntas est *Μοναχὸς* illa longè pulcherrima, quam veteres (uti statuit Author Ecclesiasticæ Hierarchiæ. quæ *Dionysio Areopagita* adscribitur, c. 6.) omnibus divisibilibus omisissis, amplectendo, *Monachi* audire meruerunt; & *unum est necessarium*. [Luc. c. 10.

c. 10. v. 42.] nempe, *voluntatem*
nostram, in Divinam resolvere, seu,
ad ipsam protinùs conformare:

Νῦν γὰρ ἐστὶ δὲ διωρόμεθα ἐπιμαλίσθαι (ut docet
Epicætetus apud Arrian. L. I. c. I.)

καὶ ἐνί περιστάσει, ἐαυτὸς μᾶλλον ἐλάττω
 πολλῶν ἐπιμαλίσθαι, καὶ πολλοῖς προσδιδάσθαι, καὶ
 τῇ ὁρμῇ καὶ τῇ κτήσει, καὶ ἀδελφῷ, καὶ φίλῳ,
 καὶ τέκνῳ, καὶ δούλῳ· ἅτις ἔστι πολλοῖς προσδιδά-
 μιναι, βεβαιώσθαι ἐπὶ αὐτοῖς καὶ κραδαινώμεθα.

h. e. Nunc, cùm unum curare posse-
mus, & uni rei adherere: malimus
curare multa, ac multis alligati esse,
ut corpori, ut rei familiari, ut ami-
co, ut filio, & servo. Fit igitur,
ut à tam multis, quibus alligati sum-
us, oneremur ac deprimamur. Præ-
ter hoc unum necessarium, cætera
omnia superflua sunt; nostrâ nihil
referunt. Quòd si ad nos ea per-
tinere, & nobis esse necessaria, te-
merè statuamus, uti vulgò fit;
 τόμῳ διῶμι καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἀναπόδραστον ἔστι
 ἔστι, ὃ τὰς μίξεις ἐσπερασόμεθα καλέσθαι
 παρὰ ἧς τὰ μίγματα ἀμειψιότητων, (ut à
suprà citato Epicæto apud Arrian.

L. 3. c. 24. rectissime observatur)
 nimirum, *Is, qui ea sibi arrogat, quæ
 ad ipsum nihil attinet, esto arro-
 gans, esto ambitiosus. Qui divine
 gubernationi non paret esto humilis,
 esto servus, doleat, invideat, mise-
 rescat, & quod extremum est om-
 nium, sit calamitosus, ploret. Om-
 nibus voluntatem suam ad divi-
 nam quandoque conformantibus,
 in hac conformitate verò non per-
 severantibus, Siremps lex esto. Cui
 aliam, non minùs Divinam, firmam,
 & inevitabilem, libet adjicere,
 nempe, Qui divine voluntati, tan-
 quam exemplari, suam constanter ac
 perpetuò summittunt conformantq̃,
 sunt boni, sunt beati. Verùm, O
 homines, non percipitis (ut inquit
 Magdalena de Pazzis, Eusebio Ni-
 rembergio, de vit. Div. c. 4. refe-
 rente) quantam suavitatem habeat,
 sola hæc vocula, voluntas Divina :
 Quocirca, Gustate, & videte quoni-
 am suavis est Dominus : beatus vir
 qui sperat in eo. Timele Dominum*

N n omnes

*omnes sancti ejus : quoniam non est
 inopia timentibus eum. Divites
 eguerunt & esurierunt : inquiren-
 tes autem Dominum non minuentur
 omni bono , Ps. 33. v. 9. 10. 11.*
 Si miseria rebellionem præcede-
 ret, & felicitas obedientiam ; à
 rebellionem quis non abhorreret ?
 Quis non deperiret obedientiam ?
 Verùm, rebellio miseriæ prævia
 est, & obedientia felicitati : hic
 ordo stabilis est ac fixus ; eum ne-
 mo potest immutare : *Primum*
quidem qui interpretatur Rex justi-
tiae : deinde autem & Rex Salem,
quod est, Rex pacis, Hebr. c. 7. v.
2 vulg. Sexto die vidit Deus,
quòd cuncta quæ fecerat, erant
valdè bona ; [Genes. c. 1. v. 31.]
septimo verò quievit, ibid. c. 2.
v. 2. Quamobrem, vel à miseriâ
ad rebellionem, vel à felicitate ad
obedientiam, haud fas est progre-
di : sed oportet, inverso ordine, à
rebellionis abdicatione, & obedi-
entiâ, inchoando, ad immunitatem
 à mi-

à miseria, & fœlicitatem, perveni-
 re; aliàs miseria certa est ac ine-
 vitabilis, & fœlicitas res planè de-
 plorata. Quod, fœlicitatem obe-
 dientiæ præmittendo, præstare
 non possumus, præstaremus ta-
 men, huic illa si foret prævia; id
 ipsum, de fœlicitate ut obedienti-
 am secuturâ, seriò & sæpiùs cogi-
 tando, præstemus, h. e. *sequamur*
Deum. Hæc enim cogitatio quàm-
 vis haud immutet *ordinem executi-*
onis, quo fœlicitatem præcedit o-
 bedientia, fœlicitati tamen imper-
 titur *mentalem intentionis priori-*
tatem; quæ, præsertim comitata
prioritate dignitatis, quam beati-
 tati, obedientiæ fini, summoque
 bono, nemo facilè negaverit, quâ-
 vis *executionis prioritate* potiùs est
 ac præstantior; atque ideo plùs
 ad obedientiam suadendam valere
 debet, quàm *prioritas executionis*
 valuisset, quâvis ea fœlicitati
 convenisset. Sequamur (inquam)
 Deum; illum quippe sequendo,

boni sumus, felices evadimus, & quod propius ad præsens spectat institutum, vitæ consequimur *ὁμολογεῖται*. *Impius facit opus instabile*, Prov. c. 11. v. 18. Seu, ut alii vertunt, *mendax*, aut *fallax*. Etenim, impius, etiam malè operando, felicitatem sectatur; quoniam verò prava opera illam quidem promittunt, sed non omnino præstant, *mendacia* sunt, & *fallacia*: Et quoniam impius deceptus & spe suâ frustratus transit ad alia flagitia subinde perpetranda, sperans aliquando fore ut inveniat beatitatem; & quia semper fallitur, & requiem tamen nunquam non expectat, miserâ malorum operum mutatione vitam suam transigit; quodvis opus impii *instabile* sit, necesse est. Pii autem, voluntatem suam ad divinam conformando, felicitatem quærunt, eamque consequuntur; quocirca præstant opus nec *mendax*, nec *fallax*: & quod spectat ad *stabilitatem*,

itatem, vitia vitiis sunt contraria,
 sed opera bona bonis nunquam re-
 pugnant, imo adeo conjuncta sunt,
 adeoque sibi cohærent, ut quisquis
 vel unicum bonum opus benè
 præstat, ad quodvis aliud opus
 bonum benè quoque præstandum
 aptus sit, idoneus ac proclivis, id-
 que opportunitate datâ, re ipsâ
 præstiturus, quoniam (ut in *Ma-*
ndat. ad vitam probam, demon-
 stravimus) omnis vera bonitas
 verè generalis est. Quo nomine, qui
 vel unicum, quod à Lege præcipi-
 tur, rectè, *b. e.* ex instituto sincero
 parendi Deo Optimo, Maximo,
 præstat, Legem observat univer-
 sam (& hæc de causâ fortè dicit
Apostolus : ὁ πᾶσι νόμος ἐστὶν ὁ ἀγαπᾶν
 τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν :
 Gal. c. 5. v. 14.) quemadmodum
 quicumque totam legem servaverit,
 offendat autem in uno, factus est
 omnium reus. Qui enim dixit, non
machaberis, dixit &, non occides.

Quod si non machaberis, occides autem : factus es transgressor legis.
 Jacob. c. 2. v. 21. Opera hominis verè boni quamvis *materialiter* (ut ita loqui liceat) spectata, sunt diversa, & ab illo nunc hæc edantur, nunc ista ; nihilominus quatenus divinæ voluntati consentiunt, quâ solâ ratione à viro bono eliguntur, sunt *opus unum & idem*. Quapropter, bonus eliciendo, voluntati divinæ conformem nunc hanc operationem, nunc illam, haud magis mutatur, quàm Sol nunc hanc regionem, nunc aliam, collustrando. Regula, quam probus nunquam non observat, est *semper eadem*, nempe Dei voluntas ; & *opus illius stabile*. Qui facit hæc [quæ scilicet bonum virum facere oportet] *non movebitur in æternum*. Ps. 14. v. ult. *Maximum hoc est* (inquit Senec. Ep. 20.) *& officium sapientiæ & iudicium*, ut ipse ubique par sibi idemque sit.

Ad hanc autem constantiam
tam pulchram, tam amabilem, &
ad vitæ sibi per omnia consenti-
entis tenorem tam generosum,
quàm rarum, vulgòque profano
incognitum, tantummodò vo-
luntati Divinæ, ut mutari ne-
sciat, adhærendo provehimur.

τοῦ θεοῦ καὶ τῆς αἰσθητικῆς τῆς ἐνδοξασίας βίτης,
ut inquit *M. Antoninus*, L.7. n 41.
Deus bone, quot quantosq; the-
sauros rerum longè pretiosissima-
rum invenimus in hac *sententiola* :
Fiat voluntas Domini ; seu, (ut lo-
qui mavult *Theologia Germanica* ,
c. 20.) *Esto totus & planè sine te-
ipso* ! Eadem *Theologia* c.42. De-
um introducit ita loquentem: *Qui
sine me vult aut non vult, ut Ego, aut
aliter vult quàm Ego, is vult contra
me. Nam mea voluntas est, ut nemo
aliter velit quàm Ego, aut sine me :
Et sine meâ voluntate nulla volun-
tas debet esse. Quemadmodum sine
me neque essentia, neque vita, neque
hoc aut illud est : ita etiam nulla
voluntas*

*voluntas esse debet sine me, & sine
 meâ voluntatem. Et quemadmodum verè
 omnia quæ sunt, reipsâ unum sunt
 in verâ essentiâ : & omne bonum,
 unum bonum, in uno, & similia, ne-
 que quicquam esse potest sine illo
 uno : ita debent omnes voluntates
 una voluntas esse, in unâ perfectâ
 voluntate, nec ulla voluntas esse de-
 bet absque hac unâ. Ubi igitur
 aliter fit, injustum est, Deoque & e-
 jus voluntati contrarium : ideoque
 peccatum. Apostolus Eph. c.4.v.3.
 unitatem Spiritûs in vinculo [alii
 reddunt, per vinculum] pacis ser-
 vare jubet. Ut igitur Spiritus sit
 unus, vinculum pacis prorsus ad-
 mittendum est, & hoc vinculum
 est unica Dei voluntas. Circulus
 unus est, cujus peripheria una est,
 quamvis intra suum ambitum
 comprehendat lineas permultas
 ab ipsâ ductas, & in centrum com-
 mune desinentes : ad eundem mo-
 dum, Spiritus unus est, quem vo-
 luntas divina veluti peripheria dei
 finit,*

finit, circumscribit & determinat,
 utut varii sint actus, qui tanquam
 lineæ, ab eâ suam mutuantur ori-
 ginem, in eâq; quasi *centro*, coeunt.
 Una eademq; Dei voluntas & *cir-*
cumferentia, & *centri*, munere de-
 fungitur: ut *circumferentia*, *Spiri-*
tui impertitur ἐν ὁμίᾳ; ut *centrum*,
vinculum est, quo actus nostri con-
 nectuntur. *Vinculum* est, sed quàm
 suave! est illius quippe voluntas,
 qui est *Dominus pacis* [2 Theff.
 c. 3. v. 16.] *Et Deus totius con-*
solationis, 2 Cor. c. 1. v. 3. Hoc
vinculo si destituamur, quid aliud
 erit hæc nostra vita, quàm *Scope*
dissoluta? quàm τὸ διασπασματικὸν καὶ
 ἰσχυρὸν ἡμῶν ἀπαγγελῶμεν δόγμα, quod
Justinus Martyr. Ep. ad *Zenam* &
Serenum, disertè prohibet? Hoc
vinculo verò colligati, erit ἡμῶν
 ἡμῶν αἰὶν καὶ ἐν αἰῶνι λόγος μονοθεώτου,
 quod loc. jam citato *Justinus* idem
 meritò commendat.

Quæ ad *obstinationem* comparan-
 dam necessaria videbantur, absol-

○ ○

vimus :

vimus : sed & alia sunt utiliter
vel fugienda, vel adhibenda, qui-
bus enarrandis sequentia capita
dicavimus.

Caput decimum octavum.

*Electio rationis generalis non
est procrastinanda.*

IN opibus undique conquiren-
dis, captandâ voluptate, & au-
cupandis honoribus, segnitiam fu-
gimus & socordiam, adeoque se-
stisamus, ut si occasionem hand
liceat invenire, eam haud rarò fa-
ciamus : verum in vitâ nostrâ cor-
rigendâ & emendandâ plerique
sumus cunctatores. Hâc de re
conqueruntur *Epicurus* & *Seneca*,
ἡγεμονίῃ ἀπαρξ (inquit ille apud *Stob.*
Tom. 2. Tit. 16.) δις ἕκ ἑστῶν ἡδονῶν
αἱ τὴν αἰσθητικὴν μέντοι τῆς αἰσθητικῆς
αἰσθητικῆς, ἀρετῆς τὴν κατὰ τὸν ὁ δὲ τῶν
ἡγεμονίῃ ἀπαρξ, h. e. *semel*
insti

nati sumus, bis nasci non licet. Sed
 finire ævum necesse est. Tu vero
 cum nec crastini sis dominus, tem-
 pus (quod datur) tempestivum
 differs, ita cunctorum vita cuncta-
 tione disperditur. Hic verò Ep. 45.
 Multos ipsa transiit vita, dum vitæ
 instrumenta conquirunt. Nullius non
 vita spectat in crastinum. Quid in
 hoc sit mali quæris ? Infinitum. Non
 enim vivunt, sed victuri sunt : om-
 nia differunt. Etiam si attendere-
 mus, tamen nos vita præcurreret :
 nunc verò cunctantes, quasi aliena
 transcurrit ; & ultimo die finitur,
 omni perit. Q. d. facit & ille Ma-
 nilii versiculus.

Victuros agimus semper, nec vivimus
 unquam.

L. 4. Ex omnibus verò cunctatori-
 bus, illos præsertim libet observa-
 re, qui dies victoriâ, clade, aliôve
 casu, insignes, vitæ reformationi
 præstituant, & hinc ab illis incho-

are pollicentur ; quales olim exti-
tisse testantur *Nigrinus & Grego-
rius Nazianzenus*. Prior enim, refe-
rente *Luciano* , παρὴν τοῖς σωῦν , καὶ
ἀναλαμβάνειν τὸ ἀγαθόν , ὅστις τὰς πονηὰς ποιῶν ,
ἀποδιδόμει ἀρετὰς ἑστῶτα , ἢ πανουργίαι , οἱ
αὖτ' ἰκάνον ἀρετὰς τῷ καὶ ψεύδονται , καὶ τὴν
καὶ δόξαν ποιεῖσιν . ἡ δὲ γὰρ ἀμύδαντος τῷ τῷ
αὐτοῦ τὸ καλὸν ὁρμῶν . i.e. *Præcipiebat au-
ditoribus suis ne bonum differrent ,
id quod multi faciunt ; præstituen-
tes sibi diem certum aliquem , festum
puta solenne , conventumque celebrem ,
ad quem nihil amplius mentiri , eaque
quæ oporteat exequi , incipiant . Po-
stulabat enim ut , semotâ cunctatione
amni , quod honestum esset , aggrede-
rentur .* Τί τὸ καὶ τὸ σίγη (inquit *Gre-
gorius* , *Orat. de Baptism.*) καὶ
ἐξουσίαν ἀποδοῦναι ἐν ἀμύδαντος ; μὴ τὰ καλὰ
τὸ παρὰ μοι πρῶτον . τῷ παντοκράτῳ ἐκδίδωμαι .
Quasi tempus vitæ sanctitatem ,
non hæc illud , honestaret ; homi-
nes eò forent meliores , quò illu-
strior & celebrior est *Æra* , à quā
probitas inchoatur ; essetq; *mentis*
regeneratio eò magis fausta & aus-
picata,

exti-
rego-
efe.
n, su
missi-
is, ac
dy n
D tui
t au-
rent,
uen-
stum
rem,
aque
Po-
tione
rede-
Gre-
xi
gū m
gapat.
em,
omi-
illu-
quā
entis
auf-
cata,

picata, quo major *ἰσχυρία*, aut gra-
vius infortunium, à reliquis diebus
natalitium secernit & determinat.
Sed, quid moramur ridiculos hosce
cessatores? *Omnes*, sese corrigen-
di, seu voluntatem suam ad divi-
nam conformandi, *dilationem*, qua-
viscumq; fuerit illius vel *causa* vel
praetextus, extirpandam esse con-
tendimus.

Nam primùm, hodiè debemus
benè beatèque vivere, atq; ideo
conformationem voluntatis nostræ
ad divinam, quā solā boni sumus ac
felices, malè differimus. *Hodiè si*
[*cum*, juxta interpretationem ver-
tionis *Arab.*] *vocem ejus audieris*
audieris, nolite obdurare corda vestra,
Ps. 94. v. 8. Ex operibus quidem
sunt nonnulla, quæ vetat ratio
temporis præsentis, alterius effla-
gitat; Atque hæc, edenda tem-
pore sibi congruò, si omittamus
impræsentiarum, non cunctamur,
sed tempori quod suum est pru-
denter reservamus; verùm nostræ
O o 3 voluntatis

voluntatis cum divinâ conformitas nunquam intempestiva est, omni tempori convenit, ad eamq; implexandam semper obligamur. Conformitatis itaq; dilatio, vel minima, vitiosa est. *Videte, Fratres, ne fortè sit in aliquo vestrum, cor malum incredulitatis, discedendi à Deo vivo : sed adhortamini vosmet-ipsos per singulos dies, donec hodiè cognominatur, & non obduretur quis ex vobis fallaciâ peccati,* Hebr. c. 3. v. 12. 13. Secundo, res friuolas, ac leviculas, quæque nostrâ referunt, aut parùm, aut nihil, differre, fortè tolerabile est : quoniam ipsa rerum dilatarum levitas dilationem quodammodo excusare videtur & elevare : sed res facile pretiosissimas, quæque adeo nostrâ intersunt, ut nihil suprâ, scilicet vitæ puritatem, quâ Deo similes evadimus & chari, & felicitatem, illud bonorum nostrorum summum & extremum, procrastinare, quid aliud est, quàm ignava vâsinia ?

variana? Certè, res tantas differendo, aut illarum magnitudinem haudquaquam agnoscimus; aut ad nos eas non omninò pertinere judicamus; aut nobis ipsi desumus, seu nostram ipsorum salutem, illam protelando, negligimus: è quibus *primum* & *secundum* crassâ putidâque laborant imperitiâ; *postremum* est dementia socors plâneq; sordida.

Tertiò, cùm malè vivendo tempus amittamus, emendationem vite differendo; quod unicè nostrum est, perdimus. Dies *hesternus* abiit; crastinus est omninò incertus; solus dies hodiernus est *tempus nostrum*, seu, nobis concessa benè vivendi opportunitas. Atq; ita, *tempus omne*, quod *nostrum* dici mereatur, cunctando prodigimus. *πῶς ἡμεῖς* (inquit *M. Antoninus* L. 11. n. 6.) *περισπῶν τὸ μὴ ἄλλω βίῃ ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ φιλοστοργίας ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ὥς τὰυτῶν ἐστὶν ἡ εὐτυχία.*
 Quorum verborum, ut ego arbitror,

tror, sensus est 5 *statum præsentem*, quicunque tandem is existat, esse cuique ad *Philosophiæ vel studium*, vel *exercitium*, eidem maximè idoneum. Quòd si tempus præteritum quoque modo nostrum esse statuas, tibi scire licet ex *Hieronym. Cardano de Amic. Paucit. L. 3.* quòd *præsens est præteriti potius pars, quam futuri.*

Quartò, cunctando tempus perdimus, non quod tantummodo nostrum, verum etiam quod est prorsus irreparabile. *Momentis transvolantibus* (inquit *Augustin. in Ps. 38.*) *cuncta rapiuntur.* *Torrens rerum fluit 5 nihil de præterito re- vocatur.*

—— *Tempus elapsum semel*
Non ipse possit Jupiter reprehendere.

Inquit *Phædrus Fab. 89.* Quanta est illa rerum jactura, quas nemo restituere, quas nihil reparare, quas
 nec

item, acc Jupiter ipse potest revocare !
 e cui. Ad dilationis bene vivendi cum
 , vel temeritatem, tum perniciem, lucu-
 tem. enter demonstrandam satis est vel
 uoq; ille versiculus Ausonii, nempe,

tibi Non revocare potes, qui periêre, dies.

præ- M. Aurelius Antoninus L.

per- 1. 11. 4.) ἐν πλείστον ταῦτα ἀνακάλυψαι, καὶ
 no- τὴν ἐν τῷ κόσμῳ λατὸν πρὸς τὸν θεόν, ὅτι
 tor- ἡμεῖς. Ἀλλὰ καὶ τὴν αἰσθησίνην, τὴν δὲ πρὸς
 ans. ἡμᾶς καὶ τὴν διανοήσασθαι, ὅτι πρὸς τὸν
 in ἡμᾶς καὶ τὸν θεόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμεῖς, καὶ
 ens ἡμᾶς καὶ τὸν θεόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμεῖς, καὶ
 re. ἡμᾶς καὶ τὸν θεόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμεῖς, καὶ

Memento quamdiu ista distu-
 leris, & quoties opportunitates à
 Diis tibi oblatas, neglexeris. Tandem
 advertas oportet, cujusnam mundi
 pars sis, & cujusnam mundi Recto-
 ris propago. Sed & prescriptum
 esse tibi temporis terminum, quod
 nisi ad animum serenandum accom-
 modaveris, avolaturum est illud, te
 simul abrepto, nec deinceps reditu-

rum. Omnis mora trahit pericu-
 lum, creâtq; damnum temporis
 nunquam reversuri. Quinto, emen-
 dationem differre, est, à futuro
 tempore pendendo, quod præsens
 est, amittere; quod vanitas sin-
 gularis est, quoniam expectando
 futurum, quod prorsus incertum
 est ac dubium, quod præ manibus
 est, dimittimus, quodque certum
 est, negligimus. *Maxima jactura*
vite (inquit *Seneca* de brev. vitæ
 c. 9.) dilatio est. Illa primum
 quemq; extrahit Diem; illa eripit
 præsentia, dum ulteriora promittit.
Maximum vivendi impedimentum
 est, expectatio, quæ pendet ex cra-
 stino. Perdis hodiernum: quod in
 manu fortuna positum est, disponis
 quod in tuâ, dimittis? Omnia quæ
 ventura sunt, in incerto jacent. Pro-
 tinus vive. Magno præsentis pre-
 tio emere spem temporis futuri,
 est, cum *Æsopico* cane, è faucibus
 carnem, umbræ inhiando, dimit-
 tere. Sexto, quamvis tempus fu-
 turum

turum non esset incertum; nihilominus incertum est, quales erimur cum ad illud tempus vita prorogabitur. Etenim aegritudines incidere possunt, quæ, intellectum obnubilando & obruendo, omne libertatis inhibeant exercitium. Hodie viget intellectus, cras fortè tenebris opplebitur. *Ambulate dum lucem habetis, Joh. c. 12. v. 35. Dum dies est, operamini, Joh. c. 9. v. 4. Date Domino Deo vestra gloriæ antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosæ: expectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem. Jer. c. 13. v. 16. Hujus Argumenti meminit Antonin. L. 3. c. 1.*

Ὁ καὶ τὸν μέλλον (inquit) αὐτὸς λέγει· οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἀπαλλαγὴ οὐδὲ βίη, καὶ μὴ οὐδὲν αὐτῷ καταλείπεται· ἀλλὰ κακίᾳ λογισμῶν, ἐπὶ αὐτῷ πλὴν βίης πρὸς ἐκείνῳ καὶ ἀδύνατον ἡμεῶν ὅλα· αὐτοῦ δὲ ἡ δύναμις ὅλος τὸς κόσμος· οὐδὲν αὐτῷ ἀφαιρούμενον, καὶ τὸ δύνασθαι τὸν κόσμον πᾶσι· αὐτῷ γὰρ πάντα ἔχοντες οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἀπαλλαγὴ ἀφ' αὐτοῦ, τὸ μὴ

Non est hoc tantum nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minoremque ejusdem superesse portionem; sed & illud reputandum, quod, si quis diutius vitam protraxerit, incertum sit, utrum mentis vires pariter idoneas sit habituras ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem eam qua ad rerum divinarum humanarumque peritiam sentent. Nam si delirare ceperit, perspiratio forsitan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqua, nequiquam deficient: ea vero vis, qua sese uti possit, & officii numeros omnes absolvere, & quas animo conceperit distincte explicare,

pliare, & de hac ipsa, an mortem
 sibi consciscere debeat, considerare,
 & ejusmodi universa, quae rationem
 probè subactam desiderant: hæc
 (inquam) vis jam prorsus extin-
 cta jacebit. Festinandum itaque,
 non hâc solâ ratione, quia mortem
 propius per momenta singula accedi-
 tur, sed hâc insuper, quia rerum co-
 gitatus & intellectus ante mortem
 ni sæpenumero destituit. Nemo po-
 test, vel sibi diem crastinum, vel
 immunitatem à morbis, cerebrum
 lœsum, & rationis usum impeditur-
 is, crastino prouittere: Quamo-
 brem omnis in officio peragendo
 cunctatio periculosa est. Ergo
 dum tempus habemus, operemur ho-
 minem ad omnes, Gal. c. 6. v. 10.
 vulg. Septimò, quamvis esset cer-
 tissimum, & ad diem crastinum us-
 que nos victuros esse, & nos im-
 munes fore à quâvis ægritudine
 rationis usu nobis interdicturâ; ip-
 sa tamen dilatione, ad munus ob-
 eundum tempore à nobis cunctan-
 tibus

ribus præstituto, sumus ineptiores
 & minùs idonei. Quà de causâ
 fortè, tam qui hodiè peccat, sem-
 per peccanti, quàm qui *semel vin-*
cit, perpetuò vincenti, similis est ;
 ut autumat *Epiſtetus* apud *Arrian.*
L. 3. c. 25. Vires quidem corpo-
 ris senio atteruntur, & labefactan-
 tur ; sed vitium, quod *vetus homo*
 nuncupatur, tempore altiores agit
 radices, invalescit ætate, & vires
 acquirit ipsâ senectute. Quocirca,
 cùm vitium sit eò vetustius, quò
 magis istius extirpationem differi-
 mus ; quò vetustius, eò validius, &
 robustius ; quò denique validius
 ac robustius, eò minùs apti sumus
 ad officii numeros absolvendos ;
 quid aliud est *cunctatio*, quàm ad
 illud ipsum emendationis cràs in-
 choandæ propositum violandum
 præparatio ? *Epiſtetus* adversus
cunctatores differit in *Enchirid. c.*
75: ubi dicit, inter alia, *profectum*
unâ clade ac remissione vel perire,
vel retineri ; Quod ita *Simplicium*
 explic t :

explicat : Quomodo istud? An, quòd
 is, qui uno die & in unâ re cesserit,
 segnior sit atque remissior, ut aliâ re
 incidente, minus habeat virium quàm
 prius, & magis ei succumbat quàm
 prius, idque indies magis & magis
 dum auctâ paulatim socordiâ, fun-
 ditus perierit rectæ rationis pro-
 gressio? quæ ratione contrariâ con-
 servatur atque augetur. Nam ab uno
 die & unâ re, nota quadam impri-
 mitur, & qualiscunque sit accessio,
 ut, quicquid postridie inciderit, ed
 minus offendaris, & minus etiam
 die tertio. Omnis quidem actus
 voluntatis, quamvis sit momenta-
 neus, transeat, & in nihilum rela-
 batur, nunquam inde idem nume-
 ro reversurus; inclinationem in
 actum ejusdem speciei, quæ crebris
 actibus aucta & roborata in habi-
 tum faceffit, à tergo relinquit; quod
 Filius Sirach cùm dicit e. 3. v. 29.
 Peccator adjiciet ad peccandum, vulg.
 ὁ ἀμαρτωλὸς ἐγγισθὲν ἀμαρτίᾳ ἐν ἀμαρτίᾳ
 lxx. innuere videtur; nec non
 Psalmista,

Psalmista, quando dicit : Appone
iniquitatem super iniquitatem en-
tum : & non intrent in justitiam
tuam, Ps. 68. v. 28. vulg. & nos
Anim. Med. L. I. c. 20. demon-
stravimus. Quamobrem, hodierna
vita bene transacta, & institutum
vitam crastinam bene transigendi,
quàm optimè conveniunt ; hodie
namque bene vivendo, ad vitam
cras bene quoque traducendam
preparamur ; & promptiores eva-
dimus ac magis idonei : sed mala
vita hodierna, & crastinæ bonæq;
propositum, gravi laborant inimi-
citiâ, quoniam vitæ hodiernæ su-
perstes erit prava ^{indiscretio}, quæ fu-
turæ emendationi adeò adversa-
tur, ut illam, & reddat valdè dif-
ficilem, & quàm sepius, moram
moræ neſtendo, penitus eludat.
Brevem languorem præcidit Medi-
cus ; sed languor proluxior gravat
medicum, Eccl. c. 10. v. 11, 12.
Quò faciunt carmina Nasonis :

Sed,

*Sed, propterea, nec te ad horas differ
in horas.*

*Qui non est hodie, cras minus aptus
erit.*

Remed. Lib. i. Sed, hoc argumen-
tum, *Epicteti*, Philosophi longè
præstantissimi, autoritate, confi-
lio, verbisq; muniamus & absolva-
mus. "ὅταν (inquit apud *Arrian.*
L. 4. c. 12.) ἀρῇ σοι πρὸς ὀλίγον τιμὴ
προσχίω, μὴ τῷτο καθίσταμαι, ἐπὶ ὑπότακτον δόξης
ἐκείνης αὐτῷ. ἀλλ' ἐμῷ προσχέον ἐξά σοι, ὅτι
πρὸς τὴν σήμερον ἀμείνω, εἰς τῆμα χρόνον
ἐμὴν σοι τὰ πράγματα ἔχουσιν ὥστε μὴ τὸ
καταπύπτου ἐσθ' , τῷ μὴ προσέχον ὀργισταί.
ὥστε ἐσθ' τῷ ἀναβέβηται τῷ προσχίω. αἰεὶ
ἐν αἰῶνι καὶ ἄλλοι χρόνοι ἐκείναι ὑπερπρόβλεπον τὸ
ὑμῖν, τὸ εὐχρηστοῦν, τὸ κατὰ εὐρίαν ἔχουσιν καὶ
διεργῶν. εἰ μὲν ὅν λυσιτελεῖς ἢ ὑπερθεῖς ἐστὶ,
ἡ πλεονεξία ἀπέστασε αὐτῶς ἐστὶ λυσιτελεῖς. εἰ
δ' ὅν λυσιτελεῖς, τί ἔχει διανοητὴν τῷ προσχίω
κατάστασις, h. e. *Cum ad breve spatium
attentionem remisseris : noli fingere
te eam, ubi volueris, esse receptu-
rum :*

rum : sed illud in promptu tibi sit, propter hodiernum delictum necessario res tuas in posterum etiam pejori habituras. Ac primum quidem gravissima consuetudo negligentiae tibi accedit, deinde consuetudo differendae attentionis. Et subinde in aliud atque aliud tempus differetur prosperitas, dignitas, naturae obedientia. Quid si rei alicujus procrastinatio est utilis, eam rem omnino praetermittere utilius erit. Sin utilis non est, cur non perpetuam attentionem conservas? Rursus, (quia nimium non est, quod vel tantus vir dictavit, vel huc ex illo traducimus) Νῦν, δ' ὅταν ἴσῃς ἀπ' αὐτοῦ ὅτι

εἶς, ἴδι ἐπὶ τῷ ἀέρι, σήμερον ἵσμεν ἀνάγκη τῷ, ἀλλοτρίῳ, τυπιδός, ἀλλοτρίῳ ἵσμεν τὸ λυσιπυρία, ὁρμητισμὸς σήμερον, φθονόσω· βλάπτει ἡμετέρας σκαυτῶ ἐπὶ τῷ ἀέρι. Ἄλλ' εἰς αὐτοῦ ἀλλοτρίῳ ἵσμεν· πῶς καὶ τῷ ἀέρι, σήμερον; εἰ αὐτοῦ σκαυτῶ πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ αὐτοῦ δυνάμει, καὶ πάλιν ἀνακαλῇ εἰς τὸν τῷ τῷ, h. e. si

verò dixeris, eas animadvertam :
Scito illud te dicere, hodie ero
impudens,

*impudens, importunus, abjectus : pe-
nēs alios erit me dolore afficere ,
irascar hodie, invidebo. Vide quanta
mala ipse tibi indulgeas. At cras
benè erit. Quanto præstantius est
hodie ? si cras conducit, multò magis
hodie, ut & cras possis, nec in ter-
tium diem rejicias.*

Octavò, quamvis esset certum,
nobis affore cùm diem crastinum,
tum vigorem intellectûs, & quam-
vis nullam omninò labem, quâ ad
vitam cras reformandam inepti
redderemur, nobis imprimeret
iniquitas hodierna ; gravi tamen
periculo *cunctatio* laboraret. Ete-
nim, Homo fragilis tam variis so-
licitationibus, tentationibus & il-
lecebris obnoxius est, & in tot
tantisq; versatur periculis, ut di-
vinis cùm internis tum externis
egeat auxiliis, quibus fretus, om-
nibus sollicitationibus fortiter ob-
sistat, cunctas tentationes viriliter
eludat, qualvis illecebras generosè
contemnat, & de quibuscunq; pe-

ricularum gloriose triumphet. Hac
 ope divinam si homo destituatur;
Scio Domine quia non est hominis
via ejus : nec viri est ut ambulet, &
dirigat gressus suos, Jer. c. 10. v. 23.
 Jam verò diem hodiernum impietati
 devovendo, omnibus divinis
 adminiculis in posterum orbamur
 meremur. *Præsentibus* beneficiis
 abutentes, quâ fronte sperabimus
 futura? Quocirca ne dicas: *hodie*
mibi, cras tibi, O Deus, crastinâ de-
sertione forsitan impietatem hodi-
 ernam Deus ulciscetur. *Quarite*
Dominum dum inveniri potest: in-
vocate eum, dum propè est, Is. c. 55.
 v. 6. Propè verò Deus est, oppor-
 tunitate *præsentis*, non *futurâ*; &
qui manè vigilat ad me [seu, me
diluculo quærentes] inveniunt me,
 Prov. c. 8. v. 17. Num Deo, ut
 Felix Paulo, respondebis: *Quod*
nunc attinet, vade : tempore verò
opportuno accersam te? Act. c. 24.
 v. 25 Nolite errare: *Deus non ir-*
ridetur, Gal. c. 6. v. 7. Ab eo,
 qui

qui est *summum bonum*, in quo
vivimus, & movemur, & sumus,
[Act. c. 17. v. 29.] qui *Deus*
est totius consolationis, [2 Cor.
c. 1. v. 3.] hominem derelinqui,
grave est ac horrendum; hanc
derelictionem mereri, impium ac
profanum; & hoc merito nobis
tam tristis ac severæ desertionis
periculum creare, vanum, stoli-
dumque. *Unus est altissimus Cre-*
ator Omnipotens, & Rex potens &
metuendus nimis, Eccl. c. 1. v. 8.
vulg. *ὁ θεὸς ὁ οὐδὲν ἴσκει*, lxx.

Summatim: cū nullum omni-
nò tempus, nostræ voluntatis ad
divinam conformationem, debeat
vacare; hæc nostra conformitas
sit res valdè momentosa, nostræq;
salutis plurimùm interfit; Tem-
pus quod unicè nostrum est, atq;
irreparabile, emendationem diffe-
rendo, perdamus; cunctando, à
tempore futuro, quod est prorsus
incertum, pendeamus; An nobis
cras futurus sit usus intellectus, &

voluntatis, sit dubium; vita hodierna malâq; vitæ crastinæ bonæque proposito sit adversa; ne denique Deus propter hodierna delicta cras nos omnino deferat sit meritò suspicandum: Tempus omne & quamlibet illius portunculam vel minimam nostro honestemus officio; res excellentissimas, quæque nostrâ referunt quàm maximè, de die in diem ne protelemus; tempore nostro utamur, & quod irreparabile est ne prodigamus; expectationem temporis *futuri*, ut admodum incerti, proscribamus; dum nobis constant ratio & voluntas, benè vivamus; vita *hodierna* bonâq; nos præparet ad *crastinam* bonamque: & ne malâ vitâ hodiernâ ad crastinam gravi *desertione* plectendam, nomen irriterimus. unicè caveamus. Si bonum sit servire Deo; cur non hodie? Si malum quare cras illi servire statuis? Si Deum, & mundum, carnem & Diabolum, oporteat

test venerari, cur in primo loco
 mundum, carnem & Diabolum?
 secundo, Deum veneraris? *Omnis*
homo primum bonum virum ponit,
 [Joh. c. 2. v. 10.] Tu verò
cunctator, Deo primum exhibes
vappam, rebellionem putidam fæ-
 tidamque. Si herciscunda sit nostra
 obedientia, Deo certè debemus il-
 lius *primitias*. Deo quidem serò,
 quàm nunquam omnino, servire;
 satius est: Sed de industriâ, mun-
 do, carni & Diabolo operam na-
 vare, cum instituto postea serviens
 di Deo, est Deum consultò con-
 temnere, seu illi mundum, carnem
 & Diabolum antepondere. Manife-
 stum numinis contemptum vidisti;
 videsis & egregiam cunctatorum
 stultitiam. Vita, bona quidem
 in amore Dei, qui nunquam vacat
 contemptu rerum mundanarum;
 mala verò in amore rerum munda-
 narum, qui odio Dei, saltem *inter-*
pretativo seu *virtuali*, perpetuò
 laborat, summam comprehenditur,

ditur; quia *κατὰ φύσιν*, quo solo vi-
ta bona redditur, est *aversio à*
Creaturâ & conversio ad Deum;
& peccatum, quod unicum vitam
malam constituit, est *aversio à Deo*,
& *conversio ad Creaturam*, uti
Schola docet ac demonstrat. Sic
igitur vitam suam instituit *Cuncta-*
tor: Hodie quidem mundum a-
more prosequar, odiôq; Deum;
cras verò Deum amabo & mun-
dana contempnam. Quàm temere!
quàm ridiculè! Nec enim facile
quod amamus, odio habere; nec
quod habemus odio, possumus a-
mare; nisi mutetur illius repræ-
sentatio, h. e. nisi quod bonum,
malum, & quod malum est, bonum
esse videatur. Hanc autem repræ-
sentationis mutationem, tanquam
intra biduum triduumve, aut alio
quovis tempore certo ac determi-
nato, futuram, quis sibi spondebit?
Si tibi Deus hodie odio dignus &
amore videatur indignus, quî pro-
mittas, fore, ut idem tibi cras vi-
deat

atur indignus odio & amore dignus? Si hodiè tibi mundana pulchra sint & amabilia, quomodo sperare potes, quòd cras eadem tibi sordescant & vilescant? Sæpe numero quidem mutatur intellectus, seu de objectis judicat aliter atq; aliter: sed intellectum suum mutatum iri nemo divinat, nemo desiderat, nemo potest desiderare: hoc est, nostrum de objecto judicium quale sit futurum nec præscire, nec præsentis judicii mutationem possumus expetere. Futura mutationis intellectus nostri præscientia Deo peculiaris est, & ad illius mutationis desiderium quod attinet, quæ nunc avidè depereo, ea quia tanquam bona & pulchra probat meus intellectus, nunc in votis non est, nec esse potest, ut eadem ab intellectu aliquando condemnentur, & abdicentur tanquam turpia malâq; aliâs antè judicium de objectorum malitiâ & turpitudine, ab illis labi-

herreo; quis enim objecta, ut
 mala atq; turpia, intellectui suo
 presentari vellet, ea nisi jam sibi
 valde displicerent? Cum igitur
conditor vitam *hodiernam* male
 instituat, *crastinamque* promittat
obedientiam; cumque obedientia
 citra mutationem intellectus sui sit
 prorsus impossibilis; cum deniq;
 hanc mutationem, nec præsciat, nec
 desideret: illius, vitam in poste-
 rum emendandi pollicitatio, inanis
 est & infructuosa. Ob oculos tuos
 perpetuò versentur, officii neglecti
 rea conscientia; quanti sit confor-
 mationem voluntatis tuæ ad divi-
 nam, rem nobis pretiosissimam
 maximèq; salutarem, differre vel
 ad temporis momentum; jactura
 temporis, quod nostrum est, &
 quod amissum nescit revocari;
 incerta futuri vel temporis, vel
 usus rationis ac voluntatis, expe-
 ctatio; gravis inimicitia præsentis
 iniquitatis adversus studium futu-
 re sanctitatis; divina deniq; de-
 fertio,

tertio, illiusve periculum : hzc pa-
 teris, idq; (uti docet *M. A. An-*
toninus L. 8. n. 22.) *διχαίως*, quia
μᾶλλον θάλας ἀγὰρ δὲ αὐτοῦ γινώσκεις, ἢ σήμερον ἴδω,
bonus malis cras fieri, quàm esse ho-
diè. *Ἔστι πῶτος ὅτι χεῖρον* (inquit *Epi-*
ctetus, *Enchirid.* c. 75.) *ἀνακάλλω*
ἢ ὅτι βελτίονα ἀξίως σκευάζεις; *Quò usque*
tandem differes præstantissima quæ
que tibi vendicare? *Μὴ μοι λίσσῃ* (inquit
Chrysostomus) *ὅτι καὶ μὴδὲν, ἀλλὰ εἰς τὸν*
αὐτοῦ ἀνακάλλω . ἢ γὰρ αὐτοῦ ἐστὶ πῶτος ἡ ἀνακαλὼς τῶν λόγων.
« Differens dicebam (inquit *Augu-*
stinus) *modo, eccè modo, sine par-*
« tulum : sed modo & modo non
« habebant modum. Va tibi Jerusa-
« lem, non mundaberis post me : us-
« quequò adhuc ? *Jer. c. 13. v. 17.* A
tunctione, electioni rationis gene-
ralis infestâ, ad alia, eidem haud
minùs damnosa, festinamus. Quæ,
non vulgarem, sed singularem, ac-
curatam, & philosophicam pericu-
li, & periculosi notionem exhiben-
do, dilucidare conamur.

Caput decimum nonum.

De Periculo & Periculosis
differitur.

PERICULUM, juxta Priscianum & Servium, ab antiquo verbo *perior*, *periris*, sicut à *fero*, *ferculum*, deducitur. Atque ita *periculum*, est *experimentum*, *neg.* *Fac periculum in literis.* Terent. Eunuch. Papias vero aliq; *periculum* derivant à *pereo* *peris*, quod penè *perire* faciat : quo sensu præcipuè *periculum* accipimus, idq; à *Græcis* *πείρω* appellatur. Quod prorsus immutabile est, id omni vacat periculo. Si nonnulla sunt mutabilia, quæ solâ mutatione in statum meliorem facessente mutari possunt, hæc quoq; libera periculo. Nec *periclitantur* ea omnia, quæ obnoxia sunt alterationi in
conditio-

conditionem pejorem desinenti.
 Nam quibus in statum deterio-
 rem incumbat certa transeundi neces-
 sitas, ea *periculum* haud experiun-
 tur, sed quiddam *periculo* majus,
 exitium inevitabile, patiuntur.
 Nec ad *periculum* creandum, satis
 est quavis pereundi vel *possibili-
 tas*, vel *probabilitas*. Non ideo
 quippè vita mea *periculo* laborat,
 quia tegula ex ædibus lapsura ali-
 quæ casus rarus & inopinatus, il-
 lam potest adimere, aut quia intra
 annos sexaginta me moriturum es-
 se, sit perquam verisimile. Sed, tum
 demùm *periclitamur*, cùm damnum
 est, nec impossibile nec certum;
 verum possibile & incertum,
 quodque nos brevi subituros esse,
 probabile est. Unde hanc *periculi*
 definitionem elicimus: *Periculum*
 est, in damnum, seu statum deterio-
 rem, intra tempus breviculum, pro-
 labendi verisimilitudo, seu probabi-
 litas. Quot sunt itaque genera
 damnorum in quæ nos brevi ruitu-

ros esse, probabile est ; tot sunt *genera periculorum* ; è quibus illud solum, quo periclitatur nostræ voluntatis cum divinâ conformitas, & unâ cum illâ, omnis nostræ integritas & fœlicitas, ad præsens spectat institutum. De hoc igitur *periculo* dissertaturi, Primò, damnum enarrabimus. Secundò, ex damno periculum æstimabimus. Tertiò, periculi sedem, seu subiectum declarabimus. Quartò, illius originem scrutabimur. Quintò, illius occasiones indagabimus. Sextò denique, ad occasiones hæc vel devitandas, quòd fieri potest, vel superandas, cunctos exhortabimur. Ad primum quod attinet : sæpiùs recondendum est, quòd nostram voluntatem ad divinam conformando, sumus verè boni, solidè beati, sine fūco magnanimi, re ipsâ liberi, & nobismet-ipsis constamus generosè ; & iterùm atque iterùm seriò cogitandum, quòd humanæ voluntatis ad divi-

nam conformatio est sancta homi-
nis ἀνδρωτος, & ἡ ἀρετὴ τῆς θείας κατὰ φύσιν,
quā (ut cum Apostolo Petro lo-
quamur) θείας κατὰ φύσιν φύσεως, *divine*
naturæ consortes, seu participes ef-
ficimur, 2 Epist. c. 1. v. 4.

Secundò, perspectā damni mag-
nitudine, quantum sit *periculum*
facile judicamus. Illud enim quo
majus est, hoc eo gravius esse, ma-
nifestum est.

Tertiò, hujus *periculi* sedes, seu
subjectum est unica hominis volun-
tas. Ut enim voluntas sola bo-
norum, quæ jam-jam commemora-
vimus, capax est: ita & illa sola,
ea potest amittere. Quod obser-
vamus, ut in voluntate nostrā mu-
niendā, præcipuam, si non omnem,
collocemus operam. Etenim vo-
luntas, bonorum, quæ illius cum
voluntate divinā conformitas no-
bis elargitur, arx est, quā haud
probè munitā & circumvallatā, la-
bor est irritus, cura inanis, cassa
diligentia.

Quartò,

Quartò, quòd voluntas suam cum divinâ conformitatem, seu bonitatem suam & fælicitatem, abdicare queat, à libertate ipsi infirâ & innatâ proficiscitur. Unde verò provenit *periculum*, seu *verisimilitudo*, & *probabilitas* ipsam prodigendi? Sensus nos primùm occupavit, ille nobis imperavit teneris ab annis, illius jugo ab ipsa naturâ assueti: hoc domino eòq; solo jam diutiùs vigente, varijs ac perniciosis imbuimur erroribus, & res mundanas admirandi & depereundi habitibus inficimur; quos errores habitusque educatio prava stabilit & confirmat; quinima ipsa ratio, quæ sensûs tyrannidem debuit abrogare, istis erroribus & habitibus sibi prævijs, ut antiquâ consuetudine jam familiaribus, cum sese incipit exerere, plerùmq; favet ac patrocinatur. Sensu verò, consuetudine, & educatione conspirantibus, & novitiâ ratione istis malè propria,

pitia, nulla est omnino voluntatis nostræ cum divinâ conformitas, quæ periclitari queat. Quod si ratio, ut aliquando fit, sed rariùs, istis erroribus & habitibus, sensu imperante, contractis, & consuetudine, educatione, & incautâ ratione jam roboratis, sese viriliter opponat; istos vel funditùs exterminat, vel oppugnat ita ut istorum supersint reliquiæ. Si funditùs exterminentur, voluntatis quidem nostræ cum divinâ conformitatem amittendi *possibilitas* est, quia errorum & pravorum habituum extirpationi nunquam non superest humana libertas; non vero *periculum*, seu *probabilitas*. Nobis enim, si vacemus erroribus & perniciosis habitibus, quid videri potest magis congruum, & consentaneum, magis tutum, magis utile, magis gloriosum, magis necessarium, magis denique beatificum, quàm *Deum sequi*, seu sicut loquitur *Epictetus* apud *Arrian*.

L. I. c. 12.) τὴν γνώμην ἐπιτάττει τῷ
 διοικῆσαι τὰ ἔλλα, καὶ καταπερ εἰ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ
 τὸ πόλις, *mentem submittere guber-*
nanti omnia, sicut boni cives legi
civitatis? Sin errores pravósq;
 habitus ætatis primæ haud radici-
 tús extirpemus, sed illos tantum-
 modò amputemus, infringamus &
 reprimamus, istorum *reliquiæ*, no-
 bis erunt, ut *Hebræis* olim *Cana-*
næi, in foveam ac laqueum, & of-
fendiculum ex latere nostro, & su-
des in oculis nostris, Joñ. c. 23. v.
 13. Hæ reliquiæ *periculum* ad cre-
 aturam relabendi, seu perdendi
 conformitatem cum voluntate di-
 vinâ *probabilitatem* creant, & utut
 quasi *sopitæ*, jacere quandoq; vi-
 deantur, ab *occasionibus* tamen
 sæpiùs *exuscitantur*, & *exuscitata*
 eouq; frequenter invalescunt, ut
 eos, qui tales in sinu suo gestant
 serpentes, soleant pessundare. De
causâ periculi satis: nunc ad illius
 progredimur *occasiones*.

Occasio

Occasio periculi, seu *εὐκαιρία*, nobis est, non res omnis, quâ possumus abuti, nec quiddam *periculo* prævium, veluti causa; sed res quævis, loco, tempore, aliis circumstantiis ita vestita, ut *periculum* intus latitans & quasi segnescens, ad actum provocet & irritet, & illud tanquam mortuum faciat reviviscere. A Tarantulâ qui mordentur, quamvis tanquam moribundi jaceant & cunctis ferè sensibus orbat, auditâ musicâ, reviviscunt, saltant & tripudiant. Quod musica est Tarantulæ veneno, id *occasio periculo*; hoc quippe quasi sopitum excitat illa, & ad sese suadet exerendum. Hæc autem *occasio periculi*, *discrimen* est & *periculosum*: *discrimen*, eâ quoniam discernuntur homines ac probantur; *periculosum*, quia ruinam, quam *periculum* minitatur, maturat & accelerat; quamvis *discrimen* & *periculosum*, propter significationis affinitatem & conspirationem

ad exitium homini creandum, vulgò *pericula* quoq; vocitentur, & nos alibi cum vulgo ita loqui solemus. Quæ verò cuique sint *periculosa*, definire, difficile est, quoniam hominum indoles adeo varia est, ut quod alteri periculosum est ac noxium, id alteri sæpè sit innoxium ac salutare; sed neminem latere potest quæ sibi sint *occasionēs periculi*, si diligenter observet, & quales sint motus animi sui, & qualia sint objecta, quibus occurrentibus solent excitari.

Denique, ex *occasionibus periculi*, aliæ sunt inevitabiles, aliæ possunt devitari. Si sint inevitabiles, quòd illis haud fas est ultra meram sollicitationem progredi, quodque sola sibi voluntas imperat & dominatur, cogitandum est; & quia *occasionēs* sunt inevitabiles, eò magis animo præparando, muniendo, & roborando incumbendum, quò eludatur *occafio periculi*, & in fortitudinis & magnanimitatis.

nimitatis opportunitatem transmutetur. Quæ vitare nequis, ea potes superare; quod majus est atq; gloriosius. Si verò occasiones periculi devitare queamus; devitemus. Cur integritatem & fælicitatem, quibus nihil prius est & antiquius; Marti dubio, aut aleæ permittimus incerta? Qui amat periculum in illo peribit, Eccl. c. 3. v. 27. Ille verò amat periculum qui libenter arripit occasiones, quibus, ruinæ periculum pereundo consummatur, & exitii probabilitas ad ipsum provehitur exitium. Sux securitatis stolidè prodigus est, &, qui sit in tuto, prorsus indignus, quisquis incerto certamini, quòdq; potuit effugere, sese exponit; quasi editio vulgata, Heb. c. 12. v. 1. verè reddidisset ad hunc modum: Curramus ad propositum nobis certamen. Alcibiades ab Atheniensibus è Siciliâ, ut diceret causam capitis, accitus, maluit evadere, quàm seipsum defendere.

Longè facilius est, multòq; tutius,
 fugere *periculosa*, quàm nosmet
periculosus expedire. *Ab omni*
specie malâ [alii reddunt : *specie*
mali] *abstinetes vos*, 2 Thess. c. 5.
 v. 22. Quantò magis à rebus om-
 nibus, quæ nos ad peccandum so-
 licitaturæ sunt, abstinentum est?
 Etenim, quâvis *mali specie* pericu-
 losior est ad malum perpetrandum
solicitatio; nòsq; malos videri tu-
 tius est, quàm *periculosus*, seu quàm
 nosmet-ipsos in *occasiones* præcipi-
 tare, quibus nos *malos fore*, &
 ruituros esse, verisimile est. *Quod*
autem facio, & faciam : ut ampu-
 tem *occasiones eorum*, qui volunt
occasionem, ut in quo gloriantur, in-
 veniantur sicut & nos, 2 Cor. c. II.
 v. 12. Quantò magis à nobis am-
 putandæ sunt *occasiones*, quibus ipsi
 periculosè ad peccandum invita-
 mur? *Ne libertatem in occasionem*
detis carnis, sic interpretor *et non carnis*, Gal.
 c. 5. v. 13. *h. e.* Libertatem, oc-
 casionibus, quibus ad carnis operi
 patran-

patranda pellicimur, non captan-
dis, sed fugiendis, impendito :
quo nomine, *Lot aspectu & auditu*
justus fuisse videtur, 2 Petr. c. 2.
v. 8. vulg. *Inevitabiles periculi*
occasiones adeo sunt *numerosae*, ut
necesse non sit, vel aliis nosmet-
ipsos objicere, aliásve fabricari. Ex
evitabilibus verò *occasionibus* pe-
riculi, eas præsertim, quæ minutæ
videntur & leviores, sedulò fugi-
amus. Etenim, parva ferè con-
temnimus, & nimiam securitatem
parit hic contemptus, & nobis
malè securis imponunt exigua
quàm facillimè. *Quidam* (inquit
Thomas à Kempis, de Imit. Christi.
L. 1. c. 13.) à *magnis tentationi-*
bus custodiuntur, & in *parvis quo-*
tidianis sæpè vincuntur : ut *humi-*
liati, ut nunquam de seipsis in *mag-*
nis confidant, qui in tam modicis
infirmantur. *Hostis parvus non est*
qui contemnitur. *ἡ μικρὴ μάχη καὶ ἡ ἀποτυχία*
ἡμῶν ἀγῶνι, curramus nobis proposi-
tum certamen : seu, ut reddunt
alii,

alii, *propositum nobis stadium de-
curramus.* [Hebr. c. 12. v. 1.]
Uc verò hoc munere defungamur,
parva haudquaquam sunt negli-
genda. *Echeneis, sive remora* pis-
ciculus perpussillus, *ruant venti li-
cèt, & saeviant procellæ, imperat fu-
rori, virēsque tantas compescit, &
cogit stare navigia,* uti refert *Pli-
nius. L. 32. c. 1. & L. 9. c. 25.*
Videsis igitur nostrorum *de Felici-
tate Aphorismorum* Sectionem se-
cundam, ubi, quomodo ita tractari
queant & debeant *externa*, ut sint
vel non omnino, vel quàm mini-
mum tranquillitati nostræ pericu-
losa, & ut illam, quoad fieri po-
test, juvent, & promoveant, ex
professo enarravimus; eò, quoni-
am actum agere nolumus, *Lectorem*
ablegamus.

Caput vigesimum.

Adminicula proponuntur, quibus freti, facilius ac tutius Obstinacionem consequamur, partemve conseruemus.

CUM homo naturâ suâ sit valde mutabilis ac fragilis, cumq; tentationes, quibuscum nobis est dimicandum, graves sint & vehementes, & irritamenta malorum adeo multa sint, ut nobis omnia constantiam invidere videantur; *periculosa* (de quibus capite proximè præcedenti fusiuseculè disseruimus) quasi *tardiora* forent, non sunt *accerfenda* & *acceranda*, nec nobis, ut de victoriâ certis & moræ certandi impatientibus, ad ea subeunda *festinandum* est; nec, ac si essent *pauca nimis*,

T t multi-

multiplicanda sunt nostrâ temeritate atq; stultitiâ ; nec deniq; spernenda sunt auxilia, quibus adjuti, fulti atq; muniti, *periculosa*, quæ devitare non possumus, vincere queamus & superare. Quot quantâq; sunt *periculosa*, humanæ vitæ familiaria, non satis intelligit, nec *Christum Lazarum* mortuum deflevisse cogitat, non quia mortuus fuit, sed quia hanc ad vitam, fluctibus, procellis, & certaminibus obnoxiam, fuit reversurus, ut observavit *Isidorus Pelusiota*, Ep. L. 2. Ep. 173. Suæq; fragilitatis infelicitè est aut immemor aut ignarus, quisquis aspernatur adminicula, vel exigua. Mihi certè placent *Sacrificia pacifica* ; quamvis à *Rabbinis* קרשים קלים h. e. *Sanctæ levia* vocitentur.

Primum igitur, cum iis, quorum *Spiritus quietus est ac modestus*, qui in conspectu Dei est locuples, vulg. pretiosus, aut eximie præstantia, ut alii reddunt [1 Petr. c. 3. v. 4.]

est

esta conversatio. Bonus (inquit *Chrysostom. in Matth.) sic malo*
conneſcitur, ut aut pares reddan-
tur, aut citò ab invicem ſeparentur.
Amicitie enim pares aut querunt,
aut faciunt. Quos verò ſocietas
novitia ſimiles invenit, eoſdem ve-
tuſtior ſtabilit ac corroborat. Quo-
circa cùm è re noſtrâ ſit, & ab A-
poſtolo, 1 Theſſ. c. 4. v. 11. præ-
cipiatur, operam dare ut quieti ſi-
mus, ſeu, inquirere pacem, & eam
ſequi, uti Petrus jubet, Ep. 1. c. 3.
v. 11. Eorum, qui quidem ſuper-
bi ſunt & arrogantes, contentioſi
& turbulenti, ſedulò fugienda eſt,
qui verò, quæ pacis ſunt, ſeſtantur,
[Rom. c. 14. v. 18.] Societas
unicè eligenda. His familiariter
aſſueſcendo tranquillitas animi fo-
vetur & confirmatur ; iſtis autem,
mentis ſerenitas quàm vehemen-
tiſſimè periclitatur, & ſæpenumero
penitùs eradicatur. Cum perverſo
perverteris, Pf. 17. Pacem cum om-
nibus ſequi debemus, Heb. c. 12. v.

14. Sed cum iis solis, qui pacem cum omnibus sequuntur, societas est ineunda. Qualis est socius, talis es, aut eris. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis*, Is. c. 32. v. 18. vulg. Καταχύσῃ ἡ λαὸς αὐτοῦ ἐν πόλει εἰρήνης. lxx. Litigiosos, affectu benevolenti humanitati debito, salubri consilio, manibus auxiliatricibus, & negotiatione leviori, non aliquā conversatione familiari, non intimā societate, quia sunt ut *Simeon & Levi*, [Genes. c. 49. v. 5.] *vasa iniquitatis bellantia*, dignabor. Si detur optio, in solā pulchritudine pacis securus jacebo; in unicā civitate pacis tutus habitabo. Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus [ad verbum: *vir contentionum*.] suscitatur rixas, Prov. c. 26. v. 21. Constet illi licet fides & benevolentia, tranquillitati tamen inimicus est comes perturbatus, & omnia gemens, Senec. de Tranquill. vitæ, L. I. c. 7. & hanc de causâ, David suam

Vid. e-
und. L.
iii de tr.
c. 7 8.

suam ipsius prædicat miseriam.
Multum (inquit) *habitavit sibi*
anima mea, cum odio habente pa-
cem, Ps. 120. v. 6. ad verb. Text.
 Hebr.

Secundò, *Attende Læctioni*,
 [1 Tim. c. 4. v. 13.] imprimis
Sacræ Scripturæ, *Marci Aurelii*
Antonini, *Enchiridii Epicteti*, &
 commentarii, quo *Simplicius* illud
 exornavit, ejusdémq; *Dissertatio-*
num apud *Arrianum*, *Tabulæ Ce-*
lestis, *Boetii* de consolatione Philo-
 sophiæ, *Justi Lipsii* de constantia,
 ejusq; *Mamuductionis* ad *Stoicam*
Philosophiam, *Petrarchæ* de Re-
 mediis Utriusq; fortunæ, *Aureo-*
rum Carminum Pythagoræ, & *Hie-*
roclis in illa *Commentantis*, *Seneca*,
Johannis Eusebii Nierembergii
 de Arte voluntatis, & de vitâ Di-
 vinâ, *Theologiæ Germanicæ*, *Tho-*
mæ à Kempis de Imitatione Chri-
 sti. Horum, aut similium, lectio
 ciebra sedulâq; non tantum valde
 nos oblectat, & ornat egregiè, ve-

rumetiam, rationibus & variis & solidis, necnon præclaris instruit adminiculis, quibus adjuti vitæ tenorem semper æquabilem, sibiq; per omnia concordantem assequamur; ita munitos & instructos fideliter monet officii, quod haudquaquam inutile est, quoniam ad oblivionem officii sumus ferè omnes plus æquo propensi; lapsosq; erigit & restaurat. Quandocunq; mihi, ut aliis, accidunt *accidit*, & animum propterea quasi languescere & ad mærendum propendere sentio, ad aliquot ex *Autoribus* modò citatis legendos metipsum conferre soleo; & ecce languor omnis protinùs evanescit, viresq; redeunt, & animus in latum ipsius cœli ruituri occursum præparatur ac munitur. Mentem abstrahit hæc Lectio, idq; confestim, à terrâ, ubi *vario dissonoque strepitu infinitis negotiis, dissensionibusque omnia viscentur* (ut loquitur *Maximus Tyrus*, Dissert.

27.) & elevat, quasi momento ,
 ad *cælum*, quod (ut ille testatur
 ibidem) est *ἡ γαλήνη τῆς αἰῶνος*, ubi
 longa ac profunda pax est, *cantúque*
ac divinis Choreis plena sunt omnia.
 Denique, *Authorum*, quos jam-jam
 recensuimus , Lectio frequentior
 ac diligentior, constantiæ acqui-
 rendæ *semen* est, acquisitæ *pabu-*
lum, laboranti *Medicina*. Authores
 modò citatos (inquam) aut simi-
 les, legito ; sed (uti monet *Se-*
neca L. 4. Ep. 33.) *aliquid in-*
ter sit inter te & librum. Præcepta
 recipe (quod unicum libris con-
 ceditur) ut ea mandentur execu-
 tionì ; aliàs haud tibi magis quàm
 libris proderunt ; nisi cibos prom-
 ptuarium, in quo reconduntur, ju-
 vare putemus. Esto, non *prom-*
ptuarium, sed *condus promus, con-*
du, utilia reponendo ; *promus*, ea-
 dem ut bene beatéq; vivas, profe-
 rendo.

Tertiò, crebrò *Deus orandus est*,
 ut concedere dignetur auxilia ,
 cum

cum interna, tum externa, quæ ad eundem animi tenorem confer-
vandum solus ille novit nobis esse profutura. Sic, ἰσχυρὰς ἐπίνοι καὶ αἰὲν ἀγαθὴν, ut piè dictitavit noster *Hippocrates* Lib. de insomniis. Etenim τὸ μέγιστον καὶ ἀμεσσητάτων καὶ ἀναπάντων τὸ δεινὸν ἐστὶ τὸ καθαίρειν καὶ ἀγνίζειν, καὶ ἰσχυρὰ γενέσθαι, i. e. *Deus est, qui maxima ac sceleratissima peccata purgat ac purificat, & liberatio nostra existit, ut perquam Theologicè docet idem Hippocrates de Morbo Sacro. Videtis nostrum Tractatum de Precibus.*

Quartò, accuratum vitæ examen quotidie instituendum est.

Μετ' οὗτοι μαλακίῃσι ἐν ζυμῇσι προσθήξασθαι,
Πρὶν καὶ ἡμερῶν ἕξασθαι τῆς ἑξῆς ἐπιδόξῃ.
Πῶς παρὲς τὸ καὶ τὸ δ' ἐρεῖα καὶ τὸ καὶ δόξα ἐπιδόξῃ;

Mollia nec prius admittant tibi lu-
mina somnum,

Exactæ quàm ter reputâris acta
dier:

Quâ prætergressus? Quæ gessi?
Quæ malè omisi?

Præcipit Pythagoras: factitavit P.
Sextius, nam referente Senecâ, L.
3. de Irâ, c. 31. Consummato die,
cùm se ad nocturnam quietem rece-
pisset, interrogavit animum suum,
quid hodiè malum tuum sanasti?
cui vitio obstitisti? quâ parte me-
lior es? Idem præstitit & Seneca.
Utor (inquit ille ubi suprâ) hac
potestate, & quotidie apud me cau-
sam dico. Cùm sublatum est lu-
men, & conticuit uxor moris mei
jam conscia, totum diem mecum
scrutor, facta & dicta mea remeti-
or. Nihil mihi ipse abscondo, nihil
transco, quare enim quidquam ex
erroribus meis timeam, cùm possim
dicere, vide ne istud ampliùs faci-
as: nunc tibi ignosco: sed de tem-

U u pore

pore quod huic scrutinio aptissimum est, si meam ipsius sententiam ferre liceat, ei magis accommodatum est *vespertino matutinum*, quoniam, ut *Levinus Lemnius* de occultis naturæ miraculis L. 4. c. 21. observat, & *Sacrarum literarum* Authoritate probat: *Manè atque antelucano* magis elucet ac se profert conscientiæ vis ac stimulus, dissipatis fumis ac discusso fuliginoso vapore, quo mens ex besternis ac pridianis, vel actionibus, vel epulis, symposiis, cruditate, crapulâ, ingluvie, aleâ, fuit oppressa, ita ut eo potissimum tempore subeant animo antea actæ cogitationes, eâque in mentem recurrant, quæ detestari solet, vel improbare. In tempore refectiōis in cubili somnus noctis immutat scientiam; [Eccl. c. 40. v. 5.] *immutat*, inquam, eam non depravando aut obtundendo, sed perficiendo & acuendo, quod experientur illi, qui, ut *Anglicè* dicimus, **Do consult with their Pillow,**
h.e.

h. e. somnium finali sententiæ, & deliberationi habitæ vesperi de rebus gravioribus interponunt.

Ratio verò examinis quotidiani (quæcunq; diei portiuncula hoc honestetur exercitio) duplex est, & utraq; ab *Hierocle* in carmina *Pythagoræ* modò recitata, deducitur.

Altera est, quòd ὁσμήρει ὁ ποιῶν τὸ πινυέντων χεῖρσι, ἰσχυρῶς, ἵνα τῷ Συνοχῇ τ' ἰμῶς τῇ τῷ χεῖρσι ἀπαιτῇ διαζώσεται, *Ideo, autem, singulis diebus examen istud fieri postulat, ut assiduâ recitatione iudicii certitudo servetur incolomis.* Altera, quòd ἡ τοιαύτη καὶ ἡμεῖς παρακαλεῖται θεοῖς ἀγαθὰ ἔσθ' ἔσονται δοῦναι, ἀποδύναμις καὶ ἀεαρίσσει σφίσι τ' ἀρετῆς καὶ πειθαρχῆσαι, καὶ, ὅς ὁ ὅτι, ἀνδρες ἀγαθοὶ δοῦναι, *Efficitt verò studium istud, si singulis diebus excollatur; Divinam in iis imaginem qui illud amplectuntur; dum eos vel additionibus, vel subtractionibus, ad virtutis Decus producit, & quantum fas est, probum hominem perficit.* Quisquis sese quotidie

sistit, coram tribunali suæ consci-
 entia, omnes cogitatus, singulâq;
 verba, & actiones universas ad ex-
 amen revocat accuratum, jam fecit
 ille progressus effatu dignos; &
 hoc scrutinium constanter reper-
 tendo; eò perfectionis tandem pro-
 vehetur, ut non fuerit necesse, se
 judicem metuere; quod illi pecu-
 liare est, cujus institutum, sequen-
 di Deum in omnibus, non vacillat,
 sed obfirmatur. Quò sæpiùs cogi-
 tationum, sermonum & operatio-
 num vel deformitas, turpitude &
 seditas, vel pulchritudo, dignitas
 & excellentia, nobis ob oculos
 versantur, eò magis *κατὰ δύναμιν* di-
 ligimus, & peccata detestamur;
 quòq; magis illa deperimus, & hæc
 execramur, ad unum eundemq;
 vitæ tenorem eò propiùs accedi-
 mus. Deniq; *αὐτοκαταχρησις* est val-
 de molesta, & onus, quod quotidie
 nemo facile toleraverit; atq; ideo
 homines profligatissimi infrequen-
 ter, aut nunquam, suas ipsorum
 actiones

actiones scrutantur, & in sese rari-
 ùs inquirunt, ut fœmina, cui facies
 turpis est atq; deformis, à speculo
 solet abhorriere; verùm scelera
 sceleribus adjiciunt, & novis sem-
 per perpetrandis adeo avidè in-
 cumbunt, ut ipsis haud libeat,
 qualia priora fuerint, perpendere,
 ne seipsos damnare cogantur. Si
 verò quotidie examen institua-
 tur, & à nobis de nobis censura
 feratur; Quis nisi planè mentis in-
 ops, non potiùs eligeret emenda-
 tionem sui, quàm lætam ac glorio-
 sam absolutionem quotidie pro-
 mereatur; & æquabilitatem vitæ
 certò consequatur, quàm pertina-
 ciam, quàm fiet, ut seipsum necessa-
 riò & quotidie reprehendendo, vi-
 tuperando, & condemnando, ani-
 mum quasi distrahat, & discerpat?
*Nemo nisi à quo omnia acta sunt
 sub censurâ suâ, quæ nunquam fal-
 litur, libenter se in præteritum re-
 torquet. Ille qui multa ambitiosè
 concupiit, superbè contempsit, impo-*

tenter vicit, insidiosè decepit, avarè
 rapuit, prodigè effudit, necesse est
 memoriam suam timeat, Seneca, de
 brev. vitæ c. 10. ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἀναλογισθῶμεν
 præcipit M. A. Antoninus L. 4. n.
 3. idq; sit privato cujusq; scruti-
 nio; quod si quotidie repetatur,
 & intus omnia rectè disposita re-
 periat, secessus est amœnissimus:
 fin

Δύσμενος πᾶντα τ' ἐφ' ἑαυτὸν ἰσθῆναι,

quid aliud erit hæc ἀναλογισθῆναι, quàm
 quotidiana verberum, surdorum
 quidem, sed gravium, conscientiz,
 repetitio? quàm quotidiana misè-
 riæ renovatio? Examen quotidi-
 anum nobis dat optionem, seu
 potius imponit necessitatem, aut
 vitam corrigendi, aut conscientiz
 accusantis, increpantis, & condem-
 nantis flagella quotidie sustinendi:
 hæc optione datâ, aut si mavis, hæc
 necessitate nobis impositâ, qualis
 erit delectus noster, facile est ha-
 riolari. Multò quippe pluris æsti-
 mat

mat unusquisque, nisi indigeat hel-
leboro, vitæ suæ emendationem ut
facilem, amaram, hominèq; dig-
nam, utq; certissimam conscientiaë
parentem, quàm cruciatus & mag-
nos & assiduos, *obstinationi* pror-
sus inimicos, quam carnificinam &
horridam, & perpetuam, *aquabili-
tati* è diametro contrariam.

Quintò, *Tempus ritè & methodi-
cè disponendum est.* h. e. consilio
maturo & seriâ deliberatione tem-
pus in portiones distribuatur, & il-
lius portio quæq; certis & hone-
stis operibus assignetur. Bona qui-
dem opera (in quibus etiam som-
num, ex imperio rationis, susce-
ptum collocamus) universam ho-
minis vitam occupare debent, vi-
riq; probi vita nihil aliud est
quàm bonorum operum series con-
stans & perpetua ; seu, ut loqui-
tur *Ad. Antonin. L. 12. n. 29.* juxta
divisionem *Gatakeri*, oportet

ἡμετέραν τὴν ζῆν, συνάπτεται ἄλλοις ἢ ἄλλοις ἀγα-
θῶν, ὥστε μὴ τὸ βέλγεταται διάστημα ἀπολαύσει.

Verùm

Verùm, cùm hæc opera sint varia,
 & non simul, sed divisim, à nobis
 præstari queant, ut tranquillitati
 consulatur, ad tempus opera bo-
 na, & hæc ad illud sunt prudenter
 accommodanda : quod fit, tempus
 partiendo, partelq; certis muneribus
 destinando. Etenim, consilio,
 quo tempus dividimus, ejusq; por-
 tiones certis designamus officiis,
 præparati & muniti, nec operum
confusione, quæ frequenter ingra-
 ta est, nec, cùm manus operi ad-
 movenda est, *hesitatione*, quæ sæ-
 pius est molesta, laboramus ; nec
 frivolis & perversis cogitatibus,
 aut desideriis, quæ nobis haud ex-
 iguum negotium solent facessere,
 locum damus & præbemus occasi-
 onem ; nec opus, quod præ mani-
 bus est, obimus perfunctoriè ; sed
 actus nostros ordine, qui pulcher
 est, amabilis & jucundus, honesta-
 mus ; dubitationem, quæ, ut in
 ipso operandi articulo intempesti-
 va, molestiam creare solet, abigi-
 mus,

tius, inanes & pravus, tum cogita-
 tiones, tum concupiscentias, pro-
 scribimus : & quicquid agendum
 est, illud graviter promptèq; pera-
 gimus. *Operamini opus vestrum
 ante tempus : & dabit vobis mer-
 cedem in tempore suo, Eccl. c. 50. v.
 38.* Opus intempestivum hic loci
 non præcipitur ; sed ut opus sit
tempestivum, illud *ante tempus*, ex
 mandato *Sirachidis*, oportet *ope-
 rari*, h. e. deliberatione præmissa
 & instituto præcunte, tempus
 quodvis operi suo, & quodvis o-
 pus suo tempori, destinare & re-
 commodare. Ex adverso, quisquis
 ad portiones temporis, consilio
 prævio nec distinctas, nec certis
 muneribus assignatas, accedit im-
 paratus, illius opus omne *disruptum*
 est, & tumultuaria, & obnoxia
 cum superfluis & iniquis cogitati-
 bus ac desideriis, tum hesitationi,
 quâ vigente — “ *Plus negotii habet
 Quàm cum est negotium in negotio.*
 De partibus vero temporis cum

honestis operibus aptè conjungen-
dis. Methodus præstituenda est,
non peremptoriè, ac si *Lex* esset *Re-
gis Medorum & Persarum, quæ non
mutatur*, [*Dan. c. 6. v. 12.*]
Sed ita, ut in magnâ nostræ fortu-
næ mutatione, & casibus extraor-
dinariis, atq; inopinatis, illam no-
bis liceat immutare. *Utrumque
est infestum tranquillitati, & nihil
mutare posse, & nihil pati. Seneca,
De Tranquill. vitæ c. 14.* Insignis
fortune variatio, casûsq; non vul-
gares, Methodi Quotidianæ mu-
tationem desiderant, illisq; mutan-
do methodum, annuere debemus;
aliâs certè, methodum prudenter
definitam religiosè observando,
nostræ tranquillitati quàm optimè
prospicimus, & unâ quoq; *Aposto-
lum*, *in præsentem* referimus, & *Theo-
c. 3. v. 7.* eiq; iubenti [*1 Cor.
c. 14. v. 40.*] ut omnia fiant
ad gloriam, obtemperamus.

Summatim, Socii sunt pacis
studiosi; Authores, eorum, quæ
suprà

suprà sunt, amorem, eorum, quæ
 infra, contemptum, prædicantes,
 sæpe consulantur: Auxilium Di-
 vinum frequenter implorandum;
 omnesq; dies tui, acta singulorum
 quotidie repetendo, duplicandi;
 & tempus sapienter herciscun-
 dum: ut seriâ deliberatione de
 vitâ totâ benè beatèq; transigen-
 dâ, abdicatio rationum particula-
 rium, & rationis generalis electio,
 ad inentis *obstinationem* verè ge-
 nerosam tum procreandam, tum
 conservandam, adjuventur & pro-
 moveantur.

Quod si quispiam *exempla*, ut
 egregia *Obstinationis* adminicula,
 hic loci desideret, caput proxi-
 mum illis consultò destinavimus.

Hæc autem adminicula, aliâve
 (qualia sunt majori ex parte silen-
 tium præstare [*Epi&. Enchirid. c.*
41.] & non *verby meo* [*1-Tim.*
c. 6. v. 4.] hoc est, *agrotare* seu,
langere morbo *Questionum*, uti
 reddit *Latinus* *Interpres* version.

Arabica : quod in memoriam re-
 vocat, illud viri celeberrimi, Hen-
 rici Savilii, Equitis Aurati, apoph-
 thegma famosum : *Pruritus dispu-
 tandi est Scabies Ecclesie*) contem-
 nant illi *Monachi*, qui securi sine
 consolatione alterius, sola manu, vel
 brachio, contra vitia carnis vel co-
 gitationum, Deo auxiliante, suffici-
 unt pugnare, quales meminit Re-
 gula quam *Benedictus* suis Mona-
 chis praescripsit, c. 1. contemnant
 quoque similes antiquis Gigantibus,
 qui destructi sunt confidentes in
 virtuti, Ecclesiastici c. 16. v. 8.

Caput vigesimum primum.

Tenoris vite sibi consentientis,
exempla prapouuntur.

QUoniam opus de *Obstinatio-
 ne*, tanquam *impossibili*, illi
 us omne fructum funditur exter-
 minat, & hanc opus ionem creare
 qui at

queat exemplorum ierit; & quoniam sunt nonnulli, quos ad amorem cælestis patriæ plus exempla, quam prædicamenta, succendunt, ut loquitur Gregorius L. 1. Dialog. & validiora sunt exempla, quam verba: & plenius opere docetur, quam voce, ut inquit Leo Papa, Sermon. de jejuniis; Obſtinationis igitur exempla quædam ſeligimus, quæ in medium proferre non gravamur.

De Socrate narrat *Ælianus*, L. 9.

617. *Ἐπὶ Σωκράτει* ἢ τὸ Σωκράτης ἀνδραγαθία. *Ἐπὶ Σωκράτει*, ἢ *Ἐπὶ Σωκράτει*. Illum τὸ αὐτὸ ἀνδραγαθίῳ αὐτὸ ἐκείνῳ ἢ *Ἐπὶ Σωκράτει*. *Ἐπὶ Σωκράτει* quoque refert L. 3. c. 5. 1. *Ἐπὶ Σωκράτει* αὐτὸ αὐτὸ, inquit idem, L. 1. c. 25. Quibus concinunt *Plinius*, L. 7. c. 19. *Seneca*, Ep. 104. & de Irâ L. 2. c. 6.

Democritus, teste *Luciano*, vixit annos ferme centum, 200, & 600, nullo unquam in orbo implicatus, nul. à affectibus animi a gitudine.

Alexander Mameas filius, fuit,
referente *Lampridio*, fronte semper
pari, & letus ad omnia.

Ant. 28 (inquit *Suidas*) *ἦν δὲ ἀγαθὸς ὁφθαλμῶν, καὶ ἀποκρίναι οὐκ ἔμελλεν, καὶ μετὰ τὴν ἰσχυρὰν τοῦ σώματος δύναμιν, καὶ τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὴν ἀντοχήν.*

Talis fuit, à nobis scriptus sta-
tus, *Marcus Aurelius Antoninus*,
inquit *Dio L. 17.*

ἦν δὲ ἀγαθὸς ὁφθαλμῶν, καὶ ἀποκρίναι οὐκ ἔμελλεν, καὶ μετὰ τὴν ἰσχυρὰν τοῦ σώματος δύναμιν, καὶ τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὴν ἀντοχήν. *Suidas.* Erat ipse tanta
tranquillitatis, ut vulsum nunquam
contaverit morore, vel gaudia *Capi-
tolinus.* A principio tranquillissi-
mus, adeo ut ab infantia vulsum,
nec ex gaudio, nec ex morore, mu-
taverit. *Aurelius Victor.* Nè qui
verò hunc æquabilem vitæ tem-
perem unice rerum extrinsecarum ab-
fluentia, quā potissimum frueba-
tur *M. Antoninus* Imperator verè
magnus, adscribat, eumq; statuat
pauperiem dedignū: i.

Hoc unum (inquit Demetrius, Philosophus insignis, sed pauper & egenus Seneca referente, de Provid. c. 6. 7.) Dii immortales, de vobis queri possum, quid non ante mihi voluntatem vestram notam fecistis. Prior enim ad ista venissem, ad qua nunc vocatus adsum. Vultis liberos sumere? Illos vobis sustuli. Vultis aliquam partem corporis? Sumite. Non magnam rem promitto: cito totum relinquam. Vultis Spiritum? Quidni? nullam meram faciam, quod minus recipiatis quod dedistis: a volente feretis quicquid petieritis. Quid ergo est? Maluisssem offerre quam tradere. Quid opus fuit auferre? Accipere potuistis: sed ne nunc quidem auferetis, quia nihil eripitur, nisi retinenti. Nihil cogor, nihil patior impitui: nec seruis Deo, sed assentio. Eo quidem magis, quod scia, omnia certa & in aeternum dicta a lege decurrere. Ecce tibi (inquit Epictetus apud Arrian. L. 3. c. 22.)

quoniam.

quendam ad nos misit Deus, qui re-
 ipsa ostendat istud posse fieri : In-
 spicite me, cui nec civitas est, nec
 domus, nullæ possessiones, nullum ser-
 vitium, humi cubantem : cui non
 uxor, non liberi, non prætoriolum,
 sed terra duntaxat & cælum, &
 nixque palliolum, attamen quidam
 mihi deest ? Nonne mastitia sum
 vacuus, nihilque metuo ? Nonne sum
 maxime liber ? Quis vestrum un-
 quam me vidit appetitum frustratum,
 refugiendum in aliquod malum inci-
 disse, quenquam Deum, aut homi-
 nem, incutisse ? Num quis mihi
 letæ fronte & exporrectâ vidit un-
 quam ? Isti etiam quæ vultu occur-
 ro, quos præsertim vbi pertimesci-
 tis, & admiramini, nonne tanquam
 mancipia me illis offero ? Quicun-
 que vero me videt, nonne Regem su-
 am me adspicit, dominumque me su-
 um arbitratum ? Cynicos, in quibus
 primas obtinet Diogenes, hic loci
 describit Epictetus, subiungit &
 nunc : Ecce istæ Cynicæ voces sunt.

Ecce

Ecce character, ecce institutum :
Cynicos (inquam) quos ibidem
 contendit oportere ab ipso Jove
 legari, ut hominibus quæ bona, quæ
 mala sint, nuntient : ut quantis
 in erroribus versentur, demon-
 strent : utq; alio in loco bonorum
 malorumq; naturam, quàm ubi
 sunt, quærant : ubi verò sunt, non
 cogitent. Quod observare sibi-
 bit, ut *Cynicos* conformitate cum
 divinâ voluntate fretos, ad *Obstina-*
tionem pervenisse videremus. Le-
 gati quippe, quem vulgò *Ambas-*
ciatorem, seu *Ambasiatorem* vocita-
 mus, munus est, ex unico præscri-
 pto mittentis Principis, fiducia-
 riam, quam obtinuit, operam col-
 locare. Hæc autem non ed (ut
 verbis utar *Johannis Eusebii Nie-*
rembergii de vit. divinâ c. 13.)
 à me disputata sunt, quasi Dei ser-
 vos philosophorum consiliis indigere
 existimus : verùm ut nos, qui post
Christi doctrinam, exempla & mori-
 tem, ea nondum opera præstamus,

qua caci isti naturali ratione convi-
 ſi, facienda pronuntiârunt, omni
 ſtudio eodem aſpiremus. Quid fe-
 cimus? Ipſum *Epiſtetum*, conditi-
 one ſervum, paupertate *Irum*, cor-
 pore mutilatum, virum ingenii
 planè divini, Deoq; charum, ad
 miraculum uſq; eruditum, ſibiq;
 numinis providentiâ freto viriliter
 ac generoſè conſtantem, & reli-
 quis omnibus philoſophis, non tam
 æquiparandum, quàm præferen-
 dum, omiſimus. Quod noſtrum
 erratum *Mendico Chriſtiano*, ex
Illuminato Theologo, *Johanne Thau-*
lero, compenſabimus.

“ Fuit olim inſignis quidam
 “ Theologus, qui annis octo pre-
 “ cibus continuis à Deo id cupie-
 “ bat obtinere, ut ipſi hominem
 “ quendam oſtenderet, qui eum
 “ viam veritatis edoceret. Cùmq;
 “ vice quidam vehementiſſimo
 “ hujus rei deſiderio flagraret,
 “ vox quædam cælitùs lapſa, ita
 “ ipſum allocuta eſt: Exi foras
 “ ad

"ad limina templi & offendes il-
 "lic hominem, qui te viam veri-
 "tatis edoceat. Exiens igitur,
 "invenit mendicum quendam,
 "diruptis, sordidis, lutosis pedi-
 "bus, cujus vestes in universum,
 "vix tribus obolis supputares :
 "quem salutans, ita affatus est :
 "Det tibi Deus prosperum mane.
 "Respondit Mendicus : non me-
 "mini me unquam adversum ma-
 "ne habuisse. Et Magister, eia,
 "inquit, ut fortunatum te faciat
 "Deus. Quid ita loqueris? re-
 "spondit pauper : sed nec infor-
 "tunatus aliquando fui : & ille,
 "Felix esto : ait, quid sibi hæc
 "tua verba volunt? Et pauper,
 "nunquam, ait, infelix fui? Rur-
 "sus itaque Magister : Salvet, in-
 "quit, te Deus, jam nunc apertius
 "loquere : neque enim capio
 "quid dicas. Tum pauper re-
 "spondit : libenter id faciam.
 "Optabas mihi, Domine Magi-
 "ster, prosperum mane, & ego

" me nunquam adversum mane
 " habuisse respondi. Quando e-
 " nim fame premor, Deum laudo.
 " Si frigus patior, si grando, si nix,
 " si pluvia cadit, si aura serena est
 " vel turbulenta, Deum laudo : si
 " miser sum atq; despectus, Deum
 " similiter laudo : & ideo nun-
 " quam triste manè mihi contigit.
 " Optabas etiam me fortunatum
 " fieri, & ego nunquam me infor-
 " tunatum fuisse respondi. Novi
 " enim cum Deo vivere, certusq;
 " sum, quicquid ille facit, non
 " posse non esse optimum. Unde
 " quicquid ipse vel dabat, vel eve-
 " nire mihi permittebat, sive gra-
 " tum id esset, sive contrarium,
 " dulce vel amarum, lætus id tan-
 " quam optimum ab ipso suscepi,
 " & ideo nunquam infortunatus
 " fui. Dicebas, præterea, ut fa-
 " licem me faceret Deus : Ad
 " quod ego similiter, nunquam me
 " infælicem fuisse subjunxi. Soli
 " namq; divinæ voluntati inhærere
 " statui,

“statui, in quam sic integrè om-
 “nem meam transfudi voluntà-
 “tem; ut quicquid ille vult, &
 “ego velim. Et hâc de causâ nun-
 “quam infælix fui, cùm, ut dixi,
 “illius duntaxat voluntati inhæ-
 “rere velim, & meam ipsi volun-
 “tatem ex integro resignârim.
 “Hæc cùm mendicus ille retulisset,
 “ita eum rursus Magister af-
 “fatus est. Quid, obsecro, dictu-
 “rus esses, si te Dominus Majesta-
 “tis in abyssum demergere vel-
 “let? Et ille: In abyssum, in-
 “quit, me demergeret? Et reve-
 “râ, si id faceret, duo mihi bra-
 “chia sunt, in quibus eum am-
 “plexarer. Unum, est vera hu-
 “militas, & hoc illi suppono, atq;
 “per ipsum sacratissimæ humani-
 “tati ipsius unitus sum; Alterum,
 “idémq; dextrum, amor, qui di-
 “vinitati ipsius unitus est, atque,
 “per hunc, ipsum circumplector,
 “ita ut mecum ad infernum de-
 “scendere cogeretur. Optabilius
 Y y 3 “autem

" autem multò mihi foret, in in-
 " ferno cum Deo esse, quam vel
 " in cœlis sine eo. Ex his igitur
 " Magister ille didicit, veram re-
 " signationem cum humilitate
 " profundâ, compendiosissimam
 " ad Deum semitam esse. De-
 " hinc iterum ex illo Mendico per-
 " contatus est, unde venisset?
 " Cui ille, à Deo se venisse re-
 " spondit. Cumq; Magister, ubi
 " Deum reperisset, sciscitaretur:
 " ibi, inquit, ubi omnes creaturas
 " dereliqui. Et Magister: Ubi
 " verò air Deum reliquisti? Re-
 " spondit Pauper, in mundis cor-
 " dibus, & hominibus bonæ vo-
 " luntatis. Et Magister, Quis-
 " nam, ait, es tu? Respondit il-
 " le, se Regem esse. Sciscitante
 " Magistro, ubinam esset regnum
 " ipsius? In animâ suâ id esse re-
 " spondit. Sic enim ait, & exter-
 " nos & internos sensus meos re-
 " gere novi, ut cunctæ affectiones
 " & vires animæ mihi subditæ sint.
 " Quod

"Quod profectò regnum cunctis
 "hujus mundi regnis præstantius
 "esse nullus ambigit. Et rursus
 "Magister : Quid, inquit, ad hanc
 "te perfectionem perduxit? Re-
 "spondit Pauper, nimirum silenti-
 "um meum : Sublimes meditatio-
 "nes, & unio cum Deo. Jam verò
 "Deum meum inveni, & in ipso
 "pacem & quietem habeo sempi-
 "ternam. Amen. Sed, quid re-
 "fero *Mendicum Christianum* ? De
 ipso *Christo*, quem omnes *Christia-*
ni debent imitari, olim prædictum
 fuit, Is. c. 42. v. 4. quod non erit
 tristis, neque turbulentus. Fuit
 ille *שלווה* h. e. *tranquillus*.

Quæ verò de *Cynicis* ex *Epi-*
zeto, & de *Mendico* ex *Thaulero*
 jam commemoravimus, vigesimo
 Octavo cap. L. 3. *Anim. Medel.*
 inseruimus ; eaq; hoc in loco re-
 petere volumus, tum quia ad præ-
 sens institutum maximopere spe-
 ctant, tum quia tam præclara con-
 formitatis humanæ voluntatis
 cum

cum divinâ, in conditione vilissimâ
 florentis, in statu abjectissimo vi-
 gentis, & in omni rerum externa-
 rum penuriâ triumphantis, exem-
 pla & documenta nimium inculca-
 ri nequeunt.

Quod sit autem nostrum de
 prædictis exemplis (*Christo sem-*
per excepto) ac similibus judici-
 um, paucis accipe. A primo in-
 stanti usûs rationis neminem vo-
 luntatis suæ cum divinâ conformi-
 tatem inchoare putamus. Eousque,
 non repentè, sed seriùs, provehi-
 tur humana natura. A vitiis de-
 discendis ad virtutem addiscen-
 dam progredi methodus est, quam
 optimos quosq; observasse nulli
 dubitamus. Apostolus *Paulus* de
 seipso ita testatur: *Ἐγὼ γὰρ ἵμνατον, ὡς
 ὅτι ἵμω ἀνθρώπων τῷ.* Phil. c. 4. v. 11.
 Quod mirum non est quoniam
Christus ipse, *quamvis filius*, & ex-
 pers omnis peccati, *ἵμνατον τῶν ἀνθρώπων,*
didicit obedientiam, Hebr. c. 5.
 v. 8. *Ad neminem* (inquit *Seneca*,
 L. 5.

L. 5. Ep. 51.) *antè bona mens
venit, quàm mala. Omnes præoc-
cupati sumus, virtutes discere, vitia
dediscere. Solitudo, inanitas, &
tenebræ erant super faciem abyssi,
antequam Spiritus Domini fereba-
tur super aquas; vespèræque mane
præcedebat, Gen. c. 1. Quinimò,
qui conformitati, quodcumq; in-
choatæ, ita constanter adhæsit, ut
ab eâ nunquam omninò descive-
rit, neminem unquam fuisse cre-
dimus. Quamvis enim, à confor-
mitate nunquam deflectere, sit
possibile; si tamen seriò pensite-
mus, quàm fragilis & imbecilla sit
humana natura, quàm altas ege-
rint radices vitia, priusquam de
virtute amplexandâ cogitetur; &
quot quantæq; sunt invitationes,
solicitationes, illecebræ, minæque
quæ homines adoriuntur & infe-
stant perpetuò hominem quando-
que extitisse, qui illis nunquam
succubuit, seu, qui conformita-
tem, tentationibus urgentibus &*

efflagitantibus, ne ad momentum
quidem temporis intercidit, nobis
merito videri queat incredibile.

Ἀμαυρίδις ἔστι δὲ οὗτος σφοδρῶς. Sapiēte qui
plus sapiat, est cūm labitur, inquit
Æschylus. Si quod rarò fit, id
portentum putandum est, sapientem
esse portentum est; sapiens enim
nulum peperisse arbitror quàm sapi-
entem fuisse, inquit Cicero de Divi-
nat. 2. Ὁρίωνος μὲν (inquit Simpli-
cius in c. 6. Enchir. Epicteti)

καὶ οὗτος ἔστιν ἀπαθείας, καὶ τὸ καὶ φῶσι ἀπαθείας
τῷ λόγῳ διαφωνῆς τοῖς δὲ ἀρχομένοις ἀγαπῶν
μαρτυροῦν, καὶ πῶς ἐστὶν ὅτι, καὶ πάλιν ἰσχυ-
ροῦν.

Quis unquam perrexit ul-
terius?

Quod igitur ad *Heroes* jam com-
memoratos, illisq; pares, attinet,
eas in conformitate, voluntatis fæ-
cum divinâ, tuendâ, arbitramur
adeo profecisse, ut illam non nisi
ex intervallis brevioribus & rari-
oribus intermiserint. Animos il-
lorum aliquando elatos fuisse, ali-
quando depressos, quamvis neu-
trum

trum observarint *Historici*, nec
 fortè potuerint observare, haud-
 quaquam diffitemur: sed maximâ
 ex parte retinuerunt æquilibrium;
 quod inter tot tantâq; pericula, &
 inter tam varias & ingentes tenta-
 tiones, easq; juges ac constantes,
 versatos fecisse, verè magnum est,
 & imitatione dignissimum. Majus
 est quidem ab excellentissimâ vitæ
 nostræ regulâ nunquam omninò
 deficere; sed nondum invenimus
 tantæ magnitudinis exemplar. Vi-
 ros igitur eximios, quos suprâ re-
 censuimus, quatenus egregiè pro-
 fecerunt, imitemur; & ipsas mi-
 nutulas ac rariores defectiones
 abigendo, superemus, ut exem-
 plum, quod invenire non est, faci-
 amus. Suademus quod nunquam
 vel contigisse, vel eventurum es-
 se, verisimile est; (quamvis *Ca-*
stellio aliter sentire videatur, uti
 patet ex illius verbis cap. Octavo.
 supra citat.) nisi venerit *inveniens*,
 sive conflagratio; quâ peractâ,

χαλκὸν μὴ ἔσθ' ὅτι οὐ δύναται ἀπολείπειν. τὸ δ' ἔστιν ὅτι
 μὴ ἔστι τινα καὶ καὶ σοφὸν, h. e. *Mal-*
nihil usquam relinquitur, sed uni-
versum est prudens, probum, sapiens
 (uti *Stoicos* sentire refert *Plutar-*
chus) seu, ut cum *Senecâ* loqua-
 mur, *Omne animal ex integro gene-*
rabitur, dabiturque terris homo in-
sciens scelerum, & melioribus auspi-
ciis natus: Sed quod maximum
 est, quod possibile, quodq; no-
 strum postulat officium. *Generosa*
res est (inquit *Seneca*, de Vit. Be-
 atâ, c. 20.) *respicere non ad suas,*
sed ad naturæ suæ vires; conari
alta tentare. Quod addit verò,
nimirum, & mente majora concipere,
quàm ingenti animo adornatis
effici possint, non probamus. Ete-
 nim, impossibile moliri, non est
 magnanimitatis, & indolis genero-
 sæ, sed temeritatis & audaciæ. *Al-*
tiora te (inquit *Sirachides*, c. 3.
 v. 22.) *ne quæsieris, & fortiora*
te ne scrutatus fueris: sed quæ præ-
 cepit tibi *Dens*, illa cogita semper.
 Quid

Quid autem à Deo præcipitur ?
 Obedientia Universalis, constans,
 & omnibus numeris absoluta. *Ti-*
me Dominum, fili mi, & Regem, &
cum שׁוּנִי, sese mutantibus (uti
vertit Mercerus) non commiscea-
ris, Prov. c. 24. v. 21. Cùm verò
dixit Seneca, c. 17. Exigo à me,
non ut optimis par sim, sed ut malis
melior. Hoc mihi satis est, quoti-
die aliquid ex vitiis meis demere, &
errores meos objurgare. Non per-
veni ad sanitatem, ne perveniam
quidem : delinimenta magis, quàm
remedia, podagra mea compono, con-
tentus si rariùs accedat, & si minùs
fera minatur ; arbitramur illum
ante oculos habuisse, ipsam virtus
tem suo insidentem folio, splendi-
dam, gloriosam, & suis omnibus in-
signibus ornatam, eamq; augustâ
suâ majestate accessum propiorem
quasi vetuisse, & illi fragilitatem
suam lapsusq; frequentes recolenti,
modestam quandam distantiam
imperâsse. Quod Seneca innuere

videtur, quando c. 18. dicit : *Nec
vires quidem istud, quo alios spar-
gitis, vos necatis, me impedit, quò
minùs perseverem laudare vitam,
non quam ago, sed quam agendam
scio; quò minùs virtutem adorem. &
ex intervallo ingenti reptabundus
sequar.*

Epilogus Opusculi.

PRÆconi vanitatis rerum ex-
ternarum, illis destituto, si-
dem adhibemus, vel non omninò,
vel difficiliùs ; aut quia inexper-
tum earum ignorantia laborare
putamus, aut quia hoc illorum
præconium vulpeculæ, quæ, caudâ
amissâ, aliis suasit animalibus, uti
caudas sibi præciderent, consilio
non absimile videtur. Cùm verò
rerum externarum copiâ affluen-
tes, illas inanes esse clamitant, de
veracitate prædicationis handqua-
quam

quam dubitatur, eò quòd rebus
 fruendo, quales sint, quàm certis-
 simè cognoscitur. Tales fuere
 Rex *Solomon*, & Imperatores, *Se-*
verus ac *Marcus Aurelius Antoni-*
nus. *Solomon* de cunctis munda-
 nis, quæ solent imperiti magno
 aestimare, dicit & inculeat: *Vanitas*
vanitatum, omnia vanitas. *Seve-*
rus ortus *Lepti* (inquit *Aurelius*
Victor) humili patre, primò literis,
 deinde imbutus foro: quo parùm
 commodante, uti rebus artibus solet,
 dum tentat aut exquirat varia meli-
 oraque, conscendit imperium. Ibì
 graviora expertus, laborem, curas,
 metum, & incerta prorsus omnia,
 quasi testis vite mortalium, cuncta,
 inquit, fui, conducit nihil. Πανίχου
 (inquit *Antoninus* L. 8. n. 1.)

πρὸς πᾶσι παντί, ὅσα μὲν ἔσονται τὸ ἐν ζῶντι, ὡς
 αὐτοῖς συμβαίνει, ὡς αὐτοῖς ἐκείνῳ, ὡς αὐτοῖς ὅτι, ὡς
 αὐτοῖς ἐκείνῳ, ὡς αὐτοῖς. Expertus jam es,
 per quàm multa divagatus, vitam
 bonam beatamque nusquam inveni-
 ris: non in Syllogismis, non in di-
 vitiis,

vitiis, non in gloriâ, nec in voluptate, nec ullibi. Rursus, L.4. n.33.

ἔτι πάλαι πάντα, καὶ μωδὸς καὶ ἡ γλῶσση. Et, ὅλως καὶ ὅλως.

Quid igitur facto opus est? τὰ ἀγαθὰ (uti monet *Epicetus*, L. 3. c. 24.)

ἵνα μὴ ἡττηθῇς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις. In teipso

verò *bonum* invenies, si *Deum* timeas, ejusque mandata observes,

(uti præcipit Rex sapientissimus, Eccl. c. 12. v. 13. postquam vanitates mundi recensuisset & demonstrasset)

seu, modò sis ὁλοκλήρως ἁπλῶς περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ;

(ut loquitur *Epicetus* ubi supra) quod nihil aliud esse videtur, quàm ad vitam legitimam confirmari.

Prolog. in *Ecclesiasticum*, vulg. O homo, quid expetis? vis bonus esse, felix,

magnus, potens, liber, tibiq; semper constare? Deum sequere.

Quid nobis, sequentibus *Sanctum Israël*, cum iniquitate? Quid nobis, fonti beatitudinis adhærentibus,

cum miseriâ? Omnis voluntas

2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

proficiscitur. Etenim, qui fieri possit, ut illius voluntas frustratione laboret, qui suam ad voluntatem frustrationis incapacem conformavit. Vir Stolidus summum bonum quaerit & sectatur, sed illud non invenit, quia summum quaerit in *ino*, pretiosissimum in caducis & evanidis. Edificat ille domum, sed super arenam, sed infatigabili successu. Descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna, Matth. c. 7. v. 26. 27. Ex adverso, supra petram domum suam sapiens aedificat. Descendit quidem pluvia, ventunt flumina, venti flant, & in domum irruunt, sed in cassum haec omnia: erat enim fundata super petram, Matth. ubi supra v. 24. 25. Haec petra est voluntas Dei, quam sola si nitamur, omne frustrationis periculum proscribimus, &, veluti rupe, incuncti sumus & immobiles. Quae
magna

turus est, & quicquid Deus assigna-
verit, libens excipiat. M. Anton.
L. 12. c. 11. juxta divisionem
Gatakeri. Quod si libertatem de-
sideres, ea, potestas est vivendi, ut
velis, quâ homo nihil habet, aut
prius, aut antiquius; eôq; volun-
tatem suam in divinam resollen-
do provehitur. Vult Deus, ut
ditescam; volo & ego: vult, ut
egeam; & hoc quoq; volo: vult,
ut afficiar ignominiâ; & hoc vo-
lo: vult, ut ægrotem; hoc volo:
vult, ut sanitate fruam; hoc volo:
vult ut moriar; ego etiam cupio
dissolvi. Certè, cujus voluntas
ita instituta est, ut, quicquid Deo
placet, ipsi quoq; placeat, is maxi-
mè vivit, ut vult, & quod minus
non est, moritur, ut vult. Summæ
libertatis est Deo servire. In regno
(inquit Seneca) nati sumus: Deo
parere libertas est: addimus:
Maxima, quia Maximo paremus.
Cervices tandem erige (inquit Epi-
ctetus apud Arrian. L. 2. c. 16.)
tanquam

tanquam servitute liberatus. Aude
 tandem sublati ad Deum oculis di-
 cere: *Tracta me posthac arbitratus
 tuo: ejusdem tecum sum animi:
 susque deque fero: nihil recusor,
 quod tibi videbitur: quod voles du-
 cito: veste me quâ voles induito.*
*Vis me fungi Magistratus privatam
 agere vitam? manere? exulare?
 pauperie constitari? opibus abun-
 dare?* Ego te in his rebus omnibus
 apud homines defendam. Ad hanc
 bonitatem, felicitatem, magnitudi-
 nem, potentiam, libertatem, quid
 potest accedere? Vitæ semper æ-
 quabilis sibiq; consentientis tenor
 amabilis. Etenim, fieri non po-
 test, ut mutetur ille, qui confor-
 mis est ei, qui non mutatur [Ma-
 lach. c. 3. v. 6.] apud quem non
 est transmutatio, *ἡ ἰσότης ἀμεταβάτης*,
 aut vicissitudinis [alii reddunt:
 conversionis] obumbratio. Jac. c.
 1. v. 17. Quot quantâq; bona
 sequendo Deum consequimur, itâ-
 que consequimur, ut, quod fieri

est, & ad illam, ubicunq; repeti-
 tur, fovendam, & augendam pro-
 clivior. Ex iis qui Deo freti, pro
 illius arbitrio suam ipsorum insti-
 tuunt, vitam, potest unusquisque
 dicere, non tantum cum *Esau*
27. 17. v. est mihi multum; & cum
fideli: est mihi. *Prov. c. 17. v. 6. lxx. v.*
tum etiam cum Jacobo: 27. 17. v.
sunt mihi omnia. *Genes. c. 33. v.*
8. & c. 10. Apostolus 1. Cor. c. 7.
v. 21. dicit, & v. 22. repetit.
Omnia vestra sum.
 Et ratio est, quia nostram volunta-
 tem ad divinam conformando, se-
 mus *qui est* *1. Cor. c. 15. v. 28. fid.*
Hæc itaque
conformitas, nobis est velut,
germana, verumq;
 Imo, si quidpiam præter *omnia,*
 licet adipisci, id ipsum præstabit
 hæc conformitas. Tu quippe vo-
 luntati divinæ non minus confor-
 mis, quam *Paulus Apostolus, cum*
 ipso

ipso verè potes dicere, non solum
ἔχω πάντα habeo omnia, sed etiam,
ὑπερπάντων [Phil. c. 4. v. 18.] abun-
do, seu potius, ὑπερπάντων ultra, vel
præter omnia habeo. Quod Au-
thorem versionis Arabicae haud-
quaquam latuisse videtur, nam
eum ita reddit *Latinus* Interpres:
Accepi omnia, & supersuere mihi.
Si utilia desideres, pietate, quæ ad
omnia utilis est, promissionem ha-
bens vitæ, quæ nunc est, & futura
[1 Tim. c. 4. v. 8.] utilis ni-
hil est. Sin expetas necessaria, quid
eò magis necessarium, sine quo,
(modò credamus *Apostolo*, c. 13.)
per cymbalum sonans, sine quo ni-
hil aliud tibi proderit, sine quo ni-
hil es? Hæc autem utilitas & ne-
cessitas nobis ansam præbuerunt
alia meditandi, nec vulgaria, nec
ab Instituto aliena; quæ quia
nonnullis prodesse queant, ocul-
tare nolumus. Meditationes au-
tem, quas nobis suggesserunt illa
necessitas & utilitas, sequuntur.

Vitæ

Vitæ spatium, utut de illius bre-
vitate nonnulli conquerantur, ad
ea, quæ fiunt, contemplanda plûs
quàm satis est.

Ὁ τὰ νῦν ἰδόν, πάντα
ἐξέπαι, ὅτις ἐξ αἰδίου ἔγενετο, καὶ ὅτι αἰε
τὸ ἀσέθεν ἵστα. πάντα γὰρ ὁμογενῆ καὶ ὁμοῖα.

h. e. *Qui præsentia cernit, omnia
videt quæ ab æterno fuerint, & in-
finitum usque erunt. Omnia enim
sunt ejusdem generis, & conformia.*

M. Antoninus L. 6. Quæ olim ac-
ciderunt, ab iis quæ nunc tempo-
ris eveniunt, differunt tantummo-
do ut Luna *vetus* à *novâ*. Vita
hæc nostra nihil aliud est quàm
constans tum horarum viginti
quatuor *repetitio*, tum rerum à
nobis spectandarum & agendarum
Circulus. Quocirca potius satie-
tatem parit, nauseam & fastidi-
um, quàm sui desiderium. Quor-
sum igitur tamdiu moramur in
hoc mundo? *Chiron*, cui esse li-
cuit immortalis, mori maluit, quia
perpetuus rerum tenor, & similia
omnia suo tempore vicissim recur-

E b b

rentia,

rentia, vitæ satietatem illi pepere-
runt. At (inquit Menippus apud
Lucian.) *quanam te mortis cupido*
tenebat, rei videlicet, quam vulgus
hominum abhorreat? Chir. *Dicam*
apud te, virum nequitiam stultum
atque imperitum. Jam mihi desie-
rat esse jucundum, immortalitate
frui. Menip. *Quid? An jucun-*
dum erat te vivere, lucemque tueri?
Chir. *Erat inquam, Menippe. Nam*
quod jucundum vocant, id ego neu-
tiquam simplex, sed varium quid-
dam esse arbitror. Verum quam
ego semper viverem, atque iisdem
perpetuo rebus uterer, sole, luce, cibo,
tum horæ eadem recurrerent, reliqua
item omnia quæcunque contingunt
in vitâ, reciproco quodam orbe re-
dirent, atque aliis alia per vices
succederent; satietas, videlicet, eo-
rum me cepit. Neque enim in eo
voluptas est sita, si perpetuo fruaris
iisdem, sed omnino in permutando
posita est.

— Eadem

Eadem sunt omnia semper,
Lucret. L. 3. Nihil sub Sole no-
vum, nec valet quispiam dicere :
Ecce hoc recens est : jam enim præ-
cessit, in sæculis, quæ fuerunt ante
nos, Eccl. c. 1. v. 10. Cur itaq;
non festinamus ad mortem, cum
in vitâ nihil occurrat, nisi crambe
jam millies repetita, semperq;
petenda? Ut ad Cœlum præpare-
mur & disponamur. Cœlum ve-
rò locus est, non hominibus ad pie-
ratem erudiendis & instituendis,
sed piis recipiendis & confirman-
dis, destinatis, & mors, quæ ob-
stetricante, eò pervenire licet, nec
bonos facit aut malos, sed quales
invenit, tales ex hoc sæculo in al-
terum transmittit. Quapropter,
pietas, seu nostra cum voluntate
divinâ conformitas, admodum uti-
lis est, & apprimè necessaria, ut
nos pios, & mors inveniat, & tra-
ducat ad sedem, quæ non nisi pio-
rum capax est, illósq; solos stabi-
lit & confirmat in æternum. Scien-

*tes quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, (Eph. c. 6. v. 8.) h. e. quodcumque bonum anima sibi comparaverit in hoc sæculo (sive sit virtus, sive virtutis soboles, tranquillitas) in eoque ad hujusce vitæ terminum perseveraverit, id ipsum à Domino reportabit in altero, seu obstinabitur in æternum. Felicitatis priusque vitæ fundamentum est idem, nempe conformitas cum voluntate divinâ, seu pietas. Etenim, beati sumus certo habendo, quicquid volumus; habemus autem certo quod desideramus tam in hoc sæculo quam in futuro, nostram voluntatem ad divinam conformando. Hæc itaque conformitas duplici nomine utilis est ac necessaria; altero, quod nos beatos reddit in hac vitâ; altero, quod beatos reddet in futurâ. *Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt, & non viderunt bonum. Pertransierunt quasi naves poma*
*por.**

*portantes, sicut aquila volans ad
 escam, Job. c. 9. v. 25. 26. Et
 quidem educatione cautâ & sedu-
 lâ, consiliis sæpiùs repetitis & in-
 culcatis, attentione jugi & magnâ,
 certamine vario, &, advitæ totius
 brevitatem habito respectu, pro-
 lixo, experienciâ multâ, &, ad sum-
 mam vitæ brevem si conferatur,
 longâ, seriùs virtutem comparamus
 ac prudentiam, hunc mundum
 paulò postea relicturi; ut constet
 virtutem atq; prudentiam nobis
 esse usui non tam in hoc sæculo,
 quàm in futuro, seu præcipuè, nos
 ad alteram vitam fæliciter excipi-
 endam præparando, & disponen-
 do, nobis inservire. Virtutis usus
 & prudentiæ in eo temporis spati-
 olo, quod nobis in hac vitâ, ab il-
 larum acquisitione reliquum est,
 præsertim si inde somnus excipia-
 tur, qui partem diei cujusquam fe-
 rè tertiam sibi vindicat, & uti iustq;
 exercitium prohibere solet, adeo
 brevis est & exiguus, ut haud me-*

rerī videatur apparatus tam longuem, tam operosum, aliqua nisi vitæ nostræ caducæ & penè momentaneæ superstes fuerit utilitas. Operæ pretium non est, studio multo, curâ magnâ, conatu ingenti, & labore constanti, ea comparare, quorum usus, ferè simul atq; comparantur, protinùs evanescit nunquam omninò reversurus. Vita quam hic vivimus, non est vita nostra, sed via ad vitam; cætera hîc habent vitam suam. Vitæ, quam degimus in hoc sæculo, sælicitas, est *Atrii*, non *Triclinii* sælicitas. *Quid intererit* (inquit *Lactantius*, Div. Inst. L. 3. c. 12.) *inter animi corporisque dimicationem, nisi quod corpus temporalem vitam expetit, animus sempiternam?* Dixit *Solomon*, Ecc. c. 8. v. 13. *Ego cognovi* (non quod est,) *sed quod erit bonum timentibus Deum, qui venerentur faciem ejus.* Dixit & *Filius Sirach*. c. 1. v. 13. *Timenti Dominum* (non lenè est, sed) *benè erit*

erit in extremis, vulg. ἐν ἐσχάτοις,
 [lxx.] quæ sunt æterna sæcula
 hanc vitam momentaneam exce-
 ptura; non quasi non sit in hoc
 sæculo bonis bene, quoniam, ut
Simplicius in *Epiæt.* Ench. c. 38.
 observavit, ὁ δὲ σὺν τῇ πόρῃ ἀγαθὸν ἀνδρὶ παρ-
 ὅτι ἀνδρὶ παρῷ, ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ. *Nunquam*
infortunatus est homo bonus, neque
malè cum eo agitur; seu, vir pro-
 bus satiabitur à seipso, vel, operi-
 bus suis, juxta *Lat. Interp. vers.*
Arabicae, Prov. c. 14. v. 14. Sed
 quoniam *Ecclesiastes* & *Sirachides*
 præcipuè ab oculos habuerunt æ-
 ternum gloriæ pondus, [2 Cor. c.
 4. v. 17.] ad quod fælix hujus
 vitæ probitas, si ut *momentanea*
 comparetur, sordescit, meritóque
 prorsùs sordesceret, nisi semen ef-
 set æternæ fælicitatis, seu, nisi
æternum gloriæ pondus operaretur
in nobis, ut loquitur *Apostolus* lo-
 co jam citato. Quis enim fælici-
 tatem unico, vitæ tam brevis, ter-
 mino promissam vitiosâ nuce redi-
 meret?

meret? *Custodi innocentiam, & vide equitatem: quoniam sunt reliquiae homini pacifico, Pl. 36. v. 36. Omnia compensant aeternae sanctorum reliquiae. Qui verò fructus gratiâ, ab ortu suo mox in nihilum relapsuri, suscipit laborem effatu dignum, illi στυγνὴ ζῳῆς nimis pretiosa est, is æquo plus aestimat momentum. Denique vitæ præsens probitas est ἡμῶν illa, quâ Deus ἡγαράσῃ ἡμᾶς ὡς τὸν μέγιστον τῶν λόγων τῶν ἁγίων ἐν τῷ πατρὶ [Col. c. i. v. 12.] nimirum sæculi futuri, ubi nox ultrâ non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in sæcula sæculorum, Apocalypf. c. 22. v. 5. τὸ αὖ πάλιν (inquit Æsopus) ἀγαθὸν ἐστὶ πᾶσι ἐλπίδων; Benefacere, bonâ spe plenum est. Ex adverso, si vivamus impij, num lethum nostras expiabit iniquitates, nosque pietate donabit? Si impij moriamur, quomodo migrabimus ad æternum illud & beatum*

beatum sanctorum habitaculum?

Quamobrem, uti *Seneca* monet,

Ep. 27. L. 3. *Moriantur ante te vitia.* *Virgil.* *Æneid.* 6.

— *Quæ gratia currum*
 “ *Armorumque fuit vivis, quæ cura*
nitentes

“ *Pascere equos, eadem sequitur*
tellure repastos.

Qualis est corpusculi status, quod occupat *Catalepsis*, seu *Catoche*, talis perseverat; hujusque miri symptomatis *Fernelius*, de Partium morbis & Symptom. L. 5. c. 2. bina refert exempla, è quibus alterum huc libet adducere. *Unus* (inquit) dum literis & chartis sedulo invigilaret, de repente hoc vitio percussus, ita quidem obrigit, ut sedens calamusque digitis pre-mens, oculis in libros defixis, putaretur in eorum studia incumbere. Quod autem *Catoche* seu *Catalepsis* est corpori, id animo mors est.

C c c

Nam,

Nam, adventante morte, qualis est animus, siue bonus atq; beatus, siue malus & ærumnosus, talis ille permanebit in æternum. Inter Elogia Mulieris, *Prov. c. 31.* recensita, & hoc reperire est : *Ridebit in die Novissimo* ; [v. 25] seu, juxta *Latin.* Interp. vers. *Arabice*, *Gaudebit in die postremo.* Quod, postremi diei gaudium, ultra diem illum prorogari, nobis argumento est. Non videmus enim, quâ de causâ, mulier ideo celebraretur, quia lætatur, unico die, lætitiâ, mox, ab eo die exacto, in æternum desitura. *Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea,* Job. c. 14. v. 14. Quid est hæc *immutatio* ? Mors. Cujus ? non corporis solius, sed & animi. Mors, inquam, immutat animum, non vitæ vel probitatem felicem abrogando, vel iniquitatem ærumnosam excindendo ; sed hanc in aliis, in aliis illam, immutabilem reddendo.

dendo. Est quippe *mutatio*, eaq;
 insignis, à *mutabilitate*, quâ nun-
 quam vacat animus alligatus cor-
 pori, ad immutabilitatem demi-
 grare. *Ubi te inveniéro, ibi te ju-
 dicabo.* Qualis eris moriens, à
 morte talis eris in perpetuum. Te
 mors *inveniat probum* atq; *beatum*,
 & non est quòd metuas judicium:
 tève *deprehendat malum* atq; *erum-
 nosum*, & non est quod speres pi-
 am & *felicem eternitatem*. Qua-
 propter, *satagite immaculati &
 inviolati ei inveniri in pace*, 2 Pet.
 c. 3. v. 14. vulg. *Audi consilium,*
 & *suscipe disciplinam ut sis sapi-
 ens in novissimis tuis*, Prov. c. 19.
 v. 20. *Si ceciderit lignum ad Au-
 strum, aut ad Aquilonem, in quocun-
 que loco ceciderit, ibi erit*, Eccl. c.
 11. v. 3. in quem locum ita com-
 mentatur *Olympiodorus*: α ᾧ δ' αὖ
 ποιεῖν τὸν τόπον ἢ πρὸς τὴν οὐρανόν, ἢ πρὸς τὴν γῆν, ἢ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἢ πρὸς τὴν ἀσπίδα, ἢ πρὸς τὴν ἀσπίδα, καὶ
 πάλιν ἢ αὖ πάλιν ὁ αὖθις, αὖ οὐρανόν
 μὴ τῶν βαθμῶν καὶ τῶν τάξεων, ἢ αὖ πρὸς τὴν ἀσπίδα, καὶ
 διὰ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν ἀσπίδα, ἢ αὖ πρὸς τὴν ἀσπίδα
 C C C 2

καὶ ὅς ἀδίκων, καὶ τῷ κακομενέτοις, i. e.
*Zenobio Acciaio*lo Florentino, in-
 terprete) *In quocunque igitur lo-*
co, seu illustri, seu tenebroso, hoc
est, five in turpi scelerum statione,
five in honestâ virtutum, deprehen-
datur homo cùm moritur, in eo
gradu atque ordine permanet in æ-
ternum. Nam vel requiescit in lu-
mine felicitatis æternæ cum Justis,
 & Rege universorum, vel in te-
 nebris cruciatur cum iniquis, &
 principe hujus mundi Diabolo,
 καὶ ὅς ἐν σπῆϊ ἀδικῶν, τῷ καὶ δικῷ:
 Gal. c. 6. v. 7. Hoc in sæculo
 fælicem pietatem si seminaveris,
 eandem metes in altero; sin mi-
 feram iniquitatem in hoc mundo
 seminaveris, eandem quoq; metes
 in futuro. *Latinus* Interp. version.
Arabica Testamenti Novi, ita red-
 dit Textum ex *Apostolo* modò ci-
 tatum. *Rem enim quam seminat*
homo, eandem vietet; & quidem
ad mentem Apostoli, nam meten-
dum esse dicit, non aliud ab eo,
 quod

quod feritur, nec ei simile quid-
dam, sed ^{τὸ αὐτὸ} h. e. *idem*, seu, *il-*
lud ipsum, quod feritur. *Qui in-*
juriam facit, recipiet id [non ali-
ud] quod iniquè gessit, Colos. c. 3.
v. 25. *Illud quoque scire operæ*
pretium est, animam ut è corpore
excedit, eâ jam conditione esse, ut
mutari nequeat, sive bonum sive ma-
lum cupiens, inquit Damascenus, Di-
alog. contra Manichæos. Rapinam
bonorum vestrorum cum gaudio
suscepistis, cognoscentes vos habere
[vel, ^{ἔχοντες ἐν ὑμῖν} habere in vobis
metipsis] meliorem & manentem
substantiam, Heb. c. 10. v. 34.
Hæc in nobis & melior & manens
^{ἀγαθή}, est præsentis vitæ probitas;
nam pravitas non est melior ^{ἀγαθή},
& mera animæ æternitas non est
argumentum satis idoneum quo ad
bonorum rapinam cum gaudio fe-
rendam moveamur. Quis inapius
aniram suam æternam fore cogi-
tando, rerum suarum jacturâ lara-
bitur? Omnis vero pius, intuitu,

non æternitatis animæ suæ, licet ipsa sit æterna, sed probitatis, quam felicitas nunquam non comitatur, ut in æternum cum animâ duraturæ, de fugacium hujusce sæculi bonorum damno triumphat. Probitas, inquam, æterna est, aut, si mavis, *semper æterna*. Cyprianus quippe L. de bon. Patientiæ, ita loquitur : *Charitas fraternitatis vinculum est, fundamentum pacis, tenacitas ac firmitas unitatis, quæ & spe & fide major est, quæ & opera & martyria præcedit, quæ nobiscum semper æterna apud Deum in regnis cælestibus permanebit. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terrâ*, Matth. c. 6. v. 10. Quod à beatis, angelisque præstatur in cælo, id ipsum in terrâ à nobis præstandum est. In cælo verò quid faciunt illi? Ex integro voluntates suas ad divinam accommodando, Deum laudant perpetuò. Idem in terrâ faciamus oportet. Placeat homini (inquit Seneca Ep. 14.)

14.) *quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humane divina præfertur.* 'Αἱ μάλιστα θεία τὸ γιόμισιν κρείττον γὰρ ἡγούμεαι, ὅ ὁ Θεὸς εἰλεῖ.

ἢ ὁ ἐγὼ θεία, *Epiφ.* apud *Arrian. L.*

4. c. 7. Rursus Lib. 2. cap. 7.

'Αλλὰ γὰρ πὶ θείας, ἢ τὸ ἀμείνον; ἄλλο ἢ τὸ ἀμείνον, ἢ τὸ τῷ Θεῷ ἀεικῶν; Et ad laudes Dei

quod attinet. 'Εἰ γὰρ ἡ Χορὸν (inquit

idem Lib. 1. cap. 16.) ἄλλο πὶ ἰσὶ

ἡμῶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ, ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφραίνειν, καὶ ὑπεξέρχασθαι τὰς χάριτας;

& paucis interpositis, ἡ ἀνδρῶν ἡμῶν,

ἰποῖναι τὰ τῷ ἀνδρὶ, ἢ κύνι, τὰ τῷ πύκνῳ

τῷ καὶ λεγέμεν ἡμῶς ὑμνεῖν μὲν διὰ τὸ θεῖον

ποιῶν αὐτὸ ἢ δ' ἐκμεταλλίσθαι τὴν τὰ ἐξὶν τὰ αὐτῶν,

ἢ εὐδοκίαν αὐτῶν δίδου καὶ ὑμῶς ἐπὶ τῷ αὐτῶν πύ-

κνῶν ὡς δὴ [quam paulò antea reci-

taverat] περιελαλῶ. Et verò (inquit

Johannes Eusebius Nierembergius de

vit. divinâ c. 3.) quæ major po-

test esse dignitas & gloria, quàm

idem habere officium in terris, quod

beati omnes, & Angeli in cælis;

atque

atque hic incipere quod in domo
 Domini perpetuò simus continuatu-
 ri. In hoc mundo si voluntatem
 Dei sequamur, seu, quod idem
 est, si boni simus & felices, tales
 ex eo discedimus, cœlumque nos
 bonos atque felices excipiet, &
 nostram pietatem ac felicitatem
 æternâ confirmatione honestabit
 & coronabit. *Letitia isthæc* (in-
 quit idem *Nierembergius* c. 6: de
 eâ, quæ oritur à conformitate cum
 voluntate divinâ) iam constans est
 & continua, ut hic cœpta, in omnem
 æternitatem sit duratura; nec enim
 morte terminatur, aut interrumpi-
 tur, sed progreditur ex hac vitâ in
 alteram, ut ibi perennet in sæcula
 sæculorum. Mors nostra quàm ge-
 nerosa foret ac beata, si moribundi
 Deo citra mendacium dicere pos-
 semus: *Recipe animum meliorem*
quàm dedisti: non tergiversor, nec
refugio: paratum habes à volente,
quod non sentienti dedisti. Ausfer.
Seneca, de Tranq. c. 11. In hoc
 sæculo

ſæculo verò ſi Deo nolimus obedire, hoc eſt, ſi mali ſimus atque miſeri, tales inde demigrabimus, & alterum ſæculum, quos malos recipit atque miſeros, eos impietate ſua & miſeria obdurat in æternum.

Vita *præſens* ad *futuram* collata, momentum eſt: ſed ab hoc ipſo *momento pendet tota æternitas*.

Num Deo, cui omnia debemus, invidemus, *momentum*? Adeone nobis ſumus crudeles ac ſævi, adeone ſtolidi, ut *momentum*, momentum, inquam, malè collocando, æternitatem, cum beatam deperdamus, tum accerſamus ærumnoſam? Vides, *Lectôr*, quàm latè pateant utilitas ac neceſſitas pietatis, & quàm latè extendatur pernicies impietatis. Nihilominùs, *corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu de vitâ ſua*, Eccl. c. 9. v. 3. vulg. Ad verbum verò Textûs Hebræi, *Cor filiorum hominis plenum eſt malo, & inſaniæ in corde eorum, in vitis eorum*, hoc

D d d eſt,

est, quamdiu vivunt, seu juxta *Latin.* version. *Paraphras. Chald.* *In-*
sania in corde eorum erit omnibus
diebus vite eorum. Sumus *παρελαμένοι;*
 [ut loquitur *Epictetus* apud *Arri-*
an. L. 2. c. 9.] *λόγῳ μὲν Ἰουδαῖοι, ἐγγὺς*
δ' ἄλλο πᾶσι συνπαθεῖς ὡς δὲ λόγον, μακρὰν δὲ
τὴν ἡγῆσιν ἡμῶν αὐτῶν λόγον, ἐν τῇ αὐτῇ ἰσθμῷ, ἵστα-
ίμεθα. *Adulterini sumus, nomine*
quidem Judæi, re verò ipsà quiddam
aliud, affectu cum oratione non con-
gruente. Ac multum abest ut iis
utamur, quæ profitemur, quorumque
cognitione efferimur. Ubi, nomine
Judæorum Christianos intelligi, in
suis Annotationibus Wolphius ob-
servat. Verùm, non omnis qui
dicit mihi Domine, Domine. intra-
bit in regnum cælorum: sed qui
facit voluntatem patris mei [seu,
 qui divinæ voluntati reipsâ con-
 formis est,] *ipse intrabit in reg-*
num cælorum, Matth. c. 7. v. 21.
Non qui verbum audit; sed qui
reverâ suam ipsius voluntatem
transmutat in divinam, seu, factor
operis,

operis, hic beatus in factis suis erit,
 Jac. c. 1. v. 25. si cognoscam
 voluntatem Domini mei, & non
 prae parem. & non faciam secundum
 voluntatem ejus, non tantum anima
 mea cognoscit nimis, sed etiam mul-
 tis vapulabit, Luc. c. 2. v. 47.
 Ps. 138 v. 14. Vides etiam obsti-
 natos, Orbis Imperatorem, longè
 spectatissimum, infimos, mediox-
 mos, sorte mundanâ quidem im-
 pares, sed animi robore viros om-
 ni procul dubio summos, maxi-
 mosque; ut, & generosam mentis
 indolem à nullo conditione alie-
 nam esse, eamque nullam scelerem
 aspernari scias; & ut tibi sint in
 promptu præclarissima constantiæ
 exemplaria, quæ imitationem po-
 stulant ac merentur. Deus bone!
 Quam pulchrum est in illorum
 numerum, qui tibi sese totos dedi-
 derunt, cooptari? Quam genero-
 sum integram nostram volunta-
 tem tuam devoveri? Quam tutum
 omnem nostrum appetitum, ad tu-

um beneplacitum, quod frustrari nescit, conformari? Quàm justum æquumque optimæ iustissimæque voluntati consentire? Quàm magnum, Tibi Maximo concordare? Quàm pulchrum, generosum, tutum, justum, æquumque, ac magnum, in hâc concordia, invitis Mundo, carne, & Diabolo, perseverare? In faciendo, fugiendo, ferendoque nostrâ quam plurimum interest, cum *Socrate*, *μὴδὲν ἄλλω ἀκούειν, ἢ τὸ λόγον* *nemini auscultare, nisi rationi*; [Epiet. Ench. c. 75.] seu, cum *Mendico Thauleri*, voluntatem divinam nobismet-ipsis, tanquam legem, præficere, eique obtemperando constanter adherere. Dicitur (inquit Theolog. Germanica, c. 47.) nullius rei tantum esse apud inferos, quantum propriæ voluntatis. Id quod verum est; nihil enim aliud ibi est, nisi propria voluntas: quæ nisi esset, nullus etiam orcus aut Diabolus esset. Rursum: In hoc paradiso [mundo scilicet]

licet] omnia concessa sunt, quæ in
 eo sunt, exceptâ unâ arbore, ejusque
 fructu. Id quod sic accipiendum
 est : ex omnibus quæ sunt, nihil ve-
 titum, nihilque Deo contrarium est,
 nisi duntaxat unum, videlicet pro-
 pria voluntas, aut aliter velle, quàm
 velit voluntas æterna. Quod si
 Regulam facilè summam, quæ uni-
 ca vitæ præsentis, mortique mode-
 randæ, & vitæ præsentis, morti &
 futuræ vitæ beandæ sufficit, aut
 non omninò eligamus, aut tanti
 Canonis electionem rescindendo,
 tanquam *ὑποτάξις*, sive, *substractio-*
nis filii, [Heb. c. 10. v. 39.]
 ab eo temerè desciscamus, ut co-
 lumba Noachi, ubi pes requiescat,
 non invenimus, sed *ἰερὸς ὁδὸς*; in se-
 ciam non excutimus, sed mu-
 tamus; non consistimus, sed *amb-*
ulamur vias difficiles, [Sapient.
 c. 5. v. 7.] & erramus in *viâ*
prævaricantium, quæ horrida est,
 ac aspera spinis oppletur & aculeis;
 [Pr. v. c. 13. v. 15. & c. 22. v. 5.]

quæque desinit in miseriam nun-
 quam desituram. *Quis restitit ei*
 [Deo] & pacem habuit? Job
 c. 9. v. 4. Tibi, *Lector*, commen-
 damus itaque non ^{τὴν τοιαύτην οὐκ ἔστιν}
^ἡ ^{ἐν} ^{τοῖς} ^{ἀνθρώποις} (quales meminit *Epiſtetus*
 apud *Arrian*. L. 1. c. 13.) sed ,
 voluntatem, *Dei viventis* , *Legem*
 illam facillè *supremam*, sine contro-
 versia *maximam*, & omni prae-
 dubio *optimam*, cui semper & ubi-
 que ex animo humillimum exhi-
 beas obsequium. *Velut in tempe-*
state (inquit *Seneca*) qui enata-
re volunt, nudi enatant : ita ex hac
vita tempestuosâ non enatabit quis-
quam nisi negotiis vacuus. Quam
 similitudinem, & quia vita nego-
 tiis vacare nequit, & quia nemo,
 nisi totus pereat, ex hac vita potest
 enatare, *Hieronymus Cardanus* de
 General. Vit. Instit. L. 2. acriter
 reprehendit, & ita corrigit : *Enim*
qui nolit perpetuò fluctuare in hac
vita, sed solum natare in eâ, oportet
esse explicitum ab omni onere at-
que

que impedimento. Placet hæc emendatio ; sed quâ fieri possit, ut excutiamus onera ? Voluntatem tuam ad divinam conformando. *Ja'ca super Dominum* יָצָא אֲנִי מִן הַיָּם onus tuum (ut exponunt *Hebræi*, quamvis spem tuam reddant a.ii, curam tuam a.iii) & ipse te enutriet : non dabit in æternum fluctuationem justo, Ps. 54. v. 23. Sic onere tuo levatus, in hac vitâ non fluctuabis, sed placidè natabis ; & enatabis, non pereundo, (quod *Senecam* opinari statuit *Cardanus*) sed ad *Sion* montem, & civitatem Dei viventis, *Jerusalem* cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam Primitivorum qui conscripti sunt in cælis, & judicem omnium Deum, & Spiritus justorum perfectorum, & Testamenti Novi mediatorem *Jesum*, & sanguinis asperersionem meliùs loquentem quàm *Abel*, transeundo, Heb. c. 12. v. 22. 23. 24. Ut acus à magnete imprægnata, si ad polum *Arcticum*, quiescit,

quiescit, sin aliò dirigatur, motu
 perpetuo, eoque tremulo, agita-
 tur : ita mens humana, si ad crea-
 turas, fluctuat semper ac vacillat ;
 sin ad Deum, veluti *polus suum*,
 convertatur, & in hoc seculo &
 in futuro, placidissime quiescit.
 Estote ergo *boni, & rectique* : boni ;
 Legem dei *servate* : *San-*
ctum, *quod* *dominus* *sanctum* *unquam*
delectatus *est* : *Thomas Albius*, *lib.* *1.* *sect.* *2.*
Sanctum *dicimus* *non* *quod* *sanctus*,
i. e. *Deo stabiliter consecratus*, seu
constans est in servitute Dei. *San-*
ctum *erit*, & *mutari non poterit*,
Lev. c. 27. v. 9. 10. vulg. Nobis
 prorsus inutile est, quinimo noxi-
 um planè ac damnosum, vel *Deo*
 gloriari, vel *Christum* profiteri, vel
rationem ostentare, nisi discamus,
 ex animo precari : *Fiat voluntas*
tua. Hanc *Orationis Dominice*
 portiunculam, totius humani of-
 ficii, & universæ felicitatis Epito-
 men, *Johannes Lodovicus Vives* il-
 lustravit

Instravit oratione fusiori, quâ, ut
 pietate plenâ, liquidâque ratione
 suffultâ, quicquid ad felicitatem
 omninò necessarium est, luculen-
 tiùs edocente, hanc nostram feriè
 concludimus opellam. " Est in
 " te, Domine, voluntas quâdam
 " omnipotens, cui nihil omninò
 " potest obistere: fiet quicquid
 " illa jusserit, vel invito mundo
 " universo, nedùm nobis homini-
 " culis miseris, atque infirmis.
 " Rogamus atque obsecramus te,
 " ut nobis gratiâ tuâ opituleris,
 " quò voluntate acquiescamus
 " tuâ, quòdque eventurum est,
 " quia tu vis, eveniat quoque se-
 " cundâ nostra voluntate. Est &
 " altera tua voluntas, quam mag-
 " nis atque evidentibus signis no-
 " bis patefacis ac declaras, non po-
 " tentiâ, sed bonitatis & amoris,
 " quâ vis, ut homines omnes ad
 " finem, cui eos destinâsti, perve-
 " niant: quem in finem donâsti
 " nos mente & cognitione tui, ut

“ te amemus : misisti ad nos eru-
 “ ditorem filium, qui nos volun-
 “ tatem hanc tuam edoceret, &
 “ quem in modum perfici posset,
 “ ostenderet. Impleatur in nobis,
 “ Domine, hæc tam sancta, tamque
 “ salutaris voluntas tua, ut per fi-
 “ duciam filii tui justificati, per
 “ charitatem illius, &, quoad ejus
 “ fieri possit, nostram, tecum jun-
 “ gamur. Da, Pater, eam mentem,
 “ ut non modo effectum hujus
 “ velimus, ac desideremus, quæ no-
 “ bis tantoperè conducit, sed illi-
 “ us quoque Majestatis tuæ ac sa-
 “ pientia, idque prorsum absque
 “ ullâ exceptione : nec partiri te-
 “ cum eventus rerum fas jusque
 “ est, ut alia fiant, quia tu vis, alia,
 “ quia nos. Fiat omnino quicquid
 “ tu jubes, non in nobis modo,
 “ sed in rebus universis, nobis vo-
 “ lentibus, in lumine, vi & vigo-
 “ re, in signis cœlestibus, in salu-
 “ britate ac temperie Aëris, in
 “ tempestatibus, tranquillitate,
 “ allu-

“ alluvionibus aquarum , in cultu
 “ terræ, in percipiendis ex eâ fru-
 “ gibus , in omnibus nostris ali-
 “ mentis & medicamentis , qua-
 “ cunque verò elementorum par-
 “ te , in valetudine, victu, cul-
 “ tu , vestitu , habitatione, sta-
 “ tu , conditione vitæ, quâ pub-
 “ licè , quâ privatim , in alie-
 “ nis, in iis qui nos oderunt, in a-
 “ micis, propinquis , necessariis,
 “ parentibus, uxore, liberis, fami-
 “ liâ, subditis, in omnibus ubique
 “ & semper. Tribue hoc nobis,
 “ ut quicquid tibi placuerit , fiat
 “ nobis non invitis, non gementi-
 “ bus, non, quâ possumus , relu-
 “ ctantibus. Est hoc profectò
 “ vehementer congruens , ut vo-
 “ luntas nostra, & scientia cæca,
 “ & desideriiis prava, sequatur per
 “ omnia voluntatem tuam , quâ
 “ nihil fingi sapientius potest, vel
 “ melius : & quæcunque de nobis
 “ statuit, etiam quæ nos remur ad-
 “ versissima , ad exitus spectant,

“ maximè nobis utiles , si modò
 “ non recusemus obsequi. Suscipe
 “ Pater volentem : in me verò
 “ nulla est parendi mora. Duc ,
 “ quò tibi libuerit , libentem : nam
 “ certum habeo , non ducturum
 “ te , nisi ad ingentia mihi bona.

Ταῦτα μίγει ἄδῃ , ἡ δὲ εἶπεν δ' ἑσθίῃ ἀπορίστ.
 Ἀν' εὐθύς ὁρῶς τὸ παιδάριον πόλεμῳ , ὡρῶς τὸ
 γάλακας , ὡρῶς τὸς σκυψαλάς. *Hæc in hoc*

loco differuntur , nemo autem se-
cum aufert domum : sed statim
cum puero bellum geritur , cum
vicinis , cum irrisoribus , cum
scharris. Arrian. Epictet. Lib. 3.
cap. 20. Quem Ducem nobis
eligemus ? Si hominem ; Maledi-
ctus homo , qui confidit in homine ,
& ponit carnem brachium suum , &
à Domino recedit cor ejus. Erit
enim quasi myrica in deserto , &
non vidbit cùm venerit bonum :
sed habitabit in siccitate , in deser-
to , in terrâ saluginis , & inhabita-
bili Jer. c. 17. v. 5. 6. Si Ange-
lum vel à Deo mittendum ; erit vi-

ta nostra planè luctuosa. *Mittam
præcursorem tui Angelum, ut ejici-
am Chananeum, & Amorream,
& Hethæum, & Pherezæum, & He-
væum, & Jebuzæum, & intres in
terram fluentem lacte & melle. Non
enim ascendam tecum, quia populus
duræ cervicis es: ne fortè disper-
dam te in viâ. Audiensque populus
sermonem hunc pessimum, luxit &
& nullus ex more indutus est cultu
suo, Exod. c. 33. v. 2. 3. 4. Quan-
to miserior erit omnis nostra vita
si nobis præficiamus Spiritus im-
puros ac nefarios; aut *Vitziputzles*
h. e. *manum sinistram plumæ splen-*
dentis (ut *Josepho Acostâ* refe-
rente, *Histor. Ind. L. 5. c. 14.*
solent Mexicani;) aut alia Gen-
tium *Idola*, quæ, ea licet in *Mun-*
do nihil esse sciat Apostolus [*1 Cor.*
c. 8. v. 4.] ab Hebræis vocitan-
tur *לילללל* *Dii Stercorei*, & a-
pud eos jure sortiuntur alias
nomenclaturas, quæ *terricula so-*
pant, horricula, & tormina, nem-*

pè בֵּרַךְ, מְבָרַךְ, בֵּרַךְ Sed,
Benedictus vir, qui confidit in Do-
mino, & erit Dominus fiducia e-
jus, & erit quasi lignum quod tran-
splantatur super aquas, quod ad hu-
morem mittit radices suas: Et non
timebit cum venerit aestus. Et erit
folium ejus viride, & in tempore
siccitatis non erit sollicitum, nec ali-
quando desinet facere fructum, Je-
rem. c. 17. v. 7. 8. Te Crea-
torum suspicimus; te Conservatorem
adoramus: Te Patrem diligimus:
Te Ducem sequimur: Te Deum
totius consolationis [2 Cor. c. 1.
v. 3.] ex animo laudamus, & se-
renitate mentis, Te tam Dominum
Pacem וְהַשְׁלוֹם [Judic. c. 6. v. 24.]
quàm Dominum Pacis [2 Thess.
c. 3. v. 16.] imitamur: Te Re-
gem summum, Principemque lon-
gè maximum, voluntatem nostram
ad tuam conformando, venera-
mur. Nihil sumus aliud Christia-
ni (inquit Arnobius L. 1.) nisi
Magistro Christo, summi Regis, ac
Principis

*Principis veneratores : nihil, se
consideres, aliud invenies in ista
religione versari. Hæc totius sum-
ma est actionis; hic propositus ter-
minus divinarum officiorum, hic
finis. Et esto*

F I N I S.

32
33

ren
gè
13
14

dic

Div

ex
nis

Am

INDEX

Rerum & Verborum.

A. 97, 98, 99, 100, 101,
102, 103, 104, 105, 106.

A *Dminicula Ob-*
stinationis, Pag. 321, 322, 323, 324, 325, 326,
327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336.
Admonitio ad Lecto-
rem in Aphorismis au-
gétur & explicatur,
137, 138, 139, 140, 141,
142.

'Α πόλης, 42.

Apellonius Tyanens

exemplum Obstinationis, 342.

'Αυτίξισ, 20, 22, 23.

Authorum citando-

rum usus, 11, 12.

'Αυτοκτισ, 20, 22, 23.

B.

Adverse res quare **B** *eatitudinem frustra*
dicantur, 147, 148. *quaerunt mali, quia*

Adversa sunt amoris non rectè, 362.

Divini signa, 149, 150. *Beata vita, non in ex-*

Alexander Mammæa ternis, sed, in nobis-ipsis

exemplum Obstinationis, 342. *quaerenda,* 360.

Amor quid, 98, 99. *Beata sit voluntas du-*

Amor Dei explicatur, *pliciter,* 361.

Beatus est Deus per

F f f par-

INDEX Rerum & Verborum.

participationem, Pag. *Sanctorum* in Symbolo, 363. quid, Pag. 192.

C.

Calamitas aliena tolleranda, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175.

Calamitatibus ingruentibus, gaudere verè generosam, 151, 152.

Calamitas nostra cum gaudio excipienda, non lugenda, 143.

Castellio extitisse aliquos innuit, qui Deo in omnibus paruerint, 79, 80, 355. eius ex Theodor. Zuingero elogium, 233, 234, 83.

Chiron, cùm posset esse immortalis, mori maluit, 369, 370.

Cogitatus vani qui, 215, 216. quare vitandi, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226.

Communio, seu *κοινωνία*,

Conatuum nostrorum, non obstante Providentiæ benignitate, necessitas, 194, 195, 196, 197, 193.

Conformitas nostræ voluntatis cum divinâ urgetur, 256, &c.

Conformitas nostræ voluntatis cum divinâ urgetur, 256, &c.

D.

Deliberatio ineunda de virâ rectè instituendâ, 228, 229, 230.

Deliberandum de universâ virâ, non de quibusdam tantum eius particulis, 231, 232, 233, 234.

Deliberandum de somno quoque, 221, 231, 335.

Demetrius pauper Philosophus exemplum obstinationis, 343.

Demonax exemplum Obstinationis, 341.

Deus, nihil, nisi non firî causâ, præcipit, 96, 97.

Deus,

INDEX Rerum & Verborum.

Deus, non spe præmii, vel metu supplicii, sed sui solius causa, amandus, Pag. 106, 107, 108.

Deus nec nocet inobedientia nostra, nec prodess obedientia, 87, 88.

Diogenes Cynicus exemplum Obstinationis, 344, 345.

Dolor consuetudine non fit iucundior, 121, 122, 123, 124.

Dolor omnis ex Scripturis refellitur, 124, 125, 126, 127, 128.

Dolor propter peccatum non-necessarius, 137.

E.

E ^{Novus}, 29, 30, 31. *Epidemus* exemplum obstinationis, 346.

Episcopi de habitibus sententia refellitur, 123. *Ep* Idem, de possibilitate voti generalis, sententia impugnatur, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59.

Exempla Obstinationis, Pag. 340, &c.

Exempla egregia, paucula; perfecta, Christo excepto, nulla, 352, 353, 354, 355.

Exprobandi nostram impotentiam causâ, Deus non præcipit impossibilia, 64, 65, 66, 67.

F.

F *Abula* *Æsopica* de Vulpi & Erinacio, 266.

Facere, *fugere* & *ferre*, modi exequendi institutum generale serviendi Deo, 84.

Facere, *fugere*, *ferre*, quia Deus præcipit, est formaliter bonum; aliâ de causâ, materialiter tantummodò, 84, 85, 86.

Facere, *fugere*, *ferre*, quoad actum elicitum & imperatum, quomodo discrepent, 86, 87.

Facienda & *fugienda*
F f 2 ex.

INDEX Rerum & Verborum.

ex præcepto, Pag. 109, 110, 111, 112, 113, 114. solidum, miserorum le-
ve & vacuum, Pag. 138,

Faciendo quod Deus 139, 140, 141.
præcipit, non quia præ- *Gaudium* ad gauden-
cipit, peccamus magis dum disponit, 120.
quàm non faciendo, 86, Thom. *Goodwini*, de
210, 239. dolore piorum, senten-

Faciendo quod Deus tia refellitur, 128, 129,
fugere, quàm omitten- 130, 131, 132.
do quod facere, præci-
pit, magis delinquimus,
211. H.

Fallax Impietas, 276. **H**ymnus Te Deum
Fugiendo, quæ ex quibus adscriptus,
præcepto Dei fugere 75.

debemus, non quia ve-
tat Deus, seu quia est è
re nostrâ, incidimus in
malum, 212. I.

G.

Immutabilitas alia po-
stulat Lætitiam, alia
Indolentiam, 254.

Indifferentia nulla à

Gaudere peccato, in- Deo præcipi aut prohi-
humanum; vel e- beri, 89, 90, 91, 92, 93,
tiam rebus prosperis, 94, 95, 96.
homine indignum, 212, *Iniquitas* aliena tole-
213. randa, 153, 154, 155,

Gaudere semper de- 156, 157, 158, 159, 160.
bemus in servitute Dei, 161, 162.
255. *Invidia* quid, & quàm

Gaudium bonorum exitialis felicitati, 187,
188,

INDEX Rerum & Verborum.

188, 189, 190.

Judeorum nomine
Christianos intelligit E-
piscopus, Pag. 386.

L.

L *Ecclia* bonorum Au-
thorum quantum
valeat ad mentem con-
firmandam, 325, 326,
327.

M.

M *Agdalens* Prin-
cipis se Deo con-
formantis exem-
plum, 209.

Mala apud homines
frequentia, 117, 118.

Mala omnia toleran-
da, 135.

Mala esse bonum est,
156, 157, 158.

Mali scilicet esse ne-
queunt, 138, 139, 141,
142.

Marc. A. Antoninus
Imp. exemplum Obsti-
nationis, 342.

Modi exequendi in-
stitutum generale ser-
viendi Deo, 84.

Monachus q[uod] talis esse

debeat ex sententia
Eugenii Papæ, 201, 202.

Mors, qualiter asse-
ctos nos invenit, tales
ad æternitatem trans-
mittit, 371, 372, 777,
378, 379, 380.

Mutationibus omnia
obnoxia, 252.

Mutatio voluntatis
quotuplex, 24, 25, 26.

Mutatio voluntatis
supponit mutationem
judicii, 304, 305.

N.

N *Natura*, ad diruen-
dum quàm ædifi-
candum, pronior, 252.

Numerus binarius in-
famis, 251.

O.

Obligatio Præcepto-
rum Affirmative-
rum & Negativorum,
110, 111, 112, 113.

Obstinationis funda-
menta, 21. Syub nyma,
29, 30, 31. Quid sit
Obstinatio, 29, 30. *Ob-*
stinatio bona, 40, 41.
quid, & quotuplex, 41.

F i f 3

42.

INDEX Rerum & Verborum.

42. *Obstinationis bonæ*
 subiectum propositum
 generale, 43. *Obstinatio*
mala quid, & quare im-
 probanda, 36, 37, 38,
 39, 40.

P.

Passio omnis, 29, 30, 31.

Passio omnis disponit
 ad sui continuationem,
 119, 120.

Perfectionis possibili-
 tas, 51, 52, 53, 54, 55,
 56, 57, 58, 59, 60, 61,
 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
 69, 70, 71, 72, 73, 74,
 75, 76, 77, 78, 79, 80.

Periculum quid, 308,
 309. *Periculi causa*, 312,
 313, 314, occasio, 315,
 316.

Periculo nos non de-
 bemus temerè expone-
 re, 317, 318.

Philosophorum exem-
 pla ideo laudantur ut
 Christianos ad æmula-
 tionem provocent, 345,
 346.

Præceptum affirmati-

vum & negativum,
 109, 110, 111, 112, 113.

Preces sunt *Obstina-*
onis adminicula, 327,
 328.

Procrastinatio oppug-
 natur, 282, 283, usque
 ad 307.

Procrastinatio in feri-
 as solennes, 234.

Procrastinatio numi-
 nis contemptum argu-
 it, 302, 303, 304.

Procrastinatio stulta
 est, 306.

Profectus quatuorplex,
 non obstante huius vi-
 tæ perfectione, admit-
 tendus, 55, 56.

Propositum generale
obstinationis bonæ sub-
 iectum, 43.

Propositi generalis pos-
 sibilitas & æquitas, 45,
 46, 47.

Propositi generalis pos-
 sibilitas, si erronea, tuta-
 tamen, 83, 84.

R.

Ratio generalis quæ
 dicatur, 244. est
 volu-

INDEX Rerum & Verborum.

voluntas divina, 245. plicantur, 176, 177,
ejus excellentia, 246. 178, 179, 180.

& necessitas, 246, 247. *Socii pacifici* & mo-
248, 249, 250, 251. *cl-* desti *Obstinationem* ju-
genda, 256, &c. vant, 322, 323, 324.

Ratio particularis quid contra turbulenti im-
235, 236. abdicanda, pediunt, 323, 324.

236, 237, 238, 239, 240, *Socrates* exemplum
241, 242, 243, 244. *Obstinationis*, 341.

Theoph. Raynaudi *Somnus* ex imperio
de Amore Dei sententia *Rationis* susceptus bo-
refellitur, 101, 102. num opus est, 335.

Religionis finis Ani-
ma tranquillitas, 205. T.

Renovatio instituti
serviendi Deo quoties **T** *id-* quid, 8, 52,
repetenda, 208, 209, 53, 54.
210. *Temporis* recta distri-
butio *Obstinationis* ad-
miniculum, 335.

S. *Thauleri* Mendicus
Secundus Creationis *Obstinationis* Exem-
Dies à Deo non ap- plum, 346, 347, 348,
probatus, 251. 349, 350, 351.

Seneca à Cardano re- *Tolerantiae* munera,
prehensus, 390, 391. 133, 134. eam esse ne-
Simulatio condolen- cessaria, 115, 116, 117,
tiae an probanda? 172, 118, 119. ejus objecta,
173, 185, 186, 187. eam 132, 135.

improbant *Sirachides* *Tristitia* ad dolendum
& *Stoici*, 180, 181, 183, disponit, 120, 121, 122,
184. de ea loca *Sira-* 123, 124. eam elimina-
chidis & *Epicteti* ex- te non est cum divina
Pro-

INDEX Rerum & Verborum:

Providentia pugnare, *Vita humana militiæ*
203, 204. impedit 32, 33, 34. nihil habet
Prophetiam secundum novum, 369, 370, 371.
Rabbinos, 204. *Vita præsens indigna*

II. æstimatione nisi esset

V *Iolatio* instituti semen æternitatis, 373,
serviendi Deo 374, 375, 376.

quot modis con- *Uniformis* debet esse
tingat, 206, 207, 208. *vita*, 255.

Virtus debet penitus *Uniformitas vitæ* in
à viciorum consortio quo consistat, 279.

defæcari, 7, 8. *Voluntas* à creatura

Virtus humanæ natu- nequit efficaciter im-
ræ congrua, *Vitia* in- mutari, 13, 14, 15, 16,
congrua, 1, 2, 3, 4. 17, 18, 19.

Virtus in omnibus *Voluntas* seipsam mu-
hominibus cum viciis tare potest, 20, 21, 22,
mixta, 4, 5, 6, 7. 23, 24.

Virtus unica tantum- *Voluntatis* non muta-
modò, Deum sequi, tio quoduplex, 27, 28.

269, 270. *Voluntas Divina* sola

Vita cum sermone regula certa & unifor-
diffidentiens non est im- mis, 247.

probanda, sed sermo *Voti* generalis possi-
potius observandus, 10. bilitas, 48, &c.

Vitæ examen quoti- W.
diè instituendum, 328, **H** *Ieronym. Wolfi*, de
329. tempus ei aptissi- simulatione Stoi-
mum, 330. *Rationes* corum, sententia rejici-
eius, 331, 332, 333, 334, tur, 182.

335

FINIS.

JOHANNIS STEARNE

M. & J. U. D.

De OBSTINATIONE.

OPUS POSTHUMUM,

Pietatem *Christiano-Stoicam*,

Scholastico more, suadens. 47

Præfixa sunt

F. 14. 18

PROLEGOMENA

APOLOGETICA,

De usu dogmatum *Philosophicorum*,

præcipuè *Stoicorum*, in *Theologia*,

aliisque quorum series è speciali Titulo

& Elencho petenda.

Authore Henrico Dodwell A. M.

& Collegii SS. & Indiv. *Trinitatis*

juxta *Dublin*. non ita pridem *Secia*.

DUBLINII,

Excudit Benjamin Toole, Typographus Regius;

Et prostant venales apud Joseph. Wilde.

M. DC. LXXII

IMPRIMATUR,
Hoc Opus posthumum, eximii
Viri *Johannis Stearnii* de
Obstinatione, unà cum Pro-
legomenis annexis per *Hen-*
ricum Dodwellum.

Quarto Idus
Septembris
1671.

Pet. Manby Reverendissimo
in Christo Patri *Micha-*
eli Archiepiscopo *Dubli-*
nienfi, summo *Hiberniæ*
Cancellario à Sacris Do-
mest.

JOHANNIS STEARNE

M. & J. U. D.

De OBSTINATIONE.

OPUS POSTHUMUM,

Pietatem *Christiano-Stoicam*,

Scholastico more, suadens. 47

Præfixa sunt

F. 14. 18

PROLEGOMENA

APOLOGETICA,

De usu dogmatum *Philosophicorum*,

præcipuè *Stoicorum*, in *Theologia*,

Atque quorum series è speciali Titulo

& Elencho petenda.

Authore *Henrico Dodwell A. M.*

& Collegii SS. & Indiv. *Trinitatis*

juxta *Dublin*. non ita pridem *Secio*.

DUBLINII,

Excudit *Benjamin Tooke*, Typographus Regius;

Et prostant venales apud *Joseph. Wilde*.

M. DC. LXXII

658:03

PROLEGOMENA APOLOGETICA,

In quibus

U S U S *Philosophicorum*, *Stoicorum*
præcipuè, *dogmatum* in *Theologia* asse-
ritur; firmissima *Traditionis Ecclesia-*
sticæ in dogmatibus fidei adversus mo-
dernos *Socinianos*, aliosque, fundamen-
ta stabiliuntur; *Stoica* de *Obstinatione*
sententia à *Novatianismi* & *Pelagianismi*
suspensione vindicatur; quid senserint
etiam *Stoici* de *doloris simulatione*,
explicatur: omnia, pro virili, ad se-
verissimum *liquida Rationis* examen,
candidè expensa.

Χριστιανὸς ἐννοεῖται καὶ ἐν χρίστῳ καὶ παρὰ τὸν ἀντιθέμενον
ὁμολογῶν· ὅτι ἐπὶ ἀντιθέσει τὰ τῷ ΠΛΑΤΩΝΟΣ
διδασκόμενα τῷ Χριστῷ, ἀλλ' ἐπὶ ὧν ἐστὶ πάντων ἑμῶν, ὅσπερ
ἐστὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ὅσα· ΣΤΟΙΚΩΝ τε, καὶ παρὰ τὸν
συγγραφεύσαν, &c. S. Just. Martyr. Apol. i. p. 51.
Edit. Paris.

Philosophi autem, qui vocantur, siqua forte vera & fidei
nostre accommoda dixerant: maxime Platonici, non so-
lum formidanda non sunt, sed ab iis etiam tanquam
injunctis possessoribus in usum nostram vendicanda. S.
Aug. de Doctr. Chr. L. ii. c. 40.

sf
on
ni
pr
de
et
et
ru
s
e
A
t
i
c
c

Admonitio

A D

LECTOREM.

QUanquam hæc *Prolegomena* præfixa sint huic nostri *Authoris Opella*, nolim tamen putes eorum usum arctis adeo limitibus contineri. Imo omnium *Theologiae* candidatorum; omnium *fidei Catholicae* adversus *Socinianos* propugnatorum; *Juventutis* etiam *Academicae*, quæ *Theologiae* operam datura est, ut interea ea studia *Philosophica* sectetur quæ sibi utilissima futura sunt; eorum denique qui *veteri Philosophia*, sive *Stoicae*, sive *Platonicae*, sive *Pythagorae*, sive etiam *Peripateticae*, non quæ nuperioribus *Arabum Scholasticorumque* versionibus interpretationibusque debetur, sed *veteri illi*, quæ primis nascentis *Christianismi* seculis invaluit, favent; eorum, inquam, omnium intererit hæc nostra scire, modò
vera

est, quam ab aliis aut vivâ voce, aut literis nos instruuntibus doceri. Doctrina est קבלה quædam seu acceptio. Cur pudeat nos illorum à quibus doctrinam derivamus ; à quibus in illâ stabilimur ; à quibus denique veritas eruditionis, acumine ingenii, nec non eloquentiâ perquam grata redditur splendidior & illustrior ? Imprudentis est, inurbani, & inmodesti, convivium satis opiparum ideo causari, quia dapes omnes & cupediæ, quibus instruitur, non domi nascuntur, sed eò quædam transferuntur aliunde. Sed infrunitos istos operis alieni censores (quos *Zacutus Lusitanus* Præf. in lib. de Medicor. princip. Histor. *Muscas* vocat *Cantharides*) missos facimus, &, quam elegimus, agredimur, provinciam.

CAPUT Primum.

Voluntatem nulla Creatura potest efficaciter immutare.

Creatura voluntatem, varias occasiones præbendo, tentare, plurima ^{inordinabilia} proponendo sollicitare, & multas illecebras offerendo, allicere & potest, & solet, voluntas tamen non ^{inordinatur}, seu haud extrinsecus movetur. Nam primum, res prorsus easdem appetunt alii, averfantur alii, illas quinimò voluntas eadem nunc deperit, nunc execratur; quòd res objectas voluntati, utut provocare & suadere valeant, ipsi ^{non nisi} five motum haud inferere luculentissimè demonstrat. Sol quidem lutum obdurat, & ceram liquefacit, sed eidem, voluntati putà, indi motus planè contrarios, quales sunt appetitio & averfatio,

ab iisdem objectis, quæ, ut objecta, si agant omnino, agunt naturaliter, non liberè, impossibile est. Quod si dicas contrarios motus voluntatis ab objectis iisdem, sed illorum contrarietatem à diversitate temperamenti & opinionis proficisci, id est, hanc diversitatem efficere, ut ab eodem objecto, eidem voluntati inferantur motus omnino contrarii: Respondemus, voluntatem quandoque temperamento vehementer reluctante, averfari & appetere, quod motus illos à temperie nihil mutuari probat: & non esse physicum aut temperamenti aut opinionis influxum in objecta (uti manifestum est) sine quo fieri non potest, ut eadem objecta, vi aut opinionis aut temperamenti, sese exerant effectibus contrariis.

Secundò, motus voluntatis versantur circa objecta, tam quæ videntur, & non sunt, quàm quæ videntur & sunt in rerum naturâ,
&

& ab istis non minus quàm ab hisce dependent : sed ab objectis, quæ videntur, & reverâ non existunt, tanquam causis, motus haudquaquam derivantur ; ergo nec ab his, quæ videntur, & existunt, suam trahunt originem. Motus voluntatis realis est, sive objectum reale sit, sive secus : tam damna quæ tantummodò in opinione subsistunt, quàm quæ verè existunt, molestè ferimus. Si verò objectum reale non sit, effectum realem quomodo producet ? Si reale sit, illius tamen in voluntatem influxus realis non est, quoniam sublatâ objecti realitate (quæ ad realem influxum est prorsus necessaria) modò eadem perseveret opinio, idem motus in voluntate perdurabit ; imo, si objectum semper fuisset impossibile, nihilominus, opinione de ipsius realitate, præmissâ, idem fuisset motus voluntatis, ac si objectum realitatem sibi vindicare potuisset.

isset. Objecti in voluntatem influxum Metaphoricum facile agnoscimus ; sed illius influxus physicus & realis , ipsius realitatem præsupponit , quæ ad motus in voluntate excitandos haud exigitur necessariò, eò quòd, cum objecta sunt merè fictitia, excitantur ; & quando objecta sunt realia, non aliter voluntas afficitur, quàm afficeretur, si meræ imaginationi suam omnem deberent existentiam. Cur itaque vel objecti realis influxus propugnaretur, eive motus voluntatis adscriberetur ?

Tertiò, si creaturæ voluntati objectæ ipsi motus infererent, tam quæ κατὰ φύσιν, quàm quæ peccata vocitantur, non voluntati, sed objectis forent imputanda, ita ut nec illà præstando, laudem aut præmium, nec hæc perpetrando, vituperium pœnamvè mereremur. Quare voluntatem, etiamsi delinquere censeatur, irresistibili imperio cedentem, potius quam creaturas

turas illius motum efficaciter imperantes, causaremur?

Quartò, pleraque voluntatis objecta sunt materialia; materialia verò, qua talia sunt, voluntatem utpote spiritualem, influxu physico & reali nesciunt immutare.

Quintò, voluntas libera est, seu actuum suorum domina, ut *Anim. Medel. l. 2. c. 6.* fufiusculè demonstravimus. Motus itaque suos haud debet physicæ objectorum influentiæ. Si reali objectorum efficaciam voluntas moveatur, dominium penes est objecta moventia, non voluntatem, motricibus illorum viribus, obsequentem.

Sextò, Ubinam est illa creatura, quæ voluntati desiderium vel leviusculum possit infundere, quemvis appetitum vel languidum extorquere, propositum, utut debile, rescindere vel immutare? Creaturas realiter immutare voluntatem *in genere* frustrà contendimus, ad aliquas nisi descendamus,

damus, *specificè & individualiter* determinatas, è quibus alia sui appetitionem, alia sui averfationem in noſtrâ voluntate, verè, propriè, & phyſicè, polleant excitare, quod haudquaquam fieri poſſe nulli dubitamus. Quicquid enim creatum in medium proferatur, illud eſt obnoxium amori, odio, *ἀδυναμία*. Quod ſi opiniones hic loci quoque reponas, & illis adſcribas motuum varietatem, pugnamq; videſis reſponſum quod ſub initium huiusce capitis exhibuimus; & memineris opiniones noſtras nec vires naturales inhibere, nec illas ita mutare, ut effectibus naturæ ſuæ contrariis ſeſe exerant. Ignis calefacit, quantumvis illum non eſſe calidum judicemus; idemque nunquam frigefacit, utut illum frigidum eſſe putemus. Ad eundem modum, ſi foret objectum, quod naturæ ſuæ viribus, voluntati ſui infunderet amorem, objectum ſuum fortiretur effectum,

Etum, quamvis illud nobis haud bonum esse videretur ; & odium sui nunquam excitaret , à nobis etsi tanquam malum haberetur.

ὁ δὲ δούλος (inquit *Simpl.* in c. 1. *Enchirid. Epictet.*) ἴσους ἀνίσταται τῷ

ἀγῶνι, hoc est : *voluntas extrinsecus moveri non potest. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me ?* Ps. 41. v. 6. & 12. vulg. seu ad verbum Textûs Hebræi, *cur deprimis te anima mea, & cur tumultuaberis super me ?* nostra ipsorum anima, non objectum, nos deprimit & conturbat ; in nobis illa, non hoc, tumultus excitat & tragædias.

CAPUT Secundum.

Voluntas seipsam mutare potest.

Libertas voluntatis est ἡ περὶ τὸ
 ἰδίῳ διόλῳαίῳ ἐξουσία, [I Cor. c.
 7. v. 37.] seu τὸ αὐτοῦ ἑαυτὸν, (ut,
Græci, cūm *Philosophi*, tum *Theo-*
logi, loquuntur) quod, ex senten-
 tiā *Simplicii* in c. 5. *Ench. Epict.*
 est, ἰσοπρεπὲς τῇ ἀνθρώπινῃ ἐξουσίᾳ, eāque ut
 egregiā prærogativā & singulari
 privilegio, voluntas non solum
 non est reliquarum creaturarum
 obnoxia dominio, verumetiam ip-
 sa sibi præficitur, ipsa sibi domina-
 tur, ipsa se movet, mutatque.
 λέγει τὸ ψυχῆς αὐτοκράτειρα, inquit *Por-*
phyr. sentent. 22. Vinculis, qui-
 bus aliæ creaturæ aliis, ad excipi-
 endum quicquid illæ sunt hisce

III.

impressuræ, obstringuntur, immu-
nis est voluntas ; & è servitute,
quâ aliæ aliarum impulsui parere
coguntur, exempta. Ad opposita
& contradictoria, & contraria
flexibilis est (ut c.6. l. 2. Anim.
Medel. suprâ cit. plenius enarra-
vimus) sed à se solâ, idque in *viâ*
tantummodò, non autem in *pa-*
triâ. *Viâ* cõvenit immutabilitas (*Ec-*
ce inter sanctos ejus nemo immuta-
bilis, Job c. 15. v. 15.) immuta-
bilis *termino*. Voluntas in hoc
Sæculo *planetam* refert ; in futuro,
quasi *Stella fixa*, immobilis est.

Hæc duo verò, nempe *volunta-*
tem non ^{ἐκ φύσεως} *negativâ*, ipsam ^{αὐτονομίαν} *autonomiâ*,
ut necessaria *obstinationis* funda-
menta, Dissertationi futuræ con-
sultò præmittimus. Si quippe
nostra voluntas pro creaturarum
arbitrio moveatur, & pro illarum
imperio afficiatur, *obstinationem*
frustra commendamus & temerè
suademus, quoniam apud objecta,
utpote vi naturæ operantia, nihil

valent argumenta, quamvis liquidâ ratione muniantur; nihil valet eloquentia, quantumvis exquisita. Nec opprimitur natura pondere rationis, nec succumbit illa vocularum elegantia. Quod si voluntas nec à se, nec aliunde mutari queat, illi, nullis argumentis, nullâ suadelâ, nullis omnino stimulis, quibus ad constantiam amplexandam excitetur & moveatur, opus est, eò quod ipsa voluntatis immutabilitas omnem inconstantiam reddit illi prorsus impossibilem.

Ast, inquires forsitan, ^{αὐτοκρατορία} & ^{αὐτοξενία} sunt voces tumidæ nimis, superbæ & arrogantes, & potius Deum sonant, quàm creaturam; è quibus illa, de potestate Dei voluntatem eximere; hæc, eam in ipso Dei folio collocare, videtur. Verùm hæc potestas voluntatis immutabilitatis est & precaria, eam quia soli Deo referimus acceptam, qui pro omnipotentia suâ illius exercitium prohibere potest, vel etiam
 animam

animam ipsam unà cū hac dote
 reliquisque universis, ad nihilum
 redigere; etsi nunquam vel im-
 pediat quò minùs sese exerat hæc
 eximia potestas, vel annihilat ani-
 mam, quā ad pristinum nihilum
 relabente, cunctas illius facultates
 & perfectiones oportet evanesce-
 re: & ad fastum quod attinet, cur
 illum potius redoleret τὸ αὐτὸ ἐξ ὅπου quam ἢ τὸ
 διὰ τὴν ἀνάγκην ἡ ἐξουσία, quam ab illi handqua-
 quam discrepare constat, quam-
 que propugnat *Apostolus* 1 Cor. c.
 7. 37. quā παντοκράτια, quā hone-
 statur sapientia, de illā cum dici-
 tur, Sapient. c. 7. v. 27. μία ἦν,
 πάντα δυνάου, una cū sit, omnia
 potest? *Calvinum* non moramur,
 ejusve insulas & futes calumni-
 as. Deo non facimus injuriam, sed
 præclara ipsius dona accipimus, ac-
 ceptaque grati, uti par est, asse-
 rimus; & pro virili tuemur:
 τὸ ἡγεμονικόν ἐστὶ, τὸ αὐτὸ ἐκείνου καὶ πέποι, καὶ
 πᾶσι μὲν αὐτὸ εἶναι αἰεὶ καὶ πάντες. h. e. princeps
 hominis pars est ea, quæ seipsam
 excitat

*excitat atque ciet, seque talem,
qualem vult, efficit. M. Anton.
L. 6. N. 6. juxta divisionem
Cassauboni.*

CAPUT Tertium.

Mutationes voluntatis recensentur & explicantur.

MUtatio, cui voluntas in hoc
Sæculo obnoxia est, alia
est *negativa*, alia *positiva*: è quibus illa fit merâ *cessatione* actûs
hæc ad alium actum transeundo.
Positiva mutatio est, vel *numerica*
vel *specifica*: *Numerica* est voluntatis
transitus ab instituto ad institutum non *contrarium*, sed *numero*
diversum: ut cum institutum serviendi Deo, quod somnus
intermisit, excussio somno renovatur: *specifica*, quando voluntas ab
instituto transit ad contrarium.

Hæc

Hæc *specifica* mutatio duplex
 est, *explicita* vel *implicita*; *ex-*
plicita, quodocunque institutum,
 ad quod transimus, instituto, quod
 relinquimus, repugnat *formaliter*
 & *expresse*. V. g. qui statuit
 aliquando in omnibus Deo obedi-
 re, postea verò mutat sententiam
expresse, & *interminis terminan-*
tibus (ut loquuntur) Deo re-
 pugnare statuendo, illius voluntas
 mutatione *specificâ*, eâque *explicitâ*
 laborat. *Specificâ* verò mutatio,
 & *implicita*, fit, non transeundo
 ad institutum priori *formaliter*
 contrarium, sed opera instituto
 priori repugnantia perpetrando :
 hæc enim perpetrari nequeunt,
 nisi ex instituto, saltem *virtuali*
 seu *interpretativo*, quo prius re-
 scinditur & abrogatur. Exempli
 gratiâ : qui statuit aliquando, Deo
 obedire, postea verò delinquit,
 tacitè admittit institutum rebel-
 landi adversùs Deum, quo & prius
 antiquat, & ad peccandum præ-
 cepis impellitur.

E

Ex

Ex hisce mutationibus *specificis*, quæque institutis benè vivendi solent accidere, *explicita* rarior est, *implicita* frequentior: illa quippè inconstantia laborat adeò manifestâ, ut, nisi pudor omnis radicibus extirpetur, quod infrequentius est, in eam haud facillè prolabamur. Hujus autem inconstantia adeò occulta est, ut pudorem, cui in tenebris vix locus est, eludat, & usu pudoris, quod frænum est aut esse solet, eliminato, in eam præcipites feramur. Deo complures accuratam vovent obedientiam; inter hos qui peccant, quod isti voto adversatur, multos; qui verò Deo resistere statuunt *expresse*, paucos, vel potius nullos, reperire est. Pudet nos inconstantia tam apertæ, sed tacitam, & clandestinam, amplexamur avidi.

Idcirco verò mutationes voluntatis dividimus & illustramus, ut quid sit ejusdem non-mutatio, quæ hujusce opellæ scopus est, plenius intel-

intelligamus, quò ad illam promptius & facilius assequendam præparemur.

CAPUT Quartum.

Voluntatis non-mutatio distribuitur & explicatur.

QUemadmodum mutatio voluntatis, ita quoque illius non-mutatio, alia est *numerica*, alia *specifica*. *Numerica* est actûs unius, & ejusdem numero, continuatio; ex æquo, mutationi negativæ, & mutationi, quæ *positiva* est, ac *numerica*, opponitur, eò, quòd nec est actûs cessatio, nec transitus ad alium, quamdiu actus idem numero perseverat; estque in *viâ* prorsus impossibilis, quoniam morbi, somnusq; actus individualiter eisdem semper permanere vetant, & aliæ complures neces-

fitates mortalitatis, ab actionibus
 quæ eadem numero redire nesci
 unt, voluntatem ferriari jubent.
 Hanc itaque non-mutationem, nec
 ipsi speramus, nec aliis suademus.
Specifica voluntatis non-mutatio,
 est perseverantia in actu *specificè*
 eodem. Ut autem in actu *specificè*
 eodem perseveremus, oportet nec
 admittere institutum instituto *ex-*
PLICITÈ contrarium, nec institutum
 quod *implicitè* priori repugnat,
 elicere; seu, quod idem est, opus,
 quod adversatur instituto, non
 patrare. Quicquid enim à nobis
 fit adversus institutum olim con-
 ceptum, id provenit à novo, quod
explicitè vel *implicitè* veteri re-
 pugnat: Exempli causâ: volun-
 tas hominis Deo pollicentis obe-
 dientiam, si deinceps nec *expressè*
 statuatur non obedire Deo, nec
 quamvis aliam eliciat actionem,
 quæ pristino obedientiæ voto sit
 contraria, *specificâ* non-mutatione
 honestatur & insignitur. Huc us-
 què

què ut in amænissimâ virtutis semitâ voluntas provehatur, hujus opusculi finis est & institutum. Immutabilitatem in bono, malove haud patitur hoc sæculum; sed institutum bonum ac generosum nec vetat, nec cogit pravis, illud, aut propositis, aut operibus, rescindere.

CAPUT Quintum.

Specificæ non-mutationis nomenclaturæ recensentur & explicantur.

S*pecifica voluntatis non mutatio, Latinis dicitur obstinatio, Græcis πειναις & ἰσχυρις. Est autem obstinare, animum obfirmare; idque deducunt alii ab obs, & teneo, alii ab obsto, alii denique ab ob & inusitato stino, quod est stare facio. Juxta has Etymologias, ob-*

E 3 *stinatio*

stinatio est voluntarium animi robur, quo munitus, decretorum suorum aded tenax est, ut ea sibi nec eripi, nec surripi, nec mutari patiat^{ur} ; sed rebus quibuscunque, institutorum ruinam quovis modo minit^{ur} antibus & molientibus, fortiter obstistat ; & invitis quasi tentationibus, sollicitationibus & illecebris, stare faciat instituta ; seu, est animi vis infracta, invicta, sed spontanea, sed libera. A Marco Antonio, Imperatore & philosopho nunquam satis laudato, passim vocitatur *παράταξις*, hoc est *πείραξις* *ἐμπαράταξις*, quia tanquam acies benè instructa & munita, hostium, institutorum, veluti stragem & excidium, molientium conatus viriliter eludit. Ab Eusebio de Christi Martyribus, ut & ab Episteto apud Arrian. l. 3. c. 14.

Τῶν *ἑσπερ.* * *ἀπατομένων* (inquit posterior) *τὰ μὲν ἀρετῆς χάριν ἀσπάζονται, τὰ δὲ ἡδονῆς χάριν, τὰ δὲ καὶ οἰκονομίας, τὰ δὲ καὶ συμπεριουσίας, τὰ δὲ καὶ ἑσπερ.* Quæ verba postrema,

postrema, nempe κατ' ἵκεται, *Mericus Casaubon.* in lib. xi. *M. A. Antonini* reddi vult, ex *obstinatâ* animi, vel *propositâ*, *firmitate*; & rectè quidem, quoniam ἵκεται est ἀπλογία, seu ἀπαλογία, i. e. *pugnax contentio instantis adversario*; quâ *obstinationis* indoles commodissimè exprimitur. Etenim viribus *obstinationis*, quæcunque tanquam adversaria, satagunt instituta nostra profligare, debellamus.

Nobis valdè placent hæc verba *militaria*; scil. παρὰ τὴν ἵκεται. Cum enim quæcunque nobis occurrunt in hoc sæculo non solum mutabilia sint, sed etiam mutationibus adeò obnoxia, ut ad mutationes nasci videantur; cùmque hæc, quasi non-mutationem animi nobis invaderent, ad animi mutationem nos perpetuò sollicitant, impetûque suo eò pertrahere & adigere cōnentur; nobis per totum vitæ nostræ curriculum cum istis tanquam hostibus dimicandum est.

Vita

Vita hominis super terram [Job
c. 7. v. 1.] *est militia*, juxta
vulg. *παραγρη* (secundum 72.)
quod aliis est tentatio & aliis (in
quibus *Mercerus* est) *tentationis*
officina, ubi homo varia experi-
tur, variis eventis & periculis, ut
miles in bello, expositus est & aliis
denique *sedes piratarum*. Crea-
turæ Dei in odium factæ sunt, &
in tentationem animabus homi-
num, Sapient. c. 14. v. 11. Non
est nobis colluctatio adversus cari-
nem & sanguinem, sed adversus
principes & potestates, adversus
mundi rectores tenebrarum harum,
contra spiritualia nequitia in cæle-
stibus. Ephes. c. 6. v. 12. vide
1 Pet. 2. c. v. 11. Jacob c. 4. v. 1.
Adhuc in sæculo sumus, adhuc in
acie constituti. Cyprian L. 1. Ep. 5.
Αγών ἐστὶ τὸ παρὸν πόλεμος ἐστὶ καὶ μάχη
Chrysostom in Act. Orat. 15.
πολέμῳ καὶ μάχῃ, πῶς ὁ τῷ βίῳ καὶ ὁ
Idem in 1 Thessalon. Hom. 3.
Διηκῶς ἡμῖν ἐστὶν ὁ πόλεμος, καὶ ἀγανακτῶν ἐν ἑαυτοῖς
ἔχον, *Idem* in Genes. Orat. 3.
Quibus

Quibus philosophi consentiunt.

Ο ἑὶς πολὺς Μ. Antonin. L. 2.

Στρατία τις ἔστι ἡ βίη ἐξου καὶ αὐτομαχοῦ

καὶ πολεμίου, Epicf. apud Arrian. L. 3.

c. 24. Omnibus iis quæ inciderint

(inquit Simp. in Epicf. Enchir. c.

75.) rectè uti licebit, atque etiam

rebus inter se contrariis, si eas rectè

ratione moderere : siue res labori-

osæ, siue suaves objiciantur, siue

gloria, siue ignominia. Nam siue

parvum fuerit illud quod offertur,

non contemnes : siue magnum, non

reformidabis : neque illud præter-

fluere sines, sed, in unoquoque,

ἢ μὲν τὸν πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἀγῶνι ἢ δὲ ἀπορρίπτειν,

in quo aut coronari sit necesse, aut

repudiari. Nec enim aliud est re-

liquum instante certamine. ὅλως δὲ

ἀπορρίπτειν, ὡς βίη ἡμῶν καὶ δυνάμει μακρὴς τις

ἢ καὶ πολυτέλης πόλεμος, Hierocles, πρὸς

εὐλαδιστάς, apud Stob. Tom. 2. Tit.

81. Nobis quoque militandum est :

καὶ quidem genere militiæ, quo nun-

quam quies, nunquam otium datur.

Senec. Ep. 51. Sed quorsum hæc

F

testium

testium congeries? Ea est nostra
segnities & ignavia, ut de officio
nostro sapius admoneri sit pænè
necessarium. Quotiescunque vi-
tam nostram esse belum, idque
perpetuum, in quo pereant iner-
antes, necesse est, cogitemus, quod
sit, quandocunque viros fide dig-
nos vitam esse constans & iuge
certamen audimus, aut legimus
serio prædicantes; cogitamus e-
tiam de præparatione ad certa-
men illud, cum successu felici in-
eundum, quæ est ipsa voluntatis
obstinatio. Hæc si muniamur, de
hostibus certissimè triumphamus;
eâ verò si destituamur, omni pro-
cul dubio turpiter succumbimus,
utut alia omnia nobis præstò sint
auxilia,

CAPUT Sextum.

Obstinationis species enarrantur; de quâ specie differimus in hoc Libello, ostenditur: Methodus, quâ à nobis ea tractanda est, proponitur.

Obstinationem, quæ sæculo futuro, peculiaris est ac propria, quâque Beati in amore Dei necessario perseverant in æternum, (seu quâ de omni translatione et in omni æternitate æterni desiderii persistunt, uti *Dionysius* loquitur c. 7. Hierarch. Eccles.) & damnati in æternum quoque necessario persistunt tum in appetitionibus eorum quæ consequi nequeunt, tum in aversionibus eorum quæ devitare non possunt, missam facimus

impræsentiarum : eam verò *ob-*
stinationem, cujus hæc vita capax
esse videtur, in *malam* & *bonam*
distribuimus.

Obstinatio mala est, vel cum obje-
ctum propositi malum est, vel cùm
propositum solâ voluntate nititur,
non aliquâ præviâ ratione seu ju-
dicio, & vi solius voluntatis perse-
verat, quamvis illius objectum
malum non sit, sed indifferens,
qualis esse videtur illa quam vo-
cat *M. A. Antoninus*. L. ix. n. 2.
φιλήω παράτην, hoc est, *meram ob-*
stinationem, estque pura-puta
ἰχυρογνωμοσύνη, quò reduci potest ἢ τὴν
ἀρετὴν ἀπολύτως, nempe τὰ πρὸς παρὰ
παράτην ἢ, μὴ ἐπὶ τοῖς ἀρεταῖς, μὲν
ἀπὸ τοῦ μαχομένου ἀρεταῖς, h. e. 'Cùm
'quis ita est affirmato animo, ut
'rebus evidentibus assentiendum
'non putet, nec à pugnantis re-
'cedendum, uti loquitur *Epidetus*
apud *Arrian*. L. i. c. 5. Mala est
(inquam) *obstinatio* quando pro-
positum solâ voluntate nititur, &

vi

vi solius voluntatis perseverat,
tum quia ratione actuum huma-
norum normâ, destituitur, tum
quia in volendo perseverare quia
volumus, abdicatâ ratione, in illius
locum sufficimus voluntatem, seu
voluntatem nobis quasi regulam
præficimus. Hominem, utpotè
qui ductu rationis universam vi-
tam debet instituere, dedecet hu-
jusmodi omnis obstinatio. Est
animi, non tam *virilitas* aut *robur*,
quàm *rigiditas* quædam & *duri-
ties*.

Ast (inquires) hæc obstinatio
mera haud esse videtur inhonesta,
quia mediiorum omninò similium,
& ad eundem finem, quem assequi
debemus, quemque citra medio-
rum alterum comparare nequi-
mus, ex æquo conducentiûm, al-
terum potius quàm alterum licet
acceptare, non ex imperio rationis
(nam esse media præsertim aqualia,
& aqualia videri supponimus)
sed ex arbitrio mero a terum alte-

ri præferente. Si pauperibus Ele-
 emosynam, donec ipsam alterâ
 manu, potius quàm alterâ, ratio
 dictaverit esse porrigendam, elar-
 giri recusemus, illis fortè ino-
 piâ pereundum est. Et si fameli-
 cus panes inter undiquâque simi-
 les, & æquè distantes collocatus,
 rationis de alterius potius quàm
 alterius electione iudicium debeat
 expectare, illi fame moriendum
 est. Quocircà potest esse lauda-
 bilis electio, quamvis non ab au-
 thoritate rationis præscribentis,
 sed à voluntate, pro puro-puto ar-
 bitrio, ad æqualium alterum ven-
 gente, proficiscatur. Quòd si vo-
 luntas rationis injussu indifferen-
 tium alterum rectè queat eligere,
 quidni ejusdem rationis injussu
 rectè quoque in electione perseve-
 ret. Verùm primò, aut non om-
 ninò, aut quàm rarissimè, occu-
 runt media quovis respectu simili-
 & æqualia, seu, in quibus aliquam
 e-iguam saltem, disparitatem no-
 reperit intellectus.

Secundò, media prorsùs æqualia nobis occurrere supposito, dicimus, rationem voluntati non tantùm optatam dare, sed etiam jubere ut ~~omni~~ ⁱⁿ meram libertatem exerceat, quia necesse est ut pro merâ libertate alterum eligat potiùs quàm alterum, aut ut non eligat omninò. Quamobrem tamen si voluntas non præligat vi rationis alterum alteri immediatè præferentis, præligit tamen vi rationis, ut pro suo arbitrio alterum alteri præferat, imperantis.

Tertiò, in hâc præelectione ideo perseverare quia non necesse est eam immutare, est *obstinatio* non *mera*, sed *bona*. Etenim rationi congruum est, ut non mutemur, quod mutari necesse non est.

Quartò, in hâc præelectione ideo perseverare, quia prælegimus, seu velle quia volumus, est *obstinatio mera*, quam ut homine prorsùs indignam, eò quòd ratio-
nis

nis, & auctoritatem antiquat, & munus, enervat, eaque sibi voluntas arrogat, quod rationi peculiaris est, aut esse debet, jus scilicet cunctos nostros actus moderandi, eliminandam esse judicamus. Sed nec de *malâ obstinatione* nobis hic sermo est.

Quod autem *obstinatio* & *obstinatus* quandoque in bonam partem usurpantur, facile demonstramus. Apud *Livium*, *obstinatam* *Lucretiæ* pudicitiam legimus. *Quæ* ego omnia (inquit *Cicero*) non ingrato animo, sed *obstinatæ* quidam sententiæ, repudiavi. *Quæ* imo virtutes odio sunt, *severitas* obstinata, *invictus* apud gratiam animus. *Tacit.* in *Orat.* *Thraseanâ.* *Annal.* L. 15. Sed quidam (inquit *Tertullianus* *Apologet.* c. 27.) de *mentiam* existimant, quod cum possumus & sacrificare in præsentibus, & illesos abire, manente apud animam proposito, obstinationem salutis præferamus. Rursus, cum erumpunt

adver-

*adversus nos, ingratis resistimus, ut
 aequales; & repugnamus, perseve-
 rantes in eo quod oppugnant & il-
 los nunquam magis detriumphamus,
 quam cum pro fidei obstinatione
 damnamur. Et illud c. ult. Illa
 ipsa obstinatio quam exprobat, &
 magistra est. Denique Cyprianus de
 de disciplin. & habit. virgin. c. 3.
 sic loquitur: neque enim fas est
 virginem ad speciem fame sue
 comi, aut de carne & ejus pulchri-
 tudine gloriari: cum nulla sit illis
 magis quam adversus carnem col-
 luctatio, & vincendi corporis ob-
 stinata certatio. Est autem obsti-
 natio bona, stabilitas & firmitas
 propositi, cujus objectum est bo-
 num, quodque nititur judicio. Ta-
 lis obstinatio fuit constantia qua
 gravitatem suam roborasse, sem-
 perque in proposito susceptoque
 consilio Catonem permanisse, te-
 statur Cicero: Estque vel univer-
 salis, vel particularis; universalis,
 cum objectum propositi est uni-
 G versale*

versale ; *particularis* , cùm *parti-*
culare , cujusmodi forsitan est
 ἀπὸ λουφῆ illa , quam modò citatus
Antoninus meminit. Lib. 7. n. 23.
 & L. 4. n. 3. juxtà divisionem
 à *Merico Casaubono* institutam.
 Nam eodem *Casaubono* definiente,
 ἀπὸ λουφῆ est *obfirmata animi con-*
stantia , quâ doloribus corporis for-
titer obstitit , & *aditus ad se quasi*
præcludit omnes ; *animûmque sese*
 ἀπολαμβάνει est , *cum omni interdictione*
sibi cum corpore commercio , *se se*
questrare . Sed nec de *particulari*
obstinatione differimus ; verùm de
unicâ obstinatione , eâque *bonâ &*
generali , sermonem instituimus , in
 eâque tractandâ hanc methodum
 observamus. Primùm , quod nâ
 propositum sit *obstinationis bonæ* tur
 & *generalis* subjectum , disquiri bo
 mus. Secundò , propositi possibi na
 litatem declaramus. Tertio , ejus le.
 dem æquitatem ostendimus. Quæ gen
 tò , propositum executioni pos bon
 mandari demonstramus. Quintus
 modo

modos, & quibus exequimur propositum, & quibus illud violamus, in medium proferimus. Sexto denique, ipsam propositi stabilitatem seu obstinationem expendimus.

CAPUT Septimum.

Propositum, quod est obstinationis bonæ & generalis subiectum, enarratur; ejusque possibilitas & æquitas demonstrantur.

Obstinationis cujuscunq; subiectum, est aliquod institutum animi seu propositum; bonæ, bonum; generalis, generale; bonæ & generalis, bonum & generale. *Propositum verò bonum & generale est cujus obiectum est bonum generale, seu, cujus influxus est in totam vitam, cunctas*

actiones, & mores universos. Unitate gaudet hoc propositum, estque illud, quo Deum in omnibus sequi statuimus. Cætera proposita, utut bona fuerint, vel particularia sunt, eorúmque vis & efficacia duntaxat ad quasdam vitæ portiunculas, certa loca, temporaque & nonnullas particulares operationes extenduntur: vel ab *his*, non reipsâ, sed nomine discrepant; qualia sunt instituta in cunctis, vel sequendi rationem, vel secundum naturam vivendi. Nam sequi jubet Deus rationem, ratio naturam, natura rationem, ratio Deum. Eadem præcipiunt Deus, Ratio, Natura. Si Deus rationi, vel naturæ, aut ratio Deo vel naturæ, aut natura rationi Deo ve repugnaret; resistendi Deo, laedendi rationem, aut violandi naturam, aliquando nobis incumberet obligatio; quod vel seminare frivolum est ac ridiculum.

Hoc

Hoc autem propositum generale, quo Deum, scilicet, in omnibus sequi statuimus, possibile est. Etenim Obedientia Catholica nihil in se continet, quod ipsam tanquam appetibilem apprehendi veritat; imo in omni Sæculo optimi quique eam maximoperè expetendam esse censuerunt. Quicquid autem ut appetibile potest apprehendi, id ipsum potest voluntas appetere; & quicquid ab intellectu nobis, ut appetendum, representatur, eò voluntatem suo ferri desiderio, impossibile non est. Præterea, obedientiam universalem vovisse nonnullos, est extra omnem aleæ controversiam; quod autem in votis habuerunt aliqui, id velle possunt & omnes. Sed de possibilitate quid loquimur? Facile est quod absque magno labore, citràque multum sudorem fieri potest. Deo in cunctis obedire, bonum esse, num labor est cogitare? An boni apprehensi de-

siderium postulat sudorem vel minimum ? Si ñ velle inter facilia collocare verearis, quid tibi non difficile videbitur ? Facile est, inquam, & præterea naturale. *Omnes populi ambulabunt, unusquisque in nomine Dei sui.* Mic. c. 4. v. 5. Sed à propositi universalis obedientiæ *possibilitate*, ad ejusdem progredimur *equitatem*.

Ad *equitatem* (inquam) quæ aded manifesta est, ut compoti rationis de eâ haud liceat ambigere. Rationi non prorsùs obnubilatæ quid consonum magis, quàm in omnibus creaturam velle Creatori, omnia cui debet, obedire ; servum Domini, ipsum qui protegit & conservat, auscultare ; quàm filium Patri benignissimo obtemperare ; quàm ad optimum, maximum, sapientissimum, velle confirmari ; quàm potentiæ prorsùs irresistibili, omnia summâ cum ratione disponenti & administranti velle devoveri, in eâque ex animo

acquiescere? *Solus Deus* (inquit *Anselmus*) quicquid vult debet velle propriâ voluntate ; ita ut aliam quam sequatur, non habeat supra se. Cum igitur homo vult aliquid per propriam voluntatem, Deo aufert quasi suam Coronam. Sicut enim Corona soli Regi competit : sic propria voluntas soli Deo. Et sicut Regem aliquem inhonoraret, qui suam Coronam illi auferret : Sic homo inhonorat Deum, qui aufert ei propriæ voluntatis privilegium, habendo, quod ille debet habere solum. Sed sicut propria voluntas Dei, fons est & origo totius boni ; ita propria voluntas hominis, totius est exordium mali. Quare *ὁ θεὸς αἰ ἐπὶ πάντων*, Deum tibi superpone, seu, Deum tibi Præsidentem statuito, uti piè monet *Επιφύετος* apud *Arrian*. L. 3. c. 22. vel, uti loquitur *Jacobus* Apostolus, c. 4. v. 7. *ὑποτάγητε τῷ θεῷ*, Subditi estote Deo. Sed de voti generalis aut possibilitate, aut equitate non dubitatur ;

bitatur ; illius verò *executi* o non-
nullis videtur *impossibilis* ; quibus
redarguendis Caput proximum
destinavimus.

CAPUT OCTAVUM.

*Possibilis est Executio voti ge-
neralis.*

Qui legem Dei, à nobis per-
fectè observari posse, ne-
gant, ut *Calvinistæ*, executionis
voti generalis obedientiæ possibi-
litem inficiuntur necesse est, eo
quod universalis obedientia ambi-
tu suo complectitur id omne
quod à lege divinâ præcipitur aut
prohibetur : possibilitatem (in-
quam) inficiantur, quamvis ad il-
lud votum & concipiendum, &
exequendum ferè perpetuò nos
exhortentur & extimulent ; quasi
pium foret, impossibilia desiderare

rei

re ; generosum, talia conari ; & heroicum tanta desideria, tantosque conatus excitare. Res vulgaris est ac levicula, p. ssibilia suadere, vel præstare : majora cogitare ; possibilibus altiora spirare : *ἀδύνατα* quærite. Hæc ausa quàm præclara ! Hic motus quàm egregii ! Hujusmodi molimina, animi excelsi *μεγαλότητες* quàm eximia, quam luculenta !

Ab hac opinione *Calvinistarum Episcopus* ipse haud multùm dissidere videtur. Is quippe Lect. sacr. in 1 *Johan.* c. 5. v. 5. in tractandâ hâc Quæstione famosâ, quâ quæritur, An possibile sit homini Christiano perfectè implere legem Dei in hac vitâ, duplicem constituit mandatorum præstationem : alteram quæ Evangelicâ gratiâ & misericordiâ temperata est, talemque observationem mandatorum notat, quæ omnem peccandi consuetudinem, aut peccati omnem habitum tollit, sibi quæ adjunctum

H habet

habet studium sincerum infirmitates, & imbecillitates omnes magis magisque corrigendi, occasiones peccatorum vitandi, & proficiendi semper in melius. Hæc, ex illius sententiâ, possibilis est; sed, ut ipse loquitur ibidem, Hujusmodi præstatio mandatorum Dei, strictè & rigidè perfectâ impletio legis sive opus legis dici, nullo modo, potest. Alteram verò, quæ universalem & perpetuam legis totius strictissimè & rigidissimè observationem notat, omnemque omninò reatum, & quamlibet culpam, quâcunque demùm ex causâ ortam, aut profectam, etiam infirmitates, inadvertentias, lapsus, delicta, & similia errata, potius quàm crimina, excludat. Hanc asserit esse impossibilem, sic enim (inquit) nemo homo dabitur, darive poterit, qui legem Dei præstiterit, & de quo verè adfirmari poterit, quòd legem & mandata Dei observaverit. Quis enim est, qui ante conversionem, non tantum non

est immunis à peccato, sed post eam
etiam non facile aliquando cessitat,
delinquit, hallucinatur, & labitur ;
Quasi legitima foret hæc argu-
mentatio : Legem Dei nemo per-
fectè vel observavit, vel obser-
vat, ergo nemo potest : & quasi
Jacobus Apostolus c. I. v. 4. no-
bis impossibilia suaderet, dicendo:

ὅτι ὁ ὑπομὲν ἔργον τέλει ἔσται, ἢ ἂν ἴδω-
μεν ἁλοκλήρει, h. e. patientia autem o-
pus perfectum habeat, ut sit per-
fecti & integri. Nennulli quidem
πληρότητα & ἁλοκλήρειν, non absolutam
perfectiōnem, & integritatem ac-
curatam ; sed minus quiddam, sci-
licet aut τὸ ποτε in profectu, quod
comparativè censeri debeat inte-
gritas & perfectio ; aut assiduita-
tem operandi, hoc in loco signifi-
care statuunt : verum, nè vis hu-
jusmodi verbis inferatur, Aposto-
lus consultò & de industriâ subjun-
git : οὐ μὲν γὰρ ἀσπόμενοι, in nullo descei-
entes, seu, ut alii reddunt, ita ut
nihil desit ; Quod esse vides

tur ἀκείρα, quam S. Paulus Aposto-
lus præcipit, Ephes. c. 5. v. 15.
Qualis est illa ^{πληρότης}, quæ, rea-
tu, culpæque laborat? Qualis
^{ὁλοκληρία}, quæ infirmitatibus, inad-
vertentiis, lapsibus, & delictis ope-
ratur ac polluitur? Num in nullo
deficere, est, semper corrigenda
subindè perpetrare? non ignora-
mus quidem *Epiætum* Enchirid.
c. 75. τὴν τέλειον καὶ τὸν ἀποκρίπτοντα con-
jungere, dicendo: ἥδη ἔν ἀξίωσιν, σι-
αυτὸν βίβν, ὡς τέλειον καὶ ἀποκρίπτοντα, *πῆτι*
igitur viri perfecti & proficienti
vitam tibi summa: nec latet nos *Sim-
plicium*, in hæc verba commentan-
tem, ita loqui: ἥδη ἔν ἀξίωσιν, καὶ
σεαυτὸν βίβν, ὡς τέλειον, ἔχ ὡς τέλειον ἀποκρί-
πτοντα. ἐκ τούτου ὁ δὲ δίδται τέλειον ἢ ἀξίωσιν. αὐ-
τὸς καὶ τὸ ἀποκρίπτον τέλειον, τῷ αὐτὸ ἀποκρίπτοντι
μὴδισμῷ διακρίπτον τὸ ἀποκρίπτον. ἀλλὰ πῶς
φανερῶς καλῶς ἔχεν, ἰόμοι ἡγῶ, τὸ ἐξ-
σῶν αὐτὸ ἀποκρίπτοντα. h. e. Jam igitur
(inquit) vivendum tibi esse sta-
tue tanquam perfectio, non quod per-
fectionem sis affecturus (id enim

Sermones hujusmodi non desiderat)
sed quasi ratione progressum per-
fectum, qui nunquam progredi desi-
stas, nunquam cesses aut remolles-
cas. Sed quicquid tibi rectum vi-
debitur, id legem putato, quæ idem
exequi jubeat. Hæc observat He-
insius, & cum admiratione, ut ipse
fatetur, & quoniam τὸν τελειότατον seu
ἰσχυρότατον statuit esse certum pro-
fectum gradum, si cum aliis confe-
ratur, ut perfectioni conciliet pro-
fectum, adducit. Verum, primò,
τέλειον adultum non rarò significat.
Apud Laertium Heraclitus dicitur, Lib. ix.
τέλειον μὲντοι γινώσκον πάντα ἐγνωκέναι, qui P. 630.
in adolescentiâ suâ se nihil scivisse
affirmavit. τελειότατον etiam dicun-
tur (ut observavit Budæus, Com-
ment. Ling. Græcæ) οἱ ἀδελφοὶ καὶ
ἀδελφαὶ, οἱ εἰς ἀρετὴν καὶ γυμνασίον
ἐκτελέσαντες. Aristoteles in octavo
περίτηκων, Ἄλλ' ἵσως αὖ δόξειεν ἢ τῷ παιδίῳ
ἀπὸ τοῦ παιδείας εἶναι χάριν ἀδελφῶν γινώσκοντες καὶ
τελειότατον. Hi etiam τελειότατοι dicun-
tur, ut alibi dictum in verbo τελειό-
τατος.

χρόν. Inde τῶν ἰμάντων Plutarch. in
 Antonio, pro togâ purâ ac virili
 dixit, ut quidem ego censeo. τῶν
 enim est justæ magnitudinis & inter-
 græ ætatis. Et hoc sensu, vocabu-
 lum in Enchiridii cap. jam citat,
 accipiendum est. Etenim, verbis,
 quæ modò recensuimus, quæque
 Heinsius admiratur, hæc præmittit
 Epictetus : Ἐπεὶ ποῖος ἐπὶ χρόνῳ ἀνακάλλῃ τὸ
 οὗ βελτίων ἀξίον σεαυτὸν, &, paucis in-
 terjectis, ἔτι ἐπὶ τῷ μετέωρῳ, ἀλλὰ αὐτῷ
 ἔτι τῶν. h. e. Quousque tandem
 differes præstantissima quæque tibi
 vindicare : non jam adolescens es,
 sed maturâ ætate vir. In virtute
 verò, adultum proficere nec mirum
 est, nec inservit instituto Heinsia-
 no, nec interpretationi Simplicia-
 ne favere videtur. Certè, si quid
 piæ mirati liceret, tantos viros
 Simplicium & Heinsium, præceden-
 tia cum consequentibus, quæ am-
 bo caput idem idque breviculum,
 complectitur, non conferendo,
 tantoperè hallucinatos fuisse, mi-

raremur.

raremur. Secundò, perfectionem,
 quam hoc in loco præcipit Apo-
 stolus, omne peccatum excludere
 statuimus, quoniam, ut paulo antè
 observavimus, subjungit: *ἐν παντί*
καταπορεύομεθα, ἵ. ε. in nullo deficientes,
 seu, *in nullà re delinquentes.* Ter-
 tiò, ne quis existimet, perfectio-
 nem (quoniam illud esse perfe-
 ctum, cui nihil addi potest, defini-
 unt *Metaphysici*) *προσέχειν* repug-
 nare, aut nos ita sentire, suspice-
 tur; perfectionem, quæ peccatum
 omne prohibet & excludit, *προσε-
 χόμεθα*, eumque duplicem admittere
 profiteamur. Alter definit in im-
 mutabilitatem statui futuro pecu-
 liarem; alter durabit in æternum.
 E quibus prior ille hoc nititur,
 quòd quo sæpius nostro defungi-
 mur officio, eo magis habiles eva-
 dimus & idonei ad nostra munia
 ritè peragenda, donec ad eum sta-
 tum fuerit deventum, in quo sælix
 muneris obeundi necessitas omnes
 inclinationis gradus consummabit,
 eosque

eosque sistet ut superfluos. Gradibus propensionis ad bene agendum quid opus erit, quum bene agendi necessitas regnabit ac triumphabit? *vidit Jacob in somnis Scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam, Genes. c. 28 v. 12. Sed in ipso cælo Scala non est; illic nec ascendunt intentione, nec remissione descendunt Angeli, Angelive similes. Posterior profectus in officii repetitione, flusui durationis respondens positus est. Ut enim anima durando in æternum progreditur, & pro durationis progressu, officium præstando, ultra vitam hanc caducam in omnem æternitatem in uirtute proficiet, seu, suos illi faciet progressus. Sed, ut ad institutum nostrum proprius redeamus; vir egregie doctus *Sim. Episcopus* eam tantummodò mandatorum divinorum præstationem tanquam*

Gra-
 gen-
 bene
 tri-
 mni-
 , &
 An-
 de-
 28
 a no-
 inter-
 adun-
 oste-
 titio-
 lent-
 a du-
 ur, it-
 offic-
 han-
 atem-
 os ill-
 ad re-
 redea-
 Sim-
 man-
 ionem
 quam

tanquam possibilem agnoscit; quæ
 contaminatur & gravatur *reatu*,
culpâ, *infirmis*, *inadvertenti-*
is, *lapsibus*, *delictis* & *erratis* ;
 (uti constat ex illius verbis pau-
 lō antea recitatis) qualem *Calvi-*
nista propugnare solent & mordi-
 cū tueri ; sed quali majorem, h.
 e. quæ omnem *reatum*, *culpam*, *in-*
firmitates, *inadvertentias*, *lapsus*,
delicta & *errata* proscibit, *Sira-*
chides credit esse possibilem ; ali-
 as quorsum ita præciperet : *esto*
firmus in viâ Domini ? [c. 5. v. 12.]
Firmitas in viâ Domini, haudqua-
 quam admittit *infirmis*, *reatum*
 excludit & *culpam*, prohibetque
 cunctas *inadvertentias*, omnes *lap-*
sus, ac *delicta* quævis & *errata* :
 ita ut si hæc *seculum* sit impossibi-
 lis, tam prudenter tantam perfe-
 ctionem, quanta competit Angelis,
 ipsive Deo, quàm nobis eam, *filius*
Sirach suadere potuisset, & impe-
 rare : & fortè sanctus *Johannes*
 nunquam dixisset : *Omnis qui na-*

*tus est ex Deo, peccatum non facit
 quoniam semen ipsius manet in ipso,
 & non potest peccare (quod ma-
 ius est eâ perfectione quam possi-
 bilem esse contendimus) quoniam
 ex Deo natus est. 1 Ep. c. 2. v. 9.*
 Si quidem omnia quæ juxta gene-
 rale institutum serviendi Deo opti-
 max. seu, quod eodem recidit,
 quæ tenore legis divinæ ab homi-
 ne sunt præstanda, ab ipso forent
 simul & semel peragenda; obser-
 vationem mandatorum Dei, sive
 executionem voti generalis obe-
 dientiæ, tanquam prorsus impossi-
 bilem, jure meritoque causare-
 mur: tum quia tot operibus, quæ
 ad alterutram exiguntur, simul
 obeundis, haud sufficiunt humana
 vires; tum quia munera nonnulla
 uno eodémque tempore nequeunt
 adimpleri. Exempli gratiâ, dis-
Mercurii, Dominicum haud possu-
 mus observare. Cùm publici
 Ecclesiæ precibus intersumus, non
 licet inservire vocationi. Bonum
 quidem

quidem bono non repugnat, sed, habitâ ratione temporis, loci & aliarum circumstantiarum, quævis cujusque officii executio quamvis cujusque alterius officii executio nem non permittit, seu, ut vulgò dicitur, *non possumus sorbere & stare*. Verùm non ita se res habet quod enim postulat institutum generale serviendi Deo, id in tempora, locos, aliasque circumstantias præstandum distribuitur. Atque ideo quæstio est, n. n. an omnia munera, ad quæ obeunda, vi generalis instituti serviendi Deo, per totam suam vitam obligatur homo, possit simul adimplere? sed, an ad eum statum, ex loco, tempore, & rebus aliis quibusque conflatum, reduci possit, in quo ipsi sit impossibile, suo defungi munere, quod pro ratione status illius, ex instituto generali serviendi Deo, debet adimplere? seu, numcò redigi queat, ut de eo verè dici possit, *Hic & nunc* defungi ne-

quit officio, quod *hic & nunc* obire debet? &, bonâ cum veniâ *contra-Remonstrantium*, respondemus negativè, & quamvis quæ hæcenus dicta sunt, possint ac debeant modestis & ingenuis abundè sufficere, nihilominus porro disputare libet.

Primum igitur æquum est (uti
cap. septimo demonstravimus) ut
Deum in omnibus sequi, seu, in
quovis statu, omni conditione, &
quibusque circumstantiis nostro
munere defungi velimus : hoc igi-
tur præstare possumus ; aliàs non
à ratione foret alienum, impossibi-
lia in votis habere. *Nicomachus* (in-
quit *Epicætetus, Enchirid.* c. 6. in
Grieco : πῶς ἐπιθυμῆσαι τὸν θεόν ἐκείνον ὡς ἐστίν)
[alii legunt πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦ θεοῦ] h. e.
Appetitionis enim finem esse memen-
to, ut id quod appetis consequare ;
vel ut alii vertunt, *appetitionis*
cum esse pollicitationem memento,
fore ut consequatur id quod appe-
tat. Quò *Maximus Tyrius* facere
videtur,

videtur, cum Dissert. 20. dicit
id est in appetitu non in natura. Verum quid no-
 bis pollicetur desiderium rerum
 impossibile? Appetitionis ea-
 rum quis finis est ac corpus? quod
 appetit? *S. Jacobus* igitur, c. 4. hoc
 genus desiderii, inter alia merito
 reprehendit: *Endeuaitē* inquit (v. 2.)
id est in appetitu, quod est in natura, et in appetitu, et in appetitu. h. e. *concupiscitis, & non*
habetis: occiditis & zelatis: &
non potestis adipisci. vulg. seu,
 juxta *Latin.* Interpretem version.
Arabica; *concupiscitis, & votum*
vestrum non assequimini: occiditis
& invidetis, & optatum non pote-
stis adipisci. Tam in *moralis phi-*
losophia malum est, *impossibilia de-*
siderare, quam in *Disciplinis Ma-*
thematicis falsum, *partem esse toto*
majorem: absurditate perquam
 manifestam laborat utrumque, & æ-
 quali, sed illud *ethicam,* hoc *Mathe-*
maticam. Si *Lucifer* ambivit *in desiderio*
 (ut *Theologi* complures arbitran-
 tur) tam expetendo rem prorsus

impossibilem, quàm temerè superbiendo, à Cœlo meruit exulare. Universalis obedientia quidem est pietas faci è maxima, sed ad eam modò sit impossibilis, aspirare, nec pietas est, nec pietatis rudimentum ; sed extrema stultitia, máximaque vesania. καλεώμεθα τὴν μὴ ἐπιταγήν

[Eccl. c. 3. v. 22.] *Altiora te ne quæstieris :* [vulg.] *ne quæras quod vires tuas superat*, juxta Latin. Interpretationem version. Arab. *وَمَا سَأَلْتَ عَنْ شَيْءٍ إِذْ كُنْتَ مُسْلِمًا*, *Si erat justum, erat utique etiam possibile.* M. Anton. L. 12. n. 5.

Secundò, Deus ejusque Sacerdotes, ut in omnibus obsequiis mur Deo, monent & hortantur, idque adeo frequenter, ut in hujusmodi exhortationibus & admonitionibus tantùm non luxuriemus. Num erant obedientiam universalem possibilem esse statuendū? Si obsequium Catholicum sit impossibile, idque probè nōrint Deus, & illius Sacerdotes ; certè, aut

illis volupe est, miseris hominibus, eos ad impossibilia peragenda frustra excitando, stimulando, & pelliciendo, illudere; aut illos, talia suadendo, in sanire putamus; aut denique nobis impossibilia commendando, ad eaque præstanda sapius instigando, pretextum nos malè tractandi Deus aucupatur. Quemadmodum Rex *Israelis* de Rege *Syria*, ab ipso, leprosi *Naamani* curam, quam præstare nequivit, efflagitante, conqueritur, dicendo: *animadvertite & videte quod occasiones querit adversum me*; seu, secundum Interpret. *Latin. version. Arab.) verum animverò sciatis oportet hoc esse pretextum adversandi mihi*, 4 Reg. c. 5. v. 8. Ad obedientiam impossibilem amplectendam ehortatio, præsertim crebrò repetita & inculcata, exhortantis arguit vel errorem, vel insaniam, vel animum hominibus illudendi, aut captandi pretextum, quo illos torqueat & affligat:

affligat : Deum verò errare, infamare, hominibus illudere, aut puniendi occasiones aucupari, nefas est vel cogitare. Quis mutum psallere, pedibus destitutum saltare, oculis captum legere, egenum templa ædificare, aut extruere Collegia, senem capularem liberos procreare, scaderet ? Quod si dicas Deum non ex errore, infamia, aut proposito, vel hominibus illudendi, vel captandi occasione illos affligendi, sed, ex instituto nobis exprobandi impotentiam nostro ipsorum vitio contractam ad impossibilem obedientiam amplexandam, nosmet exhortationes, Respondemus, primò, quòd Divinas ad piè vivendum exhortationes, non ex animo miseriam nobis exprobandi, sed ab amore profecti credimus, idque omnes credendum esse, apud quos exhortationes illæ sunt valituræ. Nemo quippe lubens excipit consilium, quod ab odio potius quàm amore

suat

suam ipsius originem trahere ex-
 istimat. Secundò, Deum ad præ-
 standa impossibilia ideò nos ex-
 hortari, ut nobis exprobet impo-
 tentiam nostram, asserere, est mera
petitio principii; etenim num De-
 us præcipiat obedientiam univer-
 salem & impossibilem? &, num
 Deo in omnibus obedire nequea-
 mus? sunt una eademque quæstio.
 Tertiò, nullam impotentiam ob-
 servandi mandata divina in Ada-
 mo contraximus, ut alibi demon-
 strabimus. Quartò, nos in Adamo
 impotentiam contraxisse, indeque
 eam ad nos usque derivâsse, suppo-
 sito, sed non concessio, exprobratur
 nobis ista impotentia, eam ut à
 nostro vitio præfectam, commemo-
 rando, non nos jam impotentes, ad
 profectam faciendam, quæ nunc facere non
 possumus, hortando & stimulan-
 do. Exprobrationis finis est illius,
 cui quidpiam exprobramus, dede-
 rilium, & vituperium. Si quis igitur
 sibi oculos eruat ei que jactura
 sua

oculorum obijciatur ut voluntaria, hoc damnum exprobramus illi, illum quia pudore suffundimus, & afficimus dedecore : sed oculis nunc orbatum quamvis à seipso, ad legendum hortari, non est exprobrare ; quia oculis orbato, unde cunque jactura provenerit, non legere, nec est vituperio, nec dedecori. Cæcitatem accersendo peccamus, non ideo veò, quoniam Cæci non legimus. Quæ circa, homines ad ea patranda, quæ patrare nequeunt, adhortari, illis probro non est, quamvis tibi ipsis hanc debeant imbecillitatem, sed potius exhortantis errorem, *vesaniam*, *indendi propositum*, aut *institutum aucupandi pretextus*, quibus alio miferè affligant (uti supra diximus) arguit & demonstrat ; verum maximâ ex parte immanitatem sonat & barbariem, ut cum hominem ad extremam pauperiem, suâ licet culpâ, redactum contuemur, eumque rogamus iterum atque

atque iterum, ut ampla condant
 Xenodochia, eaque dotet magnis
 proventibus, & latifundiis. *Fili
 peccastis non adjicias iterum* [Eccl.
 c. 21. v. 1.] Quod *Sirachides*
 haudquaquam monuisset, si ab eo,
 qui peccavit semel, foret necessa-
 rium vel eadem peccata repeti, vel
 alia perpetrari. *Jesus* hominum
 salvator, *Johan.* c. 5. v. 14. ho-
 mini, quem ipse sanavit, dicit:
Ecce sanus factus es, *ne deterius tibi aliquid contingat.*
 Quod, si peccatum accurata obe-
 dientia nequeat excipere, perinde
 foret, ac si dixisset: *Impossibilia
 præstato, ne graviora patiaris.*

Tertio, obedientiam, ratione
 loci, temporis & aliarum circum-
 stantiarum quarumcunque, univer-
 salem, Deus præcipit; (Deus e-
 nim ita præcipit *Abrahamo*: *Ambula
 coram me & esto perfectus.*
 vulg. juxta *Latin.* Interpretatio-
 nem version *Arabicae*, *esto integer;*
Syr. a. a., *esto sine macula;* Secun-
 dum

dūm lxx. *quod dicitur, esto incul-*
pabilis. Gen. c. 17. v. 1.) quod,
 ut obligat, omni consilio majus est
 & exhortatione. Si Deus ergo
 haud suadeat impossibilia, ea nec
 præcipit. Præterea, cū præcepti
 finis sit & effectus obligatio, quor-
 sum præciperentur impossibilia?
 naturaliter obligatio perimitur so-
 lutione, aut natâ solutionis impos-
 sibilitate, ut loquuntur *Juris-con-*
sulti, quos videsis apud *Sbarrocki-*
um c. 14. Hypothes. Ethic. Unde
Damasus veteris Juris Ecclesiasti-
 ci, Canonique Doctor, in Regul.
 septimam, nempe, *omnium rerum*
rationem esse reddendam, sic loquitur:
Secus tamen contingit in quibus-
busdam, propter impotentiam, quod
non potest de iis ratio reddi. Vult
 ergo responderetur, Deum haudquam
 quam præcipere ea, quæ naturâ
 suâ sunt impossibilia, sed quæ ta-
 lia sunt nostro ipsorum vitio, id
 que ad demonstrandam, non sibi,
 (quid enim opus est ut illi quide-
 riam

piam ostendatur?) sed homini,
 suam ipsius impotentiam, seu im-
 becillitatem. Verum, præceptum,
 nostræ potentiæ, aut impotentiae,
 est omnino extrinsecum, & neutri-
 us est vel effectus vel causa; &, si
 quavis aliâ ratione sit argumen-
 tum satis idoneum, quo sua homi-
 ni ostendatur imbecillitas, ex eo
 quod Deus non mæchari & non
 furari præcipit, nos non posse non-
 mæchari, & non-furari concludere
 licebit. Quod si Deum quædam
 possibilia, quædam impossibilia
 præcipere contendas; regerimus,
 quod tenore hujus responsi præ-
 ceptum ad utraque extenditur,
 atque ideo, ipsum præceptum no-
 stram haudquaquam demonstrat
 impotentiam. Ut igitur præcep-
 tum demonstret impotentiam, ut
 aliud quiddam ipsi conjungatur,
 oportet, cujus viribus fiat imbe-
 cillitatis demonstrativum. Hoc
 autem quid aliud vel esse, vel fin-
 gi, potest, quàm aut ipsa natura

rei quæ præcipitur, aut nostra non-observatio? Ad illam quod attinet, quæ Deus præcipit, ea non esse naturâ suâ observatu impossibilia, seu, eorum observationem nullam implicare contradictionem, in confesso est; & si observatio naturâ suâ foret impossibilis, nostra non-observatio haud magis indicaret nostram impotentiam, quàm non productio rerum contradictiones involventium Divinam imbecillitatem demonstraret. Quòd si præcepti observatio non sit impossibilis naturâ suâ, ex illius non-observatione quid inferemus? Certè tantummodo, nos peccare, neutiquam verò non posse præceptum observare; aliàs ex *actûs* negatione, ipsius *potentia* negationem concludimus, à quo genere argumentandi abhorret *Dialectica*. Si Sacram Scripturam impotentiam nos edocere dicas: primùm hoc protinùs inficiamur; dein quamvis Sacra Scriptura doceret

ceret

ceret impotentiam, præceptum tamen haud ideo foret magis impotentiae nostrae demonstrativum, quàm creationis cœli & terræ, excidii *Pharaonis*, & interitus *Samsonis*, quæ Sacris in literis disertissimè traduntur. Denique, si præcepti scopus est & finis, impotentiae demonstratio, duo quærimus; alterum est, cur Deus utatur argumento quod probabilitate majori contrarium demonstrat? nam magis verisimile est, idcirco quidpiam esse possibile, à Deo quia præcipitur, quàm ideo esse impossibile, illud quoniam à Deo præcipitur. Alterum, cur non apertè dicat Deus? *Vos O homines, hæc prestare non potestis?* Si enim ita disertè loqueretur, instituto suo imbecillitatem nostram declarandi, breviter & sine ambagibus, sed abundè satisfaceret, seu de suâ ipsius imbecillitate nemo dubitaret.

Quartò,

Quartò, munus universum, quo Deum sequi oportet, ex opere bono constat, fugâque mali. Quodnam verò tempus est, qui est iste locus, quæve sunt illæ circumstantiæ, in quibus haud liceat nobis bene operari, vel non-peccare? non posse non-peccare, est contradictio *in adjecto*. Etenim & necessariò peccamus, quia non possumus non peccare; contrà verò ut peccemus, impossibile est, quoniam aliter facere nequimus. Similiter non posse præstare, quod præstare debemus, suâ quoque contradictione laborat; istud quippe supponendo, peccamus simul & non peccamus; peccamus, quia non facimus, quod facere debemus; non peccamus autem, quoniam tantum non facimus quod facere non possumus. Huic (nostræ scilicet Argumentationi, ut verba *Lactantii* ex *Inst. Div. L. 3. c. 6.* huc transferamus) simile est illud quod in Scholis proponi solet

in *Afystati* generis exemplum, *somniāsse* quendam ne *somniis* crederet. Si enim crediderit, tum sequitur, ut credendum non sit. Si autem non crediderit, tunc sequitur, ut credendum sit. Sed, certum peccatum nō minetur, illéque locus determinatus ac tempus, in quibus illud effugere nequimus; nōminetur quoque ~~utroque~~ particulare, statúsque ex circumstantiis determinatis confiat, in quo verè dici possit: *illud mihi est impossibile*. Quæ fieri non posse nulli dubitamus; nisi fiant tamen, Patre nō impossibilitatis, adversùs obedientiæ Catholice possibilitatem, in genere disputando, oleum perdunt & operam. Obedientia generalis non est, & impossibilis, nisi complectatur aliquam particularem, eamq; impossibilem, quam propterea, si possint, in medium proferant Calvinistæ. Interea temporis, ut piper esse frigidum in genere merito negamus, donec, quod frigefacit,

ostendatur aliquod illius individuum: ita generalem obedientiam impossibilem esse liceat inficari, nobis donec aliquam particularem obedientiam impossibilem esse demonstretur.

Quintò, possibilitatem obedientiae universalis testatur Ecclesia. *Domine Deus Omnipotens, qui ad principium hujus diei nos pervenire fecisti: tuâ nos hodie salva virtute: ut in hac die ad nullum declinemus peccatum. sed semper ad tuam justitiam faciendam, nostra procedant eloquia, dirigantur cogitationes & opera. per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum.* Ita precatur Ecclesia Romana in Feria. i officio ad Primam. Anglicana ve. ò, Deus supplicat, eodem sensu, sed verbis nonnihil immutatis, in hunc modum: *Domine Sancte Pater, Omnipotens*

*potens Æterne Deus, qui nos ad
 principium hujus diei pervenire se-
 cisti, tuâ nos hodiè serva virtute, ut
 in hac die ad nullum declinemus pec-
 catum, nec ullum incurramus peri-
 culum sed semper ad tuam justitiam
 faciendam omnis nostra actio tuo
 moderamine dirigatur, per Jesum
 Christum Dominum nostrum. Et
 utraque in Hymno, qui vulgò di-
 citur Te Deum, & ab aliis adscribi-
 tur Ambrosio & Augustino, ab aliis
 Nicetio, ita preces instituit. Dignare
 Domine die isto sine peccato nos
 custodire. Num roget Ecclesia
 Dei, cum publicè, tum constanter,
 quod nequit impetrari? Quòd si
 dies unicus omni peccato vacare
 queat, quid vetat quominus eâ-
 dem & cunctis reliqui gaudeant
 immunitate, præsertim cum dies
 hodiernus piè transactus, crasti-
 num piè transigendi possibilitatem
 & probabilitatem augeat & in-
 tendat? Si unius diei immunitas
 ab omnibus peccatis sit homini res*

prorsùs impossibilis, credimus *Ecclesiam Dei* esse adeo, vel imperitam, ut hoc ignoret, vel insanam, ut, agnitâ rerum impossibilitate, orando publicè & quotidie illas frustra postulet & effligitet? Quod impossibile est, frustra petitur, & quod impossibile esse certò scitor, id frustra peti mandatur, inquit *Episcopus* Lect. Sacr. in 1 *Joh.* c. 5. v. 5. Si verò sit possibilis, ceteri dies omnes à peccatis quibuscunque immunes esse possunt liberique, nisi tempus inveniat, quod creat peccandi necessitatem & in quo propterea cum *Ecclesia* non licet orare ad hunc modum: *Dignare Domine die isto sine peccato nos custodire*: quod haudquam fieri posse, nulli dubitamus.

Sextò, Deus ad omnia sua mandata accuratè & perfectè observanda nos omnes obligat: hæc obligatio *jugum* est, cui sustinendo, colla; & *onus*, cui ferendo, hume-

ros permittere debemus. *Mandata*
 verò *Lei gravia non sunt* [1 Joh.
 c. 5 v. 3.] quinimo *onus leve est,*
 & *suave jugum* quod *requiem* præ-
 stat *animabus*, Matt. c. xi. v. 29.
 & 30. Ad impossibilia præstanda
 obligari num *leve est*? num *suave*?
 num *requiem* præbet nostris *ani-*
mabus? Si ad observandum quod
 observari non potest obligemur;
 si obligemur, inquam, ergo debe-
 mus observare; sed non observa-
 mus, nec observare possumus,
 quia quod observare debemus
 non potest observari. Quid igitur
 reliquum est? Peccandum est ne-
 cessariò, quia necessariò non faci-
 mus, quod facere debemus. Vides
 obligationem nos illaqueantem,
 & delinquendi necessitatem, quâ
gravius onus non est, aut *jugum as-*
perius, quæque molestiam longè
 maximam creare potest & solet,
 nobis obtrudentem. Cùm igitur
Sacris literis modò fidem adhibe-
 amus, præceptum Dei sit *onus*, non

grave, sed leve, sitque *jugum* non
moiestum, sed *suave*, *requiemque*
præstet animabus; legem Divinam
accuratè possumus observare.
Summatim, impossibilia, aut velle,
aut hortari, aut mandare, absur-
dum est: nullus est locus, qui nos
munere nostro defungi prohibet;
nullum tempus, quod officio vetat
satisfacere; nullæ circumstantiæ,
quæ boni fugam imperant, am-
plexumve mali; & Ecclesiam
Christi jugiter ^{ἀνάστα} rogare,
haudquaquam verisimile est:
Christi *jugum suave* est, *onusque*
leve. Tenebæ palpabiles Ægyptio-
rum *plaga* fuit; non *peccatum*,
quod istis oppleti tenebris, voca-
tionis opera non peregerunt.
Aguas omnes in sanguinem fu-
isse transmutatas earundem fuit
^{ἐκλήθη}, non *delictum*, quod aquas
ab illarum conversione non bibe-
runt. Quod absque paleis & sti-
pulis *Pharaoh* lateres exegit, illius
quidem fuit egregia tyrannis, sed
magnum

magnum *Israelitarum* infortunium ; ipsos verò absque paleis, & stipulis lateres non confecisse, quis credit *quidemus* fuisse ? Voluntas libera est, liberéque tum peccat, tum bene operatur, & nec Deus nos peccare facit, nec impedit bona opera, neutrumque est in potestate aut arbitrio Creaturæ. Non desunt vires, sed abest voluntas. Quod pravitati Spontaneæ importuit adscribi, in potentia id ipsum imputamus tamen, & ideo forsitan, ut pravitas minor videatur, & tolerabilior. *Debilitatem nobis induxere delitiæ : & quod diu nolimus, posse desivimus*, inquit Seneca Ep. 56.

Si hominem, qui Deo in omnibus obedivit, nunquam extitisse negaverint Adversarii ; Respondeat *Sebastianus Castellio*. Sed unde id sciant ? (inquit ille de obedientia Deo præstanda) suntne omnium corda perscrutati ? Putabat *Elias* neminem in *Israelitis* restare :

*stare pium ; & fallebatur , cùm
 tamen universi populi scelera palam
 videret. Isti contrà videre possent,
 si quærerent aliquos (sed plerum-
 que obscuros & ignotos homines)
 sic piè vivere , ut sint & coram
 Deo, & coram hominibus (id quod
 de Johannis Baptistæ parentibus,
 sub ipsâ adhuc lege viventibus, testa-
 tur Lucas) inculpati. Et iidem A-
 postolorum tempore, in quo magis
 ardebat, quæ nunc refriguit charitas,
 si vixissent , magis videre potuis-
 sent : ac postea quenquam negabunt
 unquam à Christo, ab omni peccato
 fuisse reverâ expiatum ? Nonne
 omnes, Judâ excepto, mundos esse
 pronuntiavit ? Quibus testimoni-
 is, hoc egregium de Samuele libet
 adjicere : Non accusavit illum ho-
 mo , Eccl. c. 4 6. v. 22. Verùm,
 utut nemo unquam fuerit ornatus
 obedientiâ Catholicâ, quærimus,
 non quid, aut factum fuerit , aut
 fieri soleat, sed quid, homo facere
 possit debeâtque ?*

Quod

Quòd si dicant rursùs *Adversarii* : Quemadmodùm Deus omnes *Chananeos* subito extirpari noluit, ne in finibus *Israelitarum* feræ invalescerent : ita omnia peccata in hoc sæculo noluit abigere, sed quasdam istorum reliquias superesse voluit, ne homo superbiret. Verùm Deum peccata, nec magna, nec exigua, nec multa, nec pauca velle *Anim. Med. L. 2.* abunde demonstravimus; & quod spectat ad metum superbiæ, quam immunitatem ab omni peccato minitari suspicantur *Adversarii*, vanus est, ac planè ridiculus. Cùm enim peccatum sit superbia, si ab omni peccato, à superbiâ quoque, liberamur. *Stulti homines* (inquit *Castellio* ubi supra) ibi metuentes ubi nihil metuendum est : Rursumque ibi securi, ubi summum est periculum. Metuunt ne liberatus ab omni peccato homo superbiat : quod perinde est, ac si metuas, ne ab omni morbo sanatus agrotus, agrotet.

Si superbiam peccatum esse credant *Calvinistæ*, ex eorum sententiâ, illius piaculum vel minimum, eliminat ab omni peccato liberatio : Si verò, quod verisimilius est, non credant, superbiam cur adeo reformidant ?

Filius autem de possibilitate obedientiæ generalis idcirco disputamus, quoniam (ut verbis utar *Castellionis*) si hic erratur, magni pietatis jacturâ erratur, præsertim si ad sinistram erratur, hoc est, non posse [hominem scilicet perfecte obedire Deo] docetur, tamen potest, sic enim fit, ut spe destitutus homo, ne conetur quidem. Cur enim conere, quod non speres ? Quis nunquam voluit aut montem humeris gestare ? si præceptis Dei, si te perfecte obedire non posse speres, nunquam eis perfecte obedire (nisi planè demens conabere. Ad dextram verò si erratur, minori periculo erratur, propterea quod conari perfecte obedire

Deo, idque ipsius ope sperare, res est,
 quæ Deo displicere non possit, cum
 præsertim eo animo non fiat, ut in-
 de salus tua pendeat: Sed in Deum
 charitate, ejusque in honorem co-
 neris, id enim nunquam in aliquo
 est reprehensum, nec quodd Deus sit
 reprehensurus, est timendum. Itaque
 si errandum sit, malim ad dextram.
 Quibus viri Doctissimi & Sanctissi-
 mi (ut Theodorus Zuingerus, The-
 atr. Hum. vitæ vol. 18. L. 2. Tit.
 de paupertate ex contemptu o-
 pum Philosophico, testatur) Cal-
 vino licet exosi, dictis, has nostras,
 de possibilitate obedientiæ gene-
 ralis, meditationes absolvimus.

est, quamdiu vivunt, seu juxta *Latin.* version. *Paraphras. Chald.* *Insania in corde eorum erit et in omnibus diebus vite eorum.* Sumas *מסאכמסאכמ*

[ut loquitur *Epicætetus* apud *Arrian.* L. 2. c. 9.] *λόγος μὲν Ἰουδαίου, ἱερὸς*

δ' ἄλλος πρὸς αἰσιν παρὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, μακρὰν δὲ
τὴν ἀρχὴν τῆς αἰσιν αὐτῆς, ἵνα τὸν αὐτὸν λόγον, ἵνα τὸν αὐτὸν λόγον, ἵνα τὸν αὐτὸν λόγον,

ἐκείνου. Adulterini sumus, nomine quidem Judæi, re verò ipsà quiddam aliud, affectu cum oratione non congruente. Ac multum abest ut in

sciamus, quæ proficiamus, quorumque cognitione efferimur. Ubi, nomine

Judæorum Christianos intelligi, in suis Annotationibus Wolphius ob-

servat. Verùm, non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intra-

bit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei [seu,

qui divinæ voluntati reipsà conformis est,] ipse intrabit in reg-

num cælorum, Matth. c. 7. v. 21. Non qui verbum audit; sed qui

reverà suam ipsius voluntatem transmutat in divinam, seu, facta

operis

operis, hic beatus in factō suo erit,
 Jac. c. i. v. 25. Si cognoscā
 voluntatem Domini mei, & non
 pr parem. & non faciam secundū
 voluntatem ejus, non tantū anima
 mea cognoscit nimis, sed etiam mul-
 tis vapulabit, Luc. c. 2. v. 47.
 Ps. 138. v. 4 Vides etiam obsti-
 natos, Orbis Imperatorem, longē
 spectatissimum, infimos, mediox-
 mos, sorte mundanā quidem im-
 pares, sed animi robore viros om-
 ni procul dubio summos, maxi-
 mosque; ut, & generosam mentis
 indolem à nulā conditione alie-
 nam esse, eāque nullam sortem
 aspernari scias; & ut tibi sint in
 promptu præclarissima constantiæ
 exemplaria, quæ imitationem po-
 stulant ac merentur. Deus bone!
 Quam pulchrum est in illorum
 numerum, qui tibi sese totos dedi-
 derunt, cooptari? Quam genero-
 sum integram nostram volunta-
 tem tuæ devoveri? Quam tutum
 omnem nostrum appetitum, ad tu-

um beneplacitum, quod frustrari nescit, conformari? Quàm justum æquumque optimæ justissimæque voluntati consentire? Quàm magnum, Tibi Maximo concordare? Quàm pulchrum, generosum, tutum, justum, æquumque, ac magnum, in hâc concordia, invitis Mundo, carne, & Diabolo, perseverare? In faciendo, fugiendo, ferendoque nostrâ quam plurimum interest, cum *Socrate*, *undni* *ἀκούειν* *nemini* *auscultare*, *nisi rationi*; [Epiët. *Ench.* c. 75.] seu, cum *Atendico Thauleri*, voluntatem divinam nobismet-ipsis, tanquam legem, perficere, eique obtemperando constanter adherere. Dicitur, (inquit *Theolog. Germanica*, c. 47.) *nullius rei tantum esse apud inferos, quantum propria voluntatis. Id quod verum est; nihil enim aliud ibi est, nisi propria voluntas: quæ nisi esset, nullus etiam orcus aut Diabolus esset. Rursus: In hoc paradiso* [mundo sci-
licet]

licet] omnia concessa sunt, quæ in eo sunt, exceptâ unâ arbore, ejusque fructu. Id quod sic accipiendum est : ex omnibus quæ sunt, nihil vetitum, nihilque Deo contrarium est, nisi duntaxat unum, videlicet propria voluntas, aut aliter velle, quàm velit voluntas æterna. Quod si Regulam facillè summam, quæ unica vitæ præsentis, mortique moderandæ, & vitæ præsentis, morti & futuræ vitæ beandæ sufficit, aut non omninò eligamus, aut tanti Canonis electionem rescindendo, tanquam ὑποστασις, sive, *substractio* nis filii, [Heb. c. 10. v. 39.] ab eo temerè desciscamus, ut columba Noachi, ubi pes requiescat, non invenimus, sed μελέμεδα; miseriam non excutimus, sed mutamus; non consistimus, sed ambulamus vias difficiles, [Sapient. c. 5. v. 7.] & erramus in viâ prævaricantium, quæ horrida est, ac aspera, spinis oppletur & aculeis; [Prov. c. 13. v. 15. & c. 22. v. 5.]

quiescit, sin aliò dirigatur, motu perpetuo, eoque tremulo, agitur: ita mens humana, si ad creaturas, fluctuat semper ac vacillat; sin ad Deum, veluti *polum* suum, convertatur, & in hoc sæculo & in futuro, placidissimè quiescit. Estote ergo *boni, Sanctique: boni*, Legem divinam acceptando; *Sancti*, eandem acceptatam nunquam deserendo. Nam ut observat *Thomas Albius*, Instit. Sacr. L. 1. Sect. 2. *Sanctum dicimus illum, qui sancitus*, i. e. Deo stabiliter consecratus, seu constans est in servitute Dei. *Sanctum erit, & mutari non poterit*, Lev. c. 27. v. 9. 10. vulg. Nobis prorsùs inutile est, quinimo noxium planè ac damnosum, vel Deo gloriari, vel *Christum* profiteri, vel *rationem* ostentare, nisi discamus, ex animo precari: *Fiat voluntas tua*. Hanc *Orationis Dominica* portiunculam, totius humani officii, & universæ felicitatis Epitomen, *Johannes Lodovicus Vives* illustravit

Iustravit oratione fusiori, quâ, ut
 pietate plenâ, liquidâque ratione
 suffultâ, quicquid ad felicitatem
 omninò necessarium est, luculen-
 tiùs edocente, hanc nostram feriè
 concludimus opellam. " Est in
 " te, Domine, voluntas quædam
 " omnipotens, cui nihil omninò
 " potest obsistere: fiet quicquid
 " illa jussèrit, vel invito mundo
 " universo, nedùm nobis homin-
 " culis miseris, atque infirmis-
 " simis. Rogamus atque obsecramus te,
 " ut nobis gratiâ tuâ opituleris,
 " quò voluntate acquiescamus
 " tuâ, quòdque eventurum est;
 " quia tu vis, eveniat quoque se-
 " cundâ nostra voluntate. Est &
 " altera tua voluntas, quam mag-
 " nis atque evidentibus signis no-
 " bis patefacis ac declaras, non po-
 " tentiæ, sed bonitatis & amoris,
 " quâ vis, ut hominès omnes ad
 " finem, cui eos destinâsti, perve-
 " niant: quem in finem donâsti
 " nos mente & cognitione tui, ut

“ te amemus : misisti ad nos eru-
 “ ditorem filium, qui nos volun-
 “ tatem hanc tuam edoceret , &
 “ quem in modum perfici posset,
 “ ostenderet. Impleatur in nobis,
 “ Domine, hæc tam sancta, tamque
 “ salutaris voluntas tua, ut per fi-
 “ duciam filii tui justificati , per
 “ charitatem illius, &, quoad ejus
 “ fieri possit, nostram, tecum jun-
 “ gamur. Da, Pater, eam mentem,
 “ ut non modo effectum hujus
 “ velimus, ac desideremus, quæ no-
 “ bis tantoperè conducit, sed illi-
 “ us quoque Majestatis tuæ ac sa-
 “ pientiæ, idque prorsum absque
 “ ullâ exceptione : nec partiri te-
 “ cum eventus rerum fas jusque
 “ est, ut alia fiant, quia tu vis, alia,
 “ quia nos. Fiat omninò quicquid
 “ tu jubes, non in nobis modò,
 “ sed in rebus universis, nobis vo-
 “ lentibus, in lumine, vi & vigo-
 “ re, in signis cœlestibus, in salu-
 “ britate ac temperie Aëris, in
 “ tempestatibus, tranquillitate,
 “ allu-

“ alluvionibus aquarum , in cultu
 “ terræ, in percipiendis ex eâ fru-
 “ gibus , in omnibus nostris ali-
 “ mentis & medicamentis , qua-
 “ cunque verò elementorum par-
 “ te , in valetudine, victu, cul-
 “ tu , vestitu , habitatione, sta-
 “ tu , conditione vitæ, quâ pub-
 “ licè , quâ privatim , in alie-
 “ nis, in iis qui nos oderunt, in a-
 “ micis, propinquis , necessariis,
 “ parentibus, uxore, liberis, fami-
 “ liâ, subditis, in omnibus ubique
 “ & semper. Tribue hoc nobis,
 “ ut quicquid tibi placuerit , fiat
 “ nobis non invitis, non gementi-
 “ bus, non, quâ possumus , relu-
 “ ctantibus. Est hoc profectò
 “ vehementer congruens , ut vo-
 “ luntas nostra, & scientia cæca,
 “ & desideriis prava, sequatur per
 “ omnia voluntatem tuam , quâ
 “ nihil fingi sapientius potest, vel
 “ melius : & quæcunque de nobis
 “ statuit, etiam quæ nos remur ad-
 “ versissima , ad exitus spectant,

“ maximè nobis utiles , si modò
 “ non recusemus obsequi. Suscipe
 “ Pater volentem : in me verò
 “ nulla est parendi mora. Duc ,
 “ quò tibi libuerit, libentem : nam
 “ certum habeo, non ducturum
 “ te, nisi ad ingentia mihi bona.

Ταύτην μέγιστον ἄνδρα, ὡς ἴκων δ' ἔστιν ἀποφύγε-

ῖον ἑαυτοῦ ἀπὸς τῶ παρὸν χρόνον πόλεως, ὡς τὸ

γαίονας, ὡς τὸς οὐρανίας. Hæc in hoc

loco differuntur, nemo autem se-

cum aufert domum: sed statim

cum puero bellum geritur, cum

vicinis, cum irrisoribus, cum

scurris. Arrian. Epiçtet. Lib. 3.

cap. 20. Quem Ducem nobis

eligemus? Si hominem; Maledi-

ctus homo, qui confidit in homine,

& ponit carnem brachium suum, &

à Domino recedit cor ejus. Erit

enim quasi myrica in deserto, &

non vidbit cum venerit bonum:

sed habitabit in siccitate, in deser-

to, in terrâ salsuginis, & inhabita-

bili, Jer. c. 17. v. 5. 6. Si Ange-

lum vel à Deo mittendum; erit vi-

ta nostra planè luctuosa. *Mittam*
præcurforem tui Angelum, ut ejici-
am Chanaanæum, & Amorrahæum,
& Hetthæum, & Pherezæum, & He-
væum, & Jebuzæum, & intres in
terram fluentem lacte & melle. Non
enim ascendam tecum, quia populus
duræ cervicis es: ne fortè disper-
dam te in viâ. Audiensque populus
sermonem hunc pessimum, luxit;
& nullus ex more indutus est cultu
suo, Exod. c. 33. v. 2. 3. 4. Quan-
to miserior erit omnis nostra vita
si nobis præficiamus Spiritus im-
puros ac nefarios; aut Vitziputzles
h. e. manum sinistram plumæ splen-
dentis (ut Josepho Acostâ refe-
rente, Histor. Ind. L. 5. c. 14.
solent Mexicani;) aut alia Gen-
tium Idola, quæ, ea licet in Mun-
do nihil esse sciat Apostolus [1 Cor.
c. 8. v. 4.] ab Hebræis vocitan-
tur ליליך Dii Stercorei, & a-
pud eos jure fortiuntur alias
nomenclaturas, quæ terricula so-
nant, horricula, & tormina, nem-

pè צדק, מפלצת, צדק! Sed,
Benedictus vir, qui confidit in Do-
mino, & erit Dominus fiducia e-
jus, & erit quasi lignum quod tran-
splantatur super aquas, quod ad hu-
morem mittit radices suas: Et non
timebit cum venerit aestus. Et erit
folium ejus viride, & in tempore
ficcitatis non erit sollicitum, nec ali-
quando desinet facere fructum, Je-
rem. c. 17. v. 7. 8. Te Creato-
rem suspicimus; te Conservatorem
adoramus: Te Patrem diligimus:
Te Ducem sequimur: Te Deum
totius consolationis [2 Cor. c. 1.
v. 3.] ex animo laudamus, & se-
renitate mentis, Te tam Dominum
Pacem וְשָׁלוֹם [Judic. c. 6. v. 24.]
quàm Dominum Pacis [2 Thess.
c. 3. v. 16.] imitamur: Te Re-
gem summum, Principemque lon-
gè maximum, voluntatem nostram
ad tuam conformando, venera-
mur. Nihil sumus aliud Christiani
(inquit Arnobius L. 1.) nisi
Magistro Christo, summi Regis, ac
Principis

*Principis veneratores : nihil, si
consideres, aliud invenies in ista
religione versari. Hac totius sum-
ma est actionis ; hic propositus ter-
minus divinorum officiorum, hic
finis. Et esto*

FINIS.

4

I

A

32

33

ren

gee

137

14

dic

Div

exe

nis,

Am

INDEX

Rerum & Verborum.

A.

97, 98, 99, 100, 101,
102, 103, 104, 105, 106.

A *Dominica Ob-*
stinationis, Pag.

Ἀπάσις; 42.

Apollonius Tyaneus
exemplum Obstinatio-
nis, 342.

321, 322, 323,
324, 325, 326,
327, 328, 329, 330, 331,
332, 333, 334, 335, 336.

Ἀνέστης, 20, 22, 23.

Admonitio ad Lecto-
rem in Aphorismis au-
getur & explicatur,
137, 138, 139, 140, 141,
142.

Authorum citando-
rum usus, 11, 12.

Ἀυτοκρίσια, 20, 22, 23.

B.

Adverse res quare
dicantur, 147, 148.

B *eatitudinem frustra*
quaerunt mali, quia
non rectè, 362.

Adverse sunt amoris
Divini signa, 149, 150.

Beata vita, non in ex-
ternis, sed, in nobis-ipsis
quaerenda, 360.

Alexander Mamea
exemplum Obstinatio-
nis, 342.

Beata sit voluntas du-
pliciter, 361.

Amor quid, 98, 99.
Amor Dei explicatur,

Beatus est Deus per
F f f par.

INDEX Rerum & Verborum.

participationem, Pag. *Sanctorum* in Symbolo, 363. quid, Pag. 192.

C.

Calamitas aliena tolleranda, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175.

Calamitatibus ingruentibus, gaudere verè generosum, 151, 152.

Calamitas nostra cum gaudio excipienda, non lugenda, 143.

Castellio extitisse aliquos innuit, qui Deo in omnibus paruerint, 79, 80, 355. eius ex Theodor. Zuingero elogium, 233, 234, 83.

Chiron, cum posset esse immortalis, mori maluit, 369, 370.

Cogitatus vani qui, 215, 216. quare vitandi, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226.

Communio, seu *coestercia*,

Conatuum nostrorum, non obstante Providentiæ benignitate, necessitas, 194, 195, 196, 197, 193.

Conformitas nostræ voluntatis cum Divinâ urgetur, 256, &c.

D.

Deliberatio ineunda de vitâ rectè instituendâ, 228, 229, 230.

Deliberandum de universâ vitâ, non de quibusdam tantùm ejus particulis, 231, 232, 233, 234.

Deliberandum de conatibus quoque, 221, 231, 335.

Demetrius pauper Philosophus exemplum obstinationis, 343.

Demonax exemplum Obstinationis, 341.

Deus, nihil, nisi nostræ causâ, præcipit, 96, 97.

Deus,

INDEX Rerum & Verborum.

Deus, non spe præmii,
vel metu supplicii, sed
sui solius causâ, aman-
dus, Pag. 106, 107, 108.

Deo nec nocet inobe-
dieutiâ nostrâ, nec pro-
dest obedientia, 87, 88.

Dogenes Cynicus ex-
emplum Obstinationis,
344, 345.

Dolor consuetudine
non fit iucundior, 121,
122, 123, 124.

Dolor omnis ex Scri-
pturis refellitur, 124,
125, 126, 127, 128.

Dolor propter pecca-
tum non-necessarius,
137.

E.

E*NCHIRIDION*, 29, 30, 31.
Epiclesus exem-
plum obstinationis, 346.

Episcopi de habiti-
bus sententia refellitur,
123. *Et* idem, de pos-

sibilitate voti generalis,
sententia impugnatur,
49, 50, 51, 52, 53, 54, 55,
56, 57, 58, 59.

Exempla Obstinationis,
Pag. 340, &c.

Exempla egregia, pau-
ca; perfecta, Christo
excepto, nulla, 352,
353, 354, 355.

Exprobrandi nostram
impotentiam causâ, De-
us non præcipit impos-
sibilia, 64, 65, 66, 67.

F.

F*Abula* Æsopica de
Vulpi & Erinacio,
266.

Facere, fugere & ferre,
modi exequendi insti-
tutum generale servi-
endi Deo, 84.

Facere, fugere, ferre,
quia Deus præcipit, est
formaliter bonum; aliâ
de causâ, materialiter
tantummodò, 84, 85,
86.

Facere, fugere, ferre,
quoad actum elicitum &
imperatum, quomodo
discrepent, 86, 87.

Facienda & fugienda
F f 2 ex

INDEX Rerum & Verborum.

ex præcepto, Pag. 109, 110, 111, 112, 113, 114. Solidum, miserorum le-
ve & vacuum, Pag. 138,

Faciendo quod Deus 139, 140, 141.
præcipit, non quia præ- *Gaudium* ad gauden-
cipit, peccamus magis dum disponit, 120.
quàm non faciendo, 86, Thom. *Goodwini*, de
210, 239. dolore piorum, senten-

Faciendo quod Deus tia refellitur, 128, 129,
fugere, quàm omittèn- 130, 131, 132.

do quod facere, præci-
pit, magis delinquimus,
211.

H.

Fallax Impietas, 276.

Fugiendo, quæ ex
præcepto Dei fugere
debemus, non quia ve-
tat Deus, seu quia est è
re nostrâ, incidimus in
malum, 212.

Hymnus Te Deum
quibus adscriptus,
75.

I.

Immutabilitas alia po-
stulat Lætitiam, alia
Indolentiam, 254.

G.

Indifferentia nulla à

Gaudere peccato, in-
Deo præcipi aut prohi-
humanum; vel e-
beri, 89, 90, 91, 92, 93,
tiam rebus prosperis, 94, 95, 96.

homine indignum, 212,
213. *Iniquitas* aliena tole-
randa, 153, 154, 155,

Gaudere semper de-
bemus in servitute Dei, 156, 157, 158, 159, 160.
257. 161, 162.

Invidia quid, & quàm
Gaudium bonorum exitialis felicitati, 187,
188,

INDEX Rerum & Verborum.

188, 189, 190.

Judeorum nomine
Christianos intelligit E-
piscopus, Pag. 386.

L.

L *Etio* bonorum Au-
thorum quantum
valeat ad mentem con-
firmandam, 325, 326,
327.

M.

M *Agdelens* Prin-
cipis se Deo con-
formantis exem-
plum, 209.

Mala apud homines
frequentia, 117, 118.

Mala omnia toleran-
da, 135.

Mala esse bonum est,
156, 157, 158.

Mali scilicet esse ne-
queunt, 138, 139, 141,
142.

Mare. A. Antoninus
Imp. exemplum Obsti-
nationis, 342.

Modi exequendi in-
stitutum generale ser-
viendi Deo, 84.

Monachus qualis esse

debeat ex sententia

Eugenii Papæ, 201, 202.

Mors, qualiter asse-
ctos nos invenit, tales
ad æternitatem trans-
mittit, 371, 372, 777,
378, 379, 380.

Mutationibus omnia
obnoxia, 252.

Mutatio voluntatis
quoruplex, 24, 25, 26.

Mutatio voluntatis
supponit mutationem
judicii, 304, 305.

N.

N *Natura*, ad diruen-
dum quam ædifican-
dum, prior, 252.

Numerus binarius in-
famis, 251.

O.

O *bligatio* Præcepto-
rum Affirmativo-
rum & Negativorum,
110, 111, 112, 113.

Obstinationis funda-
menta, 21. Synonyma,
29, 30, 31. Quid sit
Obstinatio, 29, 30. *Ob-*
stinatio bona, 40, 41.

quid, & quoruplex, 41,
42.

INDEX Rerum & Verborum.

42.

Obstinationis bonæ
subjectum propositum
generale, 43. *Obstinatio*
mala quid, & quare im-
probanda, 36, 37, 38,
39, 40.

P.

Passio omnis disponit

ad sui continuationem,
119, 120.

Perfectionis possibili-
tas, 51, 52, 53, 54, 55,
56, 57, 58, 59, 60, 61,
62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
69, 70, 71, 72, 73, 74,
75, 76, 77, 78, 79, 80.

Periculum quid, 308,
309. *Periculi causa*, 312,
313, 314, occasio, 315,
316.

Periculo nos non de-
bemus temerè expone-
re, 317, 318.

Philosophorum exem-
pla ideo laudantur ut
Christianos ad æmula-
tionem provocent, 345,
346.

Præceptum affirmati-

vum & negativum,
109, 110, 111, 112, 113.

Preces sunt *Obstinati-*
onis adminicula, 327,
328.

Procrastinatio oppug-
natur, 282, 283, usque
ad 307.

Procrastinatio in feri-
as solennes, 284.

Procrastinatio numi-
nis contemptum argui-
t, 302, 303, 304.

Procrastinatio stulta
est, 306.

Profectus quatuorplex,
non obstante hujus vi-
tæ perfectione, admit-
tendus, 55, 56.

Propositum generale
obstinationis bonæ sub-
jectum, 43.

Propositi generalis pos-
sibilitas & æquitas, 45,
46, 47.

Propositi generalis pos-
sibilitas, si erronea, tuta-
tamen, 83, 84.

R.

Ratio generalis quæ
dicatur, 244. est
volu-

INDEX Rerum & Verborum.

voluntas divina, 245. ejus excellentia, 246. 178, 179, 180.

& necessitas, 246, 247, 248, 249, 250, 251. *Socii pacifici & modesti* Obstinatorem juvant, 322, 323, 324.

Ratio particularis quid contrà turbulenti impediunt, 323, 324.

235, 236. abdicanda, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 253, 244. *Socrates* exemplum Obstitutionis, 341.

Theoph. Raynaudi *Somnus* ex imperio de Amore Dei sententia Rationis susceptus bonum opus est, 335.

refellitur, 101, 102. *T.*

Religionis finis Anima tranquillitas, 205. **T**axid quid, 8, 52, 53, 54.

Renovatio instituti *Temporis* recta distributio Obstitutionis administriculum, 335.

serviendi Deo quoties repetenda, 208, 209, 210. *Thauleri* Mendicus Obstitutionis Exemplum, 346, 347, 348, 349, 350, 351.

Seneca à Cardano reprehensus, 390, 391. *Tolerantie* munera, 133, 134. eam esse necessaria, 115, 116, 117,

Simulation condolentiae an probanda? 172, 173, 185, 186, 187. eam improbant *Sirachides* & *Stoici*, 180, 181, 183, 184. de ea loca *Sirachidis* & *Epicteti* ex-

ie non est cum divina Pro-

172, 118, 119. ejus objecta, 132, 135. *Tristitia* ad dolendum disponit, 120, 121, 122, 123, 124. eam elimin-

INDEX Rerum & Verborum:

Providentia pugnare, *Vita humana* militia,
203, 204. impedit 32, 33, 34. nihil habet
Propphetiam secundum novum, 369, 370, 371.
Rabbinos, 204. *Vita* præsens indigna

U.

V *Voluptas* instituti semen æternitatis, 373,
serviendi Deo 374, 375, 376.

quot modis con- *Uniformis* debet esse
tingat, 206, 207, 208. *vita*, 255.

Virtus debet penitus *Uniformitas* *vite* in
à vitiorum consortio quo consistat, 279.
defæcari, 7, 8. *Voluntas* à creatura

Virtus humanæ natu- nequit efficaciter im-
ræ congrua, *Vitia* in- mutari, 13, 14, 15, 16,
congrua, 1, 2, 3, 4. 17, 18, 19.

Virtus in omnibus *Voluntas* seipsam mu-
hominibus cum vitiis tare potest, 20, 21, 22,
mixta, 4, 5, 6, 7. 23, 24.

Virtus unica tantum- *Voluntatis* non muta-
modo, Deum sequi, tio quatuorplex, 27, 28.
269, 270. *Voluntas* Divina sola

Vita cum sermone regula certa & unifor-
diffidentiens non est im- mis, 247.

probanda, sed sermo *Vari* generalis possi-
potius observandus, 10. bilitas, 48, &c.

Vite examen quoti- W.
diè instituendum, 328, **H** *Heronymus* *Wolffii*, de
329. tempus ei aptissi- simulatione Stoi-
mum, 330. *Rationes* eorum, sententia rejici-
entis, 331, 332, 333, 334, tur, 182.

335.

FINIS.

a,
et
i.
na
et
3,
de
in
ra
n-
6,
u-
2,
a-
la
r-
li-
de
i-
i-